ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
OBMOČNA ENOTA MURSKA SOBOTA

LOVSKO UPRAVLJAVSKI NAČRT VIII. POMURSKEGA LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA (2021–2030)

Načrt sprejela:
Vlada Republike Slovenije
Ljubljana, 16. november 2023

(Ur. l. RS št. 116/23)

Podpisnik:
v funkciji ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Marjan Šarec
minister za obrambo

Marjan Šarec

Digitally signed by Marjan Šarec
Date: 2023.12.04 11:22:06 +01'00'

KAZALO VSEBINE

1. POVZETEK ... 1

2. UVOD ... 4

3. OPIS Lovsko upravljavskega območja ... 5

3.1 Lega in upravna ureditev ... 5

3.2 Opis naravnih razmer ... 7

3.2.1 Značilnosti površja ... 7
3.2.2 Značilnosti podnebja ... 8
3.2.3 Hidrološke in hidrogeološke razmere ... 9
3.2.4 Vegetacijski oris območja in značilnosti rabe tal ... 10

3.3 Dejavnosti v prostoru ... 11

3.4 Ekološka povezljivost območja ... 12

3.5 Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote ... 12

3.6 Lovišča s posebnim namenom ... 13

4. OCENA STANJA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA in POPULACIJ DIVJADI ... 16

4.1 Ocena stanja življenjskega okolja divjadi ... 16

4.1.1 Stanje in spremembe v življenjskem okolju divjadi ... 16
4.1.2 Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi ... 17

4.2 Vpliv populacij divjadi na okolje ... 18

4.2.1 Vpliv rastlinojede divjadi na naravno pomlajevanje ... 18
4.2.2 Škode od divjadi na lovnih površinah ... 21
4.2.3 Drugi vplivi divjadi v okolju ... 23

4.3 Ocena stanja populacij divjadi ... 24

4.3.1 Evropska srna ... 24
4.3.2 Navadni jelen ... 28
4.3.3 Damjak ... 33
4.3.4 Muflon ... 37
4.3.5 Divji prašič ... 38
4.3.6 Evrazijski šakal ... 42
4.3.7 Lisica ... 45
4.3.8 Rakunasti pes ... 48
4.3.9 Jazbec ... 49
4.3.10 Kuna zlatica ... 52
4.3.11 Kuna belica ... 55
4.3.12 Poljski zajec ... 58
4.3.13 Pižmovka ... 61
4.3.14 Nutrija ... 63
4.3.15 Navadni polh ... 65
4.3.16 Fazan ... 66
4.3.17 Poljska jerebica (gojena) ... 69
4.3.18 Raca mlakarica ... 71
4.3.19 Sraka ... 73
4.3.20 Šoja ... 75
4.3.21 Siva vrana ... 77

5. PRESOJA TRAJNOSTNEGA UPRAVLJANJA DIVJADI in življenjskEGA okolja . 79

5.1 Presoja izvedbe ukrepov ... 79
5.1.1 Presoja izvedbe ukrepov v populacijah divjadi ... 79
5.1.2 Presoja izvedbe ukrepov v življenjskem okolju divjadi ... 80

5.2 Presoja doseganja zastavljenih ciljev ... 82

5.3 Presoja ustreznosti prejšnjega načrta ... 83

5.4 Glavne prednosti in problemi upravljanja populacij divjadi in njenega življenjskega okolja ... 84

6. TEMELJNI VIDIKI UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA ... 86

7. CILJI IN USMERITVE ... 88

7.1 Strateški cilji in prednostne naloge upravljanja divjadi ter njenega življenjskega okolja ... 88
7.1.1 Strateški cilji ... 88
7.1.2 Prednostne naloge ... 89

7.2 Cilji in usmeritve za posamezne vrste divjadi ... 91
7.2.1 Evropska srna ... 91
7.2.2 Navadni jelen ... 95
7.2.3 Damjak ... 98
7.2.4 Muflon ... 100
7.2.5 Divji prašič ... 101
7.2.6 Evrazijski šakal ... 103
7.2.7 Lisica ... 105
7.2.8 Rakunasti pes ... 106
7.2.9 Jazbec ... 107
7.2.10 Kuna zlatica ... 108
7.2.11 Kuna belica ... 109
7.2.12 Poljski zajec ... 110
7.2.13 Pižmovka ... 111
7.2.14 Nutrija ... 112
7.2.15 Navadni polh ... 113
7.2.16 Fazan ... 114
7.2.17 Poljska jerebica (gojena) ... 115
7.2.18 Raca mlakarica ... 116
7.2.19 Sraka ... 117
7.2.20 Šoja ... 118
7.2.21 Siva vrana ... 119

7.3 Oblikovanje življenjskega okolja divjadi ... 120
7.3.1 Operativni cilji oblikovanja življenjskega okolja divjadi ... 120
7.3.2 Usmeritve za določitev ukrepov v življenjskem okolju divjadi ... 120

7.4 Časovne, prostorske in ostale omejitve lova ... 133

7.5 Usmeritve za usklajevanje rabe prostora ... 135

8. NEVARNOSTI IN TVEGANJA UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA ... 138

9. METODOLOGIJA IZDELAVE NAČRTA ... 140

10. LITERATURA 141

11. NAČRT SO IZDELALI.....142

12. PRILOGE.....143

Priloga 1: 143

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Lovišča/LPN v Pomurskem LUO 7
Preglednica 2: Struktura zemljiških kultur [5].....11
Preglednica 3: Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote [7].....12
Preglednica 4: Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi 17
Preglednica 5: Ovrednotena škoda od divjadi v obdobju 2011-2020.....23
Preglednica 6: Realizacija odvzema divjadi v obdobju 2011-2020. 79
Preglednica 7: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v obdobju 2011-2020 81
Preglednica 8: Uspešnost upravljanja z divjadjo v obdobju 2011-2020 83
Preglednica 9: Presoja ustreznosti načrta za obdobje 2011-2020.....84
Preglednica 10: Starostno-spolni razredi pri srni.....92
Preglednica 11: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu srnjadi 92
Preglednica 12: Dopustna odstopanja (%) pri srnjadi.....93
Preglednica 13: Starostno-spolni razredi pri jelenjadi.....96
Preglednica 14: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu jelenjadi.....97
Preglednica 15: Dopustna odstopanja (%) pri jelenjadi 97
Preglednica 16: Starostno-spolni razredi pri damjaku 98
Preglednica 17: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu damjaka 98
Preglednica 18: Starostni in spolni razredi pri d.prašiču.....101
Preglednica 19: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu d.prašiča 102

KAZALO SLIK

Slika 1: Lovišča/LPN v Pomurskem LUO in lega v Sloveniji..... 6
Slika 2: Spremembe temperature in padavin v obdobju 1971-2020 in napovedi [2] 8
Slika 3: Lovišča s posebnim namenom v LUO 15
Slika 4: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju.....18
Slika 5: Primerjava deleža objedenosti mladja med popisi 2010-2020 v PE Goričko.....19
Slika 6: Primerjava deleža objedenosti mladja med popisi 2010-2020 v PE Slov. gorice .20
Slika 7: Vpliv divjadi na uspešnost pomlajevanja gozda in trend objedenosti bukve.....21
Slika 8: Prostorska razporeditev odvzema srnjadi v Sloveniji v obdobju 2011-2020.....24
Slika 9: Dinamika odvzema srnjadi v obdobju 2011-2020 25
Slika 10: Spolna in starostna struktura odvzema srnjadi v obdobju 2011-2020 25
Slika 11: Dinamika višine in strukture izgub srnjadi v obdobju 2011-2020.....26
Slika 12: Dinamika poprečnih telesnih mas srnjadi v obdobju 2011-2020 27
Slika 13: Prostorska razporeditev odvzema jelenjadi v Sloveniji v obdobju 2011-2020 28
Slika 14: Dinamika odvzema jelenjadi v obdobju 2011-2020.....29
Slika 15: Spolna in starostna struktura odvzema jelenjadi v obdobju 2011-2020.....30
Slika 16: Dinamika višine in strukture izgub jelenjadi v obdobju 2011-2020 30
Slika 17: Dinamika poprečnih telesnih mas jelenjadi v obdobju 2011-2020.....31

Slika 18: Prostorska razporeditev odvzema damjaka v Sloveniji v obdobju 2011-2020 ... 33
Slika 19: Dinamika odvzema damjaka v obdobju 2011-2020 ... 34
Slika 20: Spolna in starostna struktura odvzema damjaka v obdobju 2011-2020 ... 34
Slika 21: Dinamika višine in strukture izgub damjaka v obdobju 2011-2020 ... 35
Slika 22: Dinamika poprečnih telesnih mas damjaka 2011-2020 ... 35
Slika 23: Prostorska razporeditev odvzema muflona v Sloveniji v obdobju 2011-2020 ... 37
Slika 24: Prostorska razporeditev odvzema divjega prašiča v Sloveniji 2011-2020 ... 38
Slika 25: Dinamika odvzema divjega prašiča v obdobju 2011-2020 ... 39
Slika 26: Spolna in starostna struktura odvzema divjega prašiča v obdobju 2011-2020 ... 40
Slika 27: Dinamika višine in strukture izgub divjega prašiča v obdobju 2011-2020 ... 40
Slika 28: Dinamika poprečnih telesnih mas divjega prašiča 2011-2020 ... 41
Slika 29: Prostorska razporeditev odvzema šakala v Sloveniji 2011-2020 ... 42
Slika 30: Dinamika odvzema šakala v obdobju 2011-2020 ... 43
Slika 31: Dinamika višine in strukture izgub šakala v obdobju 2011-2020 ... 43
Slika 32: Prostorska razporeditev odvzema lisice v Sloveniji v obdobju 2011-2020 ... 45
Slika 33: Dinamika odvzema lisice v obdobju 2011-2020 ... 46
Slika 34: Dinamika višine in strukture izgub lisic v obdobju 2011-2020 ... 46
Slika 35: Prostorska razporeditev odvzema jazbeca v Sloveniji v obdobju 2011-2020 ... 49
Slika 36: Dinamika odvzema jazbeca 2011-2020 ... 50
Slika 37: Dinamika višine in strukture izgub jazbeca v obdobju 2011-2020 ... 50
Slika 38: Prostorska razporeditev odvzema kune zlatice v Sloveniji 2011-2020 ... 52
Slika 39: Dinamika odvzema kune zlatice 2011-2020 ... 53
Slika 40: Dinamika višine in strukture izgub kune zlatice v obdobju 2011-2020 ... 53
Slika 41: Prostorska razporeditev odvzema kune belice v Sloveniji 2011-2020 ... 55
Slika 42: Dinamika odvzema kune belice 2011-2020 ... 56
Slika 43: Dinamika višine in strukture izgub kune belice v obdobju 2011-2020 ... 56
Slika 44: Prostorska razporeditev odvzema poljskega zajca v Sloveniji 2011-2020 ... 58
Slika 45: Dinamika odvzema poljskega zajca v obdobju 2011-2020 ... 59
Slika 46: Dinamika višine in strukture izgub poljskega zajca v obdobju 2011-2020 ... 59
Slika 47: Prostorska razporeditev odvzema pižmovke v Sloveniji 2011-2020 ... 61
Slika 48: Dinamika odvzema pižmovke v obdobju 2011-2020 ... 62
Slika 49: Prostorska razporeditev odvzema nutrije v Sloveniji 2011-2020 ... 63
Slika 50: Dinamika odvzema nutrije v obdobju 2011-2020 ... 64
Slika 51: Prostorska razporeditev odvzema fazana v Sloveniji 2011-2020 ... 66
Slika 52: Dinamika odvzema fazana 2011-2020 ... 67
Slika 53: Dinamika višine in strukture izgub fazana v obdobju 2011-2020 ... 67
Slika 54: Prostorska razporeditev odvzema poljske jerebice v Sloveniji 2011-2020 ... 69
Slika 55: Dinamika odvzema poljske jerebice v obdobju 2011-2020 ... 70
Slika 56: Prostorska razporeditev odvzema race mlakarice v Sloveniji 2011-2020 ... 71
Slika 57: Dinamika odvzema race mlakarice v obdobju 2011-2020 ... 72
Slika 58: Prostorska razporeditev odvzema srake v Sloveniji 2011-2020 ... 73
Slika 59: Dinamika odvzema srake v obdobju 2011-2020 ... 74
Slika 60: Prostorska razporeditev odvzema šoje v Sloveniji v obdobju 2011-2020 ... 75
Slika 61: Dinamika odvzema šoje v obdobju 2011-2020 ... 76
Slika 62: Prostorska razporeditev odvzema sive vrane v Sloveniji 2011-2020 ... 77
Slika 63: Dinamika odvzema sive vrane obdobju 2011-2020 ... 78
Slika 64: Pomembnost posameznih vidikov v Pomurskem LUO ... 87
Slika 65: Režimi lova v Pomurskem LUO ... 134

1. POVZETEK

Pomursko lovsko upravljavsko območje (dalje: LUO) leži na skrajnem severovzhodnem delu Slovenije in se skoraj v celoti prekriva z Murskosoboškim gozdnogospodarskim območjem. Obsega dva gričevnata predela (Goričko in Slovenske gorice) in ravninski predel ob reki Muri. Celotna površina LUO znaša 1.330 km2. Gozdnatost območja znaša 29,9 % in je med najmanjšimi v Sloveniji. Prevladuje kmetijska in primestna krajina (66 %), preostalo spada v gozdnato krajino. V rabi tal z 42,7 % prevladujejo njive in vrtovi. Najpomembnejša dejavnost v območju je kmetijstvo (poljedelstvo). Območje ni gosto poseljeno in nima velikih urbanih središč. 46 % površine območja in 70 % gozdov je uvrščeno v omrežje Natura 2000. V LUO se nahajajo trije krajinski parki in številne naravne vrednote.

Za del območja blizu meje z Madžarsko so značilne velike gostote populacij jelenjadi in divjega prašiča. V nekaterih delih območja so prisotne vrste male poljske divjadi (poljski zajec, fazan, poljska jerebica). Z divjadjo v LUO upravlja 32 lovišč, od tega dve lovišči s posebnim namenom: LPN Kompas Peskovci in LPN Fazan Beltinci. LPN Kompas Peskovci leži na severovzhodu Goričkega in ima zlasti pomembno vlogo v območju zaradi zmanjševanja populacij jelenjadi in divjega prašiča ter s tem omejevanja škod v kmetijstvu. LPN Fazan Beltinci, ki leži v nižinskem delu ob reki Muri, pa ima velik pomen pri ohranjanju habitatov in kot primer dobre prakse upravljanja populacij male poljske divjadi.

Ekološka povezljivost prostora je v splošnem dobra in se nadaljuje proti Madžarski, kar omogoča neovirane migracije jelenjadi in divjega prašiča iz Madžarske. Po drugi strani je v območju zaradi intenziviranja kmetijstva in izginjanja malopovršinskih vegetacijskih struktur vse slabša notranja povezljivost kmetijske krajine. Kmetijstvo je bilo kot dejavnost in prostorska raba v preteklosti deležno velikih sprememb: povečevanje velikopovršinske monokulturne pridelave, zmanjšanje deleža travnikov, povečanje obsega pridelave koruze in žit, krčenje omejkov, skupin dreves, obrečnih pasov ipd., ki so pomembno vplivale na habitate in dinamiko populacij divjadi. V zadnjem desetletju se je povečala prisotnost rekreacije in drugih oblik človekove rabe okolja, kar pomeni izrazito naraščanje motenj za divjad. Okoljske razmere v območju in njihove spremembe predstavljajo drastično slabšanje habitatov in s tem stanja populacij male poljske divjadi. Po drugi strani so za ostale vrste divjadi okoljske razmere ugodne, razen motenj, ki vplivajo na spremenjene ritme zlasti parkljaste divjadi in s tem na vse težje izvajanje lova/odstrela.

Med (neželenimi) vplivi divjadi v območju močno prevladujejo škode v kmetijstvu. Obseg škod je v Pomurskem LUO v zadnjem desetletju naraščal in znaša že okrog polovico vseh izplačanih škod po divjadi v Sloveniji. Veliko večino vseh škod povzročita jelenjad (66 %) in divji prašič (31 %). V severovzhodnem delu Goričkega in v južnem delu LUO, kjer so nekoliko večji gozdni kompleksi, ima divjad (jelenjad) velik vpliv tudi na pomlajevanje gozda.

Na podlagi analize stanja in trendov kazalnikov v populacijah divjadi in njihovega okolja smo ocenili stanje populacij posameznih vrst divjadi. Za večino vrst divjadi smo ocenili, da je stanje njihovih populacij ugodno in so populacije vitalne. Manj ugodno ali neugodno stanje populacij smo ocenili predvsem pri vrstah male poljske divjadi (poljski zajec, fazan, poljska jerebica). Realizacija odvzema divjadi je bila v okviru načrtovanega. Dobra realizacija je značilna tudi za ukrepe v življenjskem okolju divjadi (biotehnični, biomeliorativni ukrepi), a so bile načrtovane količine teh del majhne zaradi omejenih izvedbenih možnosti in nizkega interesa upravljavcev lovišč.

Za posamezne vrste divjadi smo ocenili doseganje preteklih upravljavskih ciljev glede stanja populacij, stanja okolja, usklajenosti divjadi z življenjskim okoljem in glede medvrstnih vplivov. Populacijski cilji so bili doseženi pri večini vrst, razen pri jelenjadi, divjem prašiču, lisici in sivi vrani, kjer so populacije narasle, ter pri mali poljski divjadi, kjer so populacije upadle. Doseganje ciljev glede okolja smo zaradi vseh okoljskih sprememb ter nezmožnosti vplivanja v okviru lovstva ocenili kot manj uspešno. Cilji glede usklajenosti divjadi z življenjskim okoljem so bili doseženi pri večini vrst razen pri jelenjadi, divjem prašiču in sivi vrani zaradi njihovih negativnih vplivov v okolju. Cilji usklajenosti glede medvrstnih vplivov niso bili doseženi pri divjem prašiču, lisici in sivi vrani zaradi njihovih negativnih vplivov na malo poljsko divjad. Ocenjujemo, da smo v preteklem obdobju tako cilje kot tudi usmeritve in ukrepe načrtovali pretežno uspešno/ustrezno. Manj uspešno smo načrtovali le ukrepe pri jelenjadi, divjem prašiču, lisici in sivi vrani, katerih populacije so v nasprotju s cilji narasle.

S pričujočim načrtom smo tudi preko participativnih delavnic (z zunanjimi deležniki) prepoznali prednosti upravljanja divjadi in opredelili glavne probleme v območju. Osrednja problema in izziva za prihodnje obdobje sta naraščanje populacij nekaterih vrst divjadi in njihovi neželeni vplivi v okolju ter izginjanje habitata in pešanje vitalnosti populacij male poljske divjadi. Opredelili smo tudi temeljne vidike upravljanja divjadi in njihov relativni pomen v območju; najpomembnejša sta upravljavski in družbeno-ekonomski vidik, manj poudarjeni vidiki so še: znanstveno-raziskovalni, naravovarstveni, izobraževalni ter vidik nepotrošne rabe divjadi.

Glede na splošni pomen upravljanja divjadi in značilnosti območja smo določili strateške cilje upravljanja: ohranjanje vitalnih populacij vseh avtohtonih vrst divjadi in drugih prostoživečih živali ter njihovih habitatov, sooblikovanje življenjskega prostora divjadi in drugih prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst, zmanjševanje ali preprečevanje nastajanja neželenih vplivov v okolju, optimalna trajnostna raba vrst divjadi z lovom, preprečevanje širjenja invazivnih tujerodnih vrst. Poleg tega smo prepoznali tudi prednostne naloge, ki deloma presegajo pristojnosti lovsko upravljavskih načrtov in jih bo potrebno reševati projektno ter v sodelovanju z ostalimi sektorji: dodatni načini za zmanjševanje obsega škod v kmetijstvu, priprava strokovnih podlag za izdajo dovoljenj in prilagoditve zakonodaje glede lovnih dob ter nočnega lova nekaterih vrst divjadi, ohranjanje in izboljšanje vitalnosti populacij male poljske divjadi, uvedba kazalnikov številčnosti parkljaste divjadi v redno upravljanje.

Za posamezne vrste divjadi smo opredelili tudi operativne cilje (glede številčnosti in prostorske razporeditve populacije, starostno-spolne strukture in okolja), preko katerih bomo dosegli strateške cilje, ter usmeritve za določitev ukrepov (npr. starostno-spolna struktura odvzema). Zlasti pri jelenjadi, divjem prašiču in plenilskih vrstah (lisica, kune) ter sivi vrani je cilj zmanjšanje številčnosti populacij, medtem ko je pri vrstah male poljske divjadi poudarek na ohranjanju oz. izboljšanju habitatnih razmer. Razmeroma podrobno smo opredelili tudi usmeritve in normative za ukrepe v življenjskem okolju divjadi. Pri opredeljevanju usmeritev smo upoštevali in povzeli tudi usmeritve naravovarstvenih smernic, ki smo jih prejeli s strani Zavoda za varstvo narave RS.

Pripravili smo tudi usmeritve za usklajevanje rabe prostora v povezavi z divjadjo: usmeritve za gospodarjenje z gozdovi, usmeritve in omejitve pri posegih v prostor (npr. urbanizacija, kmetijstvo) ter omejitve različnih dejavnosti v gozdu in gozdnem prostoru. Na podlagi predhodnih poglavij in participativne delavnice z deležniki smo opredelili še nevarnosti in tveganja, ki lahko negativno vplivajo na doseganje ciljev pričujočega načrta, izhajajo pa iz različnih področij (lovstvo, gozdarstvo, kmetijstvo, druge rabe prostora,

podnebne spremembe).

2. UVOD

Temeljni namen Lovsko upravljavskega načrta VIII. Pomurskega lovsko upravljavskega območja (v nadaljevanju LUO) za obdobje 2021 – 2030 je, da se na podlagi analize preteklega upravljanja populacij divjadi in njihovega življenjskega okolja ter presoje stanja določi cilje in usmeritve v okviru trajnostnega upravljanja populacij divjadi, ki bodo usklajene z okoljem, in primernega življenjskega okolja za prihodnje desetletno obdobje.

Pričujoči načrt je izdelan hkrati z gozdnogospodarskim načrtom Murskosoboškega gozdnogospodarskega območja. Skupaj predstavljata celovit pristop načrtnega gospodarjenja oziroma upravljanja z gozdnim ekosistemom na navedenih območjih. Je že tretji dolgoročni lovsko upravljavski načrt za to LUO.

Načrt je strategija upravljanja populacij divjadi in njenega življenjskega okolja v naslednjem desetletju ter zavezujoča podlaga vsem dvoletnim načrtom obravnavanega lovsko upravljavskega območja. Izdelan je na osnovi relevantnih analiz podatkov v populacijah divjadi in njihovem življenjskem okolju v preteklem desetletju. Načrt vključuje relevantne novejše ugotovitve s področja upravljanja populacij divjadi, prav tako pa upošteva strategije drugih rab prostora. V načrtu so zastavljeni cilji, ki jih bomo uresničevali preko dvoletnih načrtov v okviru trajnostnega upravljanja populacij divjadi in zagotovitve ravnovesja med divjadjo in njenim okoljem.

Lovsko upravljavski načrt VIII. Pomurskega lovsko upravljavskega območja za obdobje 2021 – 2030 je izdelan skladno z:

- Zakonom o divjadi in lovstvu (Ur. l. RS, št. 16/04) ter njegovimi spremembami,
- Zakonom o gozdovih (Ur. l. RS, št. 30/93) in njegovimi spremembami,
- Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur. l. RS, št. 91/2010) ter njegovimi spremembami,
- Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur. l. RS, št. 110/04),
- Odlokom o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur. l. RS, št. 128/04),
- Uredbe o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v RS (Ur. l. RS, št. 117/04),
- Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur. l. RS, št. 101/04),
- Smernicami za upravljanje divjadi v Sloveniji v obdobju 2021 – 2030 in
- osnutkom Gozdnogospodarskega načrta za murskosoboško gozdnogospodarsko območje za obdobje 2021-2030

Za pogosteje uporabljene izraze so v pričujočem načrtu uporabljene naslednje okrajšave:

- LUO – lovsko upravljavsko območje
- LD – lovska družina
- LPN – lovišče s posebnim namenom
- GGO – gozdnogospodarsko območje
- GGE – gozdnogospodarska enota
- GGN – gozdnogospodarski načrt
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije
- GRT – gozdno rastiščni tip
- NVS – naravovarstvene smernice
- PE – popisna enota (za ugotavljanje objedenosti gozdnega mladja)

3. OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA

3.1 Lega in upravna ureditev

Pomursko LUO leži na skrajnem severovzhodnem delu Slovenije in se skoraj v celoti pokriva z mejami Murskosoboškega GGO. Meje območja so upravne in nikjer niso naravne, ekološke oz. kakršne koli umetne ločnice v naravi. Obsega dva gričevnata predela (Goričko in Slovenske gorice) in ravninski predel ob reki Muri.

Predhodno Pomursko lovsko gospodarsko območje je bilo do sredine 70-ih let prejšnjega stoletja sinonim za lovišča z veliko številčnostjo male divjadi. Že takrat se je, predvsem v prekmurskem delu (severovzhodno od Mure), nakazovala povsem nova in pomembna smer razvoja upravljanja z divjadjo, ki jo je narekovalo prostorsko širjenje in številčna krepitev populacij jelenjadi in divjega prašiča iz vzhodne smeri (Madžarska). Posebnost v tem prostoru je jelenjad panonskega tipa, ki je v Sloveniji prisotna samo v tem območju.

Današnja raba prostora ne omogoča številčne krepitve populacij jelenjadi in divjega prašiča v prekmurskem delu, s tem pa tudi ne širitve in stalne naselitve teh vrst divjadi čez reko Muro v Prlekijo. Za območje je značilna tudi mala divjad, ki za trajnostno upravljanje sicer ne potrebuje tako širokih prostorskih okvirov kot parkljasta divjad.

Občine na območju LUO so: Apače, Beltinci, Cankova, Črenšovci, Dobrovnik, Gornja Radgona, Gornji Petrovci, Grad, Hodoš, Kobilje, Križevci, Kuzma, Lendava, Ljutomer, MO Murska Sobota, Moravske Toplice, Odranci, Puconci, Radenci, Razkrižje, Rogašovci, Sveti Jurij ob Ščavnici, Šalovci, Tišina, Turnišče, Velika Polana in Veržej.

Slika 1: Lovišča/LPN v Pomurskem LUO in lega v Sloveniji

Preglednica 1: Lovišča/LPN v Pomurskem LUO

Šifra lovišča	Ime lovišča	Skupna površina (ha)	Lovna površina (ha)	Površina gozda (ha)	Delež gozda (%)
801	Apače	5.224	4.885	1.368	26
802	Gornja Radgona	4.468	3.929	1.260	28
803	Negova	2.541	2.348	958	38
804	Radenci	4.633	4.130	1.309	28
805	Videm ob Ščavnici	4.187	3.918	1.291	31
806	Križevci pri Ljutomeru	5.250	4.791	1.210	23
807	Mala Nedelja	3.937	3.675	1.152	29
808	Ljutomer	6.588	5.899	1.352	21
809	Rogašovci	3.547	3.294	905	26
810	Grad – Kuzma	3.547	3.326	1.910	54
811	LPN Kompas Peskovci	12.538	12.070	5.829	46
812	Cankova	5.037	4.750	1.161	23
813	Radovci	2.857	2.696	1.088	38
814	Pečarovci	2.628	2.506	1.200	46
815	Križevci v Prekmurju	2.229	2.136	1.267	57
816	Rankovci	2.187	2.052	228	10
817	Brezovci	2.126	2.032	524	25
818	Dolina	3.683	3.429	763	21
819	Ivanovci	2.519	2.424	1.167	46
820	Prosenjakovci	5.464	5.298	2.544	47
821	Tišina	2.804	2.599	401	14
822	Murska Sobota	3.346	2.518	324	10
823	Mlajtinci	2.265	2.055	353	16
824	Moravci	2.316	2.203	708	31
825	Bogojina	2.438	2.324	936	38
826	Dobrovnik	3.844	3.585	1.080	28
827	Kobilje	2.055	2.005	1.025	50
828	Bakovci – Lipovci	2.694	2.432	463	17
829	LPN Fazan Beltinci	15.168	14.005	3.481	23
830	Velika Polana	2.332	2.205	1.013	43
831	Lendava	2.789	2.586	348	12
832	Petišovci	5.743	5.211	1.327	23
	SKUPAJ	**132.984**	**123.316**	**39.945**	**30**

Celotna površina LUO znaša 1.330 km2. Zaradi spremembe državne meje (arbitražni sporazum 2018) se je površina LUO zmanjšala za 191 ha.

3.2 Opis naravnih razmer

3.2.1 Značilnosti površja

Območje lahko opredelimo z dvema krajinskima značilnostma, to sta ravnina (Ravensko, Dolinsko, Apaško polje in Mursko polje) in gričevje (Slovenske gorice, Lendavske gorice in Goričko). Slovenske gorice so reliefno nekoliko bolj raznolike in razgibane kot Goričko. V erozijskih jarkih so območja s strmejšimi nakloni, za območje Goričkega so značilni manjši nakloni. Med Goričkim gričevjem in Slovenskimi goricami, je na obeh straneh reke Mure Murska ravnina. Najvišja točka v območju je Rdeči breg (418 m) v Serdici na Goričkem, najnižja točka pa ob tromeji s Hrvaško in Madžarsko (158 m).

3.2.2 Značilnosti podnebja

Za območje je značilno zmerno celinsko podnebje vzhodne Slovenije, ki ima za slovenske razmere malo padavin. Povprečje padavin med leti 2010 in 2020 v Murski Soboti z okolico je bilo 829 litra/m^2 (v obdobju 1961 – 1990 814,2 litra/m^2). Za poletno obdobje so značilne termične nevihte z močnim vetrom. Padavine niso enakomerno razporejene po celotnem Pomurju, najmanj padavin dobita severovzhodno Goričko in vzhodno Dolinsko [1]. Posledica tega je, da se v poletnih mesecih, predvsem na talnih tipih, kjer prevladujeta prod in pesek, pojavlja suša.

Temperatura bo v območju pozimi naraščala hitreje od letnega povprečja. Naraščanje temperatur bo najmanj izrazito v pomladnih dneh [1]. Spremembe se bodo odražale tudi v vse milejših zimah, kar bo imelo vpliv na večje preživetje mladičev in podaljšano obdobje dostopne hrane za divjadi. To pomeni ugodne pogoje, ki vzpodbujajo rast populacij divjadi, zlasti divjega prašiča.

V bližnji prihodnosti bo več vročinskih dni prav v nižinskem delu Slovenije [1]. Dvig temperature bo močno povečal toplotno obremenitev poleti. Povečala se bosta tako jakost kot pogostost izjemnih padavin. Skladno z dvigom temperature zraka se bo ogreval površinski sloj tal, oboje pa bo vplivalo na fenološki razvoj rastlin in dolžino rastne dobe. Spomladanski fenološki razvoj rastlin bo zgodnejši. Dolžina rastne dobe se bo podaljševala, zgodnejši bo njen začetek spomladi in kasnejši zaključek jeseni.

Letna količina padavin se v Prekmurju v zadnjih desetletjih rahlo znižuje, narašča intenzivnost nalivov, zmanjšuje se število dni z meglo in nizko oblačnostjo. Spremembe so opazne pri padavinskem režimu. Opazno je povečanje jesenskih padavin (v Prekmurju za okoli 5 %; [1]). Zaradi splošne krepitve jesenskih padavin in zmanjševanja deleža poletnih padavin v Sloveniji se tudi meja med zmerno sredozemskim (submediteranskim) in zmerno celinskim (subkontinentalnim) padavinskim režimom v zadnjem času postopoma pomika iz osrednje Slovenije proti SV države.

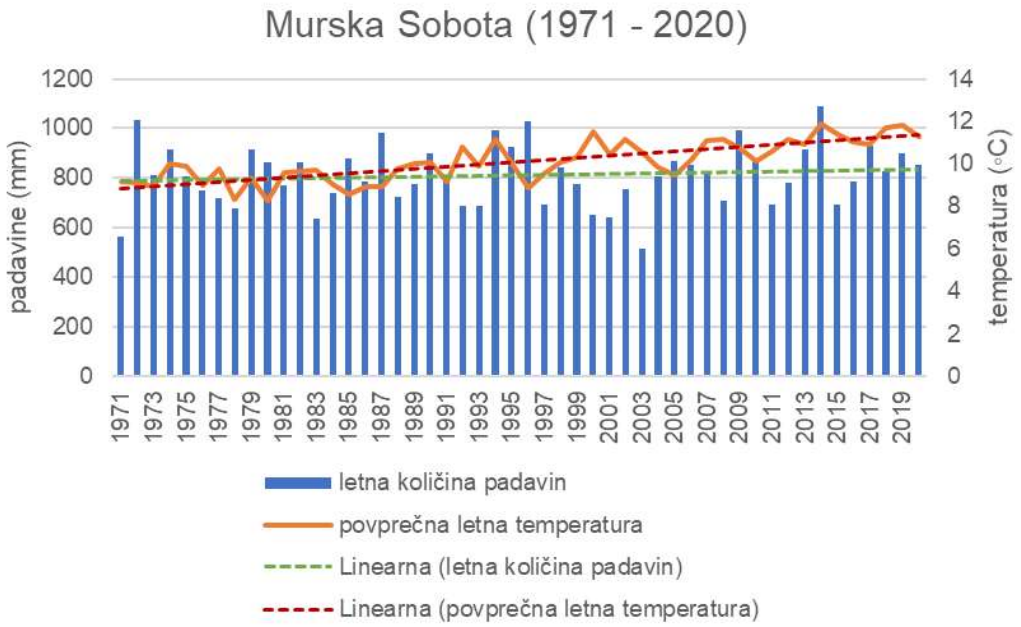

Slika 2: Spremembe temperature in padavin v obdobju 1971-2020 in napovedi sprememb v prihodnjih desetletjih [2]

3.2.3 Hidrološke in hidrogeološke razmere

Površinska tekoča voda območja spada v povodje Črnega morja. Reka Mura je največji prosto tekoči vodotok, kamor se zlivajo reke Ščavnica, Ledava, Kučnica in Krka. Mura je reka, ki ima enostavni snežni režim z najvišjo vodo poleti in najnižjo pozimi. Poplavljanje Mure je stalen pojav, skozi desetletja so se dogajali tudi ekstremi, ko je Mura dosegala nizek pretok vode. V spomladanskem obdobju poleganja mladičev poplave negativno vplivajo na prirastek pri poljskem zajcu in deloma srnjadi. Na spreminjajoče vodne razmere je dobro prilagojena raca mlakarica. Na Muri so bili zgrajeni protipoplavni nasipi, razbremenilni kanali, struga reke pa se je večinoma izravnala in poglobila. Tehnični posegi v strugo reke Mure so vplivali na poplavni gozd ob Muri. Nizek nivo podtalne vode ima vpliv na zdravstveno stanje hrasta doba. Nastale razmere izkorišča robinija, ki ji obstoječe hidrološke razmere ustrezajo. Reka s svojimi poplavami prinaša semena tujerodnih invazivnih rastlin, ki zavirajo naravno pomlajevanje gozdov ob vodi.

Stoječe vode v LUO predstavljajo umetna jezera – vodni zadrževalniki: Negovsko jezero, Blaguško jezero, Gajševsko jezero, Ledavsko jezero, zadrževalnik na Dolenskem potoku in številne gramozne jame, ki predstavljajo pomemben habitat številnim živalskim vrstam, zlasti pticam.

3.2.4 Vegetacijski oris območja in značilnosti rabe tal

Po podatkih Rabe tal (2020) je v LUO 40.812 ha gozdov. Gozdnatost območja znaša 29,9 % in je med najnižjimi v Sloveniji. V LUO prevladuje kmetijska in primestna krajina (66 %), preostalo spada v gozdnato krajino. Najnižja gozdnatost (20 %) je na območju Ravenskega, najvišja (nad 50 %) pa na območju Goričkega.

Območje ni gosto poseljeno, prav tako ni velikih urbanih središč. Pozidana zemljišča se počasi povečujejo, največ za stanovanjsko gradnjo in storitveno dejavnost, manj za industrijo. Površina gozda se zaradi zaraščanja kmetijskih površin (zlasti na Goričkem) še povečuje, vendar ne tako izrazito kot v prejšnjih obdobjih. V prejšnjem desetletju se je površina gozda v LUO povečala za 624 ha. Na podlagi popisa novih zaraslih površin se bo proces zaraščanja na Goričkem še nadaljeval.

Nižinski gozdovi so tipična edafogena združba in so se ohranili zaradi neustreznosti za kmetijsko rabo. Njihov ekološki pomen je velik, hkrati so to tudi visoko produktivni gozdovi, zato je velik tudi njihov gospodarski pomen. Razporeditev gozdnih rastiščnih tipov (v nadaljevanju GRT) najlažje ponazorimo z oddaljenostjo od reke Mure. Ob reki so poplavni gozdovi, ki so posebnost območja. Med te gozdove uvrščamo dva GRT, in sicer vrbovja s topolom in nižinska črnojelševja. Strnjene komplekse slednjega najdemo le še v Prekmurju. Zaradi velike ekološke vrednosti in ogroženosti sta oba GRT opredeljena kot prednostni habitatni tip 91E0* Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja. Neposredno ob reki se razprostirajo vrbovja in topolovja, višje so brestovja in jesenovja. Na meji s pleistocensko teraso se nahaja združba doba in košeničnice. Na ravninskem delu zunaj vpliva zastajajoče vode se razširjajo gozdovi gabra in čremse in acidofilnejši gozdovi gabra in borovnice. V depresijah, kjer občasno še zastaja voda prevladujejo gozdovi hrasta in kovačnika ter gozdovi ozkolistnega jesena in čremse ter jelše in podaljšanega šaša. Na dobovih rastiščih se pojavlja še sekundarna združba črne jelše in migaličnega šaša. Potencialna vegetacija gričevnatega sveta so bukovi gozdovi, gozd bukve in pravega kostanja, ki uspeva na revnih zakisanih tleh, gozd bukve in navadne grašice pa na s hranili bogatejših tleh. Na ekstremnih rastiščih prevladuje sekundaren gozd rdečega bora in okroglolistne lakote.

Poleg Obrečnih vrbovji, jelševji in jesenovji (91E0) so v GGO še trije gozdno habitatni tipi, in sicer Poplavni hrastovo jesenovo-brestovi gozdovi (91F0), Ilirski hrastovo belogabrovi gozdovi 91L0) in Ilirski bukovi gozdovi (91K0). Slednji habitatni tip je po površini največji. Kljub temu, da ravninski gozdovi vrb, topolov, jesenov, brestov, jelš in hrasta z gabrom dosegajo visoke prirastke, ki odražajo njihov veliki gospodarski pomen, so ti gozdovi zaradi svoje biotske pestrosti in varovalne vloge izredno pomembni tudi iz ekološkega vidika.

Več kot polovico gozdov GGO spada v skupino GRT podgorskih bukovjih na silikatnih kameninah, kjer prevladuje GRT kisloljubno gradnovo bukovje. Del te skupine je tudi predpanonsko podgorsko bukovje, ki predstavlja eno izmen najproduktivnejših bukovih rastišč v Sloveniji [3]. Rastiščna posebnost Pomurja so tudi sestoji z robinijo, kjer se le ta pojavlja na zaraščajočih kmetijskih površinah. Vegetacija je tu močno spremenjena in zato nekateri avtorji [4] ta del izločajo kot samostojen GRT.

Preglednica 2: Struktura zemljiških kultur [5]

Skupina dejanske rabe	Šifra dejanske rabe*	Površina (ha)		Površina (%)	
		2010	2020	2010	2020
Njive in vrtovi	1100	56.712	56.688	42,7	42,7
Travniki in pašniki	1300, 1800	15.794	12.930	11,9	9,7
Trajni nasadi	1200	4.672	4.948	3,5	3,7
Druge kmetijske površine	1400, 1500, 1600	3.636	6.607	2,7	5,0
Gozdovi	2000	41.765	40.812	31,4	30,7
Pozidano in sorodna zemljišča	3000	8.785	9.309	6,6	7,0
Vode in mokrišča	4000, 7000	1.441	1.514	1,1	1,1
Ostala zemljišča	5000, 6000	3	0	0	0

*šifre dejanske rabe so povzete po interpretacijskem ključu rabe tal [6]

V strukturi zemljišč prevladujejo njive in vrtovi. Zaradi vse večjega opuščanja govedoreje se je v preteklem desetletju za 3.700 ha zmanjšala površina travniških površin in povečala površina njiv. Zmanjšanje deleža travinj na račun drugih kmetijskih površin negativno vpliva na prehransko kapaciteto za nekatere vrste prostoživečih živali (npr. štorklja).

3.3 Dejavnosti v prostoru

Pomurje je kulturna pokrajina, ki jo je izoblikovala najpomembnejša dejavnost v območju, tj. kmetijstvo. V zadnjem desetletju je opazen trend opuščanja ekstenzivnega in samooskrbnega kmetijstva. Kmetijske dejavnosti se osredotočajo na ekološko kmetovanje (predvsem KP Goričko) in intenzivno velikopovršinsko kmetijstvo, ki je značilno za ravninski del območja. Zaokrožujejo se njivske površine, travniške površine izginjajo. Izginjajo tudi posamična drevesa, omejki in obvodna zarast, kar bistveno negativno vpliva na vrste male poljske divjadi in srnjadi. Prav tako izginja travnat svet ob robovih njiv, kar otežuje lov. Povečuje se gojenje vrtnin oz. zelenjadarstva na prostem. Te površine še posebej privabljajo parkljasto divjad, s čimer se povečujejo škode na neograjenih površinah.

Gozdarstvo na območju Pomurja sicer primerjalno s kmetijstvom ne predstavlja pomembne gospodarske dejavnosti. Prevladujejo zasebni gozdovi. Poleg ekonomske koristi gozda nudi gozd ekološke in socialne dobrine lastniku in ostalim uporabnikom prostora. To so oskrbne in storitvene dejavnosti, ki so namenjene lokalnemu prebivalstvu ter dejavnosti turizma in rekreacije, ki jih koristijo tudi prebivalci urbanih območij. Obseg in vplivi rekreacije na prostem ter obisk v gozdovih se povečujejo. Posebej v razmerah Covid-19 so bili v razmahu rekreacija v naravi, pohodništvo, gorsko kolesarjenje, nabiralništvo gozdnih plodov. Posledično je prisotno večje vznemirjanje divjadi, kar lahko proži povečanje škod na kmetijskih zemljiščih. Poleg tega nemir zlasti pri vrstah parkljaste divjadi povzroča spremenjen dnevno-nočni ritem, divjad postaja vse bolj nočno aktivna. Posledica je oteženo izvajanje lova in s tem zmanjšanje možnosti učinkovite realizacije načrtovanega odvzema.

3.4 Ekološka povezljivost območja

Pomursko LUO zaradi svoje specifične lege na ravni Slovenije ne predstavlja pomembne vloge pri velikopovršinski povezljivosti habitatov oz. populacij večjih vrst prostoživečih živali. Po drugi strani območje predstavlja rob Panonske nižine, ki sem neprekinjeno sega iz sosednje Madžarske. Povezljivost čezmejnega prostora in s tem populacij divjadi, zlasti jelenjadi in divjega prašiča, je zelo dobra. To v smislu ciljev upravljanja divjadi (zlasti zmanjševanje obsega škod) celo predstavlja problem, saj pri jelenjadi in divjem prašiču doseganje ciljev upravljanja ni odvisno samo od načina upravljanja v Pomurskem LUO, temveč je močno pogojeno tudi z dinamiko populacij in njihovim upravljanjem na Madžarskem.

Znotraj LUO obstaja več naravnih in infrastrukturnih preprek (reka Mura, avtocesta Maribor – Pince, železnica Pragersko), ki slabšajo notranjo povezljivost območja, še posebej za večje vrste divjadi (parkljasta divjad). V vinorodnem delu Slovenskih goric povezljivost slabšajo ograjeni vinogradi. Na območju Slovenskih goric in Goričkega prevladuje razpršen tip naselitve, posledica je, da je cestno omrežje gostejše, kar prav tako negativno vpliva na povezljivost. Značilnost ravninskega dela pa je slaba povezljivost med večjimi gozdnimi kompleksi (Hraščica, Ginjevec, Črni log, Murska šuma in obrečni gozdovi ob Muri) zaradi obširnih vmesnih kmetijskih in urbanih ter infrastrukturnih površin.

Poseben problem pa je slabšanje notranje povezljivosti kmetijske krajine, ki pomeni bistveno poslabševanje življenjskih pogojev predvsem za malo poljsko divjad in v manjši meri tudi za srnjad. Slabšanje povezljivosti je predvsem na račun intenziviranja kmetijstva in izginjanja mejic, omejkov, posameznih dreves, obvodne vegetacije in ostalih malopovršinskih vegetacijskih struktur. Navedeno je v veliki meri vzpodbujeno z usmeritvami kmetijske (subvencijske) politike.

3.5 Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote

V LUO je v območje Natura 2000 vključenih 61.016 ha vseh površin, kar predstavlja 46 % površine območja. Natura 2000 pokriva 70 % gozdov v LUO. Posamezna Natura 2000 območja v LUO so:
- SI 3000221 Goričko
- SI 5000009 Goričko
- SI 3000215 Mura
- SI 5000010 Mura
- SI 3000147 Boreci
- SI 3000228 Grabonoš
- SI 3000194 Radgonsko-Kapelske gorice

Preglednica 3: Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote [7]

	Ploskovni objekti (ha)	Točkovni objekti (število)
Natura 2000	61.016	0
Zavarovana območja	21.508	1
Naravne vrednote	7.820	27

V vsakem območju so določene posebnosti, ki so pri zagotavljanju ugodnega stanja habitatnih tipov in habitatnih vrst upoštevane tudi pri načrtovanju upravljanja divjadi v smislu vgrajenih usmeritev in omejitev. Te so opredeljene v Naravovarstvenih smernicah (dalje: NVS; priloga 1), ki jih pričujoč dolgoročni lovsko upravljavski načrt v celoti upošteva in v besedilu sproti povzema njihova določila oz. usmeritve. Usmeritve NVS, ki se najbolj neposredno nanašajo na lovsko upravljavsko načrtovanje so pretežno povezane z omejitvami pri izvajanju biomeliorativnih in biotehničnih del ter umeščanju lovskotehniških objektov v okolje, z omejevanjem lova zaradi varstva vodnih in obvodnih ptic na območjih njihovih pomembnih habitatov, z upravljanjem tujerodnih vrst divjadi itd.

V LUO se nahajajo trije krajinski parki, ki so opredeljeni kot širše zavarovano območje. Največji po površini je Krajinski park Goričko (dalje: KPG), ter manjša Krajinski park Ljutomerski ribniki in Jeruzalemske gorice ter Krajinski park Negova in Negovsko jezero.

Za upravljanje KPG je zadolžen Javni zavod Krajinski park Goričko, ki z načrtom upravljanja izvaja naloge ohranjanja narave in opravlja varstvene, razvojne, strokovne, nadzorne in upravljavske naloge. V upravljavskem načrtu je v Registru kulturne dediščine vpisanih 329 enot kulturne dediščine (ena spomenik državnega pomena). Na območju KPG je bilo leta 2016 v register vpisanih 54 enot arheološke dediščine, 147 enot profane stavbne dediščine, 104 enote sakralne dediščine, 6 enot sakralno profano-stavbne dediščine, 9 enot memorialne dediščine, 1 enota vrtnoarhitekturne dediščine, 7 enot naselbinske dediščine in 1 enota ostale dediščine.

Krajinski park Negova in Negovsko jezero je kot krajinski park zavarovan od leta 1967. Na gozdnem območju parka so značilne gomile in gomilna grobišča. Zgodovinski spomeniki so tudi grad, kužna in številna sakralna znamenja - križi in kapele, posejane po gričih. Krajinski park Ljutomerski ribniki in Jeruzalemske gorice poleg Jeruzalemskih goric, zajema tudi 6 ribnikov, ki tvorijo bogat ekosistem.

V LUO je izločenih 109 površinskih naravnih vrednot (dalje: NV), na površini 11.880 ha, od katerih jih je 6.640 ha v gozdnem prostoru. Izločenih je 27 točkovnih NV. Več kot 77 % točkovnih NV je drevesnih NV. Ostale NV predstavljajo vrelci mineralne vode, ki imajo hidrološko geološki pomen. 50 % površinskih NV je opredeljeno kot območje, pomembno predvsem zaradi ekosistemskih, zooloških, hidroloških NV, 30 % zaradi ekosistemskih in zooloških NV. Večina NV se prekriva z ostalimi območji varstva narave in so združene v skupne upravljavske cone, za katere veljajo določene omejitve in priporočila. Ukrepi (puščanje odmrle lesne mase, izločanje ekocelic, obročkanje, vzdrževanje vodnih virov itd.) se izvajajo skupaj po upravljavskih conah, zato težje konkretno opredelimo za katero območje (EPO, NV Natura 2000) se določen ukrep izvaja.

3.6 Lovišča s posebnim namenom

V Pomurskem LUO ležita lovišči s posebnim namenom Fazan Beltinci in Kompas Peskovci, s katerim upravlja Zavod za gozdove Slovenije. Njuna skupna površina je 27.706 ha in predstavljata 21 % celotne površine LUO.

LPN Fazan Beltinci leži v nižinskem delu LUO ob reki Muri z intenzivno kmetijsko dejavnostjo, ki negativno vpliva predvsem na številčnost male poljske divjadi in vrstno pestrost nasploh, obenem pa so v lovišču še redki razmeroma ohranjeni habitati male poljske divjadi. Ključne vrste divjadi so srnjad in mala divjad, zlasti poljski zajec in poljska jerebica. Območje LPN leži deloma na območju različnih naravovarstveno pomembnih

območij od katerih predstavlja 39 % območje Natura 2000. Od večjih zavarovanih vrst so prisotni predvsem vidra, bober in orel belorepec.

Območje LPN Fazan Beltinci ima izredni pomen pri iskanju novih modelov kot primer dobre prakse upravljanja z malo poljsko divjadjo in njenim življenjskim prostorom z namenom zagotavljanja ugodnega stanja populacij na eni strani ter ekonomsko vzdržne kmetijske dejavnosti na drugi. Nudi možnost umetne vzreje, predvsem poljske jerebice, ki v modernem sonaravnem ekološkem kmetovanju velja za simbol ekološke zaščite rastlin, z namenom možnosti repopulacije v tiste nižinske predele Slovenije, od koder je zaradi sprememb v življenjskem prostoru že popolnoma izginila.

LPN Kompas Peskovci leži na območju Goričkega, kjer je zaradi prehajanja jelenjadi in divjega prašiča čez državno mejo s sosednjo Madžarsko, upravljanje in doseganje postavljenih ciljev izjemno težavno in na področju kmetijstva tudi konfliktno. Ključne vrste divjadi so srnjad, jelenjad, damjak, divji prašič ter deloma mala divjad. LPN Kompas Peskovci leži v celoti na območju Natura 2000, kjer sta od večjih zavarovanih vrst prisotna predvsem vidra in bober.

Ključni pomen LPN Kompas Peskovci je predvsem v krepitvi čezmejnega upravljanja z divjadjo, ki bi omogočilo zmanjševanje številčnosti jelenjadi in divjega prašiča ter s tem zmanjševanje škod na kmetijskih površinah. Poklicni kader v LPN zagotavlja tudi ažurne in korektne cenitve škod. Navedeno je zlasti pomembno z vidika zmanjševanja konfliktov z lokalnim prebivalstvom.

Navedena LPN kot velikopovršinske enote s poklicnim in strokovno usposobljenim osebjem predstavljajo pomembna območja za raziskave, predvsem na področju male divjadi in jelenjadi panonskega tipa. Zaradi prisotnosti nekaterih »novih« živalskih vrst (bober, nutrija) se lahko tu izvedejo preučevanja njihovega vpliva na avtohtone vrste in okolje ter določitev potrebnih ukrepov (upravljavskih in zaščitnih za preprečevanje škode).

Z izvajanjem lovnega turizma in prodajo mesa uplenjene divjadi, trženjem drugih naravi prijaznih tržnih produktov (ekskurzije, predavanja, fotolov, vodenje manjših skupin), zaposlovanjem delavcev v LPN iz lokalnega okolja, vključevanjem v lokalno turistično ponudbo, pa poleg ostalih vidikov izpolnjujeta tudi socialno-ekonomski vidik, ki je pomemben za družbeno okolje v katerem delujeta obravnavani LPN. Poleg tega ustrezna številčnost male divjadi ponuja možnost trženja in promocijo pravilne vzgoje in uporabo lovskih psov za lov male divjadi ter promocijo sokolarjenja oziroma lova s šolanimi pticami ujedami.

Slika 3: Lovišča s posebnim namenom v LUO

4. OCENA STANJA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA IN POPULACIJ DIVJADI

4.1 Ocena stanja življenjskega okolja divjadi

4.1.1 Stanje in spremembe v življenjskem okolju divjadi

V preteklem obdobju je v območju prišlo do nekaterih sprememb v okolju, ki so vplivale na habitatne razmere za divjad: podnebne spremembe, intenziviranje kmetijstva, opuščanje kmetijstva (zaraščanje kmetijske krajine), izsekavanje omejkov, mejic, obvodne vegetacije ipd., urbanizacija krajine, intenziviranje infrastrukture (gostota prometa), rekreacija na prostem in ostale motnje, ujme v gozdovih (200 ha), pojav sušenja drevja (50 ha).

Večina naštetih ključnih sprememb v zadnjem desetletju, razen ujm (200 ha površin) in sušenja drevja v gozdovih (50 ha površin), ni kvantificirano evidentirana, so pa zanesljivo prisotne in lahko o njih podamo le ocene [8]. Skupno vsem oz. značilno za vse je, da imajo trend povečevanja. Naštete spremembe imajo različen vpliv na posamezne vrste divjadi.

Najvplivnejši v območju so zagotovo dejavniki povezani s kmetijstvom. Kmetijstvo je daleč najbolj razširjena raba prostora v območju (61 % površine), obenem pa je bilo kot dejavnost v zadnjih 50 letih deležno največ sprememb. Povečuje se velikopovršinska, monokulturna pridelava in zmanjšuje se delež travnikov (3.600 ha v preteklem desetletju). Povečuje se obseg pridelave koruze in žit, uvajajo se nove kmetijske kulture (soja).

Površina gozda se je v desetletju zaradi zaraščanja kmetijske krajine predvsem na območju Goričkega povečala za 624 ha. Omejki in gozdni robovi so pomembne krajinske strukture v ravninskem predelu, kjer je gozdnatost najnižja. Praviloma so njihove površine manjše od 0,25 ha in nimajo statusa gozda, zato nad njihovim stanjem nimamo natančnega pregleda. Prepuščeni so naravnemu razvoju in nadaljnjemu postopnemu izginevanju.

V primerjavi z drugimi deli po Sloveniji ujme v gozdovih v območju v večjem obsegu niso bile prisotne. V manjšem obsegu je zaradi škodljivih dejavnikov prisotno sušenje sestojev črne jelše in ozkolistnega jesena. Gre za odmiranje celih sestojev, njihova načrtna velikopovršinska obnova s sadnjo pa je zelo zahtevna zaradi velikega obsega potrebnih negovalnih del in nujne ter drage zaščite pred divjadjo.

V zadnjem desetletju se je povečala prisotnost rekreacije in drugih oblik človekove rabe naravnega okolja. Zaradi spremenjenih življenjskih navad ljudi (npr. dolg delovnik) se podaljšal čas v dnevu, ko so ljudje prisotni v naravi. Spremembe so prinesle tudi razmere v povezavi z epidemijo Covid-19, ko so ljudje še več časa preživeli v naravnem okolju. Intenzivnejša prisotnost človeka v habitatih živalskih vrst je močno povezana tudi z intenziviranjem kmetijstva in poljskimi opravili. Vse navedeno pomeni povečan obseg motenj v življenjskem okolju divjadi, spremenjene življenjske ritme divjadi ter posledično na poslabšanje možnosti izvajanja lova.

4.1.2 Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi

V nadaljevanju presojamo oceno ustreznosti življenjskega okolja divjadi z vidika temeljnih elementov kakovosti habitatov: prehranskih razmer, razmer za kritje, ekološke povezljivosti in tudi motenj v okolju kot samostojne skupine zunanjih dejavnikov, ki (lahko) pomembno pogojujejo habitatne razmere in vplivajo na lastnosti populacij divjadi.

Živalske vrste imajo različne habitatne zahteve in različno stopnjo sposobnosti prilagajanja na spremembe v habitatu. Med vrste divjadi, za katere so z vidika ključnih elementov habitatov (hrana, kritje, povezljivost, motnje) razmere v LUO pretežno ugodne in jim nedavne spremembe niso škodovale ali so jim celo koristile, spadajo vse vrste zveri, ptiči iz družine vranov, raca mlakarica in navadni polh.

Razmere (zlasti prehranske) so večinoma ugodne tudi za vrste parkljaste divjadi. Pri parkljarjih so manj ugodni pogoji edino z vidika motenj v okolju. Vrste povečan obseg motenj v okolju zaradi svoje prilagodljivosti sicer kompenzirajo zlasti s spremembami v dnevno-nočnem življenjskem ritmu; postajajo vse bolj nočno aktivne, da na ta način še vedno zadostijo temeljnim življenjskim potrebam. Njihova nočna aktivnost pa v povezavi z zakonodajnimi omejitvami močno vpliva na težje izvajanje lova in s tem na realizacijo odvzema ter posledično doseganja ciljev upravljanja.

Okoljske razmere in njihove pretekle spremembe so daleč najbolj neugodne ali celo pogubne za vrste male poljske divjadi, zlasti za poljsko jerebico. Sprememb strukture habitata in ostale razmere, predvsem v povezavi s kmetijstvom, pomenijo slabe razmere za kritje, prehranske razmere in povezljivost habitatov (ter posledično populacij) male poljske divjadi.

Ekološko povezljivost smo kot ugodno ali zelo neugodno ocenili med drugim tudi pri damjaku, pižmovki in nutriji. Vzrok slabe ocene je pri teh vrstah zlasti izoliranost njihovih sub-populacij oz. skupin, kar sicer z vidika upravljavskih ciljev (vse navedene vrste so tujerodne) ne obravnavamo kot problematično.

Preglednica 4: Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi

	Prehranske razmere	Razmere za kritje	Ekološka povezljivost	Motnje
SRNA	4	3	4	2
NAVADNI JELEN	4	3	3	2
DAMJAK	4	3	1	2
GAMS	*	*	*	*
ALPSKI KOZOROG	*	*	*	*
MUFLON	*	*	*	*
DIVJI PRAŠIČ	4	3	3	2
ŠAKAL	4	4	3	2
LISICA	4	4	4	4
JAZBEC	4	4	4	3
KUNA ZLATICA	4	3	4	3
KUNA BELICA	4	4	4	3
ALPSKI SVIZEC	*	*	*	*
PIŽMOVKA	3	3	2	3
POLJSKI ZAJEC	2	2	3	1
NUTRIJA	4	4	2	3
NAVADNI POLH	3	3	3	3
RAKUNASTI PES	*	*	*	*
FAZAN	2	2	3	1
POLJSKA JEREBICA	1	1	1	1
RACA MLAKARICA	4	4	4	3

SRAKA	4	3	4	3
ŠOJA	4	4	4	4
SIVA VRANA	4	4	4	4

1 - zelo neugodno, 2 – neugodno, 3 – ugodno, 4 - zelo ugodno, * - vrsta ni prisotna

4.2 Vpliv populacij divjadi na okolje

4.2.1 Vpliv rastlinojede divjadi na naravno pomlajevanje

Objedenost gozdnega mladja

Na ZGS smo po enotni metodologiji na ravni države izvedli štiri zaporedne popise poškodovanosti gozdnega mladja v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 [9]. Med 32 popisnimi enotami (v nadaljevanju: PE), ki predstavljajo prostorski okvir za izvedbo popisa, v Pomursko LUO (z več kot 20 % površine) segata 2 PE: Goričko in Slovenske gorice (slika 4). V PE Prekmurje se popis objedenosti ni izvajal zaradi premajhnega števila vzorčnih ploskev z naravno obnovo (pretežna obnova s sadnjo). V nadaljevanju predstavljamo rezultate popisov v navedenih PE, ki so ključni z vidika kontrolne metode pri upravljanju parkljaste divjadi: objedenost in trendi objedenosti bukve ter skupno za vse drevesne vrste.

Slika 4: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju

V PE Goričko se je skupna objedenost v zaporednih popisih 2010, 2014 in 2017 spreminjala. Najvišja je bila v letu 2014, v zadnjih treh popisih se je zmanjševala in bila v

letu 2020 najnižja. Zelo podoben trend v tej PE izkazuje objedenost bukve. V letu 2020 je bila v tej PE tako skupna objedenost 15,8 % in objedenost bukve 11,5 % (slika 5).

Podoben trend objedenosti je v PE Slovenske gorice. Tako skupna objedenost kot objedenost bukve sta bili najvišji v popisu 2014 in najnižji v celotnem obdobju pri zadnjem popisu v letu 2020. V letu 2020 je bila v tej PE tako skupna objedenost 20,3 % in objedenost bukve 15,6 % (slika 6). Objedenost iglavcev izkazuje sicer nekoliko drugačen trend, vendar iglavci v tej PE niso pomembni, saj v strukturi mladja predstavljajo samo 1 %.

Primerjalno z ostalimi PE v Sloveniji je v obravnavanih PE v letu 2020 gostota mladja med najvišjimi v Sloveniji, skupna objedenost pa nižja od slovenskega povprečja (22 %). Ugotavljanje statistično značilnih razlik med posameznimi popisi [9] ni pokazalo značilnega povečanja objedenosti v popisu 2020 primerjalno s popisom 2010 v nobeni PE na območju LUO.

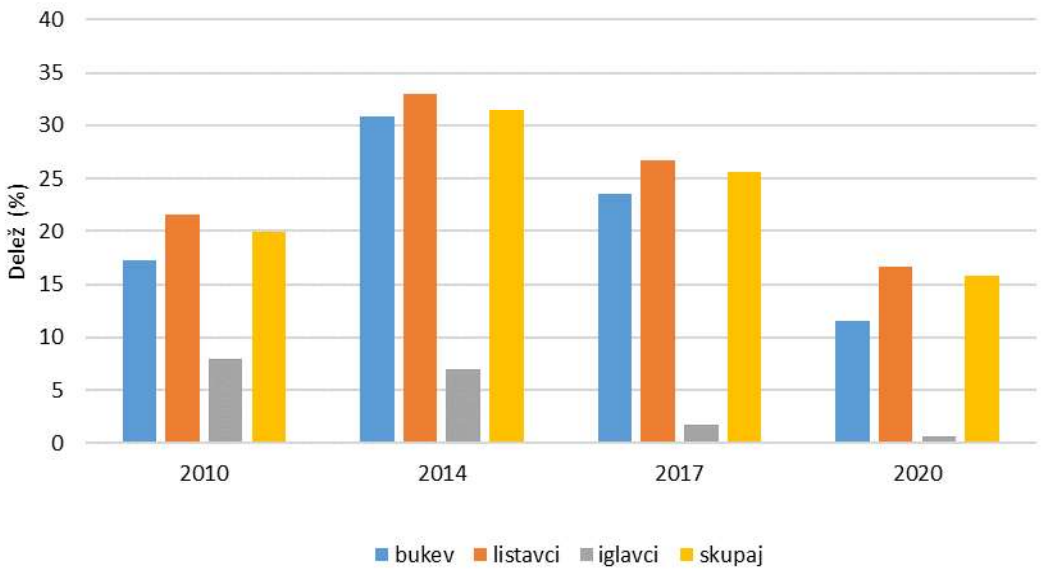

Slika 5: Primerjava deleža objedenih osebkov gozdnega mladja med popisi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 v popisni enoti Goričko

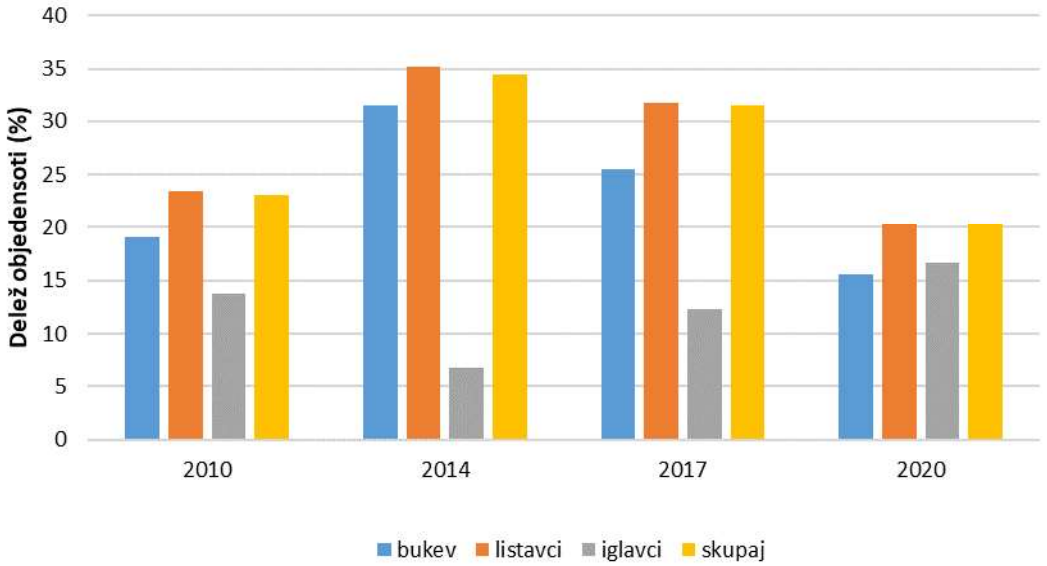

Slika 6: Primerjava deleža objedenih osebkov gozdnega mladja med popisi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 v popisni enoti Slovenske gorice

Vpliv divjadi na uspešnost pomlajevanja gozda

V letu 2021 smo na ZGS za vse gozdnogospodarske enote (GGE) v Sloveniji ugotavljali stanje uspešnosti pomlajevanja in vpliva rastlinojede parkljaste divjadi na pomlajevanje. Oboje smo ugotavljali na podlagi serije kazalcev stanja in trendov gozdnega mladja, pridobljenih na osnovi razpoložljivih podatkov ter ekspertnih ocen. Na sliki 7 so obarvana območja (GGE), kjer smo pomlajevanje gozda ocenili kot pretežno neuspešno, pri čemer ločujemo območja, kjer je neuspešno pomlajevanje v največji meri posledica vpliva parkljaste divjadi (oranžna območja) in območja, kjer divjad so-pogojuje neuspešno pomlajevanje skupaj z ostalimi okoljskimi dejavniki. Na vseh ostalih območjih (svetlo zeleno) je pomlajevanje bodisi ocenjeno kot uspešno, bodisi neuspešno pomlajevanje ni povezano z vplivom divjadi. Na območjih neuspešnega pomlajevanja zaradi vpliva divjadi z različno šrafuro prikazujemo tudi prisotnost ali odsotnost trenda izboljšanja objedenosti bukve (v popisu 2020 primerjalno s preteklimi popisi), ki razmeroma dobro odraža trend pritiska divjadi na mladje z objedanjem.

V Pomurskem LUO smo neuspešno pomlajevanje, ki ga povezujemo z vplivom divjadi, prepoznali v severovzhodnem delu Goričkega (GGE Goričko I., GGE Goričko II.) in v južnem delu ravninskega območja (GGE Dolinsko). Zlasti močan vpliv divjadi na pomlajevanje je prepoznan na skrajnem severovzhodu, na površini, ki pretežno sovpada z LPN Kompas. Ne glede na to se trend objedenosti bukve na Goričkem zmanjšuje, medtem ko zaradi odsotnosti bukve na Dolinskem tega trenda ne moremo oceniti (slika 7).

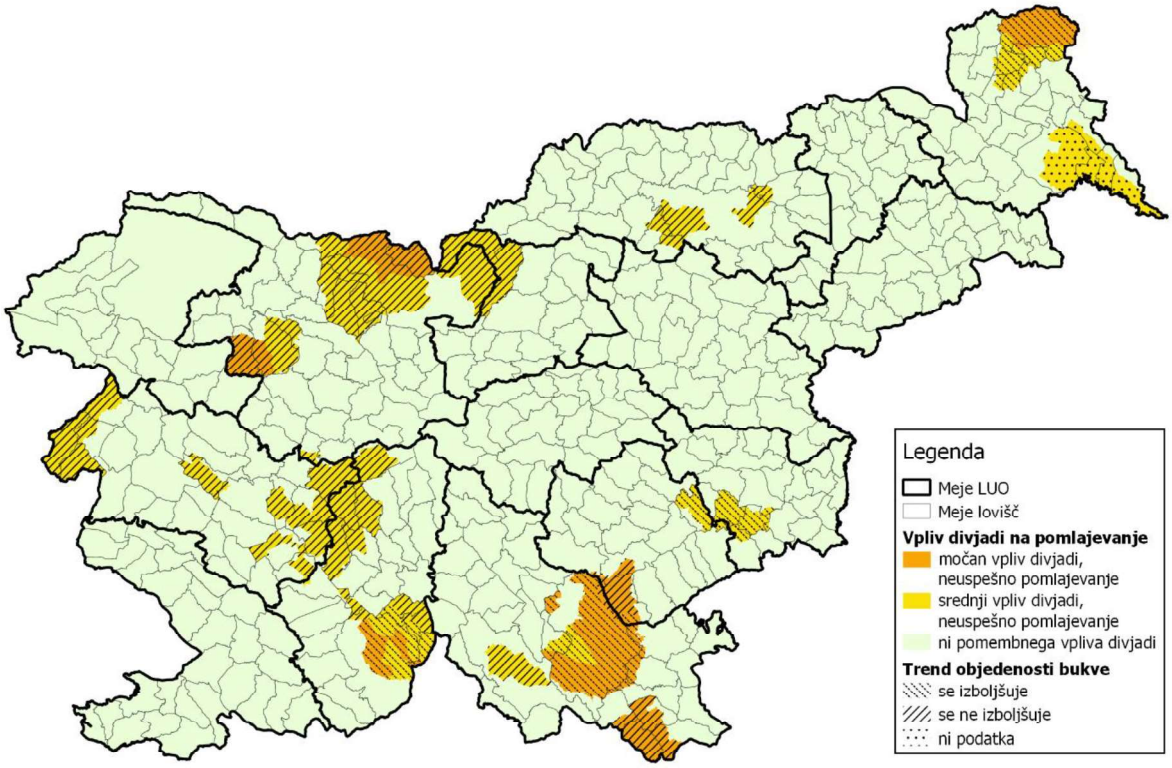

Slika 7: Vpliv divjadi na uspešnost pomlajevanja gozda in trend objedenosti bukve

4.2.2 Škode od divjadi na lovnih površinah

Obseg ocenjenih škod od divjadi v kmetijskem prostoru je pomemben kazalnik vloge in populacijske dinamike zlasti parkljaste divjadi v območju. V Pomurskem LUO izrazito prevladuje kmetijska raba tal, obenem so v območju ene od največjih gostot parkljaste divjadi (predvsem jelenjadi) v Sloveniji, ki so v preteklem obdobju še narasle. V takih razmerah je obseg škod v kmetijstvu pričakovano velik. V preteklem desetletju je bilo Pomursko LUO na ravni Slovenije območje z daleč največjimi škodami po divjadi. Obseg škod je v Pomurskem LUO v zadnjem desetletju v splošnem naraščal in je v letih 2019 in 2020 znašal že okrog polovico vseh izplačanih škod po divjadi v Sloveniji. Škodna problematika je bila najbolj izražena v LPN Kompas Peskovci in lovišču Prosenjakovci, ki oba ležita neposredno ob meji z Madžarsko.

Prevladujejo odškodnine za škodo od parkljaste divjadi. Največ škod povzroči jelenjad (66 % v zadnjem desetletju), sledi divji prašič (31 %). Pomursko LUO je edino območje, kjer obseg škod po jelenjadi presega obseg škod po divjem prašiču. Obe vrsti daleč največ škod povzročata na kmetijskih kulturah (zlasti koruza). Škode od srnjadi nastopajo zgolj lokalno v vinogradih.

Glavni vzrok obsežnih škod v kmetijskem prostoru in trenda njihovega naraščanja leži v naslednjem:

- naraščanje številčnosti populacij divjadi (jelenjad in divji prašič),

- prestrukturiranje kmetijstva v pretežno poljedelsko proizvodnjo (zmanjšanje travniških površin),
- zaraščanje kmetijskih površin v gričevnatem predelu Goričkega,
- sušna leta s podpovprečnimi količinami padavin,
- zakasnelo spravilo kultur zaradi neugodnih vremenskih razmer v jesenskem času,
- uvajanje ekološke pridelave.

Škodam na kmetijskih površinah se je z vsakoletnimi načrti odvzema prilagajalo tudi dosedanje upravljanje z divjadjo (pritisk na upravljavce lovišč s povečanjem načrta odvzema).

Škodam od divjadi se ni mogoče izogniti, pri njihovi obravnavi pa je pomembno, da:

- lastniki kot dobri gospodarji zavarujejo svoje premoženje in škodo pravočasno opazijo ter prijavijo,
- upravljavci lovišč škodo korektno ocenijo, z lastnikom skušajo skleniti sporazum ter čimprejšnjo poravnavo.

Preglednica 5: Ovrednotena škoda v obdobju 2011-2020 po škodnih objektih in vrstah divjadi

Vrsta divjadi	Škodni objekt	OVREDNOTENA ŠKODA* (v EUR / 100 ha)										Delež (%) 2011-2020
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
SRNA	kulture	1,61	2,61	4,00	4,26	2,02	2,11	2,17	1,35	2,34	3,77	
	sadno drevje	0,06	0,96	0,02	0,33							
	gozd										0,41	
	ostalo	0,03		0,07	0,24	0,10						
skupaj SRNA		**1,70**	**3,57**	**4,09**	**4,83**	**2,12**	**2,11**	**2,17**	**1,35**	**2,34**	**4,18**	**1,7**
NAVADNI JELEN	kulture	40,49	48,56	83,60	111,62	101,01	112,91	122,17	132,54	153,47	183,84	
	travniki	2,03	0,19								0,16	
	sadno drevje	0,03	0,09	0,44	0,28							
	gozd			1,19	0,19						0,49	
	ostalo		0,26	0,46	0,59					0,70		
skupaj NAVADNI JELEN		**42,55**	**49,10**	**85,69**	**112,68**	**101,01**	**112,91**	**122,17**	**132,54**	**154,17**	**184,49**	**66,0**
DAMJAK	kulture	1,23	1,48	3,32	2,37	1,35	0,65	1,36	1,02	0,63	0,00	
skupaj DAMJAK		**1,23**	**1,48**	**3,32**	**2,37**	**1,35**	**0,65**	**1,36**	**1,02**	**0,63**	**0,00**	**0,8**
DIVJI PRAŠIČ	kulture	57,72	83,68	55,77	44,63	21,95	23,45	45,07	32,46	93,69	42,33	
	travniki	1,94	8,12	2,04	0,57						1,67	
	ostalo		0,06									
skupaj DIVJI PRAŠIČ		**59,66**	**91,86**	**57,81**	**45,20**	**21,95**	**23,45**	**45,07**	**32,46**	**93,69**	**44,00**	**31,0**
SKUPAJ PARKLJARJI		**105,14**	**146,01**	**150,91**	**165,08**	**126,43**	**139,12**	**170,77**	**167,37**	**250,83**	**232,67**	
ŠAKAL												
JAZBEC			0,44	0,13	0,07	0,08		0,07			0,06	
POLJSKI ZAJEC		0,18		1,62								
SIVA VRANA		0,30	1,21	0,93	1,02	0,08	0,32	0,04	0,97	0,18	0,30	
OSTALE VRSTE		0,04						0,04				
SKUPAJ OSTALE VRSTE		**0,52**	**1,65**	**2,68**	**1,09**	**0,16**	**0,32**	**0,15**	**0,97**	**0,18**	**0,36**	**0,5**
VSE SKUPAJ		***105,66***	***147,66***	***153,59***	***166,17***	***126,59***	***139,44***	***170,92***	***168,34***	***251,01***	***233,03***	***100,0***

*Vrednosti v preglednici prikazujejo ovrednoteno škodo (izplačana odškodnina, vrednost izdanega materiala in vrednost opravljenih ur sanacij: 1 ura = 5 EUR).

4.2.3 Drugi vplivi divjadi v okolju

Ostali (neželeni) vplivi divjadi v okolju so primerjalno s škodami v kmetijstvu pa tudi objedanjem gozdnega mladja bistveno manj izraženi. Nekatere vrste divjadi (siva vrana) poseljujejo tudi urbani prostor, kjer občasno predstavljajo motnjo za ljudi. Pojavljajo se tudi škode na nelovnih površinah (na intenzivnih kulturah), ki so praviloma ograjene pred parkljastjo divjadjo, vendar pa te ograje dostikrat niso ustrezne in vzdrževane.

4.3 Ocena stanja populacij divjadi

V nadaljevanju za vsako vrsto divjadi, s katero smo v preteklem desetletju načrtno upravljali, ali beležili njen odvzem v LUO, podajamo pregled stanja oz. trendov populacijskih kazalnikov kot so predvideni v Smernicah za upravljanje divjadi v Sloveniji v obdobju 2021-2030 [10]. Ob upoštevanju populacijskih in tudi okoljskih kazalnikov iz prejšnjih poglavij (stanje okolja, objedenost gozdnega mladja, škode, ostali vplivi) za vsako vrsto divjadi podajamo oceno aktualnega stanja populacije.

4.3.1 Evropska srna

Evropska srna (dalje tudi: srnjad) je prisotna v vseh loviščih/LPN v LUO. Glede na razliko v populacijski gostoti v operativnih načrtih območja ločeno obravnavamo srnjad na levem bregu reke Mure (prekmurska lovišča) in na desnem bregu (prleška lovišča). Taka obravnava je že daljše obdobje upoštevane pri načrtovanju oz. razdelitvi načrta odvzema po loviščih.

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

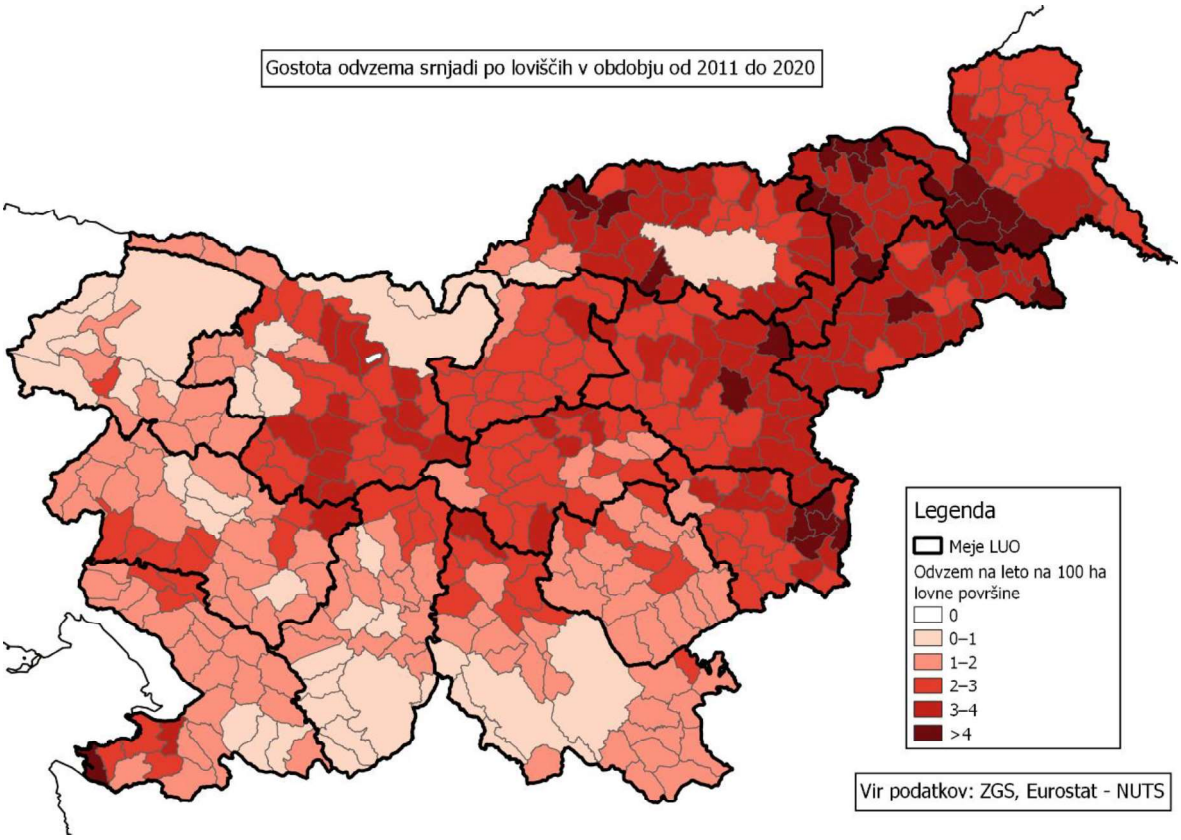

Slika 8: Prostorska razporeditev odvzema evropske srne v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem srnjadi je prisoten v vseh loviščih/LPN v območju. Intenziteta odvzema se povečuje proti jugozahodnemu delu območja, ki meji na Slovensko goriško in Ptujsko-Ormoško LUO, kjer je gostota odvzema večja od 4 živali/100 ha. Na pretežnem delu Prekmurja, predvsem pa v loviščih/LPN, kjer sta prisotna jelenjad in divji prašič, je gostota odvzema nižja in sicer v intervalu 2-3 živali/100 ha.

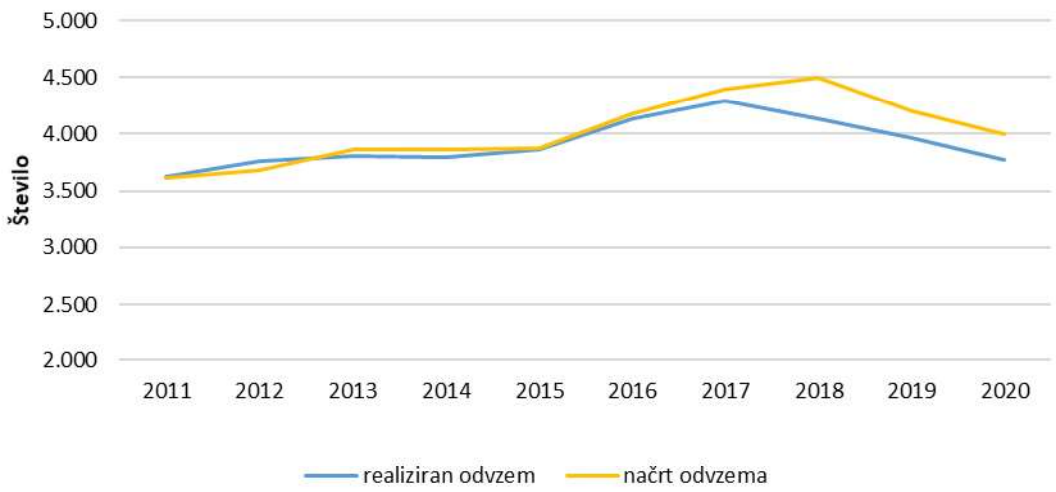

Slika 9: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema evropske srne v obdobju 2011-2020

Odvzem srnjadi skozi daljše obdobje izkazuje nihanja v intervalih daljših od deset let. V preteklih 25 letih sta bila dva maksimuma odvzema in sicer v letih 2004 in 2017 (cca. 4.300 živali letno), ki jima je sledilo zmanjševanje. V zadnjem desetletju je načrtovan odvzem naraščal do leta 2018, nato je začel upadati. Realiziran odvzem je tesno sledil načrtovanemu do leta 2017, zatem je začel upadati; upadla je tudi stopnja realizacije. Povprečna stopnja realizacije odvzema v preteklem desetletnem obdobju znaša 97%.

Spolna in starostna struktura odvzema

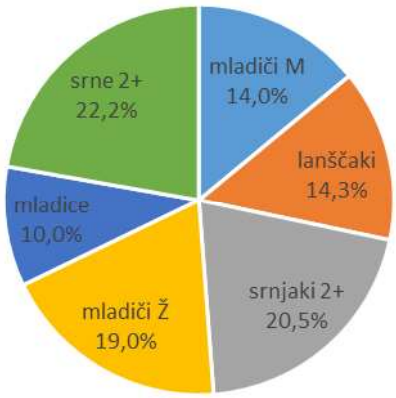

Slika 10: Spolna in starostna struktura odvzema evropske srne v obdobju 2011-2020

Struktura odvzema po starostnih kategorijah sledi načrtovanim deležem v (dvo)letnih načrtih LUO v okviru dopustnih odstopanj. Odvzem po spolu je okvirno uravnotežen (Ž = 51 %, M = 49 %). Razmeroma izenačena sta tudi deleža odrasli živali (srne 2+, srnjaki 2+) Pri enoletni srnjadi je delež lanščakov višji od deleža mladic, medtem ko je pri mladičih nasprotno delež ženskih mladičev večji od deleža moških.

Izgube

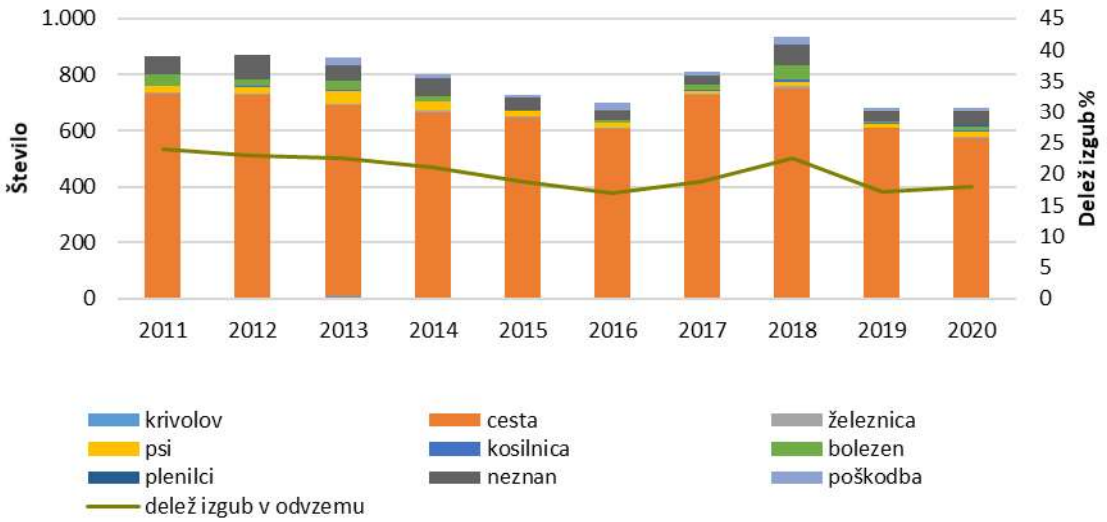

Slika 11: Dinamika višine in strukture izgub evropske srne v obdobju 2011-2020

Višina in delež izgub v odvzemu v zadnjem desetletnem obdobju nihata z rahlim trendom upadanja. Z gibanjem izgub je povezana uvedba vezave odstrela srne/srnjaki v letu 2012. Izgube pri srnjadi nihajo v intervalu 17-24 % celotnega odvzema, povprečno letno znašajo cca. 800 živali. Daleč največji delež izgub predstavlja povoz na cesti (85 % vseh izgub). Zelo malo je naravnih izgub, njihov skupni delež je manjši od 3 % vseh evidentiranih izgub.

Telesne mase

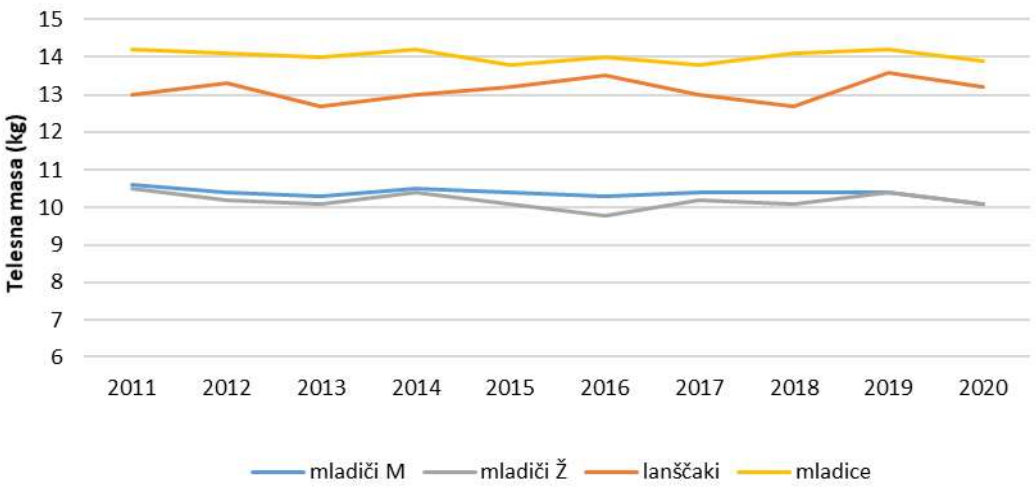

Slika 12: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali evropske srne v obdobju 2011-2020

Gibanje povprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih osebkov v zadnjem desetletju ne kaže kakršnega koli trenda. Tudi medletna nihanja povprečnih telesnih mas so razmeroma majhna in ne odražajo pomembnih nihanj v okoljskih dejavnikih.

Medvrstni vplivi

Območje z nižjimi gostotami (odvzema) srnjadi sovpada z območjem prisotnosti jelenjadi in divjega prašiča, kar kaže na morebiten vpliv obeh telesno večjih parkljarjev na srnjad. Glede na prisotnost in razširjenost plenilcev je možen vpliv šakala in lisice na srnjad, a tega vpliva ob pomanjkanju dokazov zaenkrat ne moremo z gotovostjo potrditi.

Ocena stanja populacije

Srnjad je najštevilčnejša v loviščih s pestro, mozaično strukturo gozdnih in kmetijskih površin, kjer ni stalno prisotne jelenjadi in divjega prašiča (Prlekija). Na podlagi gibanja odvzema sklepamo, je populacija srnjadi v preteklem desetletju do leta 2017 naraščala kljub vsakoletnemu povečevanju načrtov odvzema. Trenutno ocenjujemo, da je populacija v rahlem upadanju. Vseh možnih vzrokov za gibanje številčnosti srnjadi še ne poznamo, a raziskave [11] nakazujejo, da imajo na to vpliv tudi globalne klimatske spremembe. Ocenjujemo, da je populacija srnjadi v območju še zelo vitalna.

4.3.2 Navadni jelen

V Pomurskem LUO živi navadna jelenjad panonskega genotipa, ki se od jelenjadi, ki naseljuje druga območja Slovenije, razlikuje po značilno večji telesni masi in po težjem rogovju samcev. Skupina lovišč/LPN, kjer stalna prisotnost strukturirane populacije jelenjadi omogoča številčno načrtovanje odvzema jelenjadi, trenutno obsega 52 % površine LUO. Ostala lovišča so robna oz. območje brez jelenjadi, kjer trajna poselitev jelenjadi ni bila načrtovana. Trenutno so to vsa lovišča v Prlekiji, večina lovišč ob avstrijski meji in lovišča na zahodnem ravninskem predelu Prekmurja.

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

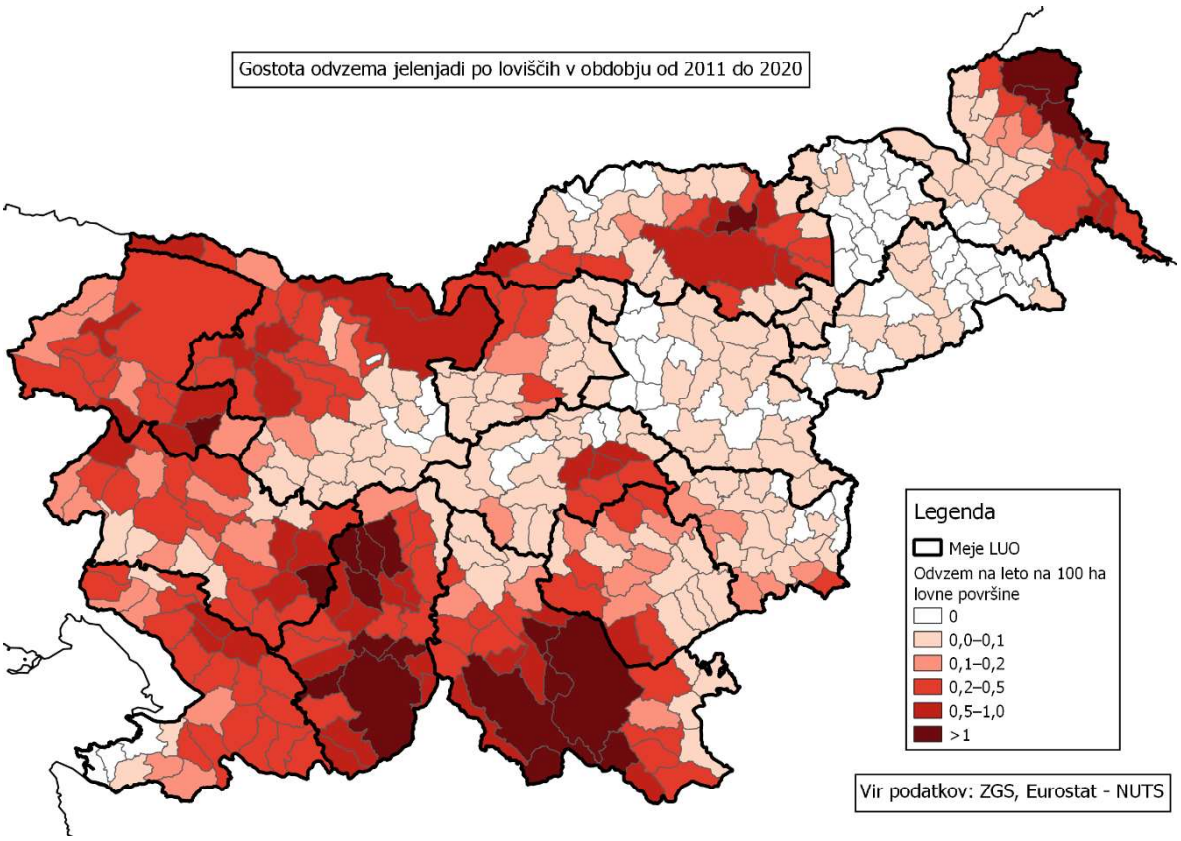

Slika 13: Prostorska razporeditev odvzema navadnega jelena v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem jelenjadi je v območju je bil zabeležen skoraj v vseh loviščih/LPN, razen v dveh. Odvzem se povečuje proti vzhodu in zlasti severovzhodu območja in dosega največjo intenziteto v LPN Kompas, kjer je bila gostota odvzema v letu 2020 največja v zgodovini tega območja, to je 4,6 živali/100 ha.

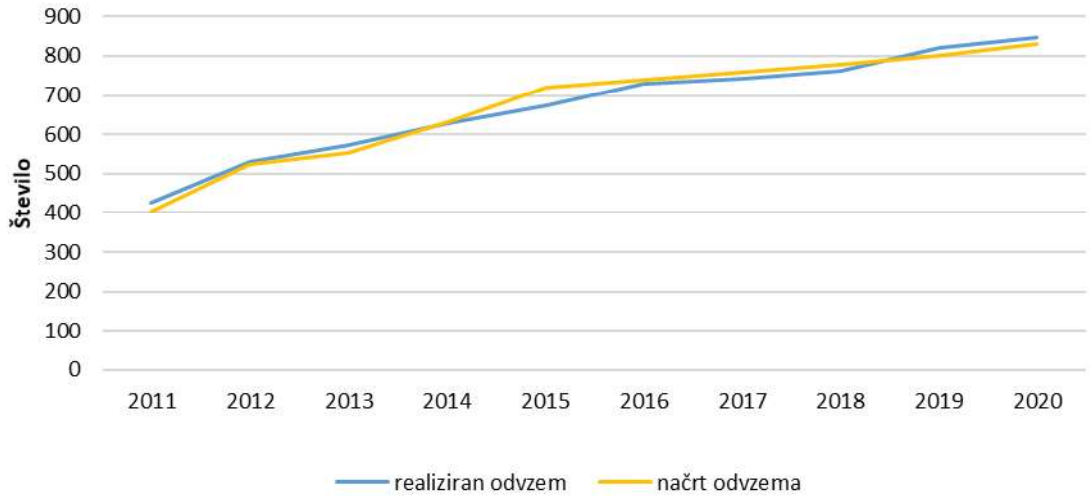

Slika 14: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema navadnega jelena v obdobju 2011-2020

Odvzem jelenjadi v preteklih 25 letih izkazuje nihanje z dvema viškoma odvzema. Prvi višek v Pomurskem LUO je bil dosežen leta 2002 v višini cca. 600 osebkov jelenjadi. Vse od leta 2011 odvzem jelenjadi v LUO dokaj enakomerno narašča in je leta 2020 dosegel rekordno višino 848 živali, kar pomeni da se je v 10 letih več kot podvojil. Skupna stopnja realizacije načrta odvzema v preteklem desetletju je bila 100%, pri čemer je v to realizacijo vštet tudi odvzem v t.i. robnem območju, to je v loviščih, ki odvzema številčno ne načrtujejo, in v zadnjem desetletju znaša povprečno 4 % odvzema v LUO. Povprečna stopnja realizacije načrtov odvzema v loviščih/LPN v osrednjem območju tako znaša 96 %. Ob tem lovišča LD v primerjavi z LPN dosegajo nekoliko nižjo realizacijo (85-90 %).

Spolna in starostna struktura odvzema

V starostni in spolni strukturi odvzete jelenjadi se je v preteklem obdobju povečeval odvzem ženskega spola jelenjadi. V največji meri je dvig posledica povečevanja deleža odvzetih košut 2+. V povprečju 10. let je bilo odvzete 44 % jelenjadi moškega spola in 56 % ženske jelenjadi. To je ugodno, saj tako razmerje bistveno prispeva k usklajenosti jelenjadi z okoljem. V nobenem letu delež moške jelenjadi ni dosegel deleža ženske jelenjadi. Odvzem trofejnih jelenov je v povprečju znašal 18,8 %, kar je manj od načrtovanega. Odvzem košut 2+ se je iz 17,5 % v letu 2011 povečal do 27,1 % in v povprečju znaša 23,9 %. Mlada jelenjad je bila zastopana v odvzemu povprečno s 57,3 %.

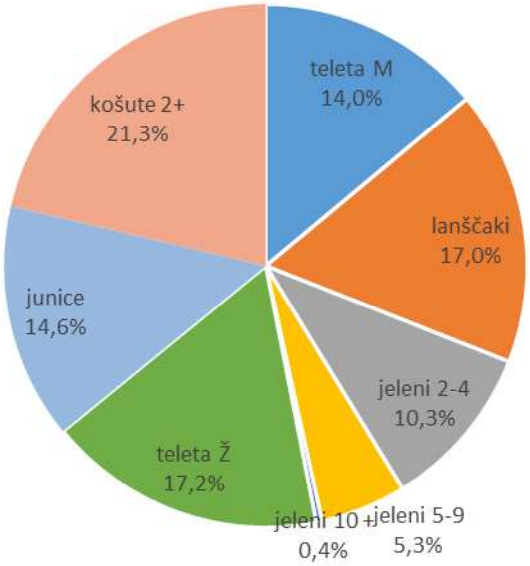

Slika 15: Spolna in starostna struktura odvzema navadnega jelena v obdobju 2011-2020

V strukturi odvzema s 53 % prevladuje ženski spol. Za razliko od ostalih območij je značilen razmeroma velik delež enoletne jelenjadi (17 % junic in 15 % lanščakov), kar je posledica podaljševanja lovne dobe v tem starostnem razredu, in nekoliko nižji delež telet (skupno 31 %). Delež košut v povprečju znaša 21 %, v zadnjih letih pa je narasel na 24 % odvzema. Delež jelenov 2+ (16 %) je skladen z usmeritvami preteklega načrta.

Izgube

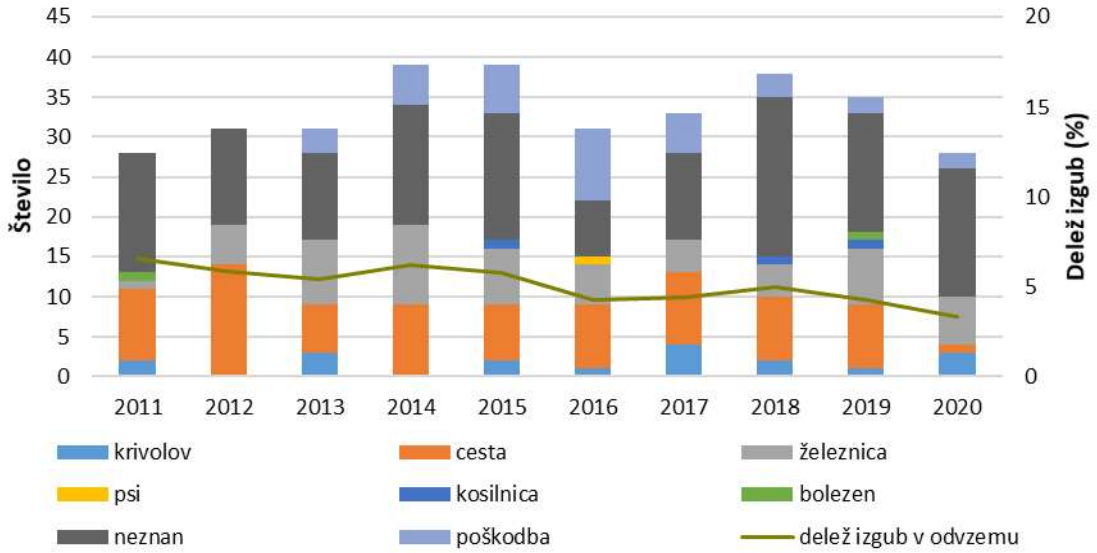

Slika 16: Dinamika višine in strukture izgub navadnega jelena v obdobju 2011-2020

Izgube pri jelenjadi v splošnem niso visoke in se gibljejo v intervalu 3-7 % celotnega odvzema, povprečno letno znašajo 33 živali. Opazen je trend rahlega zmanjševanja

deleža izgub v desetletnem obdobju. Najpogostejši vzrok izgub je »neznano« (41 % vseh izgub), kjer natančnejši vzrok ni bil določljiv.

Telesne mase

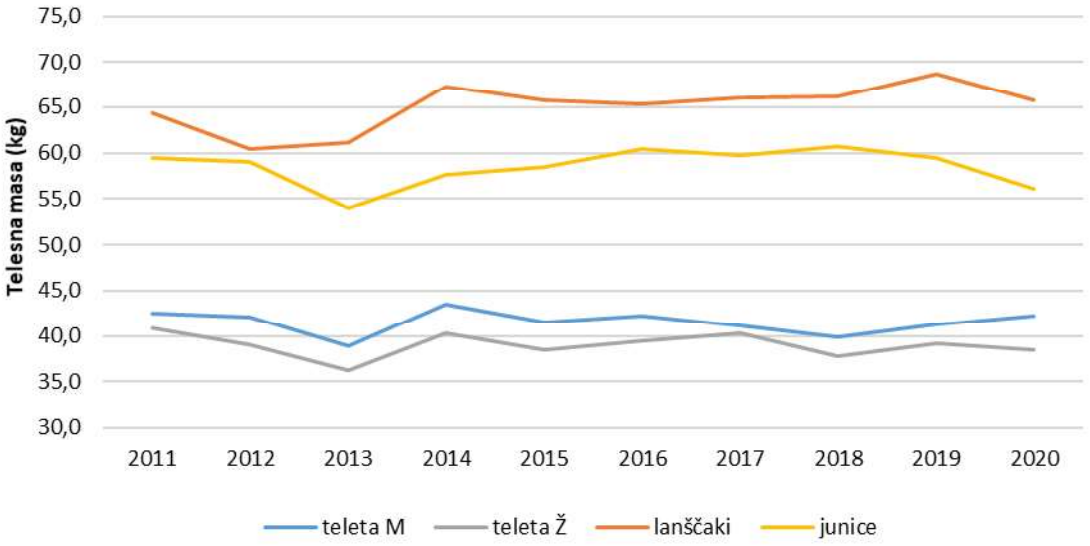

Slika 17: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali navadnega jelena v obdobju 2011-2020

Jelenjad v Pomurskem LUO pripada t.i. panonskemu tipu, za katerega so značilne večje telesne mase kot za jelenjad v ostalih delih Slovenije. Povprečne telesne mase pomurske jelenjadi so večje za cca. 10 kg. Poleg genotipa na to verjetno vpliva tudi bogata prehranska ponudba, saj kmetijske kulture v Pomurskem LUO predstavljajo pomemben vir prehrane jelenjadi. V desetletnem obdobju ne zaznavamo trenda telesnih mas jelenjadi.

Medvrstni vplivi

V osrednjem območju poleg jelenjadi živita tudi divji prašič in srnjad, na manjšem delu območja pa vsaj del leta tudi damjak. V loviščih z večjo gostoto jelenjadi je manjša gostota (odvzema) srnjadi glede na lovišča, kjer jelenjad (in divji prašič) nista prisotna. To je verjetno v največji meri odraz večjega lovnega interesa za lov jelenjadi primerjalno s srnjadjo. Jelenjad je srnjadi sicer tudi deloma (nadrejen) prehranski konkurent, vendar to srnjadi ne ogroža.

Ocena stanja populacije

Populacija v LUO je del širše številčno močne panonske populacije jelenjadi, ki se razteza prek meje na Madžarsko. Stanje populacije v Pomurskem LUO je zato močno pogojeno s stanjem populacije in migracijami iz Madžarske. Populacija jelenjadi na Madžarskem ima stalen trend naraščanja od 2007 naprej [12]. Sodeč po gibanju višine odvzema ocenjujemo, da je populacija številčno naraščala tudi v našem območju in da odvzem v preteklosti ni pomembno vplival na zmanjšanje številčnosti. Po letu 2011 se je načrt odvzema vsako leto povečeval, posebej strmo v LPN Kompas Peskovci. Povprečno v zadnjih šestih letih je LPN Kompas Peskovci realiziral več kot 60 % celotnega odvzema v

LUO. Ocenjujemo, da bi rekordna realizacija načrta odvzema v letu 2020 morala imeti vpliv na zaustavitev številčne rasti populacije, poleg absolutnega številčnega odvzema tudi zaradi dosledneje realiziranega odvzema košut in junic.

Zdravstveno stanje pomurske jelenjadi je zelo dobro. To dokazujejo telesne mase, ki so visoke in evidentirane izgube zaradi bolezni, ki so majhne. Populacija jelenjadi v LUO je zelo vitalna.

4.3.3 Damjak

Prisotnost damjakov v območju je omejena na severovzhodni predel Goričkega. Prostorsko je ta populacija razširjena tudi prek meje na Madžarsko.

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

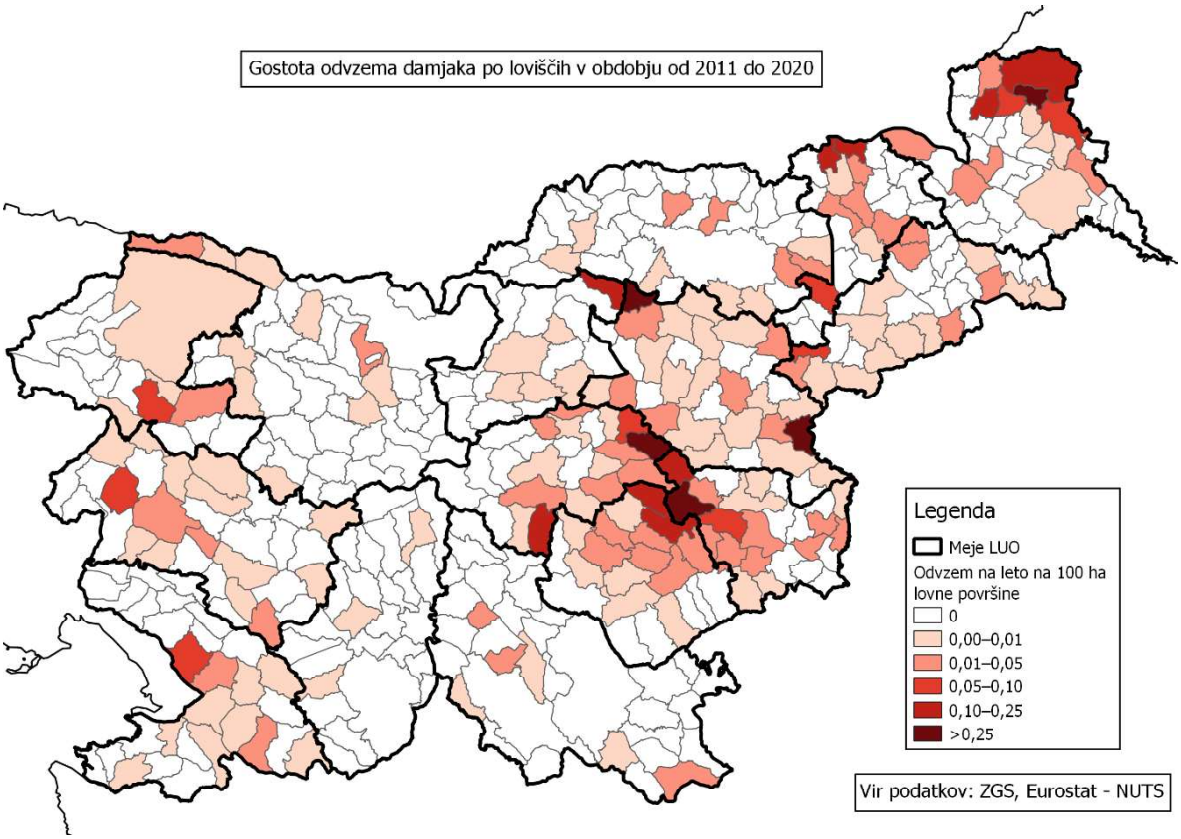

Slika 18: Prostorska razporeditev odvzema damjaka v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Načrtni odvzem damjakov je bil samo pri dveh upravljavcih, to je LPN Kompas Peskovci in LD Križevci v Prekmurju. V ostalih loviščih/LPN se je praviloma vršil odvzem brez številčno določenega načrta. Izstopajo posamezna lovišča, ki so vršila odvzem živali, ki izvirajo iz obor za gojitev divjadi.

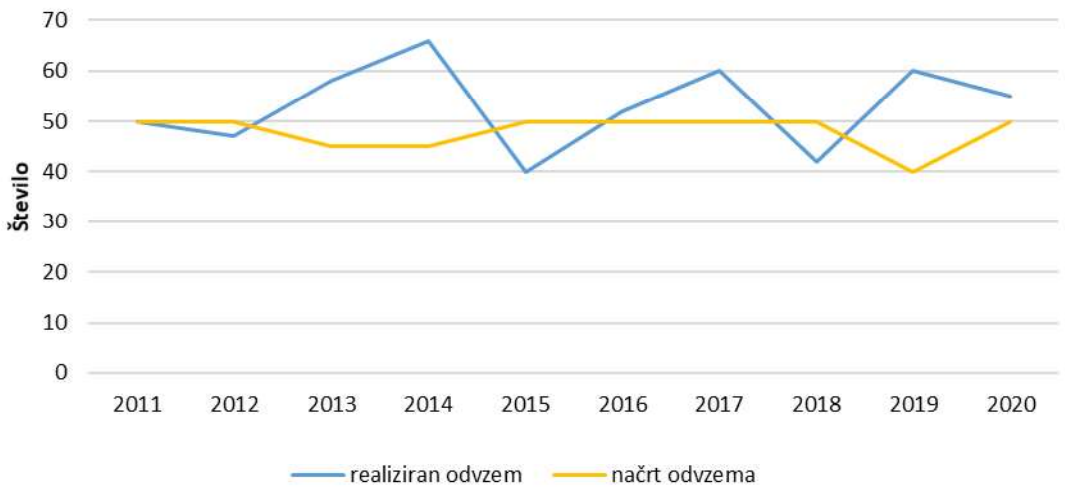

Slika 19: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema damjaka v obdobju 2011-2020

Številčni odvzem damjaka v LUO je sorazmerno majhen, letno znaša cca. 40-60 živali. Načrti odvzema so bili v zadnjih letih preseženi, predvsem iz razloga realizacije odvzema damjakov, ki so pobegli iz obor. Vključno z odvzemom, ki izvira iz odstrela pobeglih živali in ga letno ni mogoče predvideti, je skupna stopnja realizacije odvzema damjaka v desetletnem obdobju 110 %.

Spolna in starostna struktura odvzema

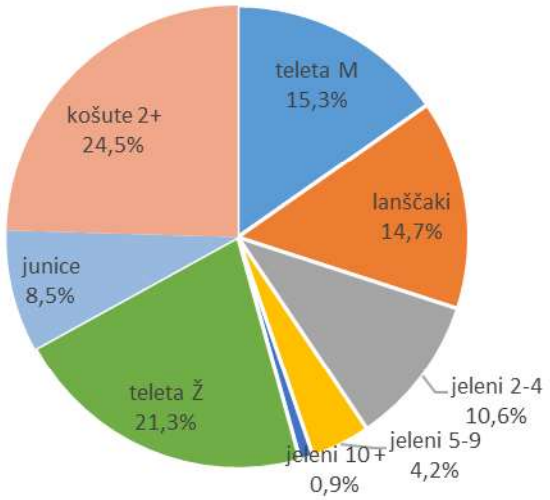

Slika 20: Spolna in starostna struktura odvzema damjaka v obdobju 2011-2020

Struktura odvzema damjaka je posledica strukture populacije in stanja te vrste v naravi oz. loviščih. Prevladujoč delež košut, telet in lanščakov je odraz sproščenega odvzema damjakov pobeglih iz obor. V odvzemu skoraj ni zaslediti res starih jelenov 9+ (skupaj v desetletnem obdobju samo 5 jelenov 9+).

Izgube

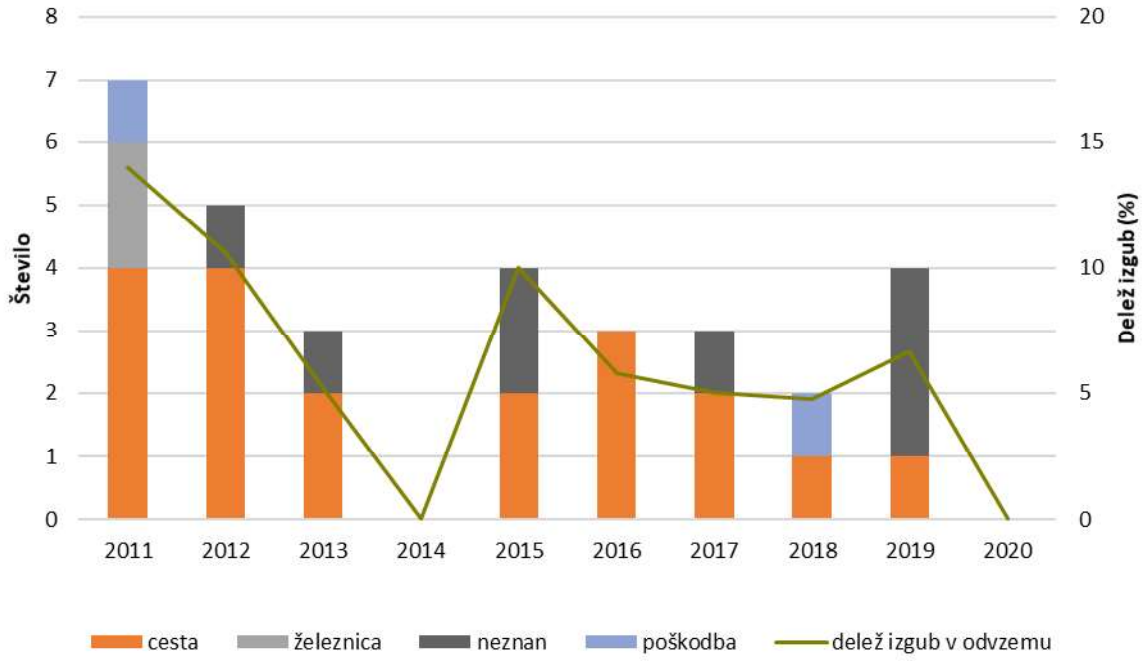

Slika 21: Dinamika višine in strukture izgub damjaka v obdobju 2011-2020

Obseg izgub pri damjaku je povezan z velikostjo populacije v LUO. Številčno izgube niso velike in se gibljejo v intervalu 0 do 7 živali letno. Med izgubami je največji delež izgub v prometu (cesta).

Telesne mase

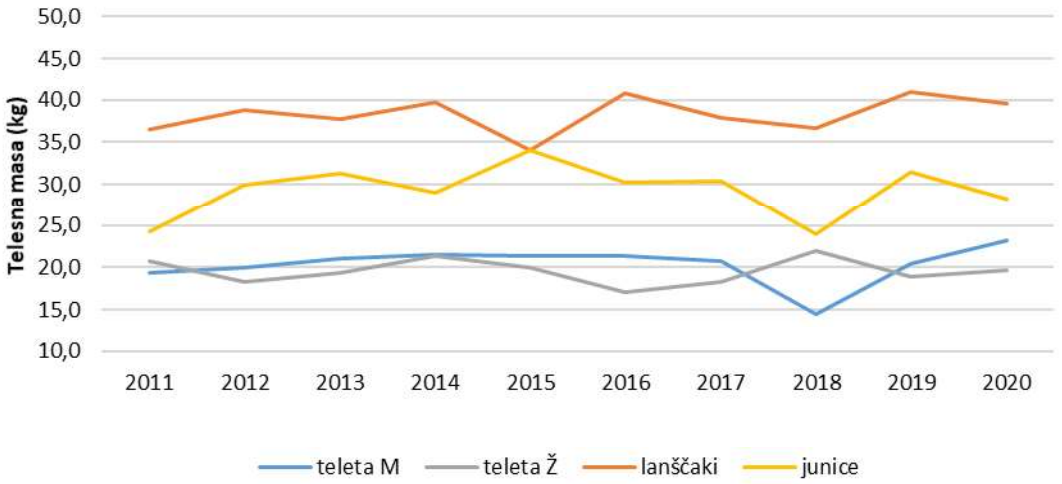

Slika 22: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali damjaka v obdobju 2011-2020

Povprečne telesne mase damjakov v Pomurskem LUO ne odstopajo od mas damjakov v drugih LUO po Sloveniji, kot je to primer pri jelenjadi. V desetletnem obdobju ni opaznega trenda gibanja telesnih mas

Medvrstni vplivi

Iz literature so znani negativni vplivi damjaka na srnjad, vendar v LUO tega zaenkrat nismo zaznali. Glede na nizko številčnost in omejeno prostorsko razširjenost populacije sklepamo, da damjak v tem prostoru z vidika medvrstnih odnosov ni problematična vrsta.

Ocena stanja populacije

Današnja kolonija/populacija damjakov je nastala kot načrtna naselitev sredi 60. let prejšnjega stoletja na območju tedanjega gojitvenega lovišča Kompas. Številčno populacija ni močna in ne izkazuje trenda naraščanja in prostorskega širjenja. Danes je to izolirana populacija, ki nima naravnih stikov z drugimi populacijami po Sloveniji. Glede na povečan obseg gojitve damjakov v oborah obstaja majhna verjetnost stika damjakov iz narave in gojenih osebkov. Prostorsko je vrsta prisotna predvsem v pasu ob meji z Madžarsko v LPN Kompas Peskovci in lovišču Križevci v Prekmurju. Ocenjujemo, da določen delež damjakov stalno živi tudi na madžarski strani. Velikost populacije je ocenjena na 100 - 200 živali. Kljub majhnosti in izoliranosti ocenjujemo, da je populacija razmeroma vitalna

4.3.4 Muflon

Muflon v LUO v prosti naravi ni prisoten. Njegovo pojavljanje je posledica pobegov osebkov iz gojitvenih obor.

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

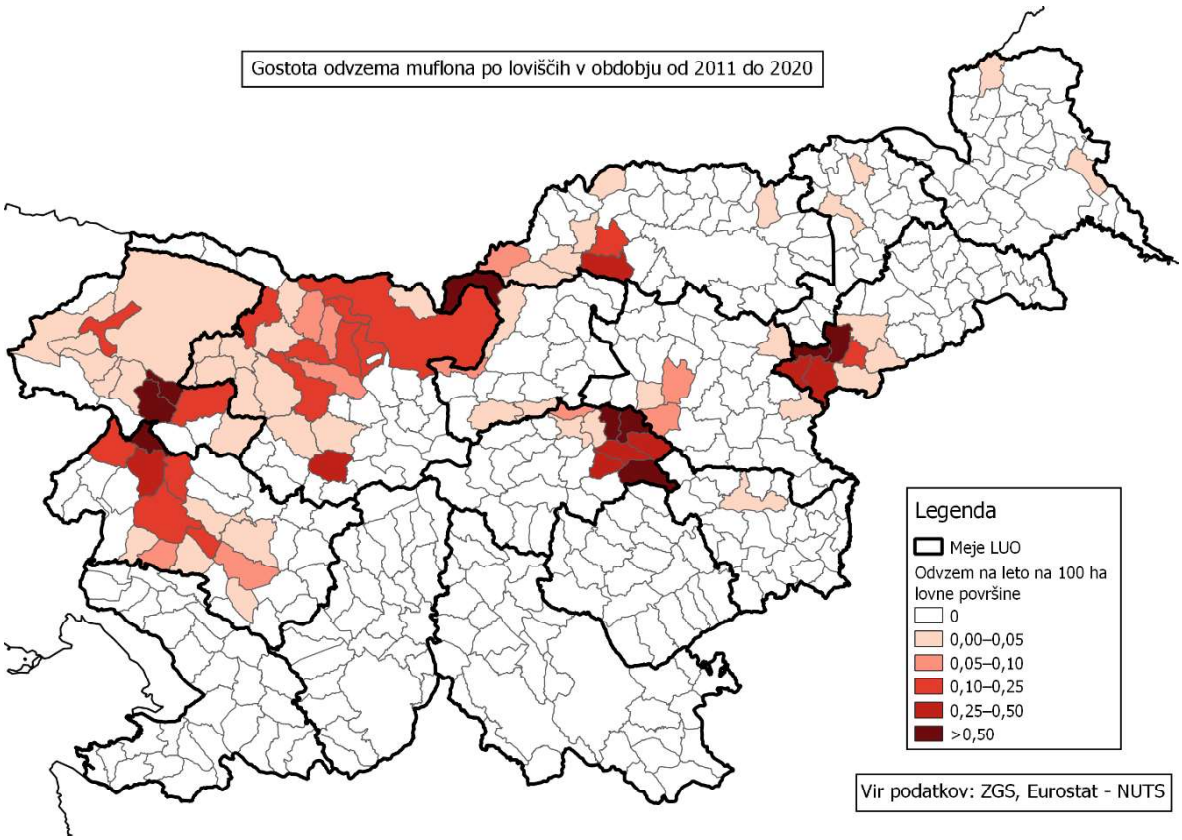

Slika 23: Prostorska razporeditev odvzema muflona v Sloveniji v obdobju 2011-2020

V preteklem desetletju je bil pri dveh upravljavcih, ki sta medsebojno prostorsko precej oddaljena, prvič zabeležen odvzem živali, ki izvirajo iz obor za gojitev divjadi. Odvzem v letih 2011 in 2013 je skupaj znašal 3 živali (vsi ovni 2+). Po tem obdobju odvzem muflonov ni bil evidentiran.

4.3.5 Divji prašič

Divjega prašiča obravnavamo enotno na ravni LUO. Površina lovišč/LPN z načrtovanim odvzemom divjega prašiča trenutno obsega 61 % površine LUO.

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

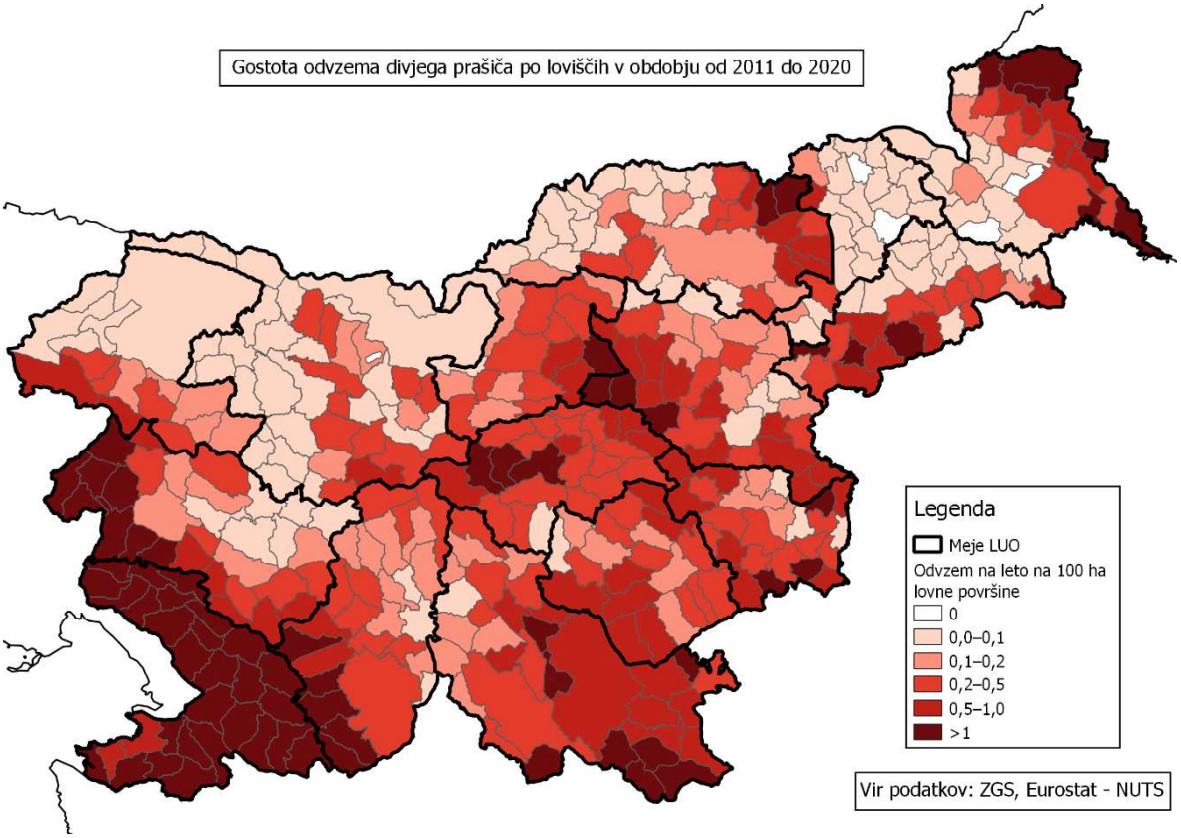

Slika 24: Prostorska razporeditev odvzema divjega prašiča v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem divjega prašiča je bil zabeležen skoraj v vseh loviščih/LPN, razen v dveh. Odvzem se povečuje proti vzhodu in dosega največjo intenziteto na severovzhodu in jugovzhodu območja ob meji z Madžarsko. Največja intenziteta odvzema je sicer na območju LPN Kompas (cca. 2 živali/100 ha).

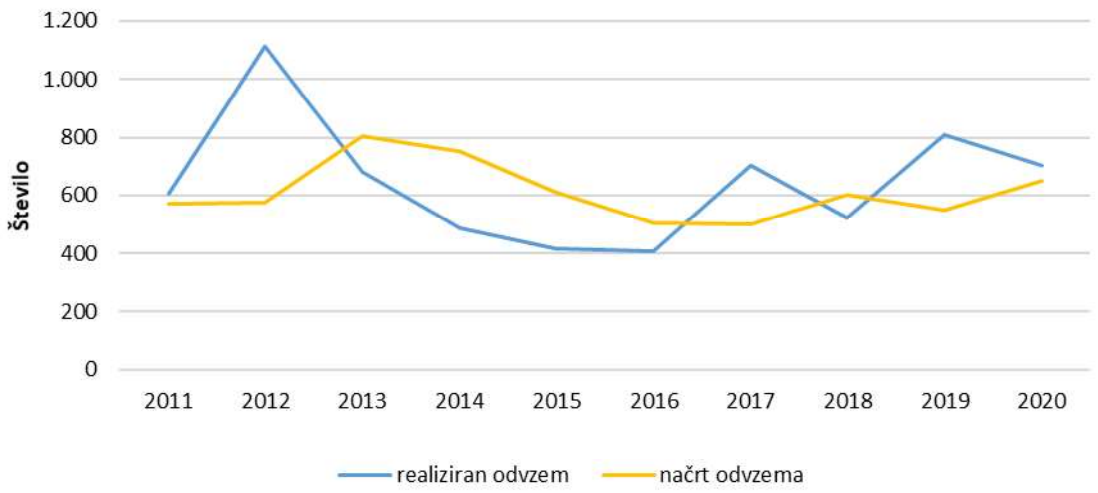

Slika 25: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema divjega prašiča v obdobju 2011-2020

V preteklem desetletnem obdobju je odvzem divjega prašiča v LUO nihal brez zaznanega dolgoročnega trenda. Rekordni odvzem (tudi na ravni Slovenije) je bil leta 2012 (1.113 osebkov), nato pa je medletno nihal v razponu od 400 do 800 osebkov. Na splošno je zaradi izrazitih medletnih razlik v prirastku za prašiča značilen nepredvidljiv in dinamičen potek odvzema. Zato je v nekaterih letih ostal načrt številčno nedosežen, v posameznih letih pa bistveno presežen. Skupna stopnja realizacije načrta odvzema v preteklem desetletju je bila 105 %, pri čemer je v to realizacijo vštet tudi odvzem v t.i. robnem območju, to je v loviščih, kjer odvzem ni številčno načrtovan, a je v zadnjem desetletju prispeval 5 % odvzema v LUO.

Spolna in starostna struktura odvzema

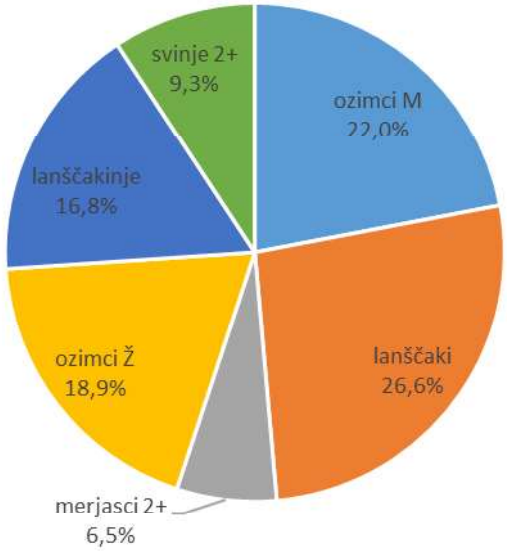

Slika 26: Spolna in starostna struktura odvzema divjega prašiča v obdobju 2011-2020

V strukturi odvzema je bil delež moškega spola vsako leto (razen v 2013) večji od ženskega spola, ki praviloma vodi mladiče. Povprečna starostna struktura odvzema po razredih ozimci - lanščaki - osebki 2+ v LUO je 41 % - 43 % - 16 %. Največji delež v odvzemu ima kategorija moških lanščakov, ki je v območju najbolj migratorna kategorija in ima verjetni priliv živali iz vzhodne smeri (Madžarska).

Izgube

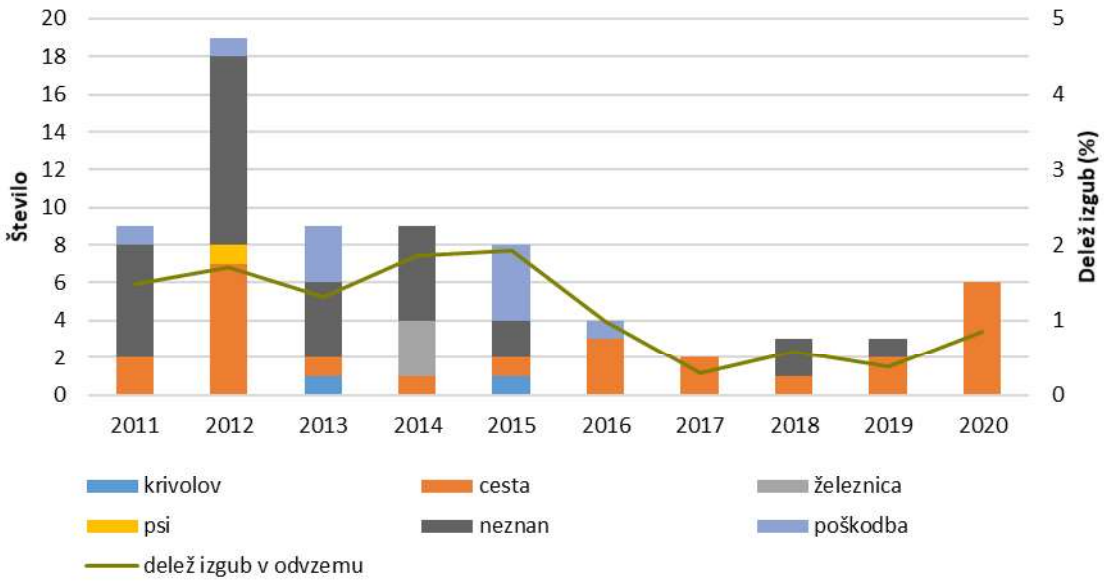

Slika 27: Dinamika višine in strukture izgub divjega prašiča v obdobju 2011-2020

Od vseh vrst parkljaste divjadi so izgube pri divjem prašiču najnižje in se gibljejo v intervalu 0,3 – 1,9 % celotnega odvzema. Glede na nizke izgube ni moč sklepati na kakršen koli trend v številu ali deležu izgub.

Telesne mase

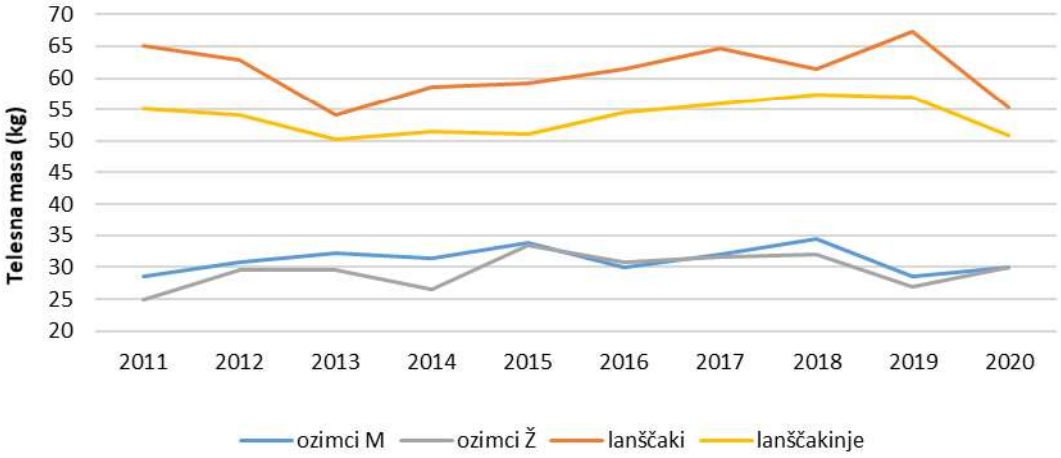

Slika 28: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev divjega prašiča v obdobju 2011-2020

Pri divjem prašiču so telesne mase najmočneje pogojene z vsakoletno prehransko ponudbo. V preteklem desetletnem obdobju zaznavamo medletno nihanje telesnih mas ozmicev in lanščakov obeh spolov brez opaznega dolgoročnega trenda.

Medvrstni vplivi

Divji prašič ima lahko v naših pogojih vpliv na srnjad in malo poljsko divjad. Kot vsejeda vrsta pleni mladiče srnjadi, ki še ne sledijo srni in tudi prazni gnezda in legla male divjadi. Oba vpliva sta v Pomurskem LUO verjetna, a zaradi pomanjkanja zanesljivih podatkov nanju sklepamo le posredno.

Ocena stanja populacije

V največjih gostotah je divji prašič prisoten na severovzhodu območja (Goričko); lokalne gostota njegove populacije se zmanjšuje proti jugu in zahodu z zmanjševanjem gozdnatosti oz. naraščanjem deleža kmetijske krajine. Večje gostote ob meji z Madžarsko so pogojene tudi z migracijami divjih prašičev iz sosednje države. Številčnost vrste v območju medletno niha. Izrazitemu dvigu številčnosti in s tem rekordnemu odvzemu v letu 2012 je sledilo zmanjšanje številčnosti in ponovno nakazan trend povečevanja po letu 2016. Medletno nihanje številčnosti je pogojeno z obrodom hrasta in bukve, predvsem pa vremenskimi razmerami v zimsko-pomladanskem času, ki vplivajo na zgodnje preživetje/smrtnost mladičev. Populacijski modeli, ki upoštevajo okoljske spremembe in prisotnost intenzivne kmetijske pridelave, napovedujejo povečevanje številčnosti in prostorske razširjenosti vrste [13]. Populacija divjega prašiča v območju je zelo vitalna.

4.3.6 Evrazijski šakal

Šakala obravnavamo na nivoju LUO, pri čemer upoštevamo njegov posebni varstveni status v skladu z Direktivo Sveta 92/43/EGS [14].

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

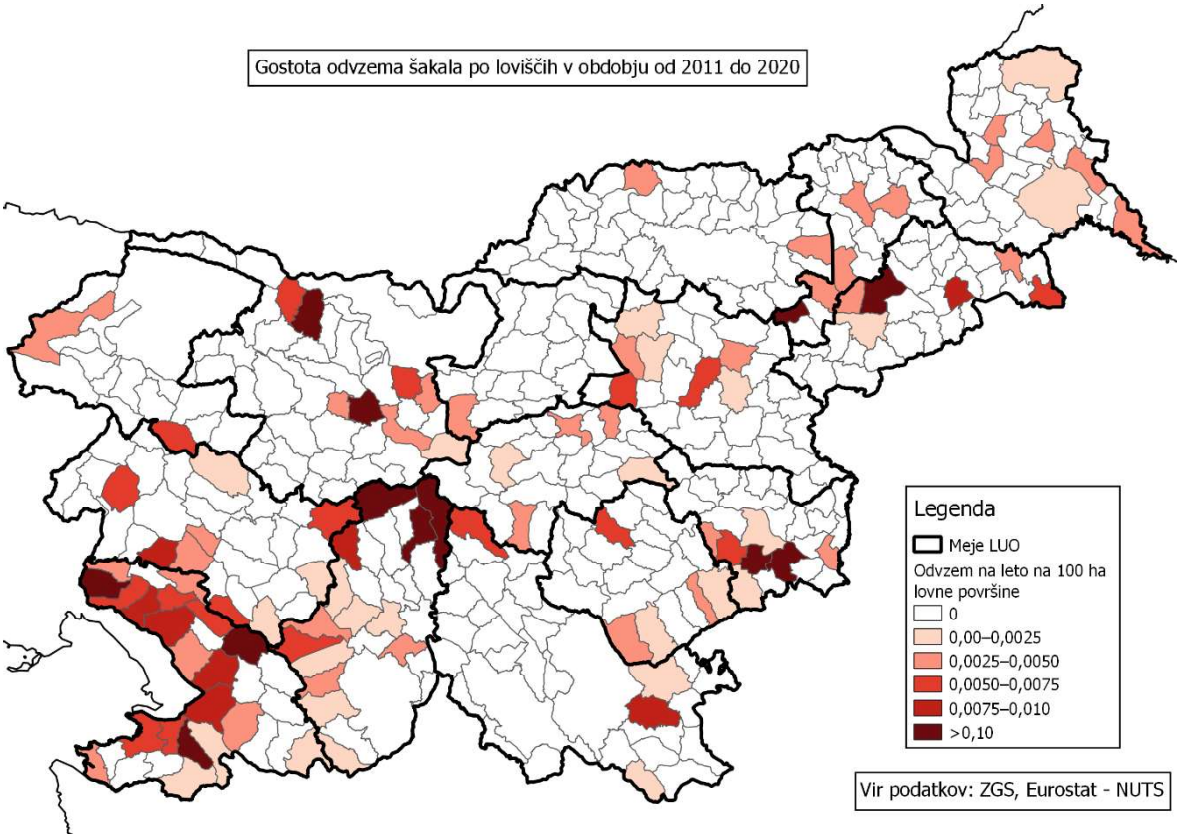

Slika 29: Prostorska razporeditev odvzema evrazijskega šakala v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Vrsta se širi v območje z vzhoda, verjeten je tudi dotok posameznih živali iz južne smeri. V preteklem desetletnem obdobju smo odvzem šakala zabeležili v sedmih loviščih na levem bregu Mure. Podatki o odvzemu ne potrjujejo, da je populacija prostorsko sklenjena.

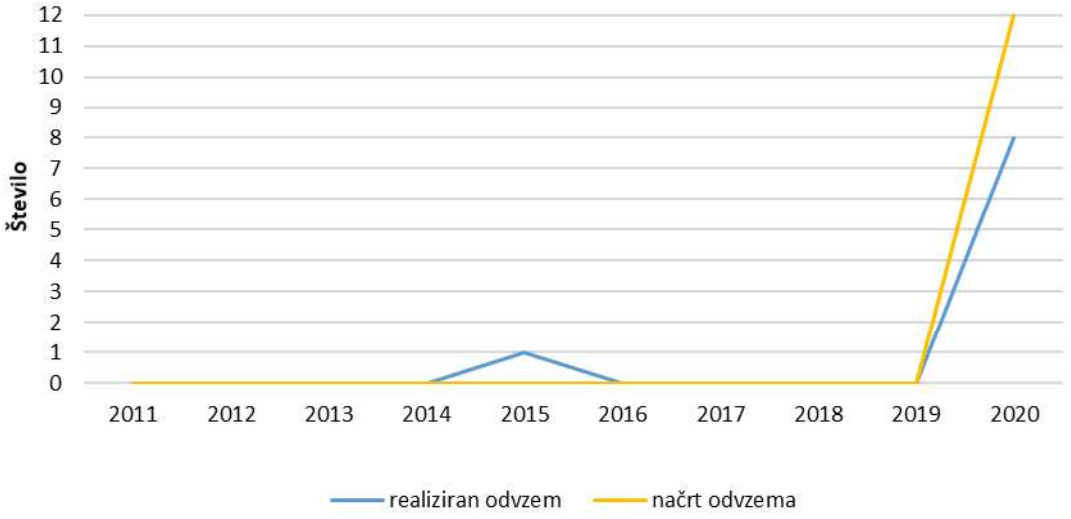

Slika 30: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema evrazijskega šakala v obdobju 2011-2020

Načrtno upravljanje s šakalom (in s tem načrtovanje odvzema) se je začelo v letu 2020, pred tem pa smo samo evidentirali morebitne izgube. Skupen evidentiran odvzem v obravnavanem desetletnem obdobju znaša samo 9 živali. V letu 2020 smo načrtovali odvzem 12 osebkov, realiziran odvzem pa je znašal 8 osebkov (od tega odstrel 6 osebkov).

Izgube

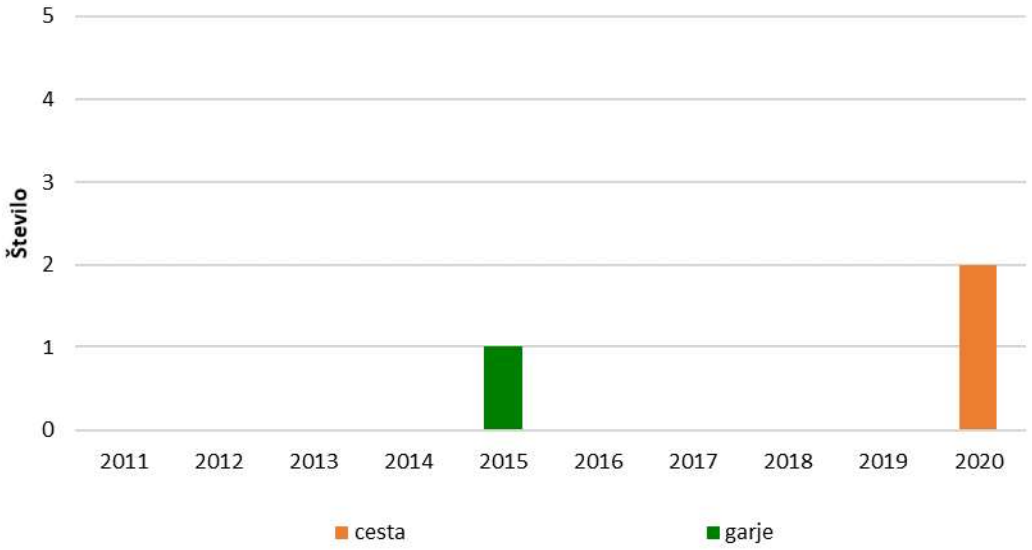

Slika 31: Dinamika višine in strukture izgub evrazijskega šakala v obdobju 2011-2020

Izgube pri šakalu so zelo redke oz. redko zabeležene. Skupaj so do zdaj evidentirani 3 primeri izgub.

Medvrstni vplivi

Po mnenju upravljavcev lovišč nižinskega dela LUO se je v zadnjih dveh letih (zaradi prisotnega šakala) zmanjšala številčnost populacije srnjadi. Predvsem bi naj imel šakal vpliv na zmanjšanje števila mladičev in enoletne srnjadi. V letu 2020 so bili evidentirani 3 primeri izgub srnjadi (vzrok zveri, ujede), ki bi jih lahko pripisali šakalu. Z ostalimi zanesljivimi podatki o vplivu šakala na srnjad ne razpolagamo.

Ocena stanja populacije

Skladno z ugotovitvami projekta CRP »Prostorska razporeditev, številčnost, ocena populacijskih trendov in potencialno širjenje areala vrste Zlati šakal (*Canis aureus* L.) v Sloveniji« [15] velja na ravni Slovenije ocena, da je populacija šakala v ugodnem stanju, vitalna in sposobna dolgoročnega obstoja ter ekspanzije predvsem v njej najbolj primernem življenjskem prostoru, tj. v agrarni krajini in krajini z intenzivnejšim vplivom človeka. V Pomurskem LUO so bil v preteklosti prisotne posamezne živali, ki so v območje migrirale iz Madžarske, Hrvaške ali sosednjega Ptujsko-Ormoškega LUO. Možna je tudi prisotnost posameznih tropov.

4.3.7 Lisica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

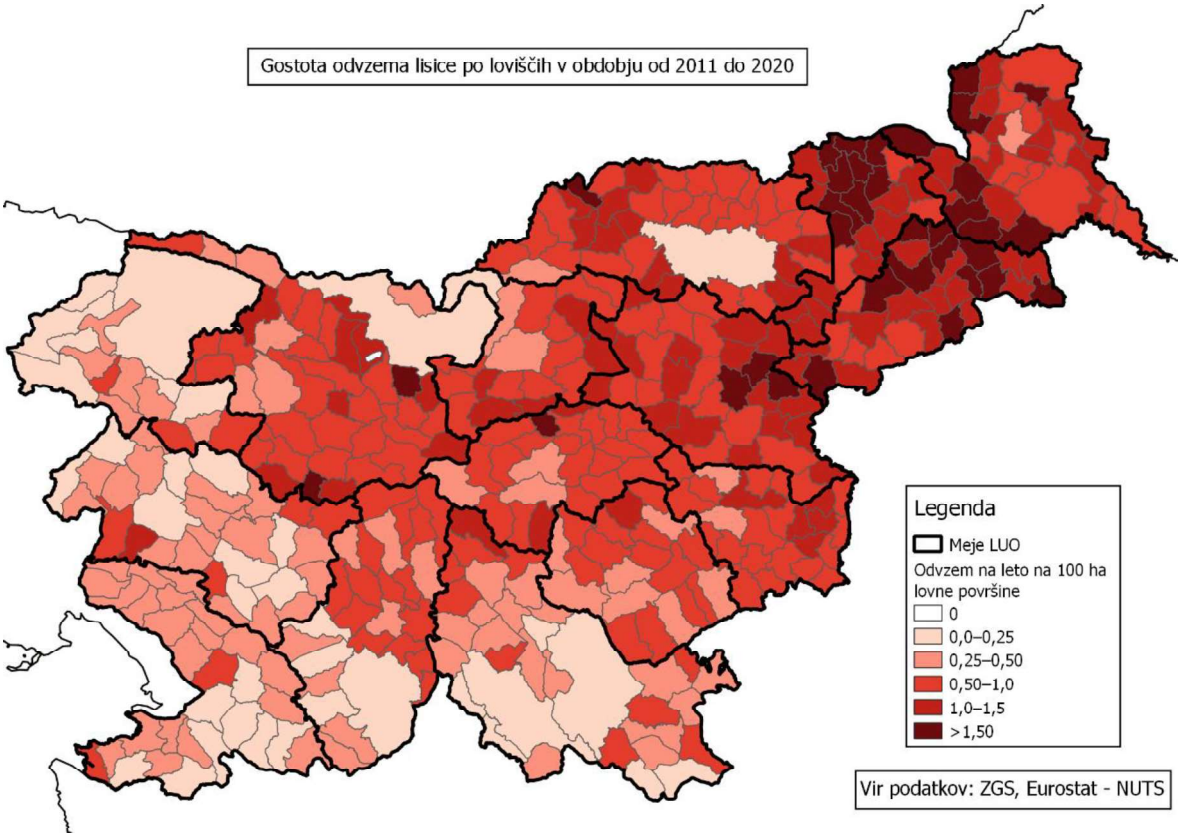

Slika 32: Prostorska razporeditev odvzema lisice v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem lisice je prisoten v vseh loviščih/LPN v območju. Intenziteta odvzema se povečuje proti zahodnemu in južnemu delu območja, ki meji na Avstrijo in sosednja LUO. Odvzem tu presega 2 živali/100 ha. Na večjem delu Prekmurja, predvsem pa v loviščih/LPN, kjer sta prisotna jelenjad in divji prašič je odvzem nižji.

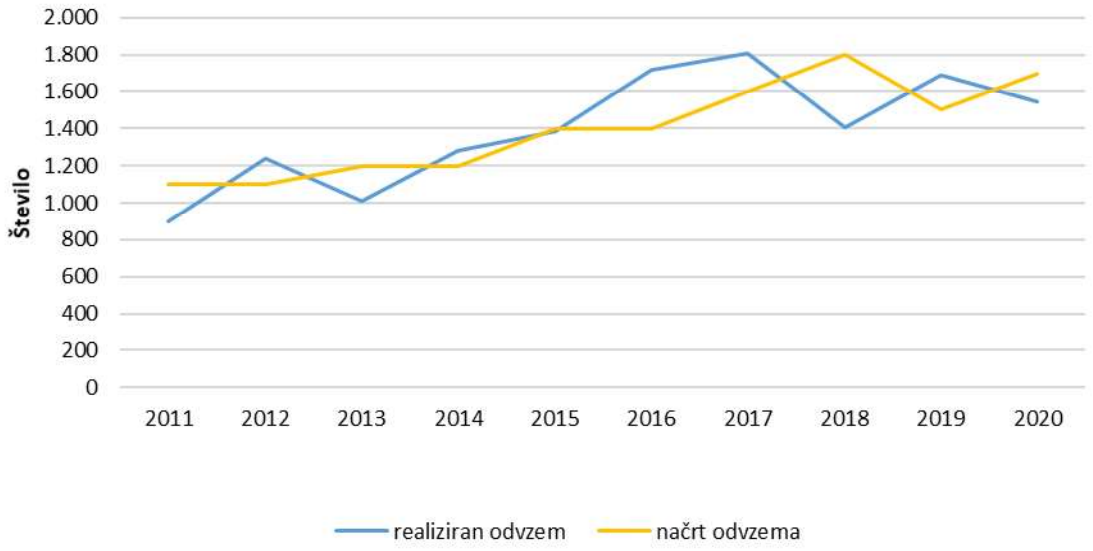

Slika 33: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema lisice v obdobju 2011-2020

Letni odvzem lisic v LUO je sorazmerno visok in je v obravnavanem obdobju dosegal tudi do 1800 živali letno (povprečno 1.400). Odvzem kaže trend povečevanja do leta 2017. Z načrti sledimo gibanju številčno močne populacije. Stopnja realizacije načrtov je v razponu 87 % – 123 %.

Izgube

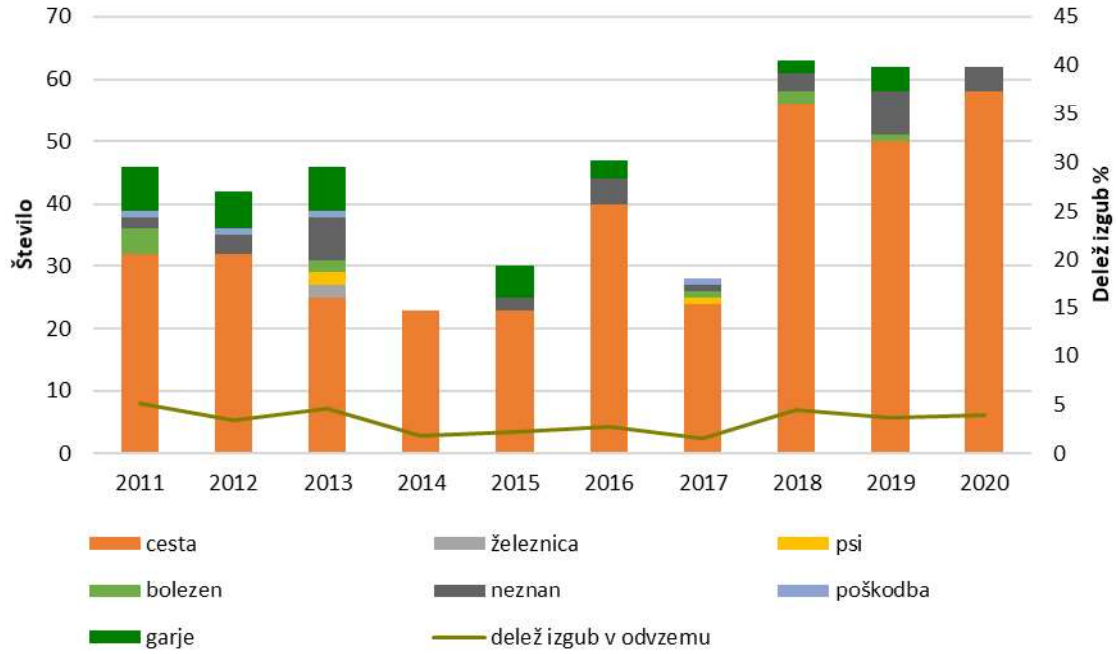

Slika 34: Dinamika višine in strukture izgub lisic v obdobju 2011-2020

Višina izgub pri lisici v obravnavanem obdobju letno ne dosega 100 živali, kar pomeni, da je tudi skupni delež izgub v odvzemu manjši od 10 %. Najpomembnejši vzrok izgub je promet (cesta), drugi vzroki kot so bolezen (garje) in neznano niso pogosti.

Zdravstveno stanje

Podatki monitoringa stekline kažejo, da ta bolezen ni prisotna. Evidentirane izgube (višina in struktura) ne kažejo na povečano prisotnost ostalih bolezni (zlasti graij) v populaciji. Na podlagi tega sklepamo, da je zdravstveno stanje populacije dobro.

Medvrstni vplivi

Lisica ima vpliv na številčnost male divjadi in delno tudi na srnjad. Kot plenilska vrsta prazni gnezda in legla male divjadi ter pleni mladiče srnjadi, ki še ne sledijo srni.

Ocena stanja populacije

Sodeč po gibanju odvzema ocenjujemo, da številčnost populacije trenutno ni v naraščanju. Obdobju povečevanja populacije do leta 2017 bo verjetno sledilo obdobje stagniranja ali zmanjšanja številčnosti. Že v preteklosti smo ocenjevali, da padcu številčnosti po prilagoditvi in razvoju imunosti na bolezen v prihodnosti lahko sledi povečanje številčnosti populacije (populacijsko nihanje). Populacija je zelo vitalna.

4.3.8 Rakunasti pes

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

V obravnavanem obdobju se odvzem rakunastega psa številčno ni načrtoval, dovoljen je bil neomejen odvzem. V preteklem obdobju evidentiran 1 primer odvzema (povoz na cesti) v letu 2018.

Ocena stanja populacije

Je tujerodna in invazivna živalska vrsta, ki se je v evropski prostor razširila iz vzhoda, v območju ni stalno prisotna. Glede na to, da vrsta širi svoj areal v srednji EU, obstaja možnost pojavljanja in prisotnosti vrste tudi pri nas.

4.3.9 Jazbec

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

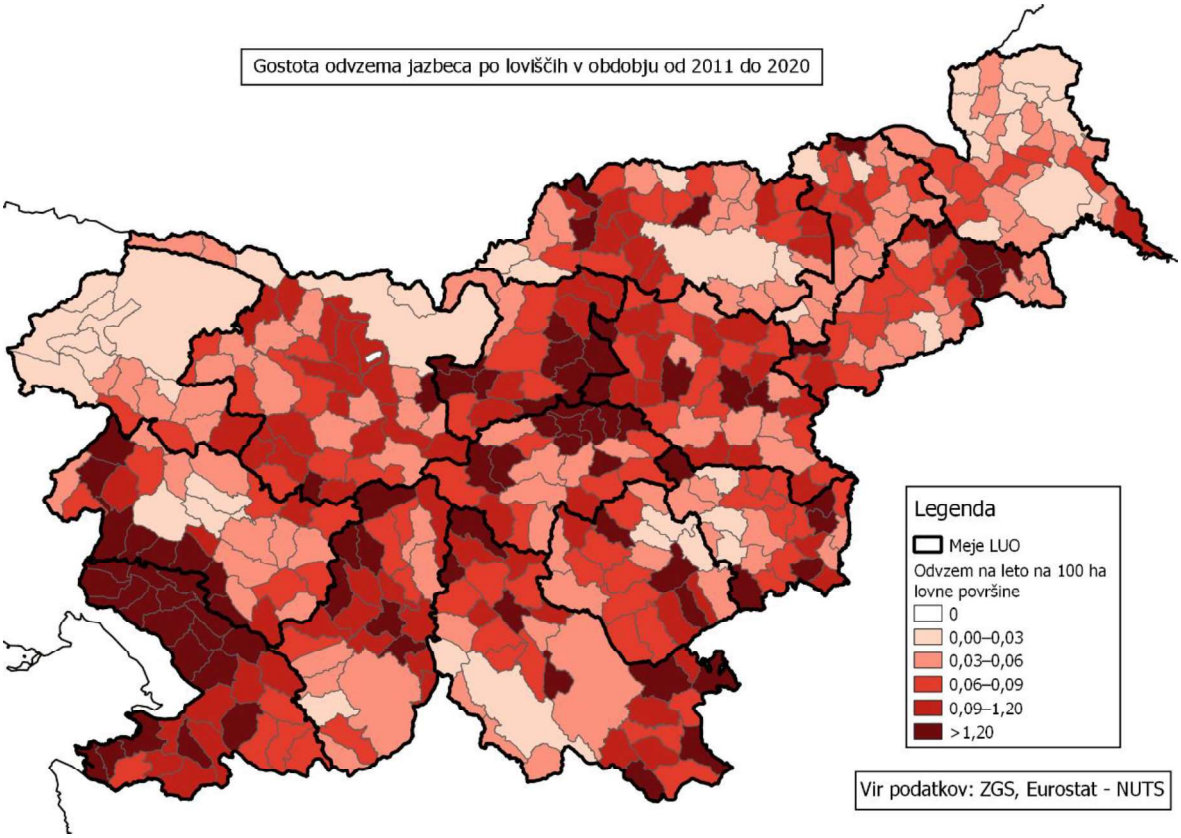

Slika 35: Prostorska razporeditev odvzema jazbeca v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem jazbeca v območju je sorazmerno majhen. Primerjalno z nekaterimi lovišči v ostalih LUO nobeno lovišče/LPN v Pomurskem LUO ne dosega visoke intenzitete odvzema.

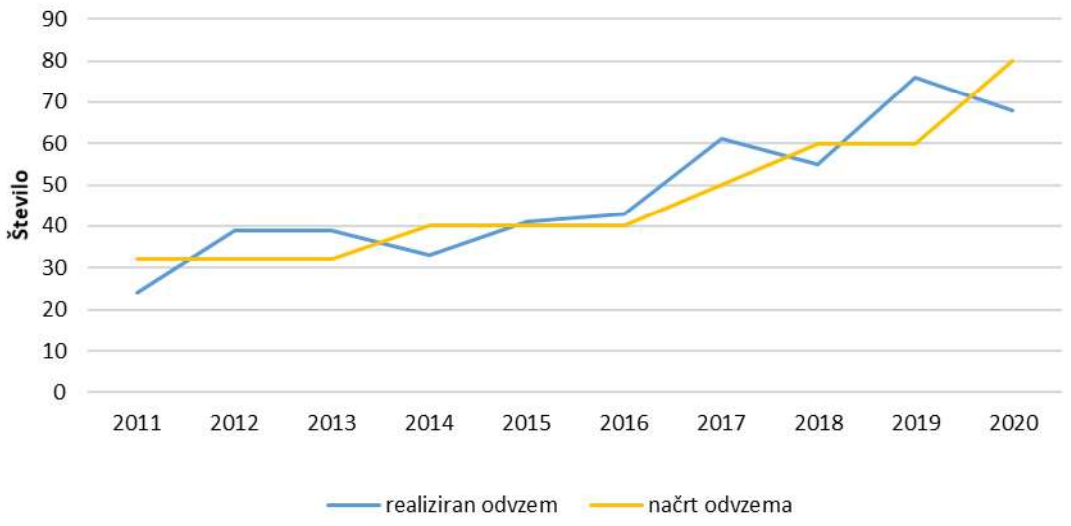

Slika 36: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema jazbeca v obdobju 2011-2020

Povprečni letni odvzem jazbeca v LUO je znašal 47 živali in v obravnavanem obdobju kaže trend povečevanja, zlasti po letu 2014. Načrti odvzema so prilagojeni stanju populacije in so bili z manjšimi odstopanji navzgor ali navzdol realizirani blizu 100%.

Izgube

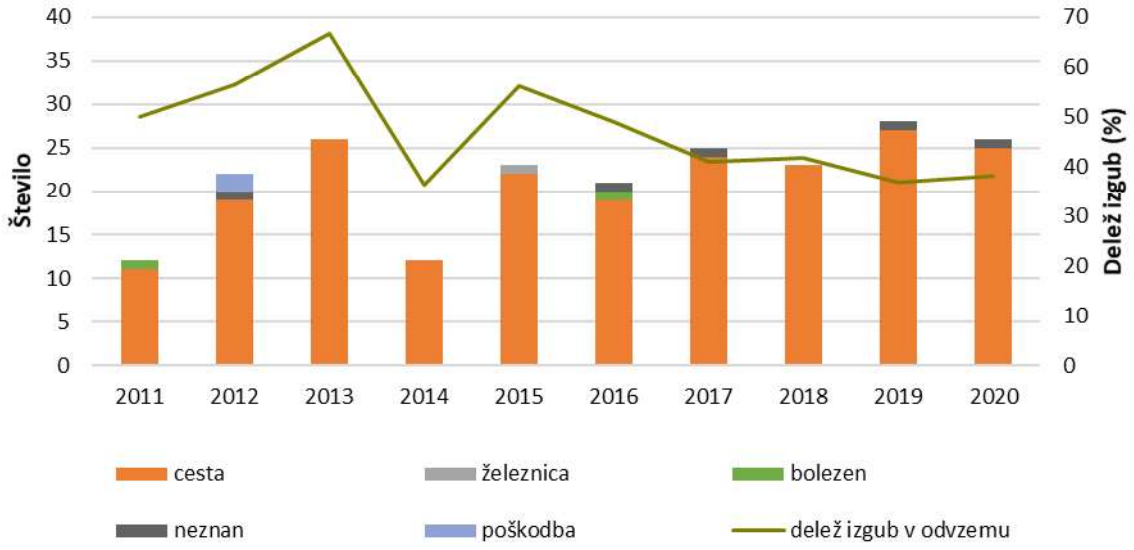

Slika 37: Dinamika višine in strukture izgub jazbeca v obdobju 2011-2020

Višina izgub pri jazbecu se v obravnavanem obdobju giblje v razponu od 12-28 živali, kar pa v odvzemu znaša kar 37-67 %. Delež izgub v skupnem odvzemu se s povečevanjem

odstrela zmanjšuje. Najpomembnejši vzrok izgub je promet (cesta), ostali vzroki so le redko evidentirani.

Zdravstveno stanje

Evidentirane izgube (višina in struktura) ali kakršni koli drugi podatki ne kažejo na povečano prisotnost bolezni v populaciji. Na podlagi tega sklepamo, da je zdravstveno stanje populacije dobro.

Medvrstni vplivi

Kot vsejeda plenilska vrsta lahko ima jazbec negativen vpliv na malo poljsko divjad v območjih, kjer so njene gostote nizke. Glede na številčnost jazbeca in njegovo prehransko strategijo pa ocenjujemo, da je ta vpliv manjši od izrazitih plenilskih vrst kot sta lisica in kuna belica.

Ocena stanja populacije

Je splošno prisotna vrsta divjadi katere številčnost v območju v preteklosti ni bila zelo velika, zanimanje za lov jazbeca pa tudi ni bilo nikjer posebej izraženo. Trenutno ocenjujemo, da se je v zadnjih letih številčnost populacije v delih območja povečala in je jazbec bolj pogost, vendar še zmeraj bistveno manj od lisice. Populacija je vitalna.

4.3.10 Kuna zlatica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

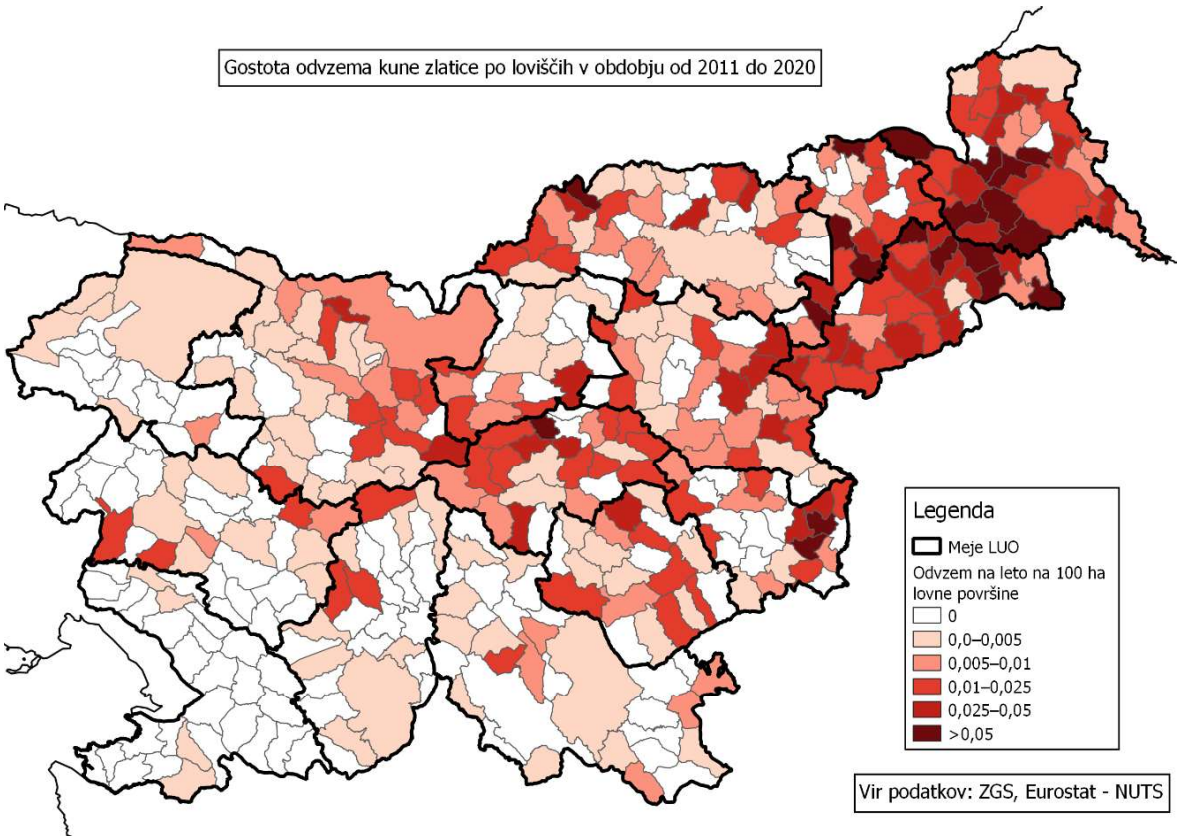

Slika 38: Prostorska razporeditev odvzema kune zlatice v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Intenziteta odvzema kune zlatice je zelo nizka, se pa povečuje proti jugu območja.

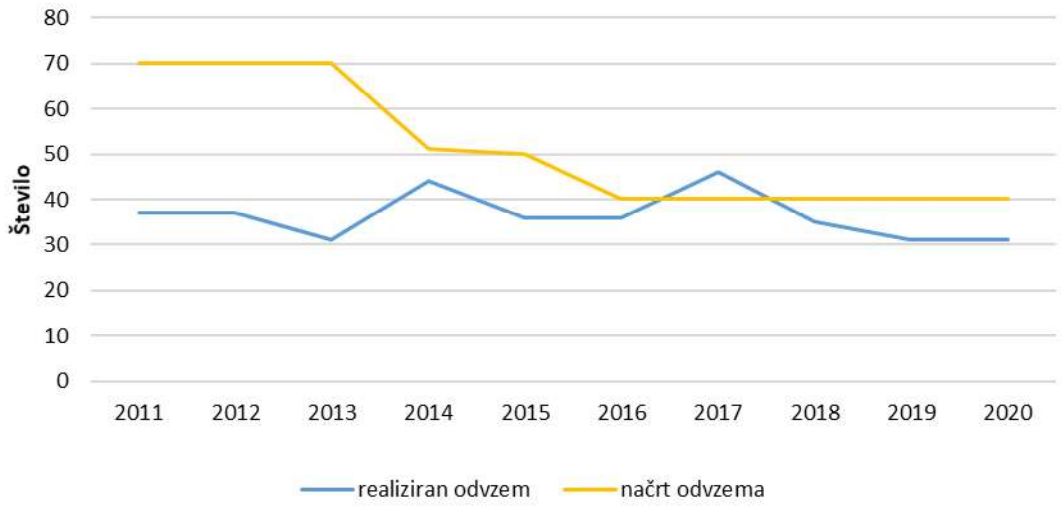

Slika 39: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema kune zlatice v obdobju 2011-2020

Kuno zlatico je v naravi težko ločiti od številčnejše kume belice, zato je uplenjena bolj slučajno kot pa načrtno; identifikacija vrste se določi šele po odvzemu. V preteklem obdobju smo zato odvzem obeh vrst kune načrtovali združeno. Načrt odvzema se je do leta 2016 zmanjševal, realiziran odvzem kune zlatice pa je bil z manjšimi nihanji skozi celotno obdobje dokaj ustaljen. Povprečni odvzem je bil nizek in je znašal 36 živali letno, povprečna stopnja realizacije načrtovanega odvzema (obeh vrst kun) pa 71 %.

Izgube

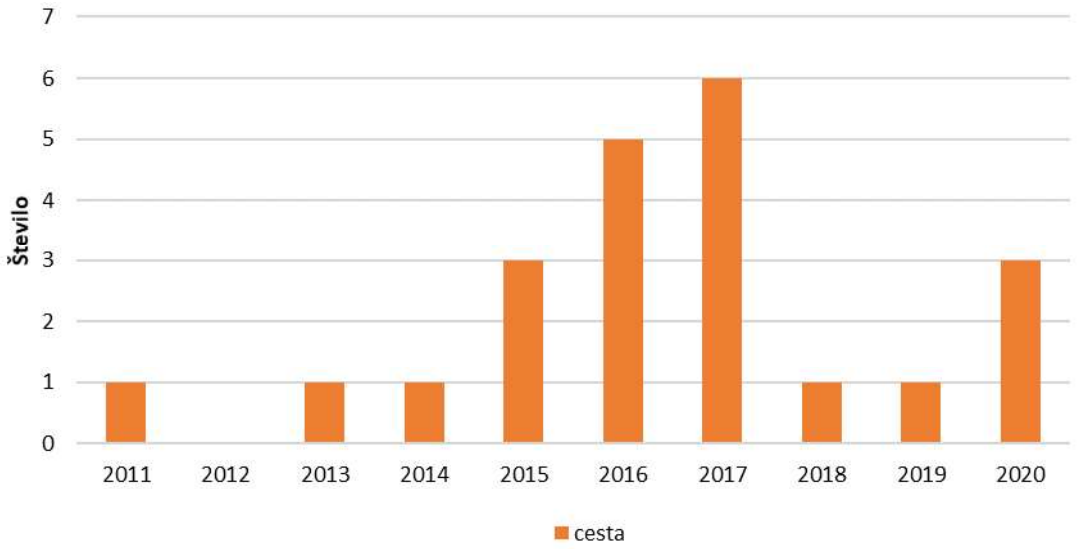

Slika 40: Dinamika višine in strukture izgub kune zlatice v obdobju 2011-2020

Izgube pri vrstah kun so redko evidentirane, verjetno je to pogojeno s fizično velikostjo vrste (manjše vrste se redkeje najdejo). Evidentirane izgube so povprečno znašale 2 živali

letno, edini evidentiran vzrok izgub je promet (cesta). Povprečni delež izgub v odvzemu znaša 6 %.

Zdravstveno stanje

Evidentirane izgube (višina in struktura) ne kažejo na povečano prisotnost bolezni v populaciji. Na podlagi tega sklepamo, da je zdravstveno stanje populacije dobro.

Medvrstni vplivi

Kuna zlatica je plenilska vrsta, zato ima negativen vpliv na populacije vrst male poljske divjadi. Ta vpliv je zlasti izražen v predelih, kjer so prisotni še ostali vzroki, ki negativno vplivajo na dinamiko populacij male poljske divjadi (predvsem degradacija habitata in prisotnost ostalih vrst plenilcev).

Ocena stanja populacije

Kuna zlatica je v območju razmeroma redka in predvsem vezana na predele z večjo gozdnatostjo. Populacija številčno ne narašča in je vitalna.

4.3.11 Kuna belica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

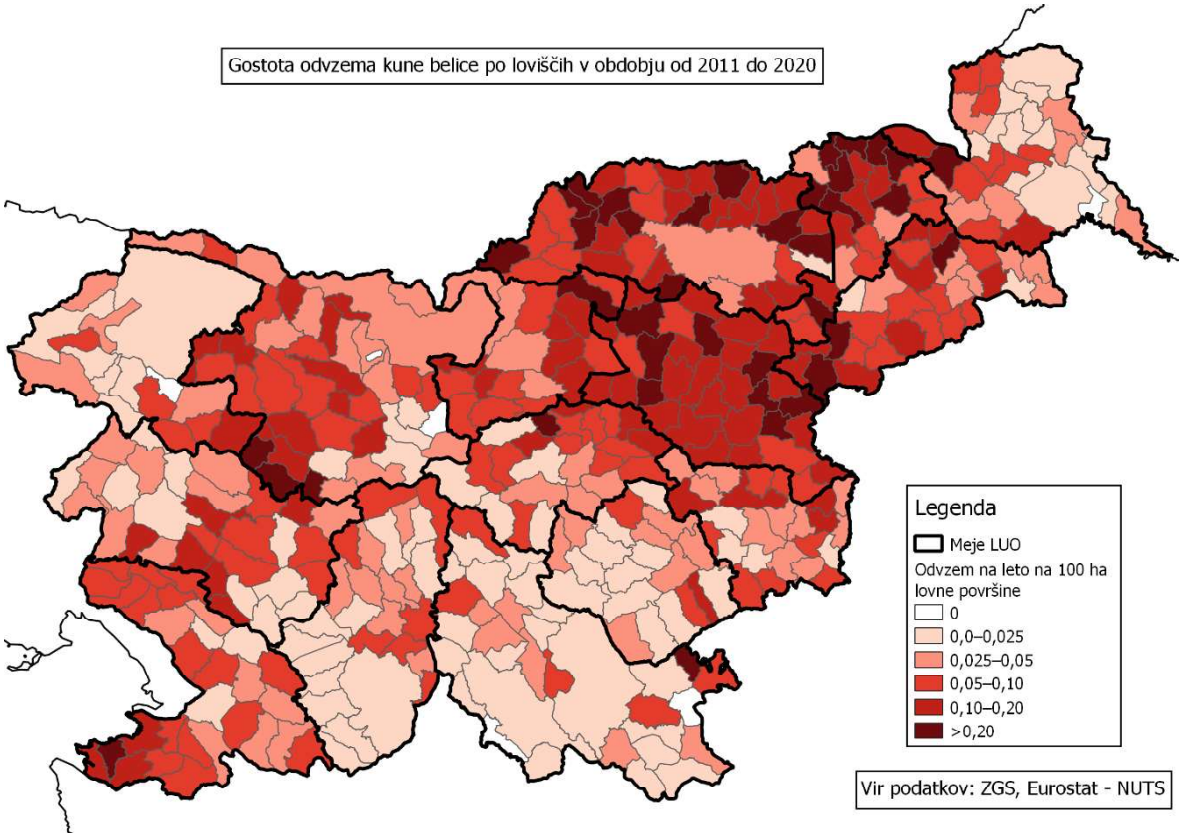

Slika 41: Prostorska razporeditev odvzema kune belice v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Intenziteta odvzema kune belice je nižja kot v sosednjih LUO in se v splošnem povečuje proti jugu in zahodu območja.

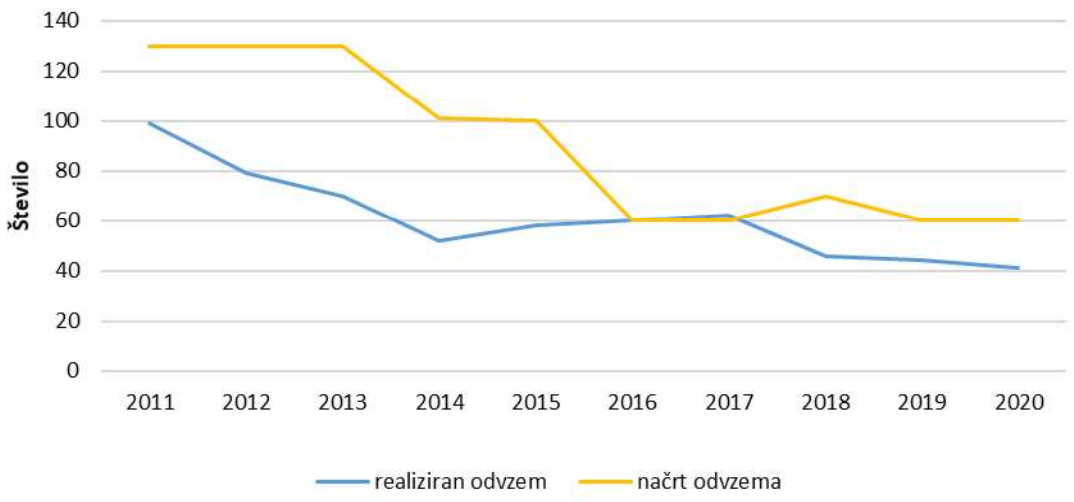

Slika 42: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema kune belice v obdobju 2011-2020

V preteklem načrtu smo odvzem načrtovali za obe vrsti kun: belico in zlatico. Povprečni odvzem kune belice je 61 živali letno, stopnja realizacije načrtov odvzema 68 %. Realiziran odvzem je upadal do leta 2014, nato pa je bil okvirno ustaljen.

.

Izgube

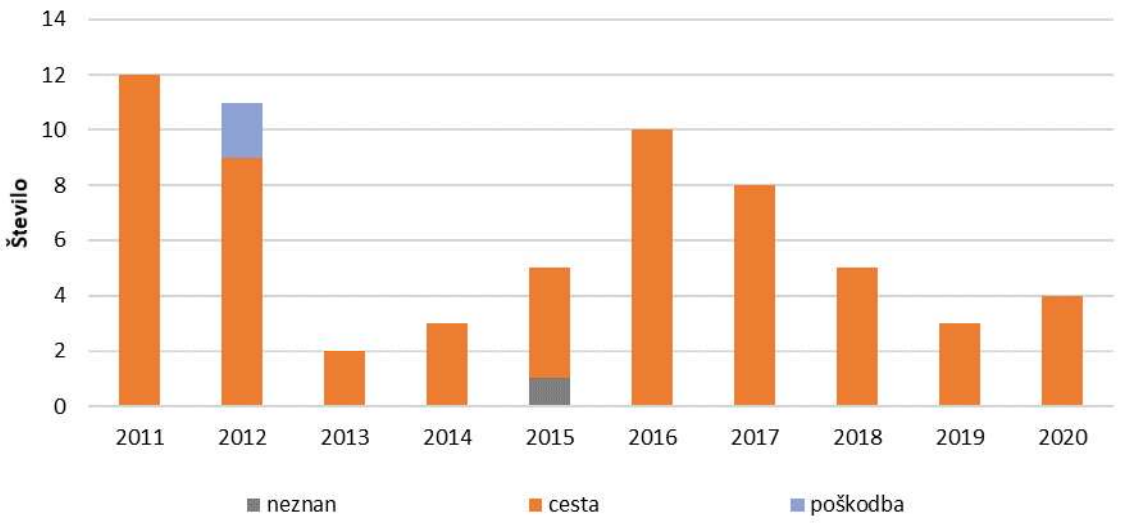

Slika 43: Dinamika višine in strukture izgub kune belice v obdobju 2011-2020

Izgube pri vrstah kun so redko evidentirane, verjetno je to pogojeno s fizično velikostjo vrste (manjše vrste se redkeje najdejo). Obseg izgub kune belice je nekoliko večji kot pri kuni zlatici, vendar še zmeraj sorazmerno majhen in znaša povprečno 6 živali letno. Povprečni delež izgub v odvzemu znaša 10%. Pretežni vzrok izgub belic je promet (cesta).

Medvrstni vplivi

Kuna belica je plenilska vrsta, zato ima negativen vpliv na populacije vrst male poljske divjadi. Ta vpliv je zlasti izražen v predelih, kjer so prisotni še ostali vzroki, ki negativno vplivajo na dinamiko populacij male poljske divjadi (predvsem degradacija habitata in prisotnost ostalih vrst plenilcev).

Ocena stanja populacije

Kuna belica živi v pretežno kulturni krajini, zato ocenjujemo, da je v območju sorazmerna številčna vrsta. Obenem je to vrsta, ki se pogosto pojavlja tudi na nelovnih površinah (v naseljih, zgradbah, …). Njena številčnost ne narašča, populacija je vitalna.

4.3.12 Poljski zajec

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

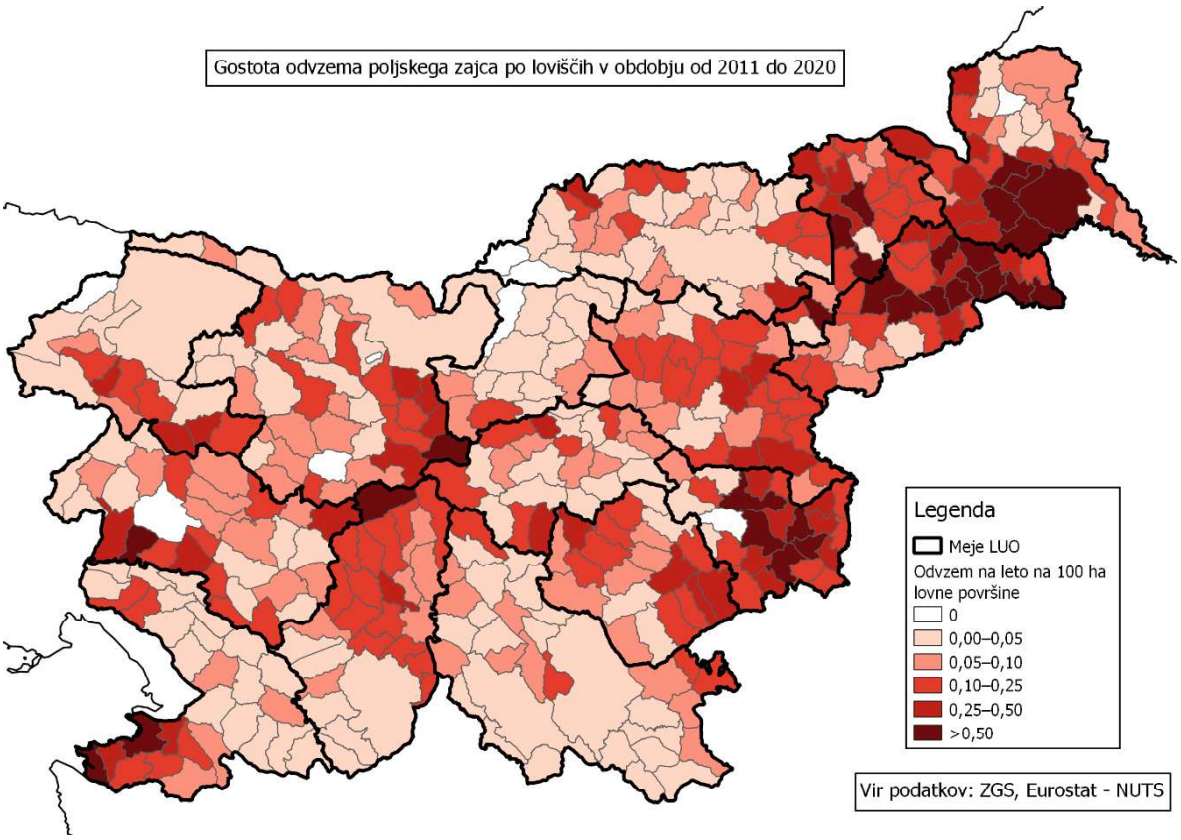

Slika 44: Prostorska razporeditev odvzema poljskega zajca v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem zajca se povečuje proti južnemu delu območja. Največji odvzem je značilen za ravninski predel s težiščem v LPN Fazan Beltinci.

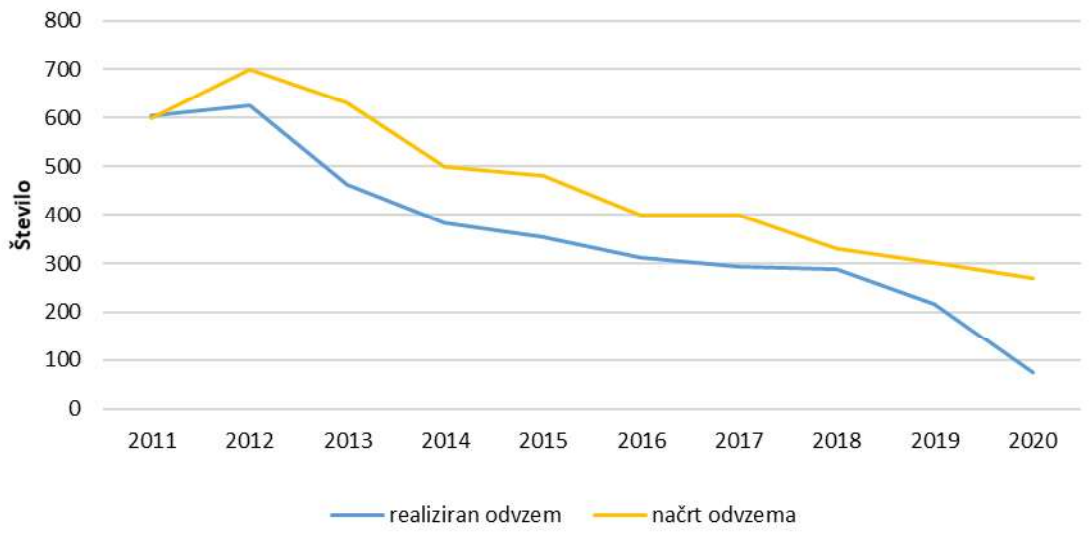

Slika 45: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema poljskega zajca v obdobju 2011-2020

Odvzem poljskega zajca v obravnavanem obdobju kaže stalni trend zmanjševanja. Posebej nizek je bil odvzem v letu 2020, kar deloma pripisujemo razmeram v povezavi z epidemijo Covid-19, zaradi česar se je lov na malo poljsko divjad izvajal v bistveno zmanjšanem obsegu. Povprečna stopnja realizacije načrta v preteklem desetletju je 78 %. Ob tem je potrebno izpostaviti, da načrtov odvzema pri mali poljski divjadi ni potrebno dosegati. Upravljavci lovišč se sami odločijo, da v letih z nižjim prirastkom ne realizirajo odvzema.

Izgube

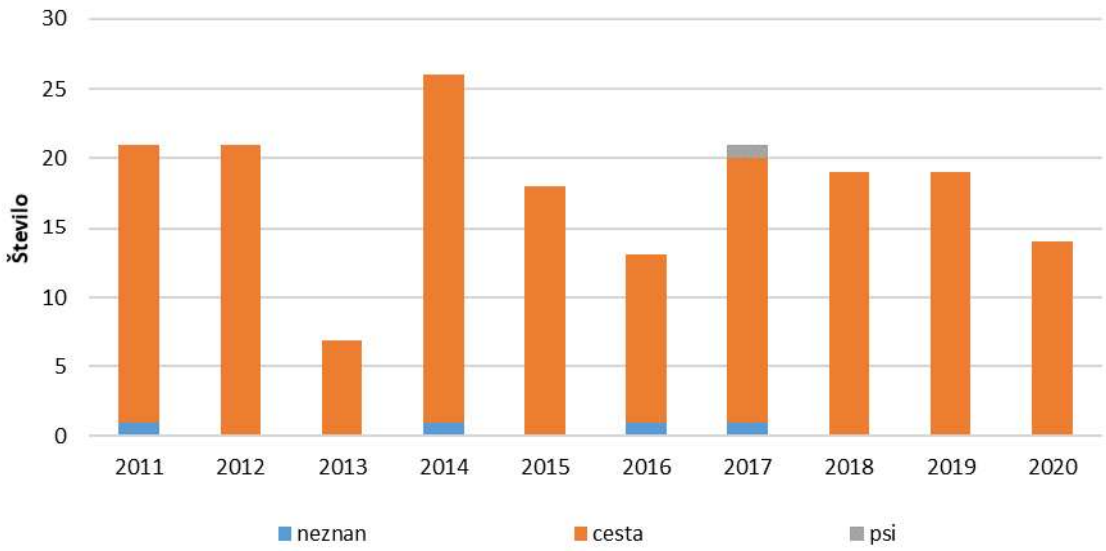

Slika 46: Dinamika višine in strukture izgub poljskega zajca v obdobju 2011-2020

Ugotavljamo, da so izgube pri zajcu v zelo majhnem obsegu. To je v veliki meri pogojeno s fizično velikostjo (majhnostjo) vrste, zaradi česar se izgube redkeje najdejo in

evidentirajo. Ocenjujemo, da je pri zajcu dejanski obseg izgub znatno večji, verjetno nekajkrat večji od izvršenega odstrela. Povsem neevidentirane so izgube na kmetijskih površinah, ki so verjetno precej velike (n.pr. pri košnji travnikov). Glavni vzrok prikazanih izgub je promet (cesta).

Medvrstni vplivi

Poljski zajec predstavlja dodatni prehranski vir številnim plenilskim vrstam, ki v pogojih kulturne krajine najdejo ugodne razmere za razvoj (lisica, ujede, siva vrana).

Ocena stanja populacije

Stanje populacije poljskega zajca je v tesni odvisnosti od okoljskih razmer, ki v splošnem za zajca niso ugodne: intenziviranje kmetijske pridelave, prisotnost in gostote številnih plenilskih vrst, neugodne vremenske razmere. Številčnost poljskega zajca je višja v ravninskem predelu območja, predvsem tam, kjer so ugodnejši življenjski pogoji (malopovršinska pridelava, večja pestrost kmetijskih kultur). Populacija je sicer vitalna, vendar ne narašča, v nekaterih predelih celo upada.

4.3.13 Pižmovka

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

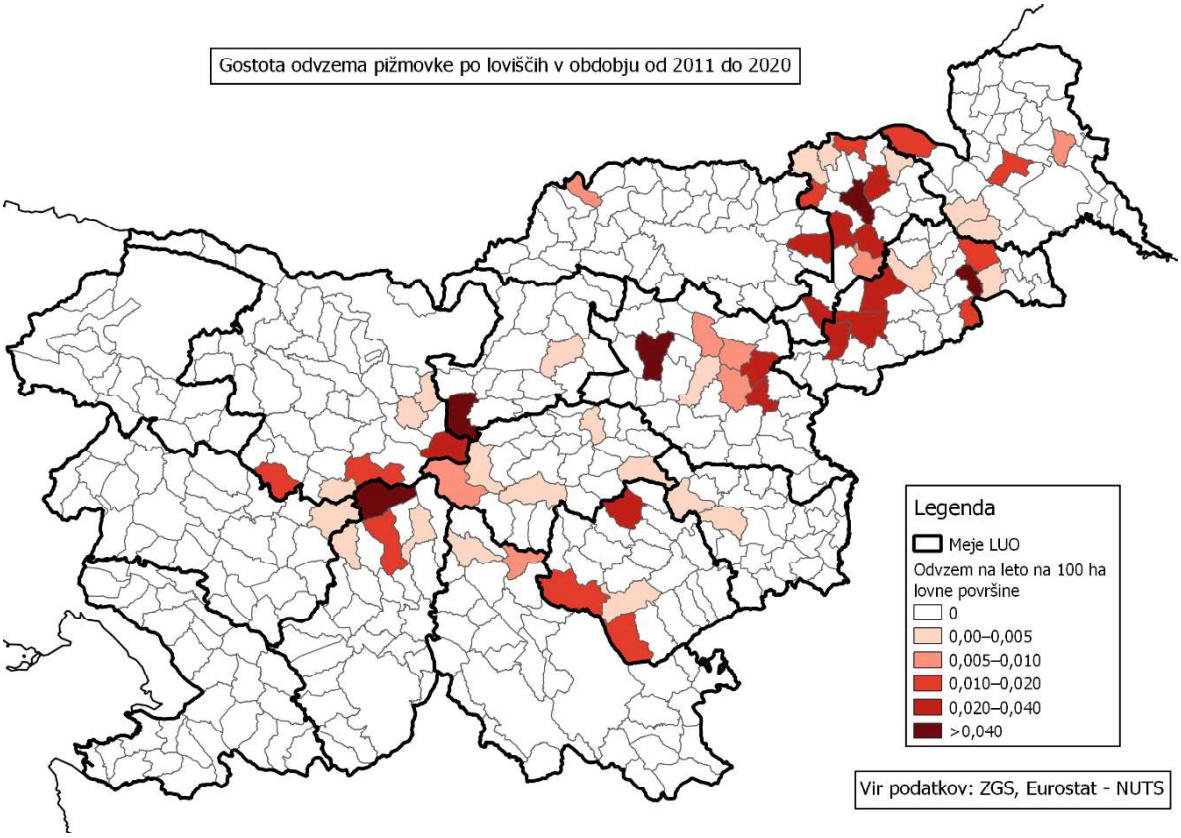

Slika 47: Prostorska razporeditev odvzema pižmovke v Sloveniji v obdobju 2011-2020

V preteklem desetletnem obdobju smo odvzem evidentirali v petih loviščih. Odvzem je majhen, lokacije odvzema pa so medsebojno prostorsko nepovezane.

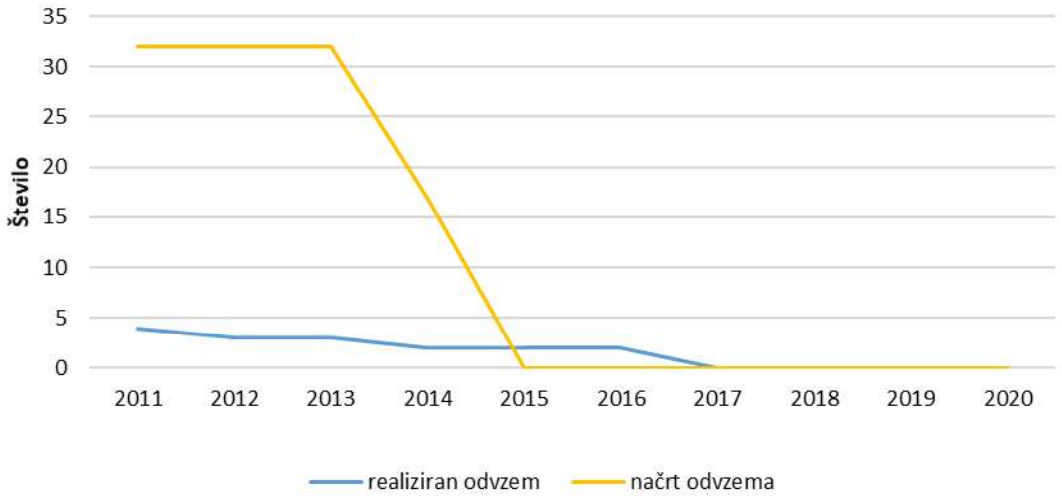

Slika 48: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema pižmovke v obdobju 2011-2020

V obravnavanem obdobju se je odvzem pižmovke številčno načrtoval do leta 2014. Po tem letu se zaradi stanja populacije in posledično nizke realizacije odvzem številčno ni več načrtoval, dovoljen je bil neomejen odvzem. Realizacija odvzema pižmovk po letu 2017 v območju ni več evidentirana.

Izgube

V preteklem desetletju ni bilo evidentiranih izgub pižmovke.

Medvrstni vplivi

Medvrstni vplivi pri tej vrsti niso znani.

Ocena stanja populacije

Prisotnost pižmovke je omejena na manjše vodotoke oz. druge stoječe vode. Pred desetletji je bila pižmovka v območju zelo številčna vrsta. Njeno današnjo številčnost ocenjujemo kot zelo majhno. Populacija je v izginjanju, vprašljiva je celo njena dejanska prisotnost v območju. Vzrok upada številčnosti, podobno kot drugje po Sloveniji, ni pojasnjen.

4.3.14 Nutrija

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

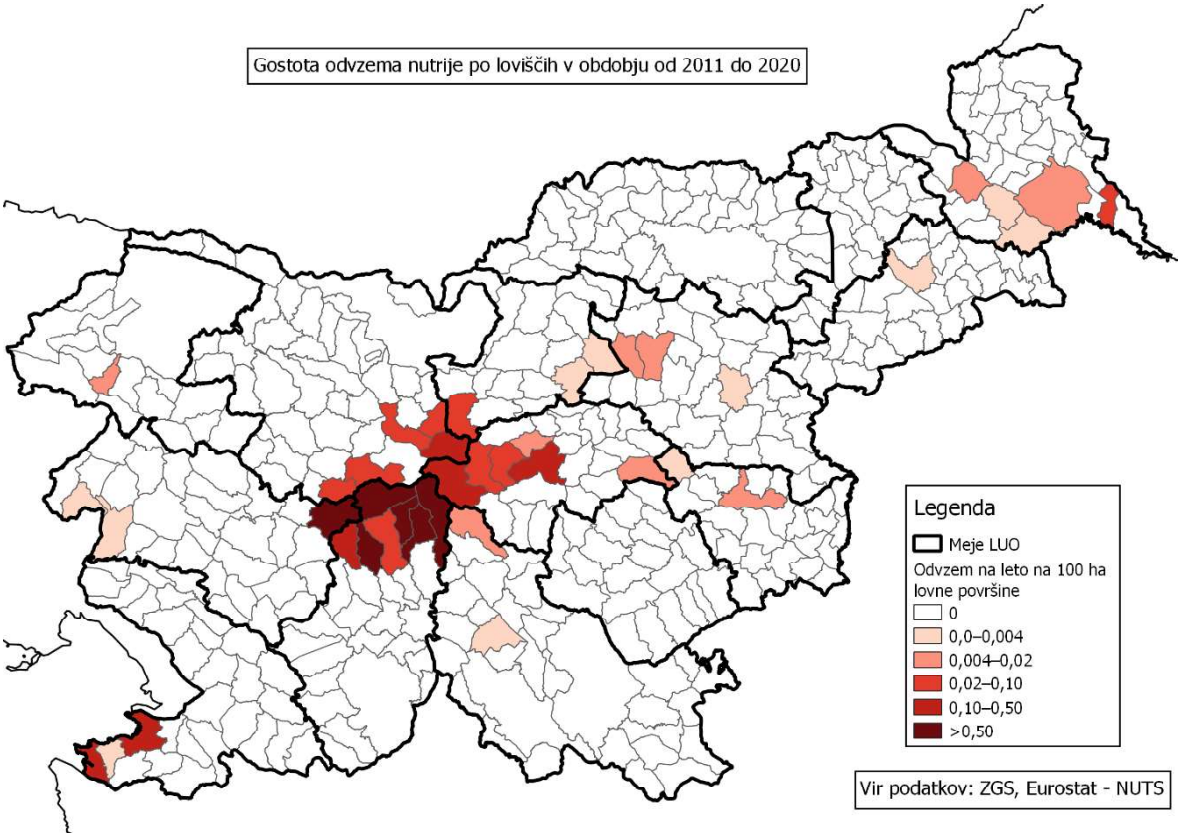

Slika 49: Prostorska razporeditev odvzema nutrije v Sloveniji v obdobju 2011-2020

V preteklem desetletnem obdobju je bil odvzem nutrije zabeležen v petih loviščih v južnem delu območja. Odvzem je vezan na bližino reke Mure in obmejni predel s Hrvaško.

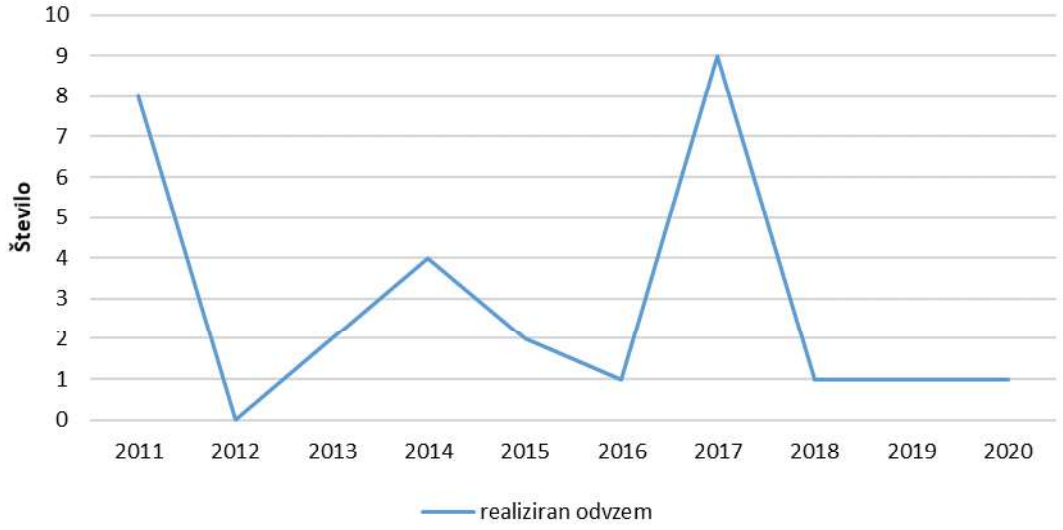

Slika 50: Dinamika realiziranega odvzema nutrije v obdobju 2011-2020

V obravnavanem obdobju se odvzem nutrije številčno ni načrtoval, dovoljen je bil neomejen odvzem. Povprečni letni odvzem v območju je nizek; povprečno znaša 3 živali.

Izgube

Izgube pri tej vrsti so redko evidentirane. V preteklem desetletju sta bili evidentirani le dve izgubi in sicer povoz na cesti v letih 2013 in 2020 .

Medvrstni vplivi

Medvrstni vplivi pri tej vrsti niso znani.

Ocena stanja populacije

Živali, ki se nahajajo v loviščih/LPN so pobegli osebki iz umetne vzreje in njihovi potomci. Verjetni izvor potrjene prisotnosti nutrije ob Muri in njenih pritokih je sosednja Hrvaška (Varaždinska županija). Trenutno ocenjujemo, da je vrsta v Pomurskem LUO le lokalno prisotna, populacija pa ni vzpostavljena.

4.3.15 Navadni polh

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Odvzem navadnega polha v obdobju 2011-2020 v LUO ni bil evidentiran.

Ocena stanja populacije

Kot vrsta je v območju prisotna tako v gozdu kot tudi izven njega (človekova bivališča na gozdnem robu, počitniške hišice…). Populacija polha v območju ni zelo številčna, njena dinamika pa je močno odvisna od vsakoletnih gozdnih obrodov.

4.3.16 Fazan

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

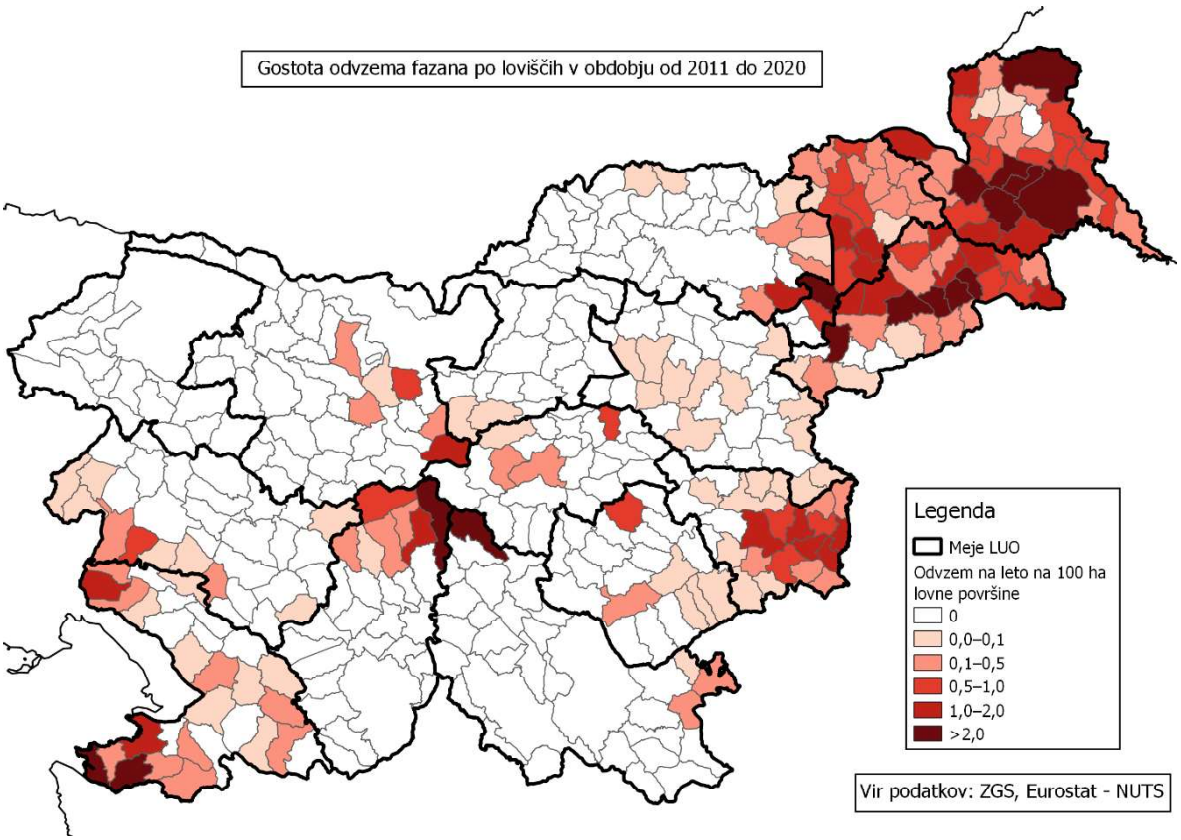

Slika 51: Prostorska razporeditev odvzema fazana v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem fazana je v Pomurskem LUO močno pogojen z intenzivnostjo gojitvenih ukrepov za malo poljsko divjad in dodajanjem osebkov v lovišča. Zelo pomembna za Pomursko LUO je dejavnost vzrejališča pernate divjadi LPN Fazan Beltinci. V preteklem desetletju je bil odvzem fazana evidentiran v vseh loviščih v območju, razen v enem. Največja intenziteta je bila v obeh LPN-jih in loviščih LD, ki so izvajale dodajanje fazana v lovišča.

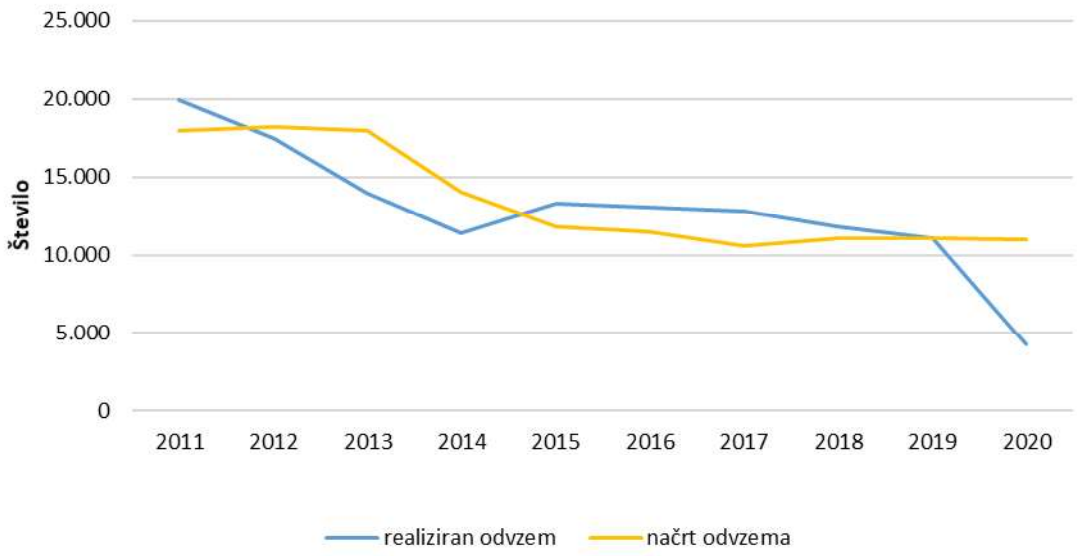

Slika 52: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema fazana v obdobju 2011-2020

Odvzem fazana v obravnavanem obdobju kaže izrazit trend zmanjševanja. Vzrok za to leži v postopnem zmanjševanju do leta 2017 in popolni opustitivi lova na fazana v LPN Kompas od leta 2018 naprej. Posebej nizek je bil odvzem v letu 2020, k čemur so pripomogle razmere v povezavi s Covid-19, zaradi katerih se je lov na malo poljsko divjad izvajal v bistveno skrčenem obsegu. Povprečna stopnja realizacije načrtovanega odvzema v desetletnem obdobju je bila 95 %.

Izgube

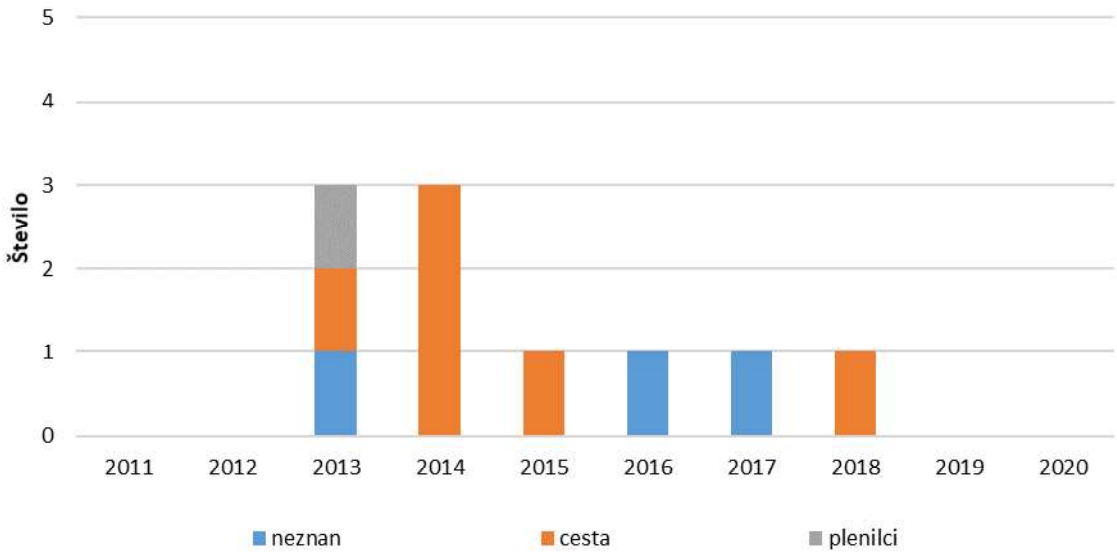

Slika 53: Dinamika višine in strukture izgub fazana v obdobju 2011-2020

Fazan je kot vrsta male divjadi nazoren primer, kjer je izgube posameznih osebkov v naravi redko najti, ker njihove ostanke hitro poberejo prisotne plenilske vrste (lisica in vrana). Letno je evidentiranih le nekaj primerov izgub.

Medvrstni vplivi

Prisotnost številnih plenilskih vrst (lisica, kune, siva vrana in tudi divji prašič) v loviščih ima negativen vpliv (plenjenje gnezd) na naravni prirastek pri fazanu.

Ocena stanja populacije

V zadnjih letih za fazana škodljivih velikoprostorskih posegov v kmetijski krajini (za razliko od prehodnega obdobja) ni bilo, nadaljuje pa se proces izginjanja, krčenja omejkov in gozdnih robov v kmetijski krajini, kjer je teh struktur že tako malo. Obenem še vedno poteka zaraščanje kmetijske krajine na Goričkem in s tem povečevanje deleža gozda oz. izginjanje pestre krajinske strukture. Navedeno pomeni, da se še naprej poslabšuje kakovost habitatov za fazana. Vsakoletno dodajanje fazana za lov neposredno vpliva k ohranitvi višine odvzema, posredno pa ima vpliv tudi na večjo številčnost fazana v loviščih. Populacija fazana v območju nikjer ne narašča, ponekod upada in ni vitalna.

4.3.17 Poljska jerebica (gojena)

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

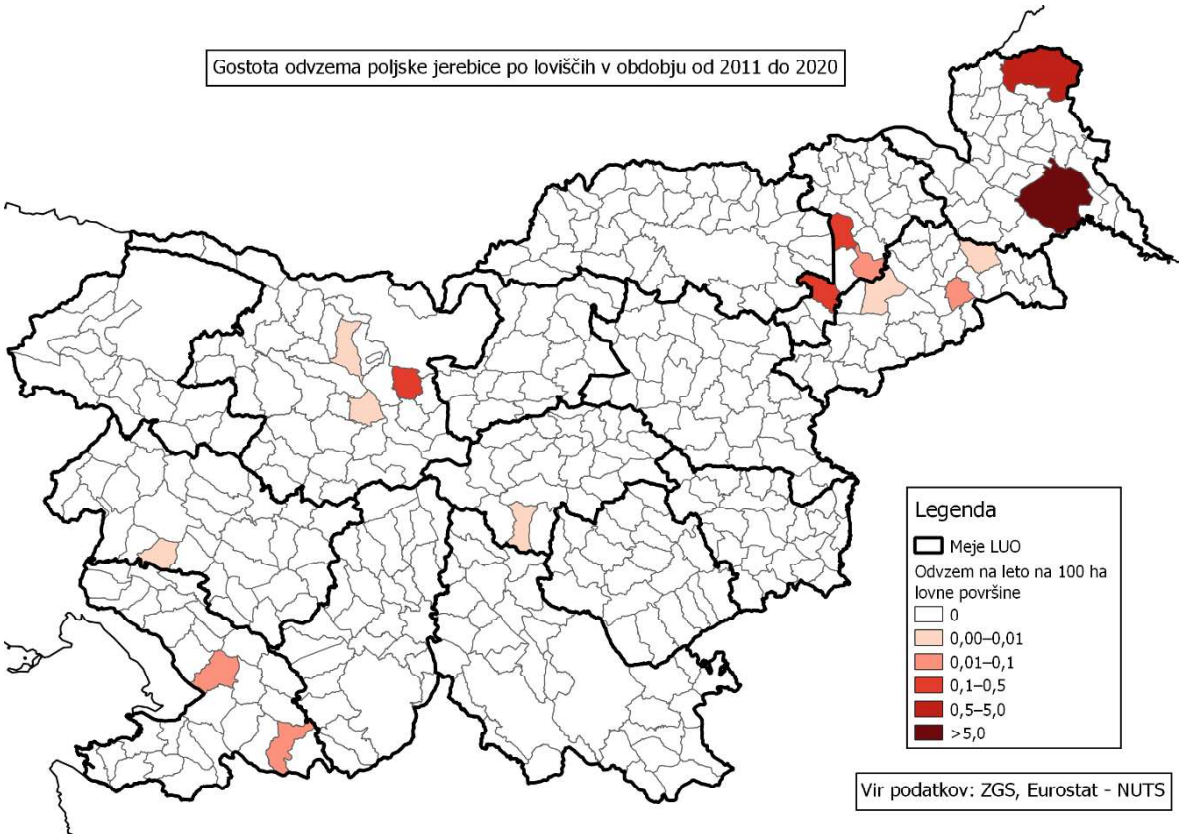

Slika 54: Prostorska razporeditev odvzema poljske jerebice v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem gojene poljske jerebice se izvaja izključno v loviščih, kjer se predhodno dodaja ta vrsta divjadi. Zato je bil odvzem v preteklem desetletju v Pomurskem LUO izvajan le v obeh LPN-jih.

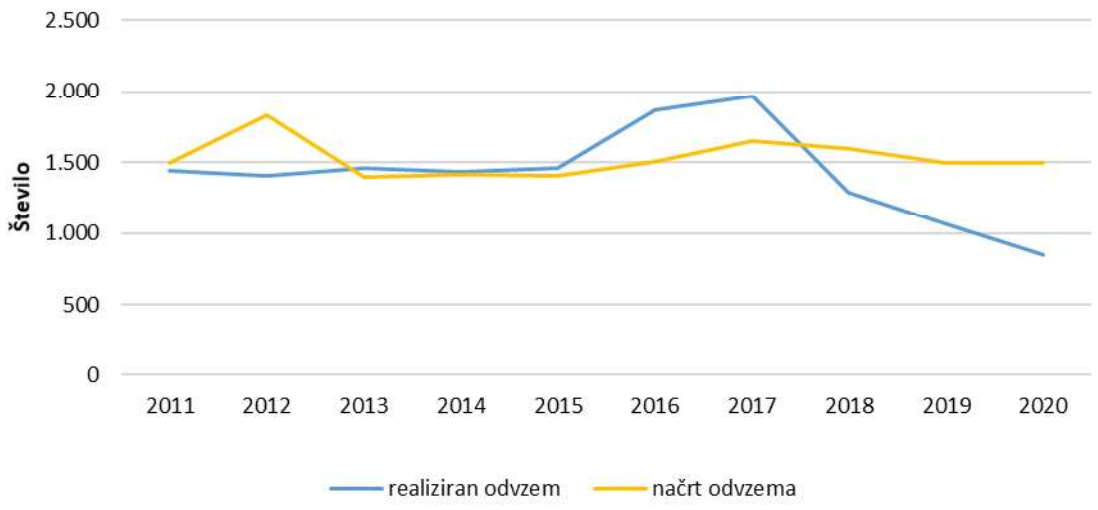

Slika 55: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema poljske jerebice v obdobju 2011-2020

Letni odvzem poljske jerebice v obravnavanem obdobju je bil do leta 2017 v obsegu do 2.000 gojenih jerebic. Po tem letu kaže odvzem trend zmanjševanja, posebej nizek je bil v letu 2020. Vzrok so bile razmere v povezavi s Covid-19, zaradi katerih se lov na poljsko jerebico skoraj ni izvajal. Odvzem jerebice po letu 2018 izvaja samo še LPN Fazan Beltinci.

Izgube

Izgube pri tej vrsti niso evidentirane.

Medvrstni vplivi

Prisotnost številnih plenilskih vrst (lisica, kune, siva vrana in ujede) v loviščih/LPN ima izrazito negativen vpliv na populacijo poljske jerebice.

Ocena stanja populacije

Poljska jerebica je vrsta (male poljske) divjadi z najbolj neugodnim stanjem v območju. Prostorska razširjenost poljske jerebice je omejena na ravninski prostor območja, v gričevnatem predelu je zelo redka. Številčnost naravne jerebice se po padcu številčnosti proti koncu 70-let prejšnjega stoletja ni več bistveno povečala in je trenutno še zmeraj zelo majhna. Glavni omejitveni dejavniki so nastale spremembe v kmetijskem prostoru in s tem povezani načini obdelave kmetijskih površin tj. velikopovršinska pridelava kmetijskih kultur, takojšnje oranje strnišč žitaric, povečevanje deleža pridelave koruze in izginjanje omejkov ter gozdnih robov. Številčnost populacije poljske jerebice še naprej pada. Odvzem je zelo odvisen od intenzivnosti okoljskih ukrepov za malo poljsko divjad in dodajanja divjadi lovišča. Uspešna vzreja poljske jerebice poteka le še s pomočjo dejavnosti vzrejališča pernate divjadi LPN Fazan Beltinci.

4.3.18 Raca mlakarica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

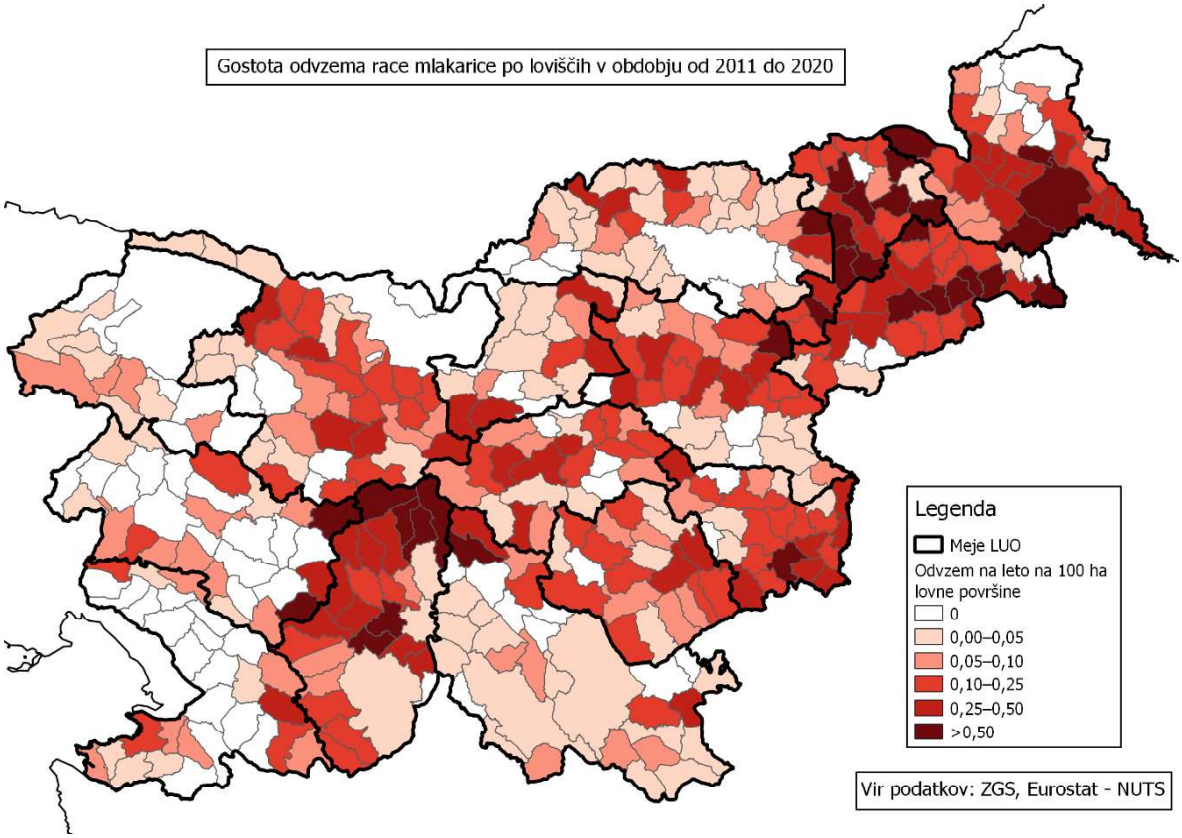

Slika 56: Prostorska razporeditev odvzema race mlakarice v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem mlakarice je večji proti južnemu delu območja in je vezan na bližino vodotokov in stoječih vodnih teles.

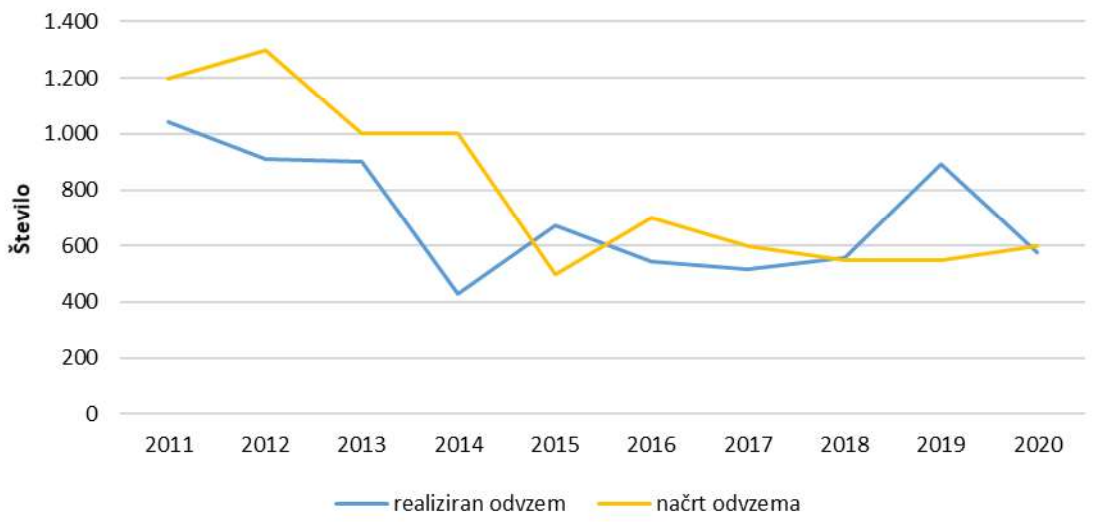

Slika 57: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema race mlakarice v obdobju 2011-2020

Odvzem rac ima v LUO do sredine preteklega desetletja trend zmanjševanja. Ta trend je posledica upadanja odvzema v LPN Fazan, medtem ko je v loviščih LD odvzem ostal na okvirni isti ravni. Stopnja realizacije načrtov odvzema je bila 88 %.

Izgube

Izgube pri tej vrsti niso evidentirane.

Ocena stanja populacije

Raca mlakarica je prisotna domala na vseh vodnih telesih v območju (akumulacijska jezera, ribniki, vodotoki in številne gramoznice). Vrsta je v območju razmeroma številčna. Glede na to, da je tudi selivska vrsta, ne moremo govoriti samo o območni populaciji. Posebej v zimskem času lahko v našem območju prezimuje del evropskih severovzhodnih populacij race (v milejših zimah predvsem na nezamrznjenih stoječih vodah). Populacija ne narašča in je vitalna.

4.3.19 Sraka

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

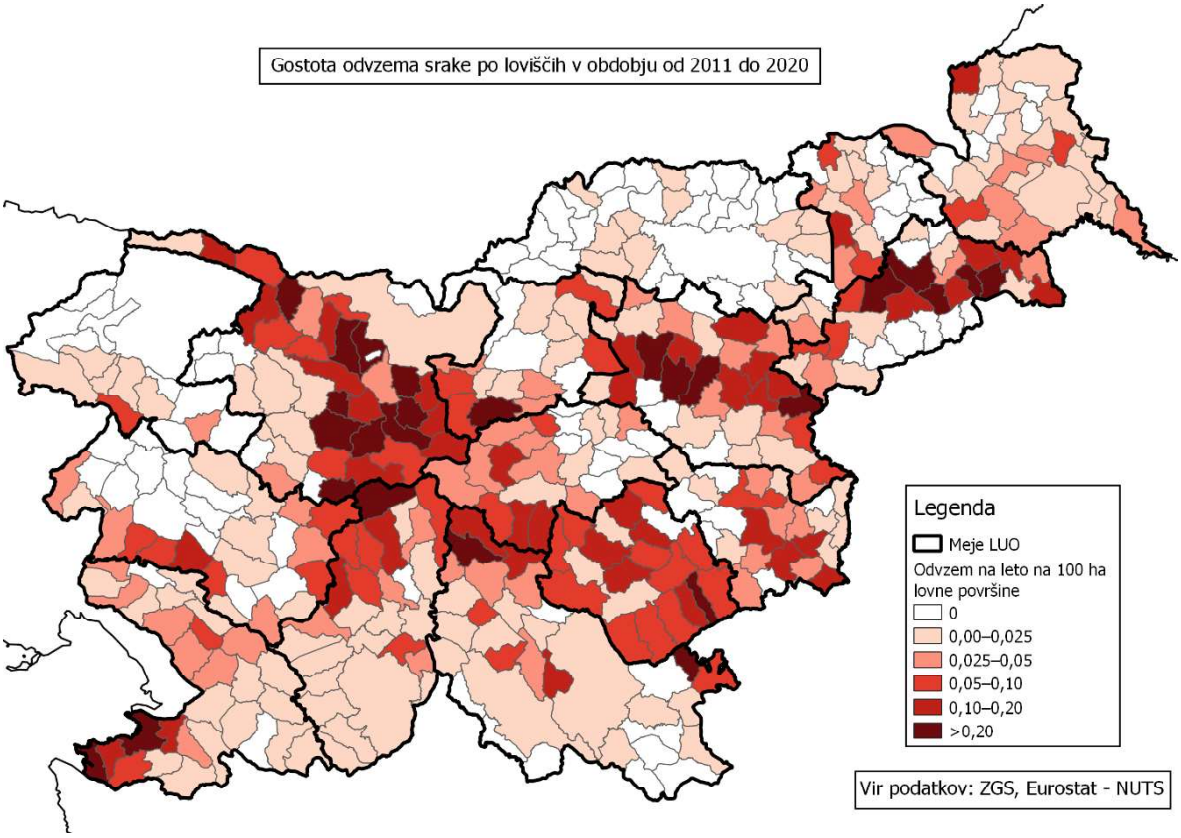

Slika 58: Prostorska razporeditev odvzema srake v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Intenziteta odvzema srake je v LUO nizka. V preteklem desetletju odvzem v nekaterih loviščih sploh ni bil evidentiran.

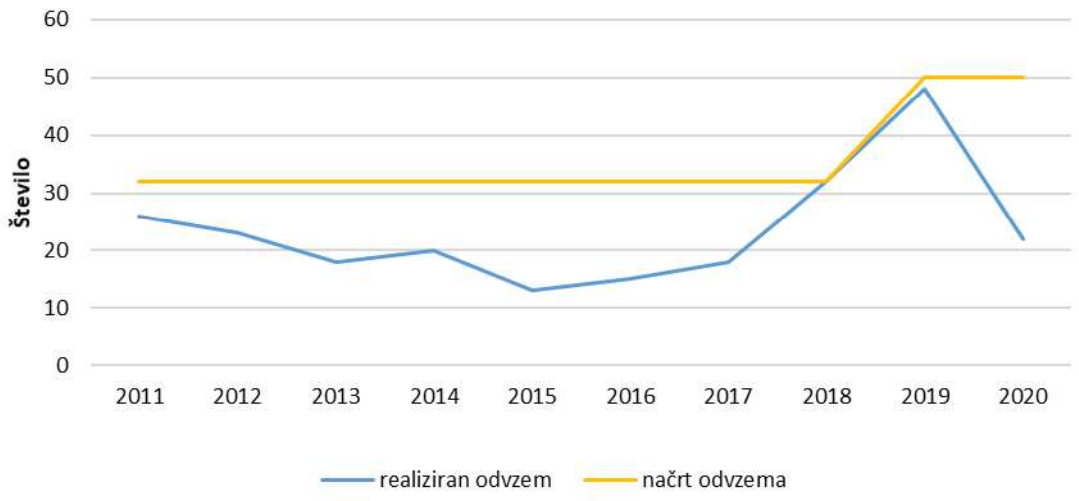

Slika 59: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema srake v obdobju 2011-2020

Odvzem srak v območju je znašal povprečno 23 živali letno, s stopnja realizacije načrta je bila 66 %. Načrtnega odvzema vrste z načrti LUO nismo pospeševali.

Izgube

Izgube pri tej vrsti niso evidentirane.

Medvrstni vplivi

Sraka je prehranski oportunist in ima v okolju različne vplive. Na eni strani nastopa kot raznašalec drevesnih semen in plodov (zoohorija), na drugi strani pa ima lahko vpliv na vrste male poljske divjadi in zavarovane vrste ptic (talne gnezdilce). Glede na to, da številčnost srake na splošno ni visoka in da je vrsta v kulturni krajini prisotna bolj lokalno, ocenjujemo, da vplivi na druge živalske vrste v območju niso poudarjeni.

Ocena stanja populacije

Sraka v območju ni enakomerno zastopana. Njena prisotnost je vezana na strukturirano kulturno krajino z ohranjenimi drevesnimi omejki, pasovi ob vodotokih, gozdnimi robovi ter na bližino naselij. Zato je v delih območja lahko sorazmerno številčna vrsta, na večjem delu območja pa sploh ni prisotna. Populacija ne narašča in je vitalna.

4.3.20 Šoja

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

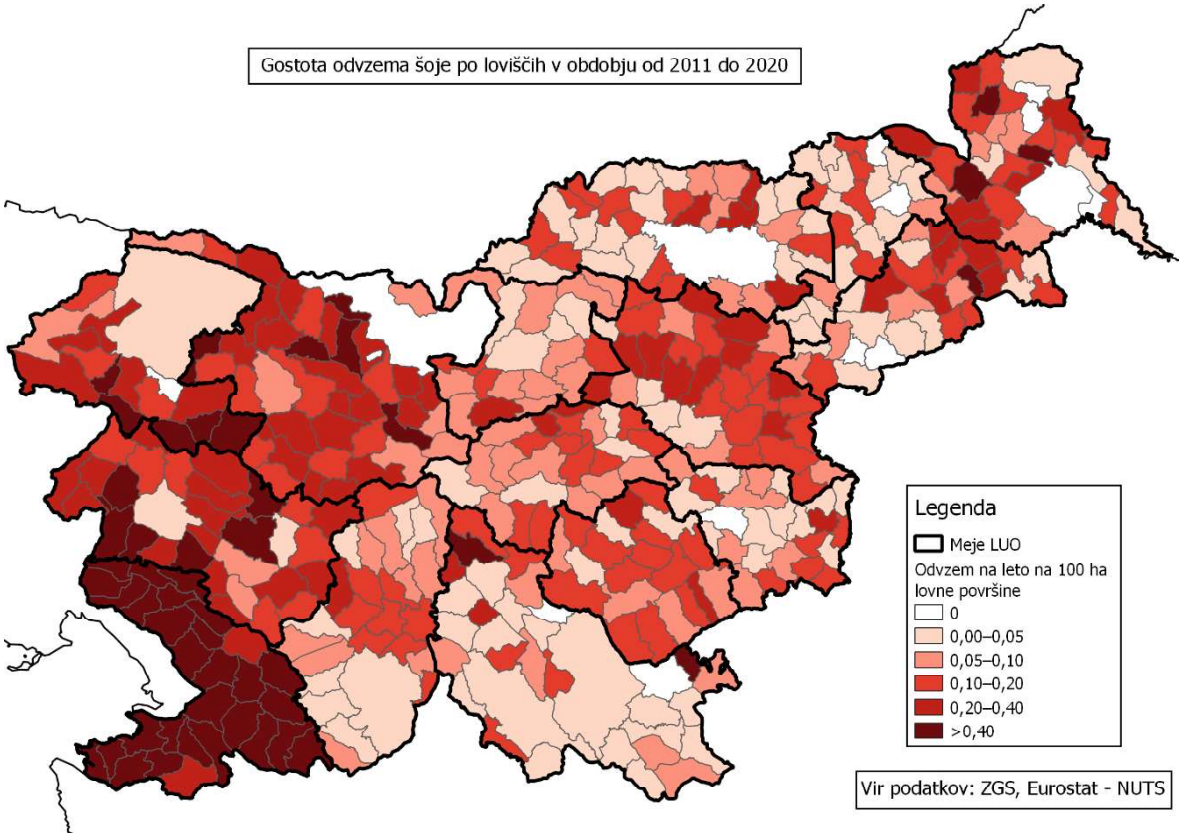

Slika 60: Prostorska razporeditev odvzema šoje v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Intenziteta odvzema šoje je bila v preteklem desetletju srednje nizka, pri nekaj upravljavcih v območju odvzem sploh ni bil evidentiran.

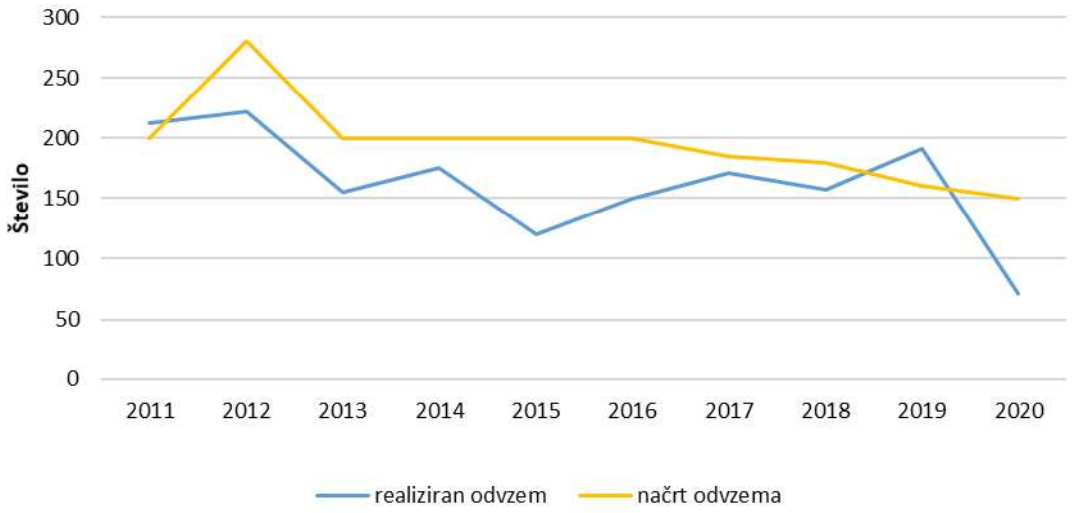

Slika 61: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema šoje v obdobju 2011-2020

Odvzem šoje ima trend zmanjševanja, razen v enem letu realiziran odvzem ni dosegal načrtovanega. Načrtnega odvzema vrste z načrti LUO nismo pospeševali. Povprečna stopnja realizacije načrta odvzema znaša 83 %.

Izgube

Izgube pri tej vrsti niso evidentirane.

Medvrstni vplivi

Šoja je v gozdnati krajini pomemben raznašalec težkih drevesnih semen in plodov (zoohorija). Lahko ima zmeren vpliv na populacije vrst male poljske divjadi in (druge) talne gnezdilce. Drugi medvrstni vplivi niso zaznani.

Ocena stanja populacije

Šoja se številčno ohranja na isti ravni, prostorsko je ta vrsta vezana zlasti na območja gozdnate krajine, kjer je številčno dobro zastopana. Populacija ne narašča in je vitalna.

4.3.21 Siva vrana

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

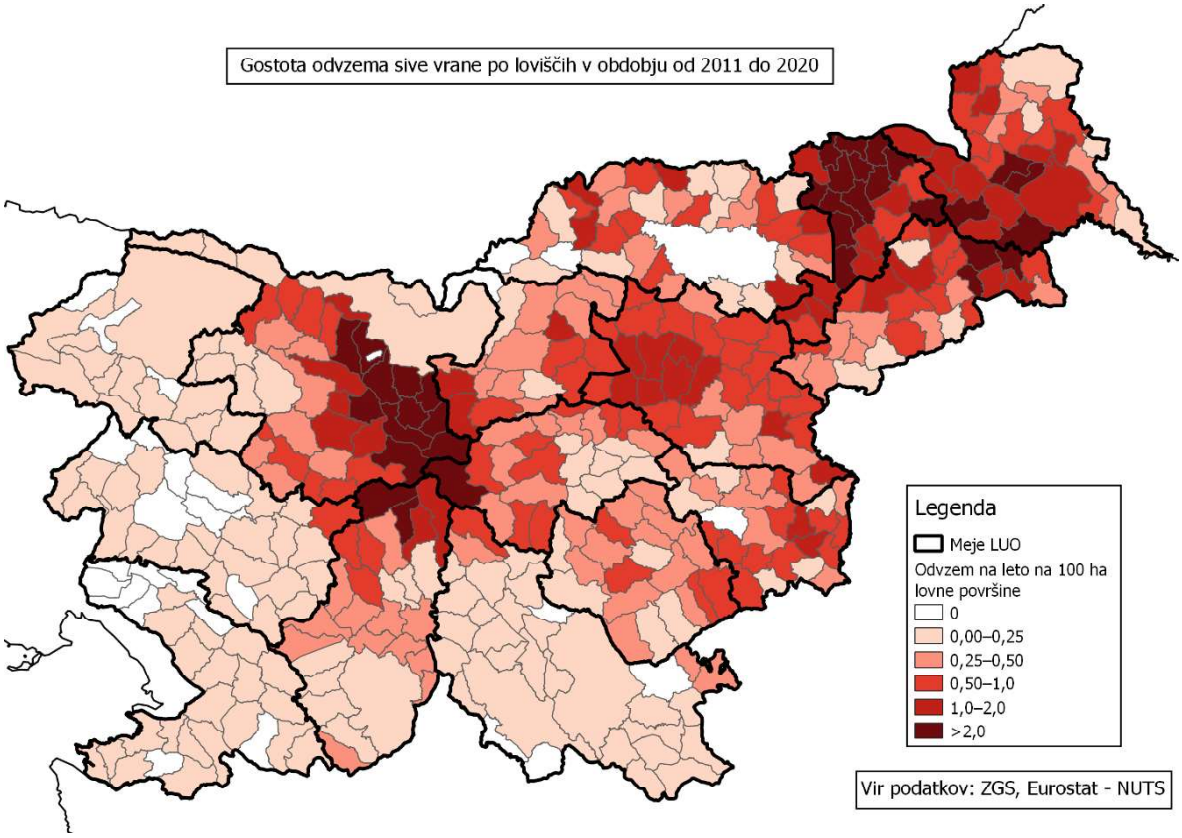

Slika 62: Prostorska razporeditev odvzema sive vrane v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Intenziteta odvzema je srednja, odvzem je evidentiran pri vseh upravljavcih v območju. Odvzem se povečuje proti južnemu ravninskemu delu območja.

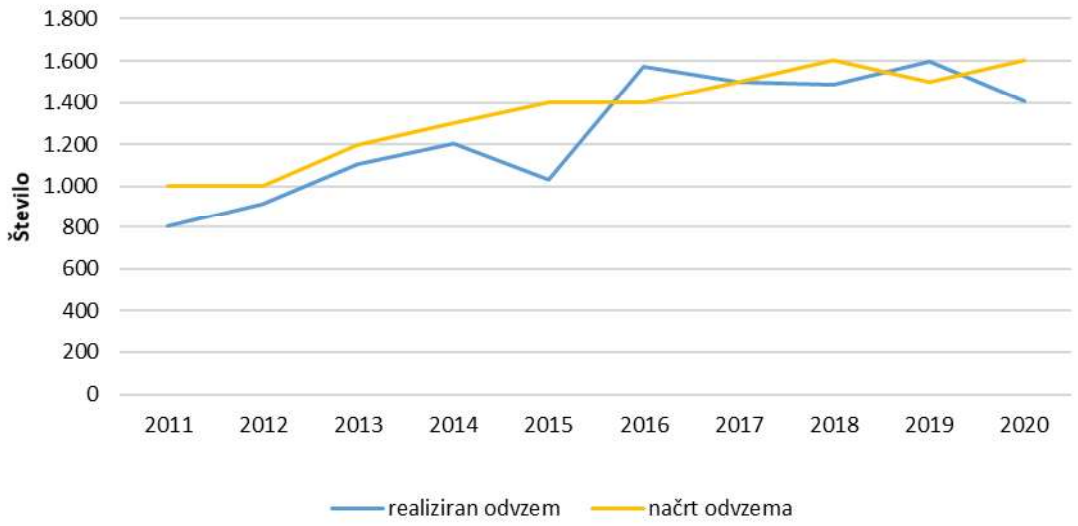

Slika 63: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema sive vrane obdobju 2011-2020

Odvzem sive vrane je v obravnavanem obdobju naraščal oz. je sledil načrtovanemu številu. Z načrti LUO smo skušali vplivati na omejevanje rasti populacije kot tudi na preprečevanje škod v kmetijstvu. Zaradi učljivosti in prilagodljivosti vrste se s povečevanjem lovskega pritiska zmanjšujejo možnosti za uspešen odvzem. Dosežena stopnja realizacije (skupno 93 %) je med drugim posledica možnosti lova sive vrane v podaljšani lovni dobi.

Izgube

Izgube pri tej vrsti niso evidentirane.

Medvrstni vplivi

Siva vrana ima zelo velik vpliv na populacije vrst male poljske divjadi, talne gnezdilce, kot tudi na pojav škod v kmetijstvu. Za uspešno upravljanje z malo poljsko divjadjo je pogoj majhna številčnost vseh plenilskih vrst, med katerimi je zelo pomembna tudi siva vrana.

Ocena stanja populacije

Zelo pogosta vrsta, posebej v ravninskem predelu območja, kjer so življenjski pogoji za vrsto zelo ugodni. Ocenjujemo, da je populacija zelo številčna in da se je trend njenega naraščanja upočasnil ali ustavil. Populacija je zelo vitalna.

5. PRESOJA TRAJNOSTNEGA UPRAVLJANJA DIVJADI IN ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

5.1 Presoja izvedbe ukrepov

5.1.1 Presoja izvedbe ukrepov v populacijah divjadi

Preglednica 6: Realizacija odvzema divjadi v obdobju 2011-2020.

VRSTA DIVJADI	A Načrt	B Realizacija	Indeks (B/A)
SRNA	40.169	39.163	97
NAVADNI JELEN	6.739	6.737	100
DAMJAK	480	530	110
MUFLON	/	3	/
DIVJI PRAŠIČ	6.114	6.447	105
ŠAKAL	12	8	67
LISICA	14.000	13.977	100
JAZBEC	466	479	103
KUNA ZLATICA	511	364	71
KUNA BELICA	901	611	68
PIŽMOVKA	113	16	14
POLJSKI ZAJEC	4.610	3.611	78
NUTRIJA	/	29	/
RAKUNASTI PES	/	1	/
FAZAN	135.320	129.076	95
POLJSKA JEREBICA	15.320	14.245	93
RACA MLAKARICA	8.000	7.043	88
SRAKA	356	235	66
ŠOJA	1.955	1.625	83
SIVA VRANA	13.500	12.615	93

V nadaljevanju za posamezne vrste ali skupine vrst divjadi navajamo in komentiramo stopnjo realizacije načrtovanega odvzema (tudi po starostno-spolnih kategorijah) in verjetne vzroke za morebitna večja odstopanja med načrtovanim in realiziranim odvzemom.

Evropska srna. Letni načrti odvzema so bili realizirani v intervalu 92 % - 102 % in so v okviru predvidenih odstopanj. Po posameznih kategorijah je bil načrt dosežen: moški mladiči 91 %, lanščaki 94 %, srnjaki 100 %, ženski mladiči 92 %, mladice 97 % in srne 108 %. Preseganje načrta odvzema pri srnah je posledica vezave odstrela srne/srnjaki, ki povprečno znaša 88%. Odstrel znaša 80 % realiziranega odvzema, izgube 20 %.

Navadni jelen. Letni načrti odvzema so bili realizirani v intervalu 98 % - 106 % in so v okviru predvidenih odstopanj. Preseganje načrta odvzema je bilo v prvih letih desetletja, ko je bil načrt odvzema sorazmerno nizek. Povprečno 4 % odvzema se realizira v robnem območju oz. pri upravljavcih brez številčno določenega odvzema. Po posameznih kategorijah je bil načrt dosežen: moška teleta 89 %, lanščaki 128 %, jeleni 2-4 103 %, jeleni 5-9 89 %, jeleni 10+ 73 %, ženska teleta 102 %, junice 100 % in košute 92 %. Preseganje lanščakov je posledica podaljšanje lovne dobe na mlado jelenjad in navzgor neomejenega preseganja odvzema te kategorije. Pri jelenih je opazno, da zaradi intenzivnega odstrela v populaciji ni starejših jelenov. Načrtovano število ni doseženo že pri kategoriji jelenov 5-9, še bolj pa pri jelenih 10 +. Doseganje načrta odvzema kategorije

košut je posebej nizko v loviščih LD, kjer znaša 84 % načrtovanega števila. Odstrel znaša 95 % realiziranega odvzema, izgube 5 %.

Damjak. Letni načrti odvzema te vrste so bili sorazmerno nizki in so znašali cca. 50 živali letno; realizirani so bili v intervalu 80 % - 150 %. Po posameznih kategorijah je bil načrt dosežen: moška teleta 116 %, lanščaki 126 %, jeleni 2-4 106 %, jeleni 5-8 85 %, jeleni 9+ 42 %, ženska teleta 119 %, junice 63 % in košute 144 %. Preseganje pri posameznih kategorijah je posledica odvzema v loviščih, ki odvzema ne načrtujejo in izvajajo sproščen odvzem brez omejitev. Odstrel znaša 94 % odvzema, izgube pa 6 %.

Divji prašič. Letni načrti odvzema so bili realizirani v intervalu 68 % - 193 % in so pretežno v okviru predvidenih odstopanj. Po združenih kategorijah je bil načrt dosežen: ozimci+lanščaki+merjasci 104 % in lanščakinje+svinje 110 %. Dobra realizacija je posledica sproščenega odvzema, saj upravljavci lovišč vršijo intenziven odstrel te vrste in načrte odvzema v letih visoke številčnosti (tudi močno) presegajo. Povprečni delež svinj in lanščakinj v odvzemu znaša 26 %. Z odstrelom je bilo realizirano 99 % odvzema, izgube znašajo 1 % odvzema.

Ostale vrste divjadi. Pri lisici in jazbecu je bil načrt odvzema realiziran 100 % ali več. Najnižje stopnje realizacije so pri vrstah s številčno nizkimi načrti odvzema, kot so šakal, kuna belica, kuna zlatica, pižmovka, poljski zajec, sraka in šoja. Pri teh vrstah divjadi upravljavcem načrtov odvzema tudi ni bilo potrebno dosegati.

5.1.2 Presoja izvedbe ukrepov v življenjskem okolju divjadi

Prikazan je obseg izvedbe ukrepov v okolju, opravljen s strani upravljavcev lovišč. Obseg vlaganj v okolje za ohranjanje in izboljšanje razmer za divjad je močno pogojen z interesom upravljavcev posameznih lovišč. Glavna skrb lovcev je divjad in v kolikor postane kakšna vrsta nelovna, s tem praviloma upade zanimanje za to vrsto. Opravljeni ukrepi so v ozki povezavi z lastništvom, saj mora lovska organizacija za vse lovsko upravljavske ukrepe v okolju na tuji lastnini pridobiti soglasje lastnika. Upravljavci lovišč imajo v svoji lasti ali v najemu zelo majhen delež površin, zato je neposreden vpliv lovcev na oblikovanje življenjskega okolja divjadi zelo majhen. Vsota vseh vrst ukrepov, ki se merijo v površinski enoti, znaša v LUO povprečno 231 ha letno. Primerjalno s celotno površino LUO to pomeni, da se ti ukrepi v povprečju na leto realizirajo na 0,17 % površine območja. Iz navedenega ugotavljamo, da je doprinos lovcev k oblikovanju življenjskega okolja sicer pomemben, a zanemarljiv primerjalno z ostalimi rabami in posegi v prostor v LUO (zlasti v okviru kmetijstva!), ki bistveno vplivajo na habitate divjadi.

Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi
Sem so šteti ukrepi lovsko čuvajske službe (nadzor nad loviščem, ocenjevanje stanja populacij ipd.). V večini primerov ne gre za opravljena dela v obliki načrtnega sistematskega monitoringa (spremljave) populacij divjadi. V preteklem desetletju so bili ukrepi realizirani v obsegu, ki je blizu načrtovanemu (97 %).

Biomeliorativni ukrepi
Glede na razmere za posamezne vrste divjadi v LUO je majhen zlasti obseg vzdrževanja površin za malo poljsko divjad. Stopnja realizacije teh del je sicer ustrezna, a je načrtovan obseg majhen, saj se prilagaja predlogom upravljavcev lovišč. Pojasnilo je v dejstvu, da so lovci pri izvedbi biomeliorativnih del omejeni z lastnino zemljišč, po drugi strani pa za ta dela tudi ne kažejo velikega interesa. Zaradi razmer v okolju se je splošni interes lovstva v veliki meri od male divjadi preusmeril k parkljasti divjadi. Vse skupaj se je v preteklih

desetletjih odražalo v trendih upadanja številčnosti male divjadi. Pogoj za dodatno izboljšanje stanja življenjskega je nakup ali dolgoročnejši najem razpoložljivih in primernih remiznih naravnih površin ter osnovanje novih. Še zmeraj nismo vzpostavili načina, kako v kmetijski krajini pred izginevanjem zaščititi cca. 2000 ha omejkov, robov in druge prostorastoče drevnine, ki niso gozd oz. je njihova površina manjša od 0,25 ha.

Biotehnični ukrepi

Pomemben ukrep v LUO je krmljenje divjadi, v okviru tega predvsem zimsko krmljenje male poljske divjadi in privabljalno krmljenje divjega prašiča in jelenjadi. Količinsko se obseg položene krme na krmiščih zmanjšuje. Po letu 2016 je zimsko krmljenje namenjeno samo vrstam male poljske divjadi. Privabljalno krmljenje za divjega prašiča in delno tudi za jelenjad je pomemben ukrep za doseganje realizacije načrtovanega odvzema. Del preprečevalnih krmišč ima del leta kombiniran oz. tudi privabljalni namen. Preprečevalno krmljenje divjega prašiča v LUO zaradi majhnosti strnjenih gozdnih kompleksov in kratke oddaljenosti gozdnega roba do kmetijskih površin nima pričakovanega učinka. Realizacija vseh oblik krmljenja je bila sicer skladna z načrtovanimi količinami in usmeritvami za njihovo doseganje.

Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi

Prikazan je obseg opravljenih ukrepov (ure) odvračanja divjadi s pomočjo kemičnih sredstev (odvračala) in tehničnih ukrepov (ograje, električni pastir). Iz evidence izhaja, da lovske organizacije lastnikom nudijo sredstva za preprečevanje škod od divjadi, praviloma pa je to odvisno od povpraševanja lastnikov. Iz poročil lovskih organizacij ni mogoče pridobiti podrobnejše evidence o številu objektov.

Preglednica 7: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v obdobju 2011-2020

Vrsta ukrepa	Enota mere	A Načrtovano	B Realizirano	Indeks B / A
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI				
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	129.923	125.781	97
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI				
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	791,60	723,90	91
Spravilo sena z odvozom	ha	21,67	20,47	94
Priprava pasišč za divjad	ha	60,80	55,80	92
Gnojenje travnikov	ha	10,98	10,68	97
Vzdrževanje grmišč	ha	94,58	98,53	104
Vzdrževanje remiz	ha	229,06	210,41	92
Vzdrževanje gozdnega roba	ha	59,85	57,97	97
Izdelava in vzdrževanje kaluž	število	318	308	97
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	število	340	255	75
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	število	5.910	5.489	93
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	število	406	363	89
3. BIOTEHNIČNI UKREPI				
Zimsko krmljenje - parkljasta divjad	kg	115.536	82.616	72
Zimsko krmljenje - mala poljska divjad	kg	1.261.552	1.134.633	90
Preprečevalno krmljenje	kg	143.680	131.424	91
Privabljalno krmljenje	kg	998.030	883.097	88
Krmne njive	ha	1.013,13	932,55	92
Pridelovalne njive	ha	200,85	195,78	97
Solnice	kg	52.115	50.271	96
4. LOVSKI OBJEKTI				
Solnice (obnova in novogradnja)	število	19.535	17.722	91
Lovske preže (obnova in novogradnja)	število	5.840	6.042	103
Krmišča (obnova in novogradnja)	število	3.348	3.352	100
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km	21,00	19,00	90
5. UKREPI ZA PREPREČEVANJE ŠKOD OD DIVJADI				
Tehnična in kemična sredstva	ure	9.150	8.614	94

5.2 Presoja doseganja zastavljenih ciljev

Uspešnost upravljanja glede na doseganje posameznih skupin upravljavskih ciljev ocenjujemo kot sledi.

Cilji glede stanja populacij so bili doseženi pri večini vrst divjadi, to je pri 14 vrstah. Manj uspešno je bilo doseganje teh ciljev pri jelenjadi, divjem prašiču, lisici, vrstah male poljske divjadi in sivi vrani, kjer je ocena, da cilji glede stanja populacij niso bili doseženi. Ocenjujemo, da so se v preteklem desetletju v nasprotju s cilji upravljanja povečale populacije jelenjadi, divjega prašiča, lisice in sive vrane, medtem je pri populacijah vrst male poljske divjadi (z izjemo race mlakarice) prav tako v nasprotju s cilji beležimo trend nadaljnjega zmanjševanja.

Cilji glede okolja. Lovstvo kot dejavnost v prostoru s svojimi lovskimi ukrepi na oblikovanje življenjskega okolja divjadi v območju praktično nima pomembnega vpliva oz. je ta vpliv zelo majhen. Dejanski delež površin namenjenih divjadi je majhen, za izvajanje lovsko upravljavskih ukrepov je potrebno pridobiti soglasje lastnika.

Pomursko območje je specifično; tukaj imajo na življenjsko okolje divjadi v območju največji vpliv kmetijstvo, gozdarstvo in urbanizacija. V kmetijstvu je prisoten trend povečevanja deleža poljedelskih in zmanjševanja travniških površin, nadaljuje se izginjanje omejkov in gozdnih robov (še posebej v ravninskem delu). V gričevnatem delu se preko zaraščanja krajine delež gozda počasi povečuje. V gozdu bi bilo ustrezno povečevanje deleža mladovij, predvsem površin z naravno obnovo. Kljub temu, da z gozdnogospodarskimi načrti težimo k povečevanju naravne obnove, pa je odločilen pri tem interes zasebnih lastnikov za gospodarjenje z gozdom. Navedene spremembe v okolju so neugodno vplivale na doseganje lovsko upravljavskih ciljev. Ugotavljamo tudi, da je bilo ciljno stanje širšega življenjskega okolja v lovskih načrtih pomanjkljivo opredeljeno. Zato ta segment preteklega načrta ocenjujemo kot neuspešen.

Cilji glede usklajenosti divjadi z življenjskim okoljem so bili doseženi pri večini vrst, razen pri jelenjadi in divjem prašiču ter pri lokalno pri sivi vrani. Pri jelenjadi in divjem prašiču so glavni vzrok nedoseganja ciljev škode v kmetijstvu, pri jelenjadi tudi mestoma prekomerno objedanje gozdnega mladja. Pri sivi vrani gre za občasen pojav škod in pojavljanje na urbanih površinah.

Cilji usklajenosti glede medvrstnih vplivov niso bili doseženi pri divjem prašiču, lisici in sivi vrani zaradi njihovih negativnih vplivov na malo poljsko divjad. Potencialno negativni vpliv na populacijo srnjadi in male poljske divjadi predstavlja nadaljnje širjenje šakala.

Preglednica 8: Uspešnost upravljanja z divjadjo v obdobju 2011-2020

VRSTA	A	B	C	D
SRNA	4	2	3	4
NAVADNI JELEN	2	2	1	3
DAMJAK	4	2	3	3
DIVJI PRAŠIČ	2	2	2	2
ŠAKAL	3	2	3	3
LISICA	2	2	3	2
JAZBEC	4	2	4	4
KUNA ZLATICA	4	2	4	4
KUNA BELICA	4	2	3	3
PIŽMOVKA	4	2	4	4
POLJSKI ZAJEC	2	2	4	4
NUTRIJA	3	2	4	4
NAVADNI POLH	4	2	4	4
RAKUNASTI PES	4	2	4	4
FAZAN	2	2	4	4
POLJSKA JEREBICA	2	2	4	4
RACA MLAKARICA	4	2	4	4
SRAKA	4	2	4	4
ŠOJA	4	2	4	4
SIVA VRANA	2	2	2	2

A: Uspešnost doseganja ciljev glede populacije
B: Uspešnost doseganja ciljev glede okolja
C: Usklajevanje populacij divjadi z njenim življenjskim okoljem
D: Uspešnost doseganja ciljev glede medvrstnih odnosov

1: zelo neuspešno - manj kot 25 % ciljnega stanja; 2: neuspešno - manj kot 50 % ciljnega stanja; 3: uspešno - več kot 50 % ciljnega stanja; 4: zelo uspešno - več kot 75 % ciljnega stanja; *: cilj ni relevanten

5.3 Presoja ustreznosti prejšnjega načrta

Ocenjujemo, da so bile odločitve o upravljanju divjadi (cilji, usmeritve in ukrepi) v prejšnjem načrtu ustrezne. Tako ocenjujemo, da so bili cilji glede upravljanja posameznih vrst realno zastavljeni, razen ciljev glede stanja življenjskega okolja, na katere pa samo lovstvo nima pomembnejšega vpliva. Tudi usmeritve za doseganje ciljev so bile pri posameznih vrstah ustrezne, kar velja tudi za jelenjad, divjega prašiča, lisico in sivo vrano, vendar pa z načrtovanimi ukrepi (odvzem) v nasprotju s cilji nismo uspeli zaustaviti rasti populacij teh vrst.

Izvedene lovske ukrepe v okolju ocenjujemo kot ustrezne, vendar imajo le-ti zaradi absolutno majhnega obsega tudi zelo majhen vpliv na divjad. Z lovskimi načrti nismo imeli vpliva na ukrepe drugih dejavnosti v prostoru (kmetijstvo in urbanizacija), ki v največji meri in odločilno vplivajo na razvoj populacij vseh vrst divjadi v območju, še posebej pa na problematične vrste parkljaste divjadi (jelenjad, divji prašič).

Preglednica 9: Presoja ustreznosti načrta za obdobje 2011-2020

	CILJI	USMERITVE	UKREPI
V POPULACIJAH DIVJADI			
SRNA	4	4	4
NAVADNI JELEN	4	3	2
DAMJAK	4	4	4
DIVJI PRAŠIČ	4	3	2
ŠAKAL	4	4	4
LISICA	4	3	2
JAZBEC	4	4	4
KUNA ZLATICA	4	4	4
KUNA BELICA	4	4	4
PIŽMOVKA	4	4	4
POLJSKI ZAJEC	4	4	4
NUTRIJA	4	4	4
NAVADNI POLH	*	*	*
RAKUNASTI PES	*	*	*
FAZAN	4	4	4
POLJSKA JEREBICA	4	4	4
RACA MLAKARICA	4	4	4
SRAKA	4	4	4
ŠOJA	4	4	4
SIVA VRANA	4	3	2
V OKOLJU	**2**	**2**	**2**
V ODNOSU OKOLJE-DIVJAD	**4**	**3**	**2**

* 1: zelo neuspešno - manj kot 25 % ciljnega stanja; 2: neuspešno - manj kot 50 % ciljnega stanja; 3: uspešno - več kot 50 % ciljnega stanja; 4: zelo uspešno - več kot 75 % ciljnega stanja; *: ni relevantno

5.4 Glavne prednosti in problemi upravljanja populacij divjadi in njenega življenjskega okolja

Na podlagi analiz kazalnikov ter opravljene SWOT analize v sklopu participativne delavnice z zunanjimi deležniki smo pri upravljanju populacij divjadi in njihovega okolja v preteklem ureditvenem obdobju določili naslednje temeljne prednosti in probleme.

Prednosti

- Prilagajanje načrtovanja glede na aktualne težave in dinamiko populacij divjadi. Načrtovanje upravljanja divjadi je po eni strani strateško in upošteva dolgoročne usmeritve, po drugi strani pa dovolj fleksibilno, da se z operativnimi načrti prilagaja dogajanju in dinamičnim spremembam v populacijah divjadi ter družbenemu okolju.

- Realizacija načrtovanega odstrela. Uspešna realizacija načrtovanega odvzema, s katerimi uravnavamo številčnost, starostno in spolno strukturo populacij, ima preko zagotavljanja ravnovesje v okolju širšo družbeno in ekonomsko korist.

- Objektivno ocenjevanje škod in izplačilo odškodnin. Problematika škod na kmetijskih površinah je zlasti poudarjena na območju LPN Kompas Peskovci. ZGS si prizadeva, da so vse škode realno ocenjene in priznane in da so lastnikom tudi pravočasno izplačane odškodnine za povzročeno škodo.

- Preglednost in primerljivost LUO načrtov. Sistem lovsko upravljavskega načrtovanja zagotavlja enotnost načina načrtovanja znotraj države in znotraj območja. Na ta način je zagotovljena transparentnost načrtovanja in posledično verodostojnost z vidika dojemanja deležnikov (npr. upravljavcev lovišč, kmetijskega sektorja).

- Realnost načrtovanih ciljev in ukrepov upravljanja z divjadjo. Ukrepi z LUO načrti morajo biti (in tudi so) kljub vse večjim pritiskom ostalih uporabnikov prostora načrtovani realno, glede na razpoložljive zmožnosti za njihovo izvedbo. Realno načrtovanje vključuje tudi upoštevanje problematike izvajanja lovske dejavnosti po posameznih loviščih (številčna in starostna struktura lovcev).

- Financiranje biomeliorativnih del. Sistem financiranje biomeliorativnih del za izboljšanje stanja populacije prostoživečih živali se vse bolj izboljšuje. Razpoložljivost finančnih sredstev se povečuje, povečujejo se viri za pridobivanje sredstev (gozdni sklad, nacionalni sklad, mednarodni projekti). Z ustreznim naborom del se lahko stanje populacij in življenjskega okolje bistveno izboljša.

- Sodelovanje OZUL z ostalimi deležniki v prostoru. Pri izdelavi LUO načrtov sodelujejo različni uporabniki prostora. Vsem je dana možnost aktivnega sodelovanja v obliki podajanja mnenj in pripomb. Širši nabor predlogov prispeva k izboljševanju upravljanja divjadi in njenega okolja.

Problemi

- Naraščanje populacij nekaterih vrst divjadi in neželeni vplivi v okolju. V LUO so se v preteklosti povečevale populacije zlasti jelenjadi. Jelenjad nemoteno prihaja iz sosednje Madžarske, kjer so prehranski pogoji slabši. Na številčnost ugodno vplivajo tudi vse bolj mile zime. To ima za posledico povečan obseg škod na kmetijskih površinah po jelenjadi; škode so znatne tudi po divjem prašiču. Zraven škod na kmetijskih površinah se povečujejo tudi vplivi v gozdovih. Na mestoma visoko objedenost vpliva tudi pomanjkanje mladovij in sestojev v obnovi. Pojavljajo se tudi škode na umetnih mladovjih, ki pa jih s popisi objedenosti ne evidentiramo.

- Izginjanje habitata in pešanje vitalnosti populacije male poljske divjadi. Intenzivno poljedelstvo podprto s kmetijskimi subvencijami ima za posledico krčenje primernih habitatov za malo poljsko divjad. Izginjanje omejkov in podobnih struktur, njive brez prahe ali ozelenitev, prostor brez travnikov in redna uporaba kemičnih sredstev negativno vplivajo na populacije male poljske divjadi. K temu pripomorejo tudi številčno močne populacije plenilskih vrst. Medtem ko lovsko upravljavski načrti lahko deloma vplivajo na plenilske vrste divjadi, nimajo vpliva na zavarovane vrste, prav tako pa skoraj nimajo neposrednega vpliva na kmetijsko politiko. Problematiko zato uvrščamo tudi med nevarnosti in tveganja (poglavje 8), na katera v okviru lovsko upravljavskega načrtovanja nimamo vpliva.

6. TEMELJNI VIDIKI UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

Upravljavski vidik

Upravljanje zagotavlja trajnostno ohranjanje vitalnih populacij vseh avtohtonih vrst divjadi in njihovih habitatov. Izvajanje upravljavskih ukrepov je poleg tega usmerjeno predvsem v zmanjševanje ali preprečevanje nastajanja neželenih vplivov v okolju. Struktura krajine in ostale značilnosti okolja v LUO pogojujejo ugodne habitate za vrste parkljaste divjadi (jelenjad, divji prašič) in obenem izrazite negativne vplive te divjadi v okolju, zlasti škode v kmetijstvu. Upravljanje teh vrst (še posebej izvajanje intenzivnega odvzema) je ključno za blaženje navedenih učinkov. Ukrepi v okolju prispevajo k ohranjanju okolja vrst divjadi kot tudi drugih prisotnih prostoživečih živalskih vrst. Oba LPN v območju zagotavljata kar se da učinkovito upravljanje divjadi vključno s čezmejnim usklajevanjem.

Družbeno - ekonomski vidik

Načrtno upravljanje divjadi preko zmanjševanja obsega škod v kmetijstvu pomembno pripomore k ohranjanju kmetijske krajine in pridelave, ki je v tem območju pomembna ne samo za lokalno okolje, temveč tudi za prehransko samooskrbo države. Pridobivanje divjačine predstavlja ekološko neoporečno lokalno pridelavo mesa, ki glede na visoke gostote odvzema nekaterih vrst divjadi (zlasti jelenjadi) količinsko ni zanemarljiva. Lokalno pomemben vir prihodkov predstavlja tudi trofejni lov in ostale z lovom povezane dejavnosti. Prihodki od trofejnega lova in divjačine so zlasti pomembni kot finančni vir za izplačilo odškodnin zaradi škod v kmetijstvu. Prisotnost LPN pomeni tudi lokalna delovna mesta. Profesionalni kader v LPN zagotavlja objektivno in kar se da ažurno ocenjevanje škod in posledično izplačilo odškodnin. Nenazadnje lov in udejstvovanje v lovstvu nasploh predstavlja način kakovostnega preživljanja prostega časa nepoklicnih lovcev. S tem se ohranja tudi lovsko izročilo, ki je pomemben del kulturne dediščine v Sloveniji.

Znanstveno - raziskovalni vidik

Upravljavske odločitve temeljijo na rezultatih proučevanja in spremljanja populacij vrst divjadi in njihovih habitatov. Raziskave tako ključno prispevajo k ohranjanju populacij divjadi in sobivanju med ljudmi in divjadjo ter imajo velik pomen za razvoj metod na tem področju. V preteklosti so bile v območju preizkušene različne oblike spremljanja populacij divjadi. V LPN Kompas Peskovci je bila uporabljena metoda štetja kupčkov iztrebkov, ki bo v prihodnosti vključena v kontrolno metodo pri upravljanju parkljaste divjadi na ravni Slovenije. V omenjenem LPN je bilo v preteklosti izvedeno tudi telemetrično spremljanje jelenjadi, ki je preko novih spoznanj o ekologiji vrste pripomoglo tudi k njenemu učinkovitejšemu upravljanju. V LPN Fazan Beltinci pa so bile že implementirane različne oblike spremljanja male poljske divjadi (nočno štetje poljskih zajcev, akustična metoda spremljanja populacije poljske jerebice).

Naravovarstveni vidik

Trajnostno upravljanje s populacijami divjadi zagotavlja ohranjanje biotske raznovrstnosti. To pomeni tako gensko, kot vrstno in ekosistemsko raznovrstnost ter vse vplive in ekološke vloge divjadi. Vidik je najbolj poudarjen na naravovarstveno pomembnih območjih, zlasti v severnem delu LUO (Goričko) in ob reki Muri.

Izobraževalni vidik

Strokovna predstavitev značilnosti in upravljanja divjadi ter njenega življenjskega okolja, organiziranosti lovstva ipd. kot pristop k ozaveščanju (in s tem tudi ohranjanju narave) različnih javnosti:

- predšolski in osnovnošolski otroci, dijaki in študentje;
- različne zainteresirane skupine javnosti;
- strokovna javnost, npr. lovci in lovski čuvaji; visokošolske ustanove s tega področja in
- tuja zainteresirana laična in strokovna javnost, ki nam priznava uspešnost upravljanja s populacijami divjadi in zavarovanih vrst na številnih področjih.

Vidik nepotrošne rabe divjadi

Nepotrošna raba prosto živečih živali in rastlin nudi številne priložnosti za učinkovitejše varstvo narave, ob tem pa tudi za razvoj pomembnih dodatnih virov dohodka za lokalne skupnosti ter spreminja razmere znotraj turističnega sektorja. Vidik je v LUO manj izražen, a bi ima v sklopu ostalih oblik ekoturizma, ki so prisotne v okolju, potencial za prihodnje obdobje.

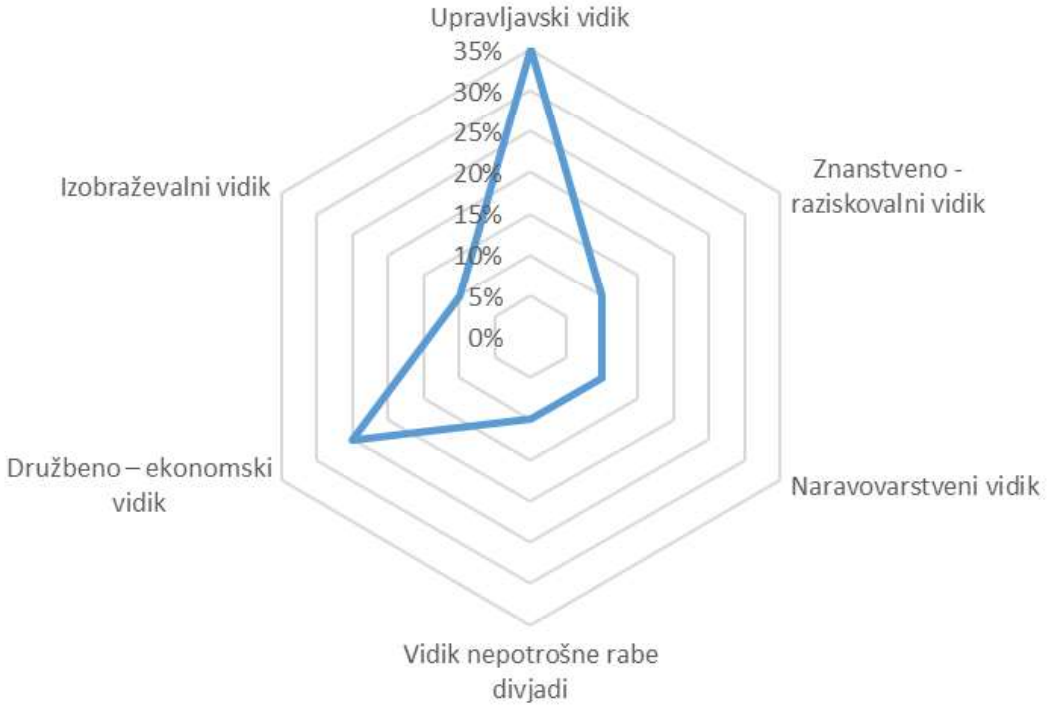

Slika 64: Pomembnost posameznih vidikov v Pomurskem LUO

7. CILJI IN USMERITVE

7.1 Strateški cilji in prednostne naloge upravljanja divjadi ter njenega življenjskega okolja

7.1.1 Strateški cilji

V prihodnjem desetletnem obdobju bomo v LUO zasledovali strateške cilje upravljanja divjadi in njenega okolja, ki jih navajamo v nadaljevanju. Zasledovanje navedenih ciljev je v splošnem pomembno pri upravljanju večine vrst divjadi na celotnem območju njihove razširjenosti, a so glede na značilnosti populacij in njihovih habitatov ter družbenega okolja posamezni strateški cilji pri posameznih vrstah in v posameznih delih območja različno poudarjeni/pomembni. Pri vsakem cilju zato navajamo vrste divjadi in/ali dele območja, kjer je cilj zlasti pomemben.

- Ohranjanje vitalnih populacij vseh avtohtonih vrst divjadi in drugih prostoživečih živali ter njihovih habitatov. Cilj bo zlasti poudarjen pri vrstah male poljske divjadi (poljska jerebica, fazan), katerih populacije so v območju slabo vitalne, v ravninskem delu LUO, ki kljub slabšanju habitatnih razmer predstavlja eno od redkih območij v Sloveniji, kjer se navedene vrste zaradi delne ohranjenosti habitatov lahko lokalno še ohranijo.

- Sooblikovanje življenjskega prostora divjadi in drugih prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst. V povezavi s prejšnjim ciljem bodo napori v ohranjanje in izboljšanje življenjskega okolja zlasti poudarjeni pri vrstah male poljske divjadi v okolju, ki je še pogojno primerno za ohranjanje teh vrst (še posebej v LPN Fazan Beltinci). Cilj je v veliki meri odvisen tudi od usmeritev kmetijske politike (subvencije).

- Zmanjševanje ali preprečevanje nastajanja neželenih vplivov v okolju:
    - zmanjševanje škod na kmetijskih površinah (predvsem po jelenjadi in divjem prašiču) je ključen cilj, ki je ravno v tem območju na ravni države najbolj poudarjen. Znotraj LUO bo cilj najpomembnejši na Goričkem, kjer je obseg škod največji.
    - zmanjševanje vpliva rastlinojedov na območjih, kjer je ogroženo naravno pomlajevanje. Cilj bo zlasti poudarjen v severovzhodnem delu Goričkega, kjer je vpliv divjadi na pomlajevanje najmočnejši.

- Optimalna trajnostna raba vrst divjadi z lovom. Cilj bo enakomerno zasledovan pri vseh vrstah divjadi in na celotni površini LUO, pri čemer je pomembno, da cilj ni v konfliktu s ciljem zmanjševanja negativnih vplivov divjadi v okolju.

- Omejevanje prostorske razširjenosti in številčnosti invazivnih ter drugih tujerodnih vrst. Glede na trenutno stanje v LUO bo cilj zlasti pomemben v smislu preprečevanja širjenja nutrije v območju njene trenutne in potencialne prisotnosti (Mura s pritoki) ter preprečevanju širjenja območja prisotnosti damjaka (Goričko).

7.1.2 Prednostne naloge

Glede na značilnosti populacij divjadi, vplive populacij divjadi v okolju in možnosti izboljšanja načrtnega upravljanja divjadi v Pomurskem LUO prepoznavamo nekatere prednostne naloge, ki v veliki meri presegajo vsebino lovsko upravljavskih načrtov in jih bo potrebno reševati projektno ter v sodelovanju z ostalimi sektorji.

Dodatni načini za zmanjševanje obsega škod v kmetijstvu. Škode v kmetijstvu (po jelenjadi in divjem prašiču) so prepoznane kot eden od največjih problemov, povezanih z vplivi divjadi in njenim upravljanjem. Možnosti zmanjševanja škod z intenziviranjem odvzema divjadi so zaradi več dejavnikov omejene (konstantne migracije divjadi iz Madžarske, nočna aktivnost divjadi, motnje v prostoru itd.). Učinkovitost izvajanja odstrela dodatno otežuje sistem subvencij v kmetijstvu, ki med drugim vzpodbuja zasajanje kmetijskih kultur na celotni površini parcel, vse go gozdnega roba, kar v razdrobljeni krajini pomeni pomanjkanje vmesnih odprtih površin, na katerih je možno izvršiti odstrel divjadi. Preko prilagoditev politike kmetijskih subvencij in strategij izvajanja lova bi bilo možno in potrebno doseči še učinkovitejšo realizacijo odstrela in s tem zmanjšanje obsega škod na kmetijskih kulturah. LPN Kompas Peskovci zaradi prisotnosti problematike in obenem profesionalnega kadra predstavlja optimalno območje za preučitev in preizkušanje konkretnih praks pred njihovo dokončno implementacijo v praktično rabo.

Priprava strokovnih podlag za izdajo dovoljenj in prilagoditve zakonodaje glede lovnih dob ter nočnega lova nekaterih vrst divjadi. Zaradi omejene učinkovitosti in možnosti izvajanja odstrela nekaterih vrst divjadi (zlasti z namenom omejevanja škod v kmetijstvu) se vsakoletno v več delih Slovenije (med drugim zlasti v Pomurskem LUO) pojavljajo vloge in pobude za izdajo odločb za lov izven lovne dobe ali v nočnem času (najpogosteje za jelenjad, divjega prašiča, sivo vrano). Priprava strokovnih podlag, ki bi opredelile enotne kriterije za izdajo teh odločb ali morebitne predloge za spremembo področne zakonodaje glede lovnih dob in načinov lova, bi omogočila učinkovitejšo presojo glede izdaje dovoljenj in posledično učinkovitejše izvajanje lova, upoštevaje ekološko-biološke značilnosti vrst divjadi in etiko.

Ohranjanje in izboljšanje vitalnosti populacij male poljske divjadi. Kljub temu, da so v Pomurskem LUO ponekod lokalno še ohranjeni ugodni habitati za vrste male poljske divjadi (poljska jerebica, fazan, poljski zajec), se razpoložljivost njihovih habitatov zmanjšuje, prostorska razširjenost, številčnost in vitalnost populacij teh vrst pa drastično upadajo, zato je ogrožen njihov dolgoročni obstoj. Za zagotovitev dolgoročne ohranitve vrst je potreben projektni pristop, ki bi ob sodelovanju različnih sektorjev vključeval sklop aktivnosti kot so: (i) prostorska analiza ohranjenosti/kakovosti habitatov; (ii) prilagoditve kmetijske politike v smeri vzpodbujanja ohranjanja ključnih elementov habitov male poljske divjadi v kmetijski krajini (mejice, remize, grmišča, obvodni pasovi ipd.), (iii) preučitev možnosti prenosa upravljanja kmetijskih zemljišč na upravljavce lovišč z namenom izvedbe biomeliorativnih ukrepov za izboljšanje habitatov, (iv) osveščanje in izobraževanje lastnikov zemljišč o pomenu ohranjanja habitatov in upravljavcev lovišč o dobrih praksah in razpoložljivih finančnih mehanizmih za izvedbo biomeliorativnih del, (v) intenziviranje odvzema plenilcev (tudi s pomočjo alternativnih oblik lova, npr. skokolarstvo, lov s pastmi) itd. LPN Fazan Beltinci je zaradi delne ohranjenosti habitatov in poznavanja ter tradicije upravljanja male poljske divjadi ob prisotnosti poklicnega kadra idealno območje za uvedbo predlaganih aktivnosti.

Uvedba kazalnikov številčnosti parkljaste divjadi v redno upravljanje. Metoda štetja kupčkov iztrebkov za spremljanje trendov številčnosti populacij parkljaste divjadi je bila prepoznana kot ena od najbolj uporabnih za domače razmere. Do sedaj je bila metoda

najtemeljiteje projektno preizkušena v Pomurskem LUO (LPN Kompas Peskovci), kjer je pokazala obetaven potencial. Zato in zaradi potrebe po boljšem poznavanju populacijskih trendov (zlasti jelenjadi) v povezavi z intenzivnim upravljanjem s ciljem zmanjšanja številčnosti populacij, predlagamo Pomursko LUO kot eno od prvih območij, kjer bi metodo uvedli kot reden način spremljanja populacijskih trendov. Z razvojem in poznavanjem potenciala ostalih poznanih metod spremljanja populacij divjadi (npr. avtomatske kamere) je v prihodnje možna uvedba tudi teh metod.

7.2 Cilji in usmeritve za posamezne vrste divjadi

V nadaljevanju za vsako vrsto divjadi v LUO navajamo operativne cilje, to so cilji na katere z upravljavskimi ukrepi neposredno vplivamo in preko njih dosegamo zgoraj navedene strateške cilje. Za vsako vrsto divjadi opredeljujemo tudi usmeritve za določitev ukrepov v populaciji. Kjer je to smiselno in potrebno usmeritve podrobneje razčlenjujemo po sklopih (struktura odvzema po starostno-spolnih razredih, druge usmeritve).

7.2.1 Evropska srna

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje trenutne ravni številčnosti in prostorske razporeditve populacije, ki zagotavlja trajno uspešno pomlajevanje gozda. Glede na oceno, da je vrsta v LUO prostorsko razporejena skladno s primernostjo habitata in ne povzroča pomembnih neželenih vplivov v okolju je cilj zadržati njeno trenutno prostorsko razporeditev in lokalne populacijske gostote.
- Vzdrževanje trenutne spolne in starostne strukture. Starostno-spolne strukture populacije v naravi ne poznamo natančno, a glede na ocenjeno vitalnost populacije in stabilno strukturo v odvzemu želimo vzdrževati trenutno strukturo.
- Cilji vezani na okolje srnjadi. Ohranjanje kritja (gozdni rob, omejki) v ravninskem delu LUO. Povečanje deleža in velikosti načrtno pomlajenih površin v gozdu, zlasti v (relativno) večjih gozdnih kompleksih.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostno-spolni razredi

S pričujočimi smernicami pri evropski srni (dalje: srnjad) za potrebe načrtovanja pri moškem spolu združujemo starostna razreda mladiči in lanščaki v enoten razred, pri ženskem spolu pa mladice in srne 2+ (dalje: srne) v enoten razred. Taka združitev je smiselna tako zaradi iste/podobne biološke/razmnoževalne vloge mladičev in lanščakov oz. mladic in srn, kakor tudi zaradi poenostavitve ter večje prožnosti pri načrtovanju upravljanja srnjadi oz. pri realizaciji načrtovanega odvzema.

Preglednica 10: Starostno-spolni razredi pri srni

razred po Pravilniku	**združen razred**
moški spol	
mladiči	mladiči M in lanščaki
lanščaki	
srnjaki 2+	srnjaki 2+
ženski spol	
mladiči	mladiči Ž
mladice	mladice in srne 2+
srne 2+	

Ne glede na enoten/združen razred mladiči M in lanščaki oz. mladice in srne se ob kategorizaciji ločeno evidentira mladiče, enoletne živali in osebke starosti 2+ obeh spolov.

Struktura odvzema po starostno-spolnih razredih

Struktura načrtovanega odvzema je prikazana v spodnji preglednici. Minimalni intervali vrednosti deležev v posameznih starostno-spolnih razredih dopuščajo možnost usmerjanja populacije proti želeni starostno-spolni strukturi. V primeru zaznavanja (na podlagi preteklega odvzema) izrazito porušene strukture populacije lahko struktura odvzema odstopa od predpisane, vendar le na ravni posameznih načrtovalskih enot (znotraj LUO) ali lovišč.

Preglednica 11: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu srne

moški spol	
mladiči M in lanščaki	25-30
srnjaki 2+	20-25
ženski spol	
mladiči Ž	15-20
mladice in srne 2+	30-35

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Preglednica 12: Dopustna odstopanja (%) od načrtovanega števila v posameznem razredu in skupno

moški spol	
mladiči M in lanščaki	±20
srnjaki 2+	±20
ženski spol	
mladiči Ž	±20
mladice in srne 2+	±20
SKUPAJ	±20

V primeru, da dopustno odstopanje -20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 10 osebkov, dopustno odstopanje navzdol znaša 10 osebkov. V primeru, da dopustno odstopanje -20 % od načrtovane višine odvzema posameznega starostno-spolnega razreda pomeni manj kot 3 osebke, dopustno odstopanje navzdol za posamezen starostno-spolni razred znaša 3 osebke.

Vezava odstrela srn in mladic na odstrel srnjakov 2+

Zaradi zagotavljanja ustreznega spolnega razmerja pri odrasli/reproduktivni srnjadi mora v posameznem lovišču, kjer načrtovani odvzem znaša enako ali več kot 1 osebek/100 ha/leto, višina odstrela srn in mladic (združen razred) znašati vsaj 120 % višine odstrela srnjakov 2+. V loviščih, kjer načrtovani odvzem znaša manj kot 1 osebek/100 ha/leto, te vezave ni. V primeru, da bi zagotavljanje predpisane višine vezave pomenilo preseganje dopustnih odstopanj odvzema srn in mladic, navedene vezave ni potrebno dosegati (dopustna odstopanja so nadrejeno pravilo).

Prilagoditve upravljanja srnjadi na območjih redne prisotnosti šakala se nanašajo na: (i) načrtovano višino odvzema, (ii) dopustna odstopanja realizacije odvzema v posameznih starostno-spolnih razredih in skupno, (iii) vezavo odstrela srn in mladic na odstrel srnjakov 2+.

Glede višine načrtovanega odvzema velja le splošno načelo, da se ob ugotovljenih izrazitih vplivih velikih zveri, ki imajo za posledico padajoč trend številčnosti srnjadi (in to ni skladno s ciljem upravljanja), lahko znižuje načrtovana višina odvzema. V primeru ocene, da je populacija srnjadi lokalno ogrožena, je možno celo, da se odvzema srnjadi ne načrtuje (načrtuje se odvzem 0).

Način prilagoditve dopustnih odstopanj realizacije odvzema in vezave odstrela srn in mladic na odstrel srnjakov 2+ se razlikuje glede na gostoto srnjadi oz. načrtovano višino odvzema srnjadi. Tako ločimo tri območja prilagoditev:

1. Območja lovišč z zelo nizkim odvzemom (načrtovan povprečni letni odvzem do 1 osebek na 100 ha lovne površine);
2. Območja lovišč z zmerno nizkim odvzemom (načrtovan povprečni letni odvzem nad 1 do 2 osebka na 100 ha lovne površine);
3. Območja lovišč z višjim odvzemom (načrtovan povprečni letni odvzem nad 2 osebka na 100 ha lovne površine).

Lovišča z načrtovanim povprečnim letnim odvzemom **do 1 osebek na 100 ha lovne površine:**

- Dopustna odstopanja realizacije odvzema za vse razrede in skupaj znašajo -100 % in +20 %.
- Vezava odstrela srn in mladic z odstrelom srnjakov 2+ se na teh območjih ukine.

Lovišča z načrtovanim povprečnim letnim odvzemom **nad 1 do 2 osebka na 100 ha lovne površine:**

- Dopustna odstopanja realizacije odvzema za vse razrede in skupaj znašajo -40 % in +20 %.
- Vezava: višina odstrela srn in mladic znaša vsaj 60 % višine odstrela srnjakov 2+.

Lovišča z načrtovanim povprečnim letnim odvzemom **nad 2 osebka na 100 ha lovne površine:**

- Na teh območjih se kljub redni prisotnosti volka/risa/šakala upravljanje srnjadi načrtuje isto kot na območjih brez redne prisotnosti volka/risa/šakala.

Druge usmeritve

Če zaradi utemeljenih razlogov (npr. izredne izgube) pride do nepredvidenih sprememb v populaciji srnjadi so na ravni posameznih lovišč pri načrtovanju odvzema možna odstopanja od gornjih usmeritev. Ta odstopanja se predvidijo v dvoletnih lovsko upravljavskih načrtih.

7.2.2 Navadni jelen

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Zmanjšanje številčnosti jelenjadi na območju največjih zgostitev populacije in škod v kmetijstvu, ohranjanje številčnosti v ostalih deli LUO na nivoju, ki bo zagotavljal trajno uspešno pomlajevanje gozda in obvladovanje škod v kmetijstvu.
- Preprečevanje širjenja populacije v ravninski del Prekmurja, zahodni del Goričkega in v Prlekijo.
- Zmanjšanje deleža košut in junic v populaciji na območju njenih največjih zgostitev, vzdrževanje trenutne spolne in starostne strukture v ostalih delih LUO.
- Povečanje deleža in velikosti načrtno pomlajenih površin v gozdu, zlasti v (relativno) večjih gozdnih kompleksih.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Conacija prostora

Za potrebe upravljanja jelenjadi in optimalno doseganje upravljavskih ciljev prostor (lovišča) uvrščamo v tri kategorije:

1. **osrednje območje** populacije jelenjadi,
2. **robno območje** populacije jelenjadi,
3. **območje neželene prisotnosti** jelenjadi.

Osrednje območje populacije jelenjadi obsega lovišča, kjer je (skoraj) v celoti primeren habitat za jelenjad, vrsta lovišče poseljuje v (relativno) večjih gostotah, populacija pa ima izgrajeno starostno-spolno strukturo. Medletna in medsezonska variabilnost gostote jelenjadi v teh loviščih je razmeroma majhna. V tem območju je mogoče trajnostno upravljanje z jelenjadjo skladno s kazalniki stanja populacije in uspešnosti upravljanja ter skladno z usmeritvami za posamezne deleže starostno-spolnih razredov v načrtovanem odvzemu (glej preglednico 5).

Robno območje populacije jelenjadi obsega lovišča, v katerih je habitat manj primeren za jelenjad oz. je primeren le v delu lovišča. Za lovišča robnega dela je značilna manjša gostota jelenjadi, poselitev le dela lovišča in/ali večja medletna oz. medsezonska nihanja v gostoti jelenjadi. Robno območje ni v celoti namenjeno trajni poselitvi z jelenjadjo, dopušča pa delno poseljenost oz. poseljenost v določenih obdobjih leta. Zaradi manj primernih oz. neprimernih habitatov poselitev določenih delov lovišča z jelenjadjo ni zaželena. Poleg tega predstavlja robno območje tudi območje, ki preprečuje nadaljnje prostorsko širjenje jelenjadi. Za lovišča robnega območja velja poenostavljeni model upravljanja. Odvzem se načrtuje skupno za več lovišč na ravni načrtovalske enote in ne po posameznih loviščih. Lovišča robnega območja lahko lovijo jelenjad številčno neomejeno in v določenem razmerju vso jelenjad, ki jo je mogoče odstreliti. Pri tem je odstrel telet, junic, lanščakov in košut 2+ (dalje košute) neomejen. Odstrel jelena 2+ je možen ob predhodnem odstrelu 1-3 osebkov mulaste jelenjadi (telet, junic, košut; odvisno od gostote populacije, spolnega razmerja v populaciji in ciljev upravljanja), med katerimi mora biti najmanj ena junica ali košuta. Obvezen odstrel mulaste jelenjadi se lahko izvede pred odstrelom jelena 2+ (predhodno), lahko pa tudi naknadno. V slednjem primeru se do

odstrela predpisanega števila osebkov mulaste jelenjadi zadrži odstrel naslednjega jelena 2+.

Območje neželene prisotnosti jelenjadi obsega lovišča z izrazito kmetijsko in/ali urbano krajino. To je hkrati območje, kjer jelenjad ni prisotna, ali pa je prisotna le občasno oz. v zelo nizkih gostotah. Upravljavski cilj v tem območju pa je v vsakem primeru odsotnost jelenjadi.

V teh loviščih je odvzem jelenjadi vseh starostno-spolnih razredov neomejen do odstrela 5 jelenov 2+ v zadnjem 10-letnem obdobju. Potem se uvede sistem upravljanja, kjer je odstrel telet, junic, lanščakov in košut je neomejen, odstrel jelena 2+ je možen ob predhodnem odstrelu 1-3 osebkov mulaste jelenjadi (telet, junic, košut), od tega vsaj ene junice ali košute. Obvezen odstrel mulaste jelenjadi se lahko izvede pred odstrelom jelena 2+ (predhodno), lahko pa tudi naknadno. V slednjem primeru se do odstrela predpisanega števila osebkov mulaste jelenjadi zadrži odstrel naslednjega jelena 2+.

Na območjih, kjer nastajajo pogoste dokazljive škode po jelenjadi, se z dvoletnimi načrti LUO lahko dovoli neomejen odstrel jelenjadi vseh starostno-spolnih razredov. Neomejen odstrel velja tudi v primerih osebkov, pobeglih iz obor.

Uvrstitev lovišč v osrednje, robno in območje neželene prisotnosti jelenjadi se izvede v dvoletnih načrtih LUO in torej velja dve leti.

Starostno-spolni razredi

Za namene lovsko upravljavskega načrtovanja združujemo starostne razrede jelenov 5-9 in jelenov 10+ v enoten razred odraslih jelenov 5+. Za razliko od dosedanje rabe združujemo tudi teleta po spolu (M+Ž).

Preglednica 13: Starostno-spolni razredi pri navadnem jelenu

razred po Pravilniku	združen razred
moški spol	
teleta	teleta M+Ž
lanščaki	lanščaki
jeleni 2-4	jeleni 2-4
jeleni 5-9	jeleni 5+
jeleni 10+	
ženski spol	
teleta	teleta M+Ž
junice	junice
košute 2+	košute 2+

V določenih okoliščinah (npr. kjer je cilj nižanje številčnosti ali preprečevanje širjenja jelenjadi) je možno tudi združevanje jelenov v enoten razred 2+. Ne glede na združen razred telet obeh spolov se ob odvzemu ugotavlja in evidentira tudi spol telet.

Struktura odvzema po starostno-spolnih razredih

Odvzem v prikazani strukturi se načrtuje na ravni LUO in na ravni lovišč osrednjega območja populacije jelenjadi.

Preglednica 14: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu n.jelena

starostni razred	moški spol	ženski spol
0+	30-40	
1+	5-15	min 10
2-4	10-20	20-30
5+	max 10	

V primerih načrtnega zmanjševanja številčnosti jelenjadi in/ali spolnega razmerja ki je v (sub)populaciji močneje v korist košut naj se načrtovani delež košut v odvzemu približuje 30 %, obenem pa naj se zmanjša delež telet in jelenov 2+ v odvzemu.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Preglednica 15: Dopustna odstopanja (%) od načrtovanega števila v posameznem razredu in skupno

starostni razred	moški spol	ženski spol
0+	-15, +50	
1+	-20, +70	-20, +70
2-4	-100, +35	-15, +50
5+	-100, +35	
SKUPAJ	-15, +50	

V primeru, da dopustno odstopanje -20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 3 osebke, dopustno odstopanje navzdol znaša 3 osebke. V primeru, da dopustno odstopanje -20 % od načrtovane višine odvzema lanščakov ali odvzema junic oz. -15 % od načrtovane višine odvzema telet ali odvzema košut pomeni manj kot 1 osebek, dopustno odstopanje navzdol za navedene starostno-spolne razrede znaša 1 osebek.

Druge usmeritve

Če zaradi utemeljenih razlogov (npr. izredne izgube, škode od jelenjadi,…) pride do nepredvidenih sprememb v populaciji jelenjadi oz. v njenem življenjskem okolju, so na ravni posameznih lovišč pri načrtovanju odvzema in njegovi realizaciji možna odstopanja od gornjih usmeritev.

Zaželena je čim prejšnja realizacija letnega načrta lovišča in da se v primeru potrebe po dodatnem odvzemu jelenjadi, zaradi povečane prisotnosti jelenjadi v lovišču, upravljavci lovišč s prošnjo po dodatnem odvzemu obrnejo na MKGP.

V primeru izrednega odstrela, ki je dovoljen po odločbi MKGP se poseg v populacijo izvaja na podlagi določil te odločbe. Izredni odstrel, ki je dovoljen po odločbi MKGP je podvržen določilom iz same odločbe in ne določilom načrtov.

7.2.3 Damjak

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Izločitev damjaka iz prostora Pomurskega LUO v naslednjih desetletjih.
- Preprečevanje prostorskega širjenja izven območja trenutne stalne poselitve.
- Popolna izločitev osebkov, ki izvirajo iz obor.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostno-spolni razredi

Za namene lovsko upravljavskega načrtovanja združujemo jelene starostnih razredov 5-8 in 9+ v enoten razred odraslih jelenov 5+ in teleta obeh spolov v enoten razred telet.

Preglednica 16: Starostno-spolni razredi pri damjaku

razred po Pravilniku	združen razred
moški spol	
teleta	teleta M+Ž
lanščaki	lanščaki
jeleni 2-4	jeleni 2-4
jeleni 5-8	jeleni 5+
jeleni 9+	
ženski spol	
teleta	teleta M+Ž
junice	junice
košute 2+	košute 2+

Ne glede na združen razred telet obeh spolov se ob odvzemu ugotavlja in evidentira tudi spol telet. Na ravni posameznih lovišč je možno tudi združevanje jelenov v enoten razred 2+.

Struktura odvzema po starostno-spolnih razredih

Preglednica 17: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu damjaka

starostni razred	moški spol	ženski spol
0+	30-40	
1+	max 10	min 10
2-4	5-15	20-30
5+	5-10	

Načrtovanje strukture odvzema in dopustna odstopanja

V loviščih z načrtovanim odvzemom nad 10 živali se načrtuje struktura odvzema damjaka po opredeljenih starostno-spolnih razredih. Dopustno odstopanje realizacije od načrta

skupnega odvzema in odvzema posameznega razreda znaša -20 %. V primeru, da dopustno odstopanje -20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 2 osebka, dopustno odstopanje navzdol znaša 2 osebka. Neizvršen odvzem telet se lahko nadomesti z odstrelom junic ter obratno. Odstrel košut naj znaša vsaj 100 % višine odstrela dve- in večletnih jelenov.

Odvzema do 10 živali se praviloma ne načrtuje. Določi se zgolj, da je odstrel jelena 2+ možen ob predhodnem odstrelu 3 mulastih živali (telet, junic, košut), od tega vsaj ene junice ali košute. Odvzem ostalih razredov (razen jelenov 2+) je številčno neomejen. Skupni odvzem navzgor ni omejen. Na območjih (oz. v loviščih), kjer je cilj preprečevanje prostorskega širjenja damjaka in ta cilj v preteklosti ni bil izpolnjen, se lahko številčno načrtuje tudi odvzem do 10 živali.

Posamezni osebki, ki se priložnostno pojavijo v območjih izven prostorskih okvirov načrtovanja, jih je kot take v teh loviščih treba odstreliti skladno z lovno dobo in drugimi določili predmetne zakonodaje.

V LUO je cilj upravljanja lokalna izločitev vrste iz narave, zato odvzem navzgor ni omejen, možen pa je režim upravljanja, ki najbolj učinkovito zagotavlja dosego tega cilja. Temu se lahko prilagaja tudi načrtovana struktura odvzema po starostno-spolnih razredih.

Druge usmeritve

- Naseljevanje in doseljevanje osebkov na območja Natura 2000 ni dovoljeno. Doseljevanje osebkov zunaj območij Natura 2000 je mogoče le z ustrezno presojo tveganja za naravo.
- Dolgoročno se vrsto odstrani iz narave, prioritetno na območjih, kjer je zaznan njen največji vpliv na pomlajevanje gozda in škode v kmetijstvu.

7.2.4 Muflon

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Izločitev vrste iz okolja.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Izvaja se popolni odstrel osebkov vrste v skladu z zakonodajo.
Naseljevanje in doseljevanje osebkov na območja Natura 2000 ni dovoljeno. Doseljevanje osebkov zunaj območij Natura 2000 je mogoče le z ustrezno presojo tveganja za naravo.

7.2.5 Divji prašič

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Preprečevanje dolgoročnega naraščanja številčnosti; na letni ravni zmanjševanje številčnosti, zlasti v letih z visokim prirastkom populacije.
- Preprečevanje prostorskega širjenja populacije (proti zahodnemu delu LUO).
- Uravnavanje spolne in starostne strukture populacije (predvsem dovolj velik odvzem ženskega spola).

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostni in spolni razredi

Preglednica 18: Starostni in spolni razredi pri divjem prašiču

razred po Pravilniku	Združen razred
moški spol	
mladiči/ozimci	moški spol + ozimke
lanščaki	
merjasci	
ženski spol	
mladiči/ozimke	moški spol + ozimke
lanščakinje	lanščakinje in svinje
svinje	

Zaradi velike variabilnosti v času poleganja divjih prašičev (prek celega leta) se lahko starostna kategorizacija vsake izločene živali opravi glede na določitev dejanske starosti (v mesecih) na podlagi pregleda razvojne stopnje in izraščenosti zobovja. Zaradi nezmožnosti prepoznavanja dejanske starosti živali, ki so na prehodu v višji starostni razred, pred samim odstrelom, se pri opredelitvi starostnega razreda v primeru dvoma presoja v smislu določitve nižjega starostnega razreda, in sicer:

- osebki do ocenjenega 12. meseca starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot ozimci, pri čemer se pri mejnih primerih (ocenjena starost 12-13 mesecev) logično upošteva tudi datum prehoda 31. 3./1. 4.;
- osebki z oceno starosti od 13 do 24 mesecev starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot enoletne živali (lanščaki, lanščakinje);
- osebki z oceno starosti od 24 do 27 mesecev ter uplenjeni do 31. 3. tekočega leta se ne glede na dejansko starost ocenijo kot lanščaki/lanščakinje, s čimer se doseže primerljiva kategorizacija živali, ki so bile v istem letu poležene v zimskem, oziroma spomladanskem času.

Struktura odvzema po starostno-spolnih razredih

Preglednica 19: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu d.prašiča

starostno-spolni razredi	delež (%)
moški spol + ozimke	max 80
lanščakinje + svinje	min 20

V primeru preseganja načrtovanega odvzema (realizacija nad 100 %) mora delež lanščakinj in svinj znašati najmanj 20 % načrtovanega (in ne realiziranega) odvzema.

Za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem manjši ali enak 5 osebkov določilo o minimalnem deležu lanščakinj in svinj v odvzemu (20 %) ne velja.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Odvzem vseh razredov divjega prašiča količinsko navzgor ni omejen, tako na nivoju LUO kot tudi po posameznih loviščih/LPN. Dopustno odstopanje načrtovanega skupnega odvzema navzdol znaša -30%. V primeru, da -30 % pomeni manj kot 5 osebkov, dopustno odstopanje navzdol znaša 5 osebkov.

V kolikor je na ravni LUO ali nižjih načrtovalskih enot (lovsko upravljavski bazeni, skupine lovišč) dosežen načrtovan delež odvzema lanščakinj in svinj (min 20 % načrtovanega skupnega odvzema), se smatra da je dosežen odvzem lanščakinj in svinj za vsa lovišča na ravni LUO oz. posamezne nižje načrtovalske enote.

Druge usmeritve

V primeru pojava fenotipsko očitnih križancev z domačim prašičem se lahko odstreljuje vse starostno-spolne razrede teh (križanih) osebkov brez omejitev, pri čemer se odstrel izven lovne dobe obravnava kot izredni odstrel in mora biti izveden skladno z zakonodajo.

7.2.6 Evrazijski šakal

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje ugodnega stanja.
- Skladno z Direktivo Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst [14], kamor je uvrščen šakal smo v Sloveniji dolžni vzdrževati ugotovljeno ugodno stanje populacije vrste, kar praktično pomeni ohranjanje (leta 2018) ugotovljene številčnosti in območja razširjenosti. Ta cilj zasledujemo na ravni LUO v daljšem časovnem obdobju (10 let), kar pomeni, da so lokalno in v krajšem časovnem obdobju možna odstopanja od tega cilja.
- Zmanjšanje vplivov vrste na druge domorodne živalske vrste (plenske vrste, npr. srna).
- Omejevanje škod na domačih/rejnih živalih.
- Omejevanje/preprečevanje nadaljnjega naraščanja številčnosti in prostorskega širjenja šakala (v povezavi s prejšnjima ciljema).

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Spremljanje populacije

Spremljanje temelji na dveh sklopih: I.) monitoring, vzpostavljen v CRP projektu »Prostorska razporeditev, številčnost, ocena populacijskih trendov in potencialno širjenje areala vrste Zlati šakal (*Canis aureus* L.) v Sloveniji« [15] (dalje: CRP projekt), II.) kazalniki na osnovi podatkov o odvzemu vrste in njenih vplivih v okolju.

i) Upravljavci lovišč so dolžni v spletni aplikaciji Lovske zveze Slovenije (dalje: LZS) »Monitoring šakala« evidentirati naslednje podatke:
- lokacije in čas smrti posameznih osebkov,
- lokacije in čas oglašanja šakalov,
- lokacije in čas vseh ostalih znakov prisotnosti šakalov.

ii) Kazalniki na osnovi podatkov o odvzemu vrste in vplivih v okolju:

- višina realizacije odvzema,
- hitrost realizacije odvzema,
- višina in delež izgub v odvzemu
- obseg škod na domačih/rejnih živalih.

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovanega odvzema šakala ni treba dosegati, presega se ga lahko do 50 %. Po daljši časovni seriji podatkov spremljanja populacije je v območjih stalne prisotnosti vrste možno z dvoletnimi načrti uvesti spodnjo mejo dopustnih odstopanj.

Druge usmeritve

Odvzem se načrtuje na ravni LUO oz. na ravni nižjih načrtovalskih enot (in ne na ravni posameznih lovišč) na osnovi podatkov monitoringa. Po daljši časovni seriji podatkov spremljanja populacije je v območjih stalne prisotnosti vrste možno preiti na način načrtovanja odvzema na ravni lovišč.

Z dvoletnimi načrti je na podlagi kazalnikov stanja in trendov populacije, ki so opredeljeni v Smernicah, na območjih stalne prisotnosti vrste možno uvesti način načrtovanja odvzema na ravni lovišč.
Z dvoletnimi načrti je na podlagi kazalnikov stanja in trendov populacije, ki so opredeljeni v Smernicah, na območjih stalne prisotnosti vrste možno uvesti spodnjo mejo dopustnih odstopanj.

Ob odvzemu se evidentira spol in ocenjena starost osebkov (mladič oz. do enega leta stara žival ali odrasel osebek).

7.2.7 Lisica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Zmanjšanje številčnosti vrste. Cilj je zlasti poudarjen v loviščih z ohranjenimi habitati in večjo vrstno ter številčno zastopanostjo male poljske divjadi.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno je preseganje odvzema za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol je -30 %. Ne glede na navedeno je minimalno dopustno odstopanje navzdol -3 osebke.

Druge usmeritve

Odvzem naj se vrši v loviščih oz. njihovih predelih, kjer so še ohranjeni habitati in prisotne populacije vrst male poljske divjadi (zlasti poljska jerebica in fazan).

Upravljavci lovišč (zlasti, kjer je večja zastopanost male poljske divjadi) naj stimulirajo odvzem lisic.

7.2.8 Rakunasti pes

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Zgodnje odkrivanje in popolni odvzem osebkov.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Ob morebitnem pojavu osebkov rakunastega psa se izvede popolni odvzem (odstrel) osebkov skladno z lovno dobo. Upravljavec lovišča/LPN vodi evidenco odvzema.

7.2.9 Jazbec

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Na ravni LUO je cilj ohranjanje številčnosti vrste. V loviščih z ohranjenimi habitati in večjo vrstno ter številčno zastopanostjo male poljske divjadi je cilj zmanjšanje številčnosti jazbeca.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno je preseganje odvzema za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol je -50 %. Ne glede na navedeno je minimalno dopustno odstopanje navzdol -5 osebkov.

Druge usmeritve

Odvzem naj se vrši v loviščih oz. njihovih predelih, kjer so še ohranjeni habitati in prisotne populacije vrst male poljske divjadi (zlasti poljska jerebica in fazan).

7.2.10 Kuna zlatica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti vrste. Kuna zlatica je po Direktivi Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst [14] zavarovana živalska vrsta z možnostjo upravljanja ob izpolnjenih pogojih. Glavni varstveni cilj direktive je ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatov.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno je preseganje odvzema za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol je -50 %. Ne glede na navedeno je minimalno dopustno odstopanje navzdol -5 osebkov.

7.2.11 Kuna belica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Zmanjšanje številčnosti vrste. Cilj je zlasti poudarjen v loviščih z ohranjenimi habitati in večjo vrstno ter številčno zastopanostjo male poljske divjadi.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno je preseganje odvzema za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol je -50 %. Ne glede na navedeno je minimalno dopustno odstopanje navzdol -5 osebkov.

Druge usmeritve

Odvzem naj se vrši v loviščih oz. njihovih predelih, kjer so še ohranjeni habitati in prisotne populacije vrst male poljske divjadi (zlasti poljska jerebica in fazan).

Upravljavci lovišč (zlasti, kjer je večja zastopanost male poljske divjadi) naj stimulirajo odvzem kune belice.

7.2.12 Poljski zajec

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje in izboljšanje okoljskih/habitatnih razmer. V kmetijski krajini, kjer je še ugoden habitat poljskega zajca, je treba ohranjati/vzpostavljati drevesa, grmovje, omejke, remize, obrečne pasove in ostale vegetacijske strukture, ki zagotavljajo kakovost habitata vrste.
- Intenziviranje odvzema plenilcev, zlasti lisice in kune belice.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema ni potrebno dosegati, lahko pa se presega do 20 %.

Usmeritve za izvajanje lova

Na isti površini lovišča naj se lov vrši samo enkrat letno.

Čim večji del načrtovanega odvzema (odstrela) naj se realizira v prvi polovici lovne dobe na poljskega zajca – v oktobru. Takrat je v odstrelu visok delež mladih osebkov (poleženih tistega leta); s tem varujemo nosilni oz. reproduktivni del populacije (živali v drugem življenjskem letu in starejše).

Druge usmeritve

Višina odvzema po loviščih se prilagaja glede na: (i) trende kazalnikov v kontrolni metodi, zlasti trend realizacije preteklega odvzema, upoštevaje tudi morebitne lokalne oblike spremljanja populacije, (ii) oceno lokalne vitalnosti (ogroženosti) populacije, (iii) lovni interes upravljavcev lovišč

Upravljavci lovišč naj z namenom zaznavanja lokalnih populacijskih trendov in vitalnosti populacije poljskega zajca izvajajo lokalno spremljanje populacije:
- v ravninskih loviščih/LPN spomladi in poleti (oz. pred začetkom lovne dobe) z metodo preštevanja,
- ugotavljanje prirastka v času prvih lovov na osnovi razmerja med uplenjenimi mladimi in starimi osebki.

7.2.13 Pižmovka

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Preprečevanje širjenja in naraščanja številčnosti populacije.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Odvzem se ne načrtuje, dovoljuje se neomejen odvzem.

Prepovedan je vnos (naseljevanje, doseljevanje) pižmovke v naravo.

Dovoljen je tudi lov s pastmi (dvigalko). Na območjih pojavljanja bobra in vidre je za lov pižmovke prepovedno uporabljati neselektivne pasti, v katere bi se lahko ujel tudi bober ali vidra (skladno z naravovarstvenimi smernicami; priloga 1).

7.2.14 Nutrija

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Na območjih, kjer se pojavi na novo: zgodnje odkrivanje in popolni odvzem osebkov.
- Na območjih obstoječe razširjenosti: preprečevanje širjenja populacije in naraščanja številčnosti populacije.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Prepovedan je vnos (naseljevanje, doseljevanje) nutrije v naravo.

Na območjih, kjer se vrsta pojavi na novo: zgodnje odkrivanje in popolni odvzem osebkov.

Na območjih obstoječe razširjenosti se praviloma izvaja neomejen odvzem. Odvzem se lahko načrtuje številčno za posamezna lovišča. Ob tem je dopustno odstopanje navzdol - 30 %, preseganje odvzema pa ni omejeno.

Dovoljen je tudi lov s pastmi (dvigalko). Na območjih pojavljanja bobra in vidre je za lov nutrije prepovedno uporabljati neselektivne pasti, v katere bi se lahko ujel tudi bober ali vidra (skladno z naravovarstvenimi smernicami; priloga 1).

7.2.15 Navadni polh

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Cilj je spremljanje populacije polha preko beleženja odvzema in njegovih vzrokov.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Odvzema se številčno ne načrtuje.

Lov na polha je dovoljen vsem v Republiki Sloveniji. V primeru pojava interesa lova polha v Pomurskem LUO je potrebno predhodno pridobiti polharsko dovolilnico od krajevno pristojnega upravljavca lovišča. Vsakdo, ki prejme polharsko dovolilnico je dolžan le-to po končanem lovu izpolniti in jo vrniti izdajatelju.

Upravljavec lovišča/LPN je dolžan voditi predpisane evidence odvzema.

7.2.16 Fazan

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje in izboljšanje okoljskih/habitatnih razmer. V kmetijski krajini, kjer je še ugoden habitat fazana je treba ohranjati/vzpostavljati drevesa, grmovje, omejke, remize, obrečne pasove in ostale vegetacijske strukture, ki zagotavljajo kakovost habitata vrste.
- Intenziviranje odvzema plenilcev, zlasti lisice, kune belice in sive vrane.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema ni potrebno dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru dodajanja divjadi v lovišča se lahko odvzem poveča za določen delež od števila dodanih fazanov (opredeljeno v dvoletnem načrtu LUO).

Usmeritve za izvajanje lova

Na isti površini lovišča naj se lov »naravnega« fazana praviloma vrši samo enkrat letno. V primeru dodajanja fazana se lov na istih površinah lahko ponavlja.

Druge usmeritve
Višina odvzema po loviščih se prilagaja glede na: (i) trende kazalnikov v kontrolni metodi, zlasti trend realizacije preteklega odvzema, upoštevaje tudi morebitne lokalne oblike spremljanja populacije, (ii) oceno lokalne vitalnosti (ogroženosti) populacije, (iii) lovni interes upravljavcev lovišč, (iv) vsakoletno dodajanje osebkov v lovišče.

Dodajanje osebkov fazana v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču oz. kjer upravljavci izvajajo tudi ciljne ukrepe za izboljšanje stanja habitata (osnovanje in vzdrževanje remiz, sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja, oblikovanje gozdnega roba, osnovanje in obdelava krmnih njiv, zimsko krmljenje,…).

Izvajanje ukrepa je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.

Upravljavci lovišč naj z namenom zaznavanja lokalnih populacijskih trendov in vitalnosti populacije fazana izvajajo lokalno spremljanje populacije:
- z metodo neposrednega preštevanja spomladi in poleti (oz. pred začetkom lovne dobe),
- vodenje evidence uplenjenih fazanov, iz katere je razviden delež naravnih in delež starejših petelinov.

7.2.17 Poljska jerebica (gojena)

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje in izboljšanje okoljskih/habitatnih razmer. V kmetijski krajini, kjer je še ugoden habitat poljske jerebice je treba ohranjati/vzpostavljati drevesa, grmovje, omejke, remize, obrečne pasove in ostale vegetacijske strukture, ki zagotavljajo kakovost habitata vrste.
- Intenziviranje odvzema plenilcev, zlasti lisice, kune belice in siva vrana.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema ni potrebno dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru izjemnega dodajanja divjadi v lovišča z namenom neposrednega lova se lahko odvzem dodatno poveča.

Druge usmeritve
Skladno z zakonodajo je dovoljen le lov gojenih jerebic, torej se odvzem načrtuje le v loviščih, ki dodajajo jerebice. Višina odvzema se prilagaja trendu realizacije preteklega odvzema in predlogom upravljavcev lovišč.

Dodajanje osebkov poljske jerebice v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču oz. ob načrtovanju ukrepov za izboljšanje oz. vzpostavitev ugodnega stanja habitata.

Izvajanje ukrepa je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.

Upravljavci lovišč naj z namenom zaznavanja lokalnih populacijskih trendov in vitalnosti populacije jerebice (kjer je vrsta še prisotna) izvajajo spremljanje teritorialnega oglašanja samcev v spomladanskem času.

7.2.18 Raca mlakarica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje trenutnega stanja in številčnosti populacije.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema ni potrebno dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru dodajanja divjadi v lovišča se lahko odvzem poveča za določen delež od števila vloženih živali (opredeljeno v dvoletnem načrtu LUO).

Usmeritve za izvajanje lova

Upoštevajo se omejitve lova race mlakarice na določenih območjih skladno z naravovarstvenimi smernicami (povzeto po smernicah; za podrobne utemeljitve glej prilogo 1):

- Na Gajševskem jezeru se opredeli mirno cono znotraj katere naj se ne izvaja nobenih lovskih aktivnosti.
- Znotraj zadrževalnika Ledavsko jezero na območju južno od ceste Ropoča – Motovilci (na območju mokrišč ob izlivu Ledave ter območju odprte vodne površine) se opredeli mirno cono znotraj katere naj se ne izvaja nobenih lovskih aktivnosti..
- Na območju zooloških naravnih vrednot Dolenski potok-akumulacija in Muriša naj se lov ne izvaja v obdobju od 1. 9. do 1. 12.
- Na naslednjih območjih zooloških naravnih vrednot oz. posebnih območij varstva (POV) naj se lov omeji na maksimalno 2 dni v tednu: Dolenski potok-akumulacija in Muriša (med 1. 12. in 15. 1.), Mura-reka 1, Mura-reka 2, Mura-reka 3, Mura-reka 4, Mura-reka 5, Mura-reka 6, Mura-reka 7, Mura-reka 8, Mura-reka 9, Mura-reka 10, Mura-loka 1, Mura-loka 2, POV Goričko, POV Mura.

Kjer je lov omejen na maksimalno 2 dneva v tednu, ta dneva skupaj določijo upravljavci lovišč v OZUL.

Druge usmeritve

Višina odvzema po loviščih se prilagaja glede na: (i) primernost habitata (predvsem prisotnost vodnih teles), (ii) trende kazalnikov v kontrolni metodi, zlasti trend realizacije preteklega odvzema, (iii) lovni interes upravljavcev lovišč.

Dodajanje osebkov race mlakarice v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču. Izvajanje ukrepa je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.

7.2.19 Sraka

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti vrste. V primeru pojava škode na premoženju lokalno zmanjšanje številčnosti.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrta odvzema ni potrebno dosegati, presega se ga lahko za 100 %.

Druge usmeritve

Odvzem srake se načrtuje skladno s trajnostno rabo vrste z lovom. Odstrel se intenzivira na območjih morebitnega pojava škod.

7.2.20 Šoja

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti vrste. V primeru pojava škode na premoženju lokalno zmanjšanje številčnosti.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrta odvzema srake ni potrebno dosegati, presega se ga lahko za 100 %. V primeru pojavljanja škod na kmetijskih površinah v večjem obsegu se lahko tudi za šojo v dvoletnem načrtu LUO določi spodnja meja dopustnih odstopanj od načrtovanega odvzema.

Druge usmeritve
Odvzem šoje se praviloma načrtuje le za primere preprečevanja nastajanja škode v kmetijstvu in skladno s trajnostno rabo z lovom le v minimalnem številu.

7.2.21 Siva vrana

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Zmanjšanje številčnosti vrste. Cilj je zlasti poudarjen v loviščih z ohranjenimi habitati in večjo vrstno ter številčno zastopanostjo male poljske divjadi ter na območjih morebitnega pojava škod po sivi vrani.
- Odvračanje od kmetijskih površin.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Dopustno odstopanje navzdol je -30 % in navzgor 100 % načrtovanega odvzema. Ne glede na navedeno znaša minimalno dopustno odstopanje navzdol -3 osebke.

Usmeritve za odvračanje osebkov sive vrane od kmetijskih površin

- Odstrel naj se izvaja predvsem na tistih kmetijskih površinah, kjer prihaja ali bi lahko prišlo do škodnih primerov.
- Za zmanjšanje možnosti nastanka škod se priporoča izvajanje t. i. odvračalnega odstrela.
- Izvajalec odvračalnega odstrela naj se nahaja na škodni površini oziroma v njeni neposredni bližini.
- Izvajalec odvračalnega odstrela naj strelja z mesta, ki je dobro vidno (sive vrane bodo na ta način hitro razvile znanje, da se je določenih površin treba izogibati).
- Uporaba drugih odvračal (elektronske, pirotehnične in druge plašilne naprave).

Usmeritve za učinkovitejše zadrževanje naraščanja/zmanjševanje številčnosti sive vrane

- Povečanje interesa za lov sive vrane. Izobraževanje lovcev o različnih možnostih lova na sivo vrano, ki so bolj učinkovita od klasičnega lova (npr. lov s klicanjem in vabniki, sokolarjenje).
- Podaljšanje lovne dobe na juvenilne (negnezdeče) osebke sive vrane.
- Pri upravljanju s sivo vrano se upoštevajo tudi usmeritve CRP projekta »Značilnosti, problematika in upravljanje populacij (sive) vrane v urbanem okolju« [16].

7.3 Oblikovanje življenjskega okolja divjadi

7.3.1 Operativni cilji oblikovanja življenjskega okolja divjadi

- Zagotavljanje prehranskih razmer, razmer za kritje in pogojev za razmnoževanje. Glede na stanje in trende habitatov in populacij divjadi v LUO bo ta cilj posebej pomemben v smislu izboljšanja habitatov male poljske divjadi (poljska jerebica, fazan, poljski zajec) v kmetijski krajini, zlasti v ravninskem delu LUO. Ključno za dosego cilja je ohranjanje vegetacijskih struktur kot so mejice, remize, grmišča, obvodni pasovi ipd.

- Zagotavljanje ekološke povezljivosti. Podobno kot pri gornjem cilju bo glede na trenutno stanje in pričakovane prihodnje trende največ naporov v okviru tega cilja potrebno usmeriti v zagotavljanje ekološke povezljivosti kmetijskega prostora za vrste male poljske divjadi (poljska jerebica, fazan, poljski zajec). Cilj bo zlasti poudarjen v ravninskem delu LUO. Ob tem je potrebno izpostaviti, da so trenutne možnosti izboljšanja kakovosti in povezljivosti habitatov male poljske divjadi v okviru ukrepov upravljavcev lovišč močno omejene. Pomembnejše ukrepe, ki bi zagotovili dolgoročno ohranjanje populacij male poljske divjadi, je možno doseči le ob spremembah kmetijske (subvencijske) politike v smeri vzpodbujanja habitatno pomembnih vegetacijskih struktur ter z drugimi vzporednimi ukrepi (opisano v poglavju 7.1.2 Prednostne naloge).

- Zmanjševanje neželenih vplivov na okolje. Ta cilj bo izrazito usmerjen v zmanjševanje škod v kmetijstvu, ki jih v daleč največji meri povzročata jelenjad in divji prašič (zlasti na Goričkem). Med ukrepi v okviru lovsko upravljavskega načrtovanja sta za dosego tega cilja najpomembnejša biotehnična ukrepa privabljalno krmljenje in krmne njive. Za zmanjševanje negativnega vpliva parkljaste divjadi (predvsem jelenjadi) na pomlajevanje gozda je pomembno povečanje deleža pomlajenih površin, na kar pa lahko deloma vplivamo preko gozdnogospodarskega načrtovanja.

7.3.2 Usmeritve za določitev ukrepov v življenjskem okolju divjadi

UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI

V okviru varstva in monitoringa divjadi se spremlja prisotnost, populacijske trende divjadi, spremljanje stanja habitatov, spremljanje potreb po delih v okolju, spremljanju in omejevanju neprimernih dejavnosti v okolju, presoja potrebnosti dodajanja divjadi v lovišče, določanja dobe mirovanja dejavnosti za posamezne habitate ipd.

Vrsta in obseg aktivnosti naj bo prilagojena problematiki v prostoru; poudarek je na vrstah, katerih populacija in/ali habitati so v slabšem stanju.

Enota za načrtovanje obsega: ura.

Dopustna odstopanja realizacije načrta: upravljavci lovišč naj opravijo vsaj v 80 % načrtovanih ur, navzgor je dovoljeno neomejeno preseganje.

BIOMELIORATIVNI UKREPI

Skladno z naravovarstvenimi smernicami (priloga 1) veljajo omejitve in usmeritve umeščanja površin biomeliorativnih ukrepov po posameznih zvrsteh naravnih vrednot, upravljavskih conah Natura 2000 in v zavarovanih območjih. V nadaljevanju pri posameznem ukrepu ali skupini ukrepov povzemamo ključne omejitve in usmeritve iz naravovarstvenih smernic.

Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, se dejavnost oblikovanja življenjskega okolja divjadi načrtuje tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst. Ohranja naj se njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovna povezanost, če bi bila le-ta prekinjena. Pregled ekološko pomembnih območij in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev je podan v naravovarstvenih smernicah (preglednica 3 v prilogi 1).

Vzdrževanje travnikov in pašnikov v gozdnem prostoru

Ukrepi vzdrževanja travnikov in pašnikov so prvenstveno namenjeni ohranjanju deleža travnatih površin (travinj) v gozdnem prostoru. Med te ukrepe uvrščamo: pripravo pasišč za košnjo, gnojenje travnikov, ročno košnjo, strojno košnjo, spravilo sena z odvozom in osnovanje pasišč za divjad.

Splošne usmeritve:
- Ukrepi vzdrževanja so usmerjeni predvsem v območja z večjo gozdnatostjo.
- Ukrepe usmerjamo predvsem v okolja: z več vrstami rastlinojede parkljaste divjadi in višjimi gostotami populacij; kjer se travniki in pašniki zaraščajo; s slabše usklajenimi odnosi med rastlinojedo parkljasto divjadjo in njenim okoljem.
- Ukrepe razporedimo na več manjših površin (namesto malo velikih površin; površine < 3 ha).
- Prednost imajo površine, ki so oddaljene od naselij in prometnih javnih cest.
- Košnja trave se opravi vsaj enkrat letno, praviloma po cvetenju trav. V upravljavski coni F Natura 2000 (območje barij, močvirij, travišč in grmišč) ter na nekaterih naravnih vrednotah (glej naravovarstvene smernice v prilogi 1) se prva košnja naravovarstveno pomembnejših travišč opravi po 30. 6. Na območjih pojavljanja kosca (*Crex crex*) se prva košnja izvede po 1. 8.

<u>Priprava travnikov za košnjo</u>

Opis: spomladansko čiščenje (odstranjevanje vejevja, kamenja, neželenih zeli (tudi strojno)), grabljenje (odstranjevanje mahu in listja) in preprečevanje zasenčenosti travnikov in pašnikov.

Usmeritve, določila:
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: upravljavci lovišč naj opravijo vsaj v 80 % načrtovanih del, navzgor je dovoljeno neomejeno preseganje.

<u>Košnja travnikov</u>

Opis: ročna ali strojna košnja travnikov in odstranitev pokošene travne mase s površine. Izvaja se 1-krat do 2-krat letno. Prva košnja po cvetenju cvetnic. Košnja trave se opravi

vsaj enkrat letno, praviloma po cvetenju trav. Na nekaterih območjih Natura 2000 ter na nekaterih naravnih vrednotah (glej naravovarstvene smernice v prilogi 1) se prva košnja naravovarstveno pomembnejših travišč opravi po 30. 6. Na območjih pojavljanja kosca (*Crex crex*) se prva košnja izvede po 1. 8.

Pasišče se lahko vzdržuje tudi strojno z mulčenjem, vendar ne na mokrotnih travnikih.

.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ za ročno košnjo znaša 20 ur/ha, za strojno košnjo 3 ure/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: upravljavci lovišč naj opravijo vsaj v 80 % načrtovanih del, navzgor je dovoljeno neomejeno preseganje.

Spravilo sena

Opis. Namen ukrepa je pridobivanje krme za zimsko krmljenje jelenjadi, damjaka ali muflona. Izvaja se pretežno na površinah s strojno košnjo. Izbira površin, kjer se spravlja seno, je odločitev upravljavcev lovišč. Priporočljivo je baliranje sena, razen na naravovarstveno pomembnejših traviščih v upravljavski coni F Natura 2000 (območje barij, močvirij, travišč in grmišč) in na nekaterih naravnih vrednotah (glej naravovarstvene smernice v prilogi 1), kjer se senenih bal ne ovija v plastično folijo oz. se travo posuši na travniku.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ je 16 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: obsega načrtovanih del ni treba realizirati, lahko se ga presega.

Osnovanje pasišč za divjad v gozdu

Opis. Namen je osnovanje (novih) pašnih površin za rastlinojede parkljarje v gozdovih. Ukrep obsega (po potrebi): odstranitev vegetacije na predvideni površini (ročno, košnja, mulčenje), izkop panjev, poravnava zemljine, zatravitev. Ukrep se usmerja na območja: z nizkimi deleži travniških oz. pašnih površin, v bližino zimovališč. Velikost osnovanega pasišča naj ne presega 3 ha. Pasišče naj tvori čim daljši gozdni rob (razgibana oblika).

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ za ravnanje zemljine z bagrom v primeru majhne grmovne zarasti 30 ur/ha. Skupni normativ za odstranitev panjev in ravnanje zemljine v primeru krčitve gozda (300-500 panjev/ha) z bagrom je 80 – 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: obsega načrtovanih del ni treba realizirati, lahko se ga presega.
- Priporočamo dogovor z lastnikom o dovoljenju vzdrževanja travne površine vsaj za obdobje 10 let po osnovanju.

Gnojenje travnikov

Opis. Ukrep se izvaja predvsem na površinah s strojno košnjo oz. na površinah, ki so namenjene za krmne in pridelovalne njive. Prednostno naj se gnojenje izvaja v območju intenzivnejšega kmetijstva. Gnoji se zmerno, da se zagotavlja in ohranja čim večja vrstna pestrost na pasiščih.

Usmeritve, določila:
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: 8 ur/ha (ročno), 2 uri/ha (s traktorjem).
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga ne presega.
- Skladno z naravovarstvenimi smernicami se upoštevajo naslednje omejitve:
  - na botaničnih naravnih vrednotah se ne izvaja gnojenja košenic in se ne vnaša mineralnih gnojil;
  - na naravnih vrednotah in v upravljavski coni F Natura 2000 (območje barij, močvirij, travišč in grmišč) se ne izvaja gnojenja suhih in mokrotnih travnikov);
  - v upravljavski coni C Natura 2000 se gozdnih jas ne gnoji z umetnimi gnojili.

Vzdrževanje grmišč in obrečnih pasov

Opis. Grmišče je sklenjena površina, ki jo poraščajo grmovne in drevesne vrste, tako da so brsti v višini, dosegljivi divjadi. V ukrep uvrščamo vzdrževanje grmišč v gozdu in v agrarni krajini ter vzdrževanje obrečnih pasov (obvodni gozdni robovi). Prvenstveno je ukrep namenjen rastlinojedi parkljasti divjadi, koristen je tudi za malo divjad. Namen je ohranjati/vzpostavljati dostopnost listov, popkov in poganjkov v nižjih slojih (»v višini gobca« živali). Sem štejemo tudi periodična čiščenja travnikov/pašnikov, na katerih zaradi zaraščanja košnja ni več mogoča, je pa omogočena paša in objedanje poganjkov. Smiselna je kombinacija vzdrževanja grmišč, gozdnega roba in obrečnih pasov ter sajenja sadik plodonosnega drevja in grmovja.

Usmeritve, določila:
- Ukrep usmerjamo v območja: z večjo gozdnatostjo, v gozdove z manjšimi deleži mladih razvojnih faz, zasmrečena območja z revnim zeliščnim in polnilnim slojem, območja z več vrstami rastlinojede divjadi, z višjimi lokalnimi gostotami/koncentracijami divjadi, z večjim vplivov divjadi na gozd.
- Prednostne lokacije: sončne lege, vstran od prometnih cest; bolje je več manjših površin.
- Na isti površini se izvaja na 3-10 let, odvisno od hitrosti rasti grmovnega sloja, oz. ko postanejo listi in popki nedosegljivi za divjad.
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: majhna zaraščenost 30 ur/ha, srednja zaraščenost (d<5 cm, h>3 m) 80 ur/ha, močna zaraščenost (d>5 cm, h>3 m) 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: ukrep (ha) mora biti izveden vsaj v 80 % obsega, lahko se neomejeno presega.

Vzdrževanje remiz za malo divjad

Opis. Remize so ostanki naravne vegetacije (ali umetno osnovani) v intenzivno obdelani agrarni krajini. Namenjene so kritju male divjadi, uporabljajo jih tudi druge prostoživeče

živali. Ukrep obsega posek grmovnega sloja in zložitev vejevja na kupe ali v vrste. Ukrep je potreben saj z višinsko rastjo grmovnih in drevesnih vrst začenja njihova funkcija kot kritje za malo divjad usihati.

Usmeritve, določila:
- Ukrep je usmerjen predvsem v nižinska lovišča oz. njihove predele z intenzivnim kmetijstvom in brez oz. z malo ostanki naravne vegetacije. Smiseln je tudi v loviščih, ki vlagajo fazana ali poljsko jerebico iz umetne vzreje ter intenzivno gospodarijo z malo divjadjo (tudi raco mlakarico).
- Obhodnja je 3-10 let, odvisno od hitrosti rasti grmovnega sloja.
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: majhna zaraščenost 30 ur/ha, srednja zaraščenost (d<5 cm, h>3 m) 80 ur/ha, močna zaraščenost (d>5 cm, h>3 m) 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: ukrep (ha) mora biti izveden vsaj v 80 % obsega, lahko se neomejeno presega.

Vzdrževanje gozdnega roba

Opis. Ukrep je namenjen predvsem rastlinojedi parkljasti divjadi, koristi pa tudi drugim živalskim vrstam (vključno z malo divjadjo). Namen ukrepa za potrebe rastlinojede parkljaste divjadi je ohranjati/vzpostavljati dostopnost listov, popkov in poganjkov »v višini gobca« živali. Usmerjen je tudi v ohranjanje in nego plodonosnega gozdnega drevja in grmovja ter vejnatega odraslega gozdnega drevja. Pomembno je ohranjati vrstno pestrost ter zagotavljati čim večjo širino in slojevitost gozdnega roba.

Usmeritve, določila:
- Obhodnja je 3-10 let, odvisno od hitrosti rasti grmovnega sloja.
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: majhna zaraščenost 30 ur/ha, srednja zaraščenost (d<5 cm, h>3 m) 80 ur/ha, močna zaraščenost (d>5 cm, h>3 m) 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: ukrep (ha) mora biti izveden vsaj v 80 % obsega, lahko se neomejeno presega.

Vzdrževanje vodnih virov

Splošne usmeritve:
- Vzdrževanje vodnih virov z vsemi posegi naj se izvaja pod pogoji in v sodelovanju s pristojno naravovarstveno službo.

Izdelava in vzdrževanje kaluž

Opis. Vodni viri se osnujejo in vzdržujejo predvsem tam, kjer v naravnem okolju primanjkuje površinskih voda; najmanj 3 vodni viri na 1000 ha. Ukrep se izvaja na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali (pozno jeseni ali pozimi). Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti. Ostale kaluže (vodne vire) naj se samo spremlja v smislu preprečevanja škodljivih antropogenih vplivov (v realizaciji se ne upošteva). Ukrep obsega odstranitev odmrlih vej, listja ipd. Z manjšimi zemeljskimi deli se uredi brežine kaluž. Za dosego nepropustnosti se lahko dno in brežine zahodi oz. potepta. Za izdelavo kaluž naj se poišče primerna mesta (nepropustna tla), kjer se z zemeljskimi deli izoblikuje kotanja in ta zatlači z nepropustno zemljino. V bližini kaluž je potrebno varovati »čohalna drevesa« za divje prašiče. V neposredno bližino mokrišč in kaluž ni dovoljeno postavljanje solnic.

Usmeritve, določila:
- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ: vzdrževanje 4 ure/objekt, izdelava 12 ur/objekt.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: obseg načrtovanih del v lovišču mora biti opravljen vsaj 80 %, dovoljeno je neomejeno preseganje načrtovanih količin.
- Skladno z naravovarstvenimi smernicami (priloga 1) veljajo omejitve in usmeritve umeščanja kalož. Kalož se ne izdeluje na območjih Natura 2000, kjer je kvalifikacijska vrsta hribski urh (glej naravovarstvene smernice v prilogi 1) naj bo kaluža vsaj del dneva osončena, do 30 cm globoka, zaželene so vodne rastline.

Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira

Opis. Ukrep obsega izdelavo, urejanje ali vzdrževanje manjših tekočih voda ali njihovih odsekov (studenci, potoki) ali stoječih voda (grabni, bajerji, opuščeni in z vodo zaliti glinokopi, gramoznice, račnjaki, ipd). Izvaja se odstranjevanje podrtega drevja, vej, posek visečega grmovja ipd. Ukrep obsega tudi strojno odstranjevanje mulja in nanešenega peska. Izvaja se predvsem v območjih, kjer vode primanjkuje ter je bolj izražena potreba po večjem vodnem viru za prostoživeče živali. Vodno telo mora biti dostopno prostoživečim živalim. Ukrep se izvaja na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali (pozno jeseni ali pozimi). Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti. V čim večji meri se uporablja naravne materiale.

Usmeritve, določila:
- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ za vzdrževanje je do 40 ur/objekt.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega obsega ni treba realizirati, lahko pa se ga preseže.
- Vzdrževanje vodnih virov, ki so opredeljeni kot naravne vrednote (glej naravovarstvene smernice, priloga 1) naj se izvaja v sodelovanju z ZRSVN.
- Na območjih Natura 2000, kjer je kvalifikacijska vrsta veliki pupek (glej naravovarstvene smernice, priloga 1) naj bo mlaka vsaj del dneva osončena, različno globoka (najgloblji del je lahko globok več kot 1 m), vsebuje naj vodno rastlinje, brežine naj bodo položne.
- Na območjih Natura 2000, kjer je kvalifikacijska vrsta hribski urh (glej naravovarstvene smernice, priloga 1) naj bo mlaka vsaj del dneva osončena, do 30 cm globoka, zaželene so vodne rastline.

Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja

Opis. Ukrep je namenjen izboljšanju prehranske ponudbe za več vrst divjadi, pomeni pa sadnjo in vzdrževanje plodonosnih drevesnih in grmovnih vrst v gozdnem in kmetijskem prostoru. Ukrep obsega: izkop jame, namestitev sadike, po potrebi gnojenje, zasutje jame in poravnava zemljine, namestitev opornega količka in zaščite.

Usmeritve, določila:
- Pred izvedbo ukrepa naj se upravljavci lovišč glede izbire lokacij dogovorijo z lastniki zemljišč in z ZGS (revirni gozdar); s slednjim tudi glede izbire najprimernejše vrste sadik in njihove zaščite.
- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ predvideva sadnjo 30 dreves/8ur.
- Načrta del ni treba realizirati, lahko pa se ga preseže.

Postavitev in vzdrževanje gnezdnic

Opis. Ukrep obsega izdelavo/nakup in namestitev gnezdnic, prilagojenih za različne vrste ptic na drevje in njihovo vzdrževanje (čiščenje ipd.). Gnezdnice so namenjene predvsem sekundarnim duplarjem kot so koconogi čuk, mali skovik, smrdokavra, vijeglavka, zlatovranka, golob duplar, pogorelček, belovrati muhar. Ukrep naj se pospešuje v loviščih ali njihovih delih, kjer je v gozdovih delež naravnih dupel majhen.

Pretekla dinamika in obseg. V obdobju 2009-2018 je obseg ukrepa medletno precej nihal. (med 475 in 789 gnezdnic). Razlike v obsegu med posameznimi območji so zelo velike in so v razponu med povprečno 3 gnezdnicami letno v Triglavskem LUO in 167 gnezdnicami v Zahodno visoko kraškem LUO.

Usmeritve, določila:
- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ: namestitev na drevje 8 gnezdnic/dan, vzdrževanje (čiščenje in kontrola) 16 gnezdnic/dan.
- Dopustna odstopanja: načrta del ni treba realizirati, lahko se ga preseže.

BIOTEHNIŠKI UKREPI

Skladno z usmeritvami NVS se biotehniških ukrepov ne izvaja:
- na vseh geoloških in geomorfoloških naravnih vrednotah,
- na določenih botaničnih, ekosistemskih in zooloških naravnih vrednotah,
- preko nahajališč, zatočišč ter drugih posebnih habitatov na vseh območjih Natura 2000,
- na razdalji vsaj 50 m: od vodnih virov in vodotokov na območjih določenih naravnih vrednot in od ključnih mrestišč na določenih območjih Natura 2000.

Podrobnejša navedba omejitev in območij (naravnih vrednot in območij Natura 2000), na katera se omejitve nanašajo, je navedeva v priloženih NVS.

Krmljenje

Zimsko (dopolnilno) krmljenje je v Pomurskem LUO namenjeno izključno povečanju prehranske ponudbe male divjadi (tudi izven zimskega obdobja) in s tem izboljšanju vitalnosti osebkov in populacij.

Privabljalno krmljenje se izvaja z namenom odstrela divjadi s ciljem učinkovitejše/lažje in pravilnejše (po starostni in spolni strukturi) realizacije načrtovanega odvzema. Dodaten namen je izvajanje monitoringa divjadi.

Preprečevalno krmljenje smo v preteklem obdobju načrtovali pri divjem prašiču z namenom preprečevanja/zmanjševanja obsega škod v kmetijstvu. Skladno z ZNUAPK

[17] preprečevalno krmljenje divjega prašiča v Sloveniji ni dovoljeno. Pri ostalih vrstah divjadi preprečevalnega krmljenja ne načrtujemo.

Vrste krme. Za krmljenje uporabljamo (glede na izvor, energijsko vrednost in vsebnost vode) naslednje vrste krme:

- močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj, želod, briketi rastlinskega izvora),
- sočna krma (okopavine, tropine, sadje),
- voluminozna krma (seno, vejniki, travna silaža, koruzna silaža, pesni rezanci),
- krma živalskega izvora (v skladu z veterinarskimi predpisi).

Vrste divjadi, ki jih v Pomurskem LUO ciljno krmimo glede na vrsto krmljenja:
- privabljalno: navadni jelen, divji prašič, lisica, jazbec, kuna belica, kuna zlatica, šakal,
- zimsko: fazan, poljska jerebica, poljski zajec, raca mlakarica.

Z namenom zmanjšanja povoza srnjadi je izjemoma v bližini prometnic z močno povečanim povozom srnjadi v zimskem času za kratek čas (največ 1-2 tedna) dovoljeno t.i. prestrezno krmljenje (»intercept feeding«), s katerim zmanjšamo potrebo po približevanju (prehranjevanju) srnjadi na brežinah cest. Krmljenje se izvaja v pasu 300-500 m od problematičnega/ih odseka/ov cest(e). O nameri krmljenja srnjadi upravljavci lovišč z vlogo (opis razmer, kraj oz. območje krmljenja, čas) preko OZUL obvestijo OE ZGS. Soglasje k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo.

Zimsko krmljenje

Zimsko krmljenje male divjadi

Usmeritve, določila in omejitve

- Dovoljeno je zimsko (privabljalno) krmljenje fazana, poljske jerebice, poljskega zajca in race mlakarice.
- Krmljenje male poljske divjadi je smiselno in potrebno izvajati tudi izven zimskega obdobja.
- Vrsta krme, ki se polaga na krmiščih za malo divjad: koruza, žita, zelena krma.
- Pri krmljenju z močno škrobno krmo mora biti le ta položena tako, da se prepreči, da bi pretežni del krme zaužile druge vrste divjadi. Za krmljenje fazana in poljske jerebice se priporoča uporaba t.i. »spiral feeder« krmilnic.
- Male poljske divjadi se na krmiščih ne lovi.
- Število krmišč in količina krme na ravni LUO in posameznih lovišč se določi glede na višino odvzema živali posamezne vrste.
- Krmljenje race mlakarice je dovoljeno v za gojitev rac mlakaric v račnjakih. Število krmišč in količina krme naj se smiselno prilagodi velikosti račnjaka in številu ptic, ki v njem bivajo.
- Krmljenje poljskega zajca se lahko izvaja le izjemoma in le v prostoru intenzivno obdelane agrarne krajine (intenzivno kmetijstvo, delež gozda < 20 %, pomanjkanje naravne vegetacije) in se določi z lovsko upravljavskimi načrti.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč) ni potrebno dosegati in ni dovoljeno presegati.
- Lokacije krmišč morajo upravljavci navesti v letnem načrtu lovišča/LPN, v dvoletnem načrtu LUO se lokacij ne navaja.

Privabljalno krmljenje

Splošne usmeritve

- Za doseganje učinka lokalnega privabljanja so na krmišču potrebne in dovoljene le minimalne količine krme.
- Navadnega jelena in divjega prašiča je dovoljeno privabljalno krmiti z močno škrobno krmo, sočno krmo in voluminozno krmo. Male zveri se privabljalno krmi s krmo živalskega izvora (v skladu z veterinarskimi predpisi).
- Lokacije krmišč morajo biti opredeljene v načrtih upravljanja z divjadjo. Pri divjem prašiču so v dvoletnem načrtu LUO opredeljene vse lokacije privabljalnih krmišč v posameznih loviščih, medtem ko se v letnem načrtu lovišča/LPN izmed teh lokacij opredelijo dejansko aktivna krmišča.

Privabljalno krmljenje navadnega jelena

Gostota krmišč in količina krme

- Na ravni lovišča je največja dovoljena gostota krmišč, ki se opredeli v dvoletnem načrtu LUO, 1/500 ha lovne površine.
- Največja dnevna količina položene krme na posameznem krmišču ne sme presegati 50 kg in količina močne škrobne krme ne sme presegati 5 kg. V LUO oz. posameznih loviščih znotraj LUO z manjšo gostoto odvzema jelena se lahko predpiše tudi manjša dovoljena dnevna količina krme.

Ostale usmeritve, določila in omejitve

- Privabljalno krmljenje se lahko izvaja le v času lovne dobe (redne, predčasne, podaljšane).
- Zaradi omejevanja neželenih vplivov v gozdnih sestojih ustreznost lokacij krmišč presodi ZGS.
- V primeru, da posamezna lokacija privabljalnega krmljenja zaradi sprememb v sestojih kot posledica ujm, podlubnikov ali rednega gospodarjenja z gozdovi postane neprimerna (nastanek površine v pomlajevanju), se jo tekom leta lahko nadomesti z novo in se jo vključi v naslednji dvoletni načrt LUO. Upravljavec lovišča je pred zamenjavo krmišča o tem dolžan obvestiti ZGS in lovsko inšpekcijo.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč/LPN) ni potrebno dosegati in ni dovoljeno presegati.

Privabljalno krmljenje divjega prašiča

Ukrep privabljalnega krmljenja mora biti nadzorovan in prilagojen gostoti divjih prašičev ter ne sme imeti za posledico povečan obseg škod na kmetijskih površinah.
Gostota in lokacije krmišč ter količina krme

- Največja dovoljena gostota aktivnih krmišč, ki so določena v letnem načrtu lovišča/LPN, je 1/300 ha lovne površine (gostota vseh krmišč, ki so opredeljena v dvoletnem načrtu LUO, je lahko večja).
- Krmišče mora biti oddaljeno vsaj 200 m od meje gozdnega kompleksa z negozdno krajino.
- Največja dnevna količina položene močne škrobne krme na posameznem krmišču ne sme presegati 5 kg. V LUO oz. posameznih loviščih znotraj LUO z manjšo

gostoto odvzema divjega prašiča se lahko predpiše tudi manjša dovoljena dnevna količina krme.
- Oceno ne/primernosti lokacij krmišč opravi ZGS.

Ostale usmeritve, določila in omejitve

- Privabljalno krmljenje divjih prašičev se lahko izvaja vse leto.
- Za krmo se uporablja vse vrste žit in koruzo.
- Krmljenje se izvaja na način, da je krma dostopna predvsem divjemu prašiču in čim manj ostali divjadi (npr. krmni valj, polaganje krme v tla, prekrivanje krme ipd.)
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč/LPN) ni potrebno dosegati in dovoljeno presegati.

Privabljalno krmljenje malih zveri (lisica, jazbec, kuna zlatica, kuna belica, šakal)

Usmeritve, določila in omejitve

- Uporablja se krma živalskega izvora in sadje.
- Pri izvajanju ukrepa je potrebno upoštevati veterinarske predpise o ravnanju z živalskimi stranskimi proizvodi.
- Na privabljalnem krmišču naj bo dnevno dostopno do 2 kg krme.
- Krma naj bo primerno prikrita in/ali plitvo zagrebena v zemljo.
- Malih zveri ni dovoljeno krmiti v območjih habitatov gozdnih kur.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč/LPN) ni potrebno dosegati in ni dovoljeno presegati.
- Lokacije krmišč morajo biti opredeljene v načrtih upravljanja z divjadjo.

Krmne njive

Opis: Med parkljarji so namenjene jelenjadi in divjemu prašiču; pomagajo zmanjševati pritisk jelenjadi na gozdno mladje in divjega prašiča na kmetijske površine. V intenzivno obdelani krajini so namenjene tudi izboljšanju habitatnih razmer za malo divjad (poljski zajec, poljska jerebica).

Usmeritve, določila in omejitve

- Skladno z NVS na območjih Natura 2000 uporaba tujerodnih rastlin (npr. topinambur) ni dovoljena.
- Enota za načrtovanje obsega: ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga lahko presega.
- Krmne njive naj bodo čim bolj odmaknjene od drugih kmetijskih površin.
- Z načrti se njive lokacijsko usmerja.

Pridelovalne njive

Opis: Pridelovalne njive so namenjene pridelavi krme za divjad. Uporabljajo jih tisti upravljavci lovišč, ki izvajajo določeno obliko krmljenja.

Usmeritve, določila in omejitve

- Skladno z NVS na območjih Natura 2000 uporaba tujerodnih rastlin (npr. topinambur) ni dovoljena.

- Enota za načrtovanje obsega: ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga lahko presega.

Zaščita s tehniškimi in kemičnimi sredstvi

Opis: Uporaba tehničnih in kemičnih (tudi drugih) sredstev za zaščito pred škodo od divjadi in škodo na divjadi.

Škoda na divjadi: kemična odvračala, zvočna odvračala, svetlobni odsevniki, kombinacije zvočnih in svetlobnih odsevnikov, silhuete, plašilne naprave na kosilnicah, cestno prometni znaki, osveščanje širše javnosti in drugo.

Škoda od divjadi: zaščita z vsemi vrstami tehničnih (npr. električna ograja) in kemičnih sredstev.

- Enota za načrtovanje obsega: dolžina (m).
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrt se izvaja v obsegu najmanj 80 % in je lahko presežen.

Lovskotehniški objekti

Med lovskotehniške objekte uvrščamo lovske preže, krmišča, solnice, lovske steze, lovske koče, domove, bivake in zbiralnice uplenjene divjadi. Potrebni so za trajnostno gospodarjenje z divjadjo in loviščem, predvsem za izvajanje lova, izboljšanje prehranskih razmer za divjad in za izvajanje monitoringa populacij divjadi.

Skladno z NVS se lovskih prež, krmišč in solnic ne postavlja:

- na vseh drevesnih, oblikovnih, geoloških in geomorfoloških naravnih vrednotah,
- na določenih botaničnih, ekosistemskih in zooloških naravnih vrednotah,
- na določenih hidroloških in geoloških vrednotah v razdalji vsaj 50 m od vodnih virov,
- na določenih naravnih vrednotah, ki jih opredeljuje vodni značaj, v razdalji vsaj 50 m od vodotokov,
- preko nahajališč, zatočišč ter drugih posebnih habitatov na vseh območjih Natura 2000.

Lovske preže

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga lahko presega
- Za postavitev lovske preže je potrebno pridobiti soglasje lastnika zemljišča.
- Skladno z NVS se lovske preže na določenih območjih Natura 2000 postavlja vsaj 50 m od roba vodnega telesa.

Krmišča

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta so navedena v poglavju o krmljenju.
- Pred vzpostavitvijo krmišča je potrebno pridobiti soglasje lastnika zemljišča.
- Skladno z NVS se krmišča na določenih območjih Natura 2000 postavlja na razdalji vsaj 50 m od vodotokov.

Kataster krmišč

Kataster krmišč je seznam lokacij in atributov vseh načrtovanih krmišč. Vsako krmišče je v katastru opredeljeno z naslednjimi atributi: šifra lovišča, ime lovišča, šifra katastrske občine, ime katastrske občine, parcelna št., krajevno ime, koordinati lokacije (X in Y), ciljna živalska vrsta, namen/vrsta krmišča (zimsko, privabljalno), ali je dovoljeno polagati živalske stranske proizvode, ali je namenjeno ogledom medvedov.

Kataster krmišč za vso Slovenijo vodi ZGS v digitalni obliki, na nivoju LUO pa v tiskani obliki kot sestavni del dvoletnih načrtov LUO. Kataster se posodobi ob vsaki pripravi dvoletnih načrtov LUO. V digitalnem katastru se beležijo vsi zgoraj navedeni atributi, medtem ko se v tiskani obliki (kot sestavni del načrtov LUO) beležijo vsi atributi, razen šifre lovišča, šifre katastrske občine in koordinat lokacije (X in Y).

V katastru krmišč se vodijo lokacije za sledeče vrste krmišč in načine krmljenja:
- krmišča za privabljalno krmljenje navadnega jelena,
- krmišča za privabljalno krmljenje divjega prašiča,
- krmišča za privabljalno krmljenje malih zveri.

Solnice

Usmeritve, določila, omejitve:
- Namen solnic je privabljanje divjadi z namenom odstrela in monitoringa.
- Solnice se zalaga v zmernih količinah s soljo in mineralnimi kamni (priporočeno do največ 3 kg na solnico/letno).
- Postavljanje solnic je prepovedano:
    - v mladovjih in sestojih v obnovi (izjemoma s soglasjem lastnika in ZGS),
    - ob prometnih cestah,
    - v gozdnih rezervatih,
    - v mokriščih,
    - v razdalji do 50 m od vodnih virov (soli se ne sme vnašati v kaluže in ostale vodne vire!),
- Enota za načrtovanje obsega novogradnje in obnove: število. Enota za načrtovanje obsega polaganja soli: kg.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga ne sme presegati.

Lovske steze

Opis: Lovske steze so namenjene predvsem lažjemu, varnejšemu in učinkovitejšemu lovu, kot tudi nadzoru lovišča.
- Enota za načrtovanje obsega novogradnje in obnove: število in km.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: Načrta ni treba dosegati in se ga lahko presega.

Lovske koče, domovi, bivaki, zbiralnice uplenjene divjadi

- Enota za načrtovanje obsega novogradnje in obnove: število.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga lahko presega.

Dodatne usmeritve za doseganje ciljnega stanja okolja v prihodnjem načrtu

Poleg navedenega so za zagotavljanje takega stanja okolja, ki bo pripomoglo k doseganju lovsko upravljavskih ciljev, ključni naslednji ukrepi:

- upravljavce lovišč/LPN spodbujati k realizaciji čim večjega obsega biomeliorativnih del;
- zaščititi pred nadaljnjim krčenjem vse obstoječe omejke in druge drevesno-grmovne površine v ravninskem delu območja, ki po Zakonu o gozdovih [18] niso gozd;
- omejevanje povečevanja obsega trajno nelovnih površin v območju, razen v primerih zaokroževanja in širjenja že obstoječih (npr. obrtno-industrijskih con okrog mestnih središč);
- omejevanje širjenja komercialne rekreacije v gozdovih (npr. večjepovršinske trase za vožnjo z motornimi vozili in gorsko kolesarjenje);
- omejevanje intenzivne prostočasne rekreacije v jesenskem času (za lažje izvajanje lova netrofejne parkljaste divjadi).

7.4 Časovne, prostorske in ostale omejitve lova

Poleg prostorskih, časovnih in ostalih (npr. načini lova) omejitev lova, ki izhajajo iz ZDLov-1 in njegovih podzakonskih aktov, na območju LUO veljajo tudi omejitve, ki izhajajo iz zahtev naravovarstva. Ob podrobnejšem načrtovanju na ravni dvoletnih LUO se upošteva omejitve, ki izhajajo iz varstvenih ciljev in režimov zavarovanih območij, katerih površine so v celoti ali delno znotraj območja načrta. V nadaljevanju povzemamo omejitve kot so navedene v naravovarstvenih smernicah (priloga 1). Časovne in prostorske omejitve lova so prikazane na sliki 65.

Območja, kjer naj se lova ne izvaja:

- Naravne vrednote: 79 Ivanjševci-mofeta, 736 Radvenska slatina, 738 Ujterska slatina, 856 Lokavska slatina, 863 Leljakova slatina, 874 Očeslavska slatina, 7524 Nuskova-slatinski vrelec, 7535 Slatinska graba-izvir slatine, 2017 Rihtarovci-mofeta, 7044 Slepica-mofete.

Območja opredeljena kot mirna cona znotraj katerih naj se ne izvaja nobenih lovskih aktivnosti:

- Naravne vrednote: 7416 Gajševsko jezero in 2015V Ledavsko jezero.

Območja, kjer je lov časovno omejen:

- Zavarovano območje: 640 Krajinski park Negova in Negovsko jezero v času 1.4.- 30.10.;
- Naravne vrednote: 7296 Dolenski potok-akumulacija in 1430 Muriša (lov na raco mlakarico naj se ne izvaja v obdobju od 1.9. do 1.12. V obdobju med 1.12. in 15.1. naj se izvajanje lova na raco mlakarico omeji na maksimalno 2 dni v tednu);
- Naravne vrednote: 4424V Mura-reka 1, 7458 Mura-reka 2, 7459 Mura-reka 3, 7460 Mura-reka 4, 7461 Mura-reka 5, 7462 Mura-reka 6, 7463 Mura-reka 7, 7464 Mura-reka 8, 7465 Mura-reka 9, 7466 Mura-reka 10, 7469V Mura-loka 1, 7470V Mura-loka 2 (lov na raco mlakarico naj se omeji na maksimalno 2 dni v tednu);
- POV območje Natura 2000: 5000010 Mura in 5000009 Goričko (lov na raco mlakarico naj se omeji na maksimalno 2 dni v tednu).

Območja ob vodotokih, v katerih sta prisotna vidra in bober, kjer naj se ne izvaja lova s pastmi:

- Ekološko pomembno območje: 44200 Ščavniška dolina;
- Območje Natura 2000: 3000215 Mura in 3000221 Goričko.

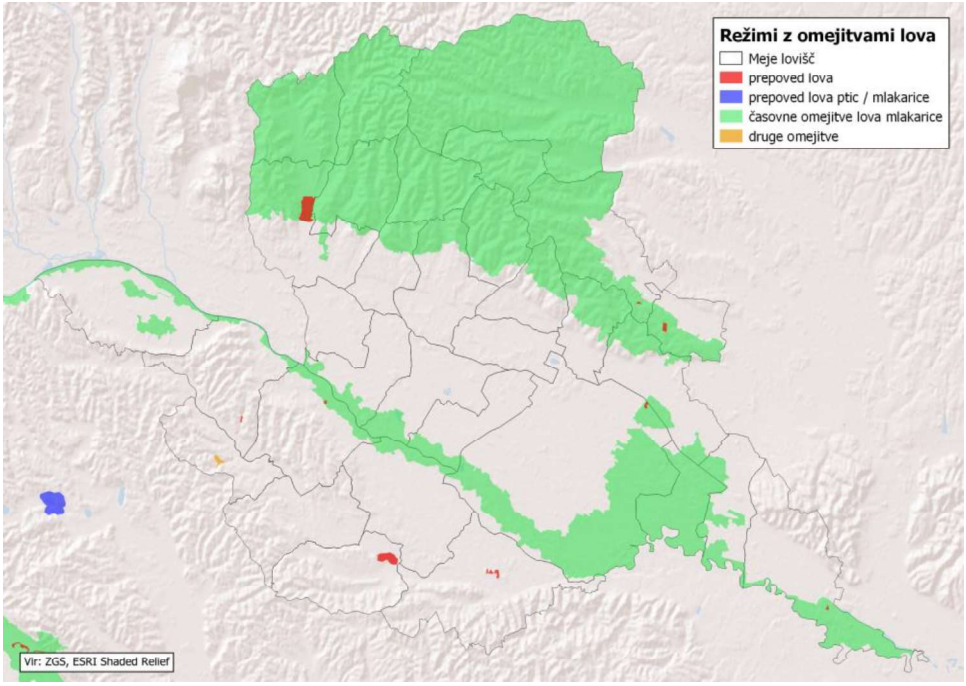

Slika 65: Režimi z omejitvami lova

7.5 Usmeritve za usklajevanje rabe prostora

Posegi in dejavnosti v prostoru lahko pomembno vplivajo na življenjske razmere divjadi in ostalih prostoživečih živali: ožijo življenjski prostor, zmanjšujejo prehranske možnosti, poslabšujejo možnosti za gnezdenje, poleganje in vzrejo mladičev, spreminjajo življenjski ritem z vnašanjem nemira ter slabšajo ekološko povezljivost prostora ali celo predstavljajo neposredni vir smrtnosti živali. Pri usklajevanju rabe prostora in dejavnosti v njem je zato treba upoštevati tudi živalstvo.

Območja, kjer veljajo omejitve za posege in dejavnosti v gozdu in gozdnem prostoru, so vključno z usmeritvami opredeljena v gozdnogospodarskem delu območnega načrta za GGO Murska Sobota, in sicer v okviru funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti in lovnogospodarske funkcije s 1. ali 2. stopnjo poudarjenosti. V GGN GGO in podrobneje v GGN GGE so opredeljene usmeritve za zagotavljanje funkcij gozdov ter omejitve pri gospodarjenju z gozdovi in aktivnostih uporabnikov gozdnega prostora.

Območja v LUO, ki imajo na podlagi GGN GGO opredeljeno 1. stopnjo poudarjenosti funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti so:

- širše območje obrečnih gozdov ob reki Muri; območje je znotraj Natura 2000, prav tako je izločeno kot ekološko pomembno območje in naravna vrednota; posebnost so tudi redki gozdni habitatni tipi (91EO – obrečna vrbovja, črnojelševja in jesenovja);
- mokrotni travniški logi (okolica Velike Polane);
- gozdovi v okolici jezer (Gajševsko jezero, Negovsko jezero, Ledavsko jezero);
- izločene ekocelice, ki so bile sofinancirane iz gozdnega sklada (Srednja Bistrica: odsek 01101, Kančevci: odsek 04076C, Radovci: odsek 09008B).
- gozdovi v kmetijsko primestni krajini, kjer je gozdnatost manjša od 25 % (območje Murskega polja in območje Ravenskega); del teh gozdov je izločenih tudi kot varovalni gozdovi;
- območje glinokopa Boreci, kjer so po končanih delih nastali redki habitati za nekatere kvalifikacijske vrste (kačji pastir, dvoživke);
- gozdni rezervati.

Z 2. stopnjo poudarjenosti funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti so opredeljeni vsi ostali gozdovi znotraj Natura 2000 obočij in območja naravnih vrednot.

Območji v LUO, ki imata na podlagi GGN GGO opredeljeno 2. stopnjo poudarjenosti lovnogospodarske funkcije sta LPN Kompas Peskovci in LPN Fazan Beltinci.

Glavne usmeritve za gospodarjenje z gozdovi:

- Čas izvajanja posegov in opravljanja dejavnosti je treba kar najbolj prilagoditi življenjskim ciklom živali tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, oz. v čim manjši možni meri, sovpada z obdobji, ko živali potrebujejo mir, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev ter prezimovanja.
- Pri izvajanju gozdnogospodarskih del se je treba izogibati aktivnim gnezdiščem, brlogom ali zavetiščem.
- Izvajanje gozdnogospodarskih del v zimovališčih rastlinojede parkljaste divjadi praviloma ni dopustno v obdobju od 1. decembra do 31. marca.

Usmeritve in omejitve pri posegih v prostor:

- Posebno pozornost je treba posvetiti načrtovanim posegom, ki predstavljajo izrazito spremembo okolja in imajo lahko velik vpliv na življenjski prostor

prostoživečih vrst živali/divjadi, kot so npr. veliki (linijski) infrastrukturni objekti, površinsko velika območja kot so industrijske cone ali stanovanjska naselja. Presoja vplivov na okolje mora spoštovati populacijski nivo posamezne ali skupine živalskih vrst vključno z migracijskimi potmi.

- V primeru nacionalnega interesa, ko posegov ni mogoče umakniti, je treba v največji možni meri načrtovati omilitvene ukrepe (nadomestne gozdne površine, izgradnja nad in podhodov). Ti ukrepi morajo biti krajevno in časovno opredeljeni ter prilagojeni posameznemu posegu. Pri tem je treba vzpostaviti tesno sodelovanje z ostalimi soglasodajalci z namenom določitve skupnih izhodišč. Ob izvedbi celovite presoje vplivov na okolje oz. presoje vplivov na okolje mora presojevalec v izdelavo poročila vključiti tudi stališča Zavoda za gozdove Slovenije in upravljavcev lovišč. Pomembno je vključevanje v proces oblikovanja prostorskih načrtov na različnih ravneh.

- Pri večjem številu manjših posegov v prostor je treba upoštevati kumulativne vplive na divjad in druge prostoživeče živalske vrste. Istovrstni posegi oz. posegi z istim ali podobnim učinkom na prostoživeče živali se v postopkih praviloma presojajo posamič, medtem ko so njihovi kumulativni vplivi povečini spregledani. Učinke tovrstnih posegov bo zato potrebno predhodno na podlagi preteklih izkušenj predvideti. Zlasti pri spremembah občinskih planov, kot krovnih dokumentov, s katerimi določamo prihodnjo rabo prostora, bo treba biti pozoren na vse grožnje in nevarnosti, ki lahko spremenijo življenjske pogoje živalim. Vse pobude za spremembo namenske rabe bo potrebno kritično presoditi in že v fazi pobud doseči opustitev nesprejemljivih posegov.

- Pri usmeritvah in omejitvah posegov v prostor in različnih dejavnosti v kmetijski krajini je še posebej potrebno:
  - spoštovati določila 32 – 34. člena ZDLov-1;
  - ohranjati obstoječe omejke, remize, grmovne zaplate, skupine gozdnega drevja in manjše gozdne površine ter ostale pomembne elemente habitatov živalskih vrst v celotni kmetijski krajini;
  - vzpodbujati vzpostavljanje mozaičnih struktur na velikih monokulturnih kompleksih;
  - zagotoviti nadomestne površine za izkrčene gozdne površine;
  - preprečevati postavljanje za živali neprepustnih ograj in ostalih ovir;
  - za nepropustne linijske objekte zagotoviti prehajanje živali z vzpostavitvijo ustreznih nad- ali podhodov;
  - puščati brežine vodotokov prehodne in zaraščene z obrežnim grmovjem oziroma drevesi; pri urejanju vodotokov v kmetijski krajini je treba ohranjati posamezne odseke stare struge;
  - spodbujati pozno poletno ali jesensko setev rastlin za zeleno gnojenje, ki naj se jih pušča čim dlje za zagotavljanje kritja mali poljski divjadi tudi po spravilu žit in v zimskem času;
  - izvajati ukrepe vzdrževanja gozdnega roba – orne površine naj se ne dotikajo gozda, pač pa naj bo prehod iz gozdov na polja postopen, s pasom grmovja in travnate površine.

Navedene usmeritve in omejitve pri posegih v prostor je potrebno upoštevati v smernicah, mnenjih in soglasjih, ki jih ZGS pripravi v postopkih prostorskega načrtovanja. Z usmeritvami posegov v prostor in dejavnosti v kmetijski krajini se je potrebno aktivno vključevati v postopke priprave strateških dokumentov na področju skupne kmetijske politike.

Usmeritve in omejitve različnih dejavnosti v gozdu in gozdnem prostoru

- Na celotni površini LUO je treba preprečevati širitev rekreativnih dejavnosti na območja, kjer so za prostoživeče vrste živali najbolj moteče.
- Umeščanje poti ali gradnjo drugih rekreacijskih ali turističnih objektov usmeriti izven območij zimovališč, gnezdišč, mirnih con.
- Prostočasne aktivnosti se usmerja na obstoječe poti, več pozornosti se nameni kakovosti infrastrukture in njenemu vzdrževanju.
- Območja omejitev izvajanja lovskega streljanja: V gozdnih kompleksih poplavni gozd vzdolž Mure, Orlovščak, Črenšovsko joušje, Ginjevec, Polanski log, Panovje, Črni log, Murska šuma, Arda, Bolt, Pozatek, Robičevi gozdovi naj se zaradi ohranjanja miru v primernih gnezdilnih habitatih za kvalifikacijske vrste kot so belorepec, sršenar, črna štorklja ne umešča lovskih strelišč, izvaja strelskih tekmovanj, pristrelitev in preskusa lovskega orožja ali drugih oblik streljanja, ki niso namenjena neposredno lovu. Lovskih strelišč in drugih navedenih strelskih aktivnosti naj se ne umešča oziroma izvaja tudi na območju kmetijskih in drugih zemljišč znotraj navedenih gozdnih kompleksov.

Navedene usmeritve in omejitve služijo kot podlaga pri presojanju v postopkih pridobivanja dovoljenj/soglasij za posege v prostor, v katere se ZGS aktivno vključuje.

8. NEVARNOSTI IN TVEGANJA UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

Na podlagi SWOT analize območne delavnice so bila izmed potencialnih nevarnosti in tveganj, ki lahko v Pomurskem LUO ogrozijo doseganje zastavljenih ciljev in na katere ne moremo vplivati s samim načrtom, izpostavljena sledeča.

Lovstvo:

- Zmanjševanje števila aktivnih lovcev. V splošni javnosti ugled lovstva pada (n.pr. krepitev aktivnosti za zaščito in pravice živali). Posledično se lovske organizacije srečujejo z vse manj aktivnega članstva, ki se vse bolj stara. Ob nadaljevanju tega trenda je ogrožena realizacija načrtovanih ukrepov v LUO.
- Dovoljeni načini izvajanja lova. Ukrepi zmanjševanja številčnosti in prostorske razširjenosti jelenjadi v LUO, kljub njihovemu aktivnemu izvajanju v preteklem načrtovalskem obdobju še niso zagotovili doseganja zastavljenih ciljev. Menimo, da trenutni dovoljeni načini izvajanja lova ne bodo dovolj, da bi se na najbolj obremenjenih območjih zagotovila zadostna realizacija odvzema posameznih starostnih kategorij jelenjadi (predvsem delež junic in košut). Pri tem je potrebno poudariti, da so udeleženci delavnice (DLUN) prepoznali kot najpomembnejšo priložnost »Sodobnejši pristop pri izvajanju lova konfliktnih vrst«.
- Ukinitev LPN. Ob ukinitvi LPN smatramo, da bi to zelo negativno vplivalo na tekoče objektivno ocenjevanje in izplačevanje škod od divjadi, ki nastajajo predvsem na kmetijskih površinah.
- Privatizacija lovstva. V Sloveniji ima del zainteresirane javnosti, predvsem večji lastniki zemljišč, težnje za spremembe lovske zakonodaje in uvedbo zasebnega lova. Ocenjujemo, da bi te spremembe imele vpliv, ki bi se posledično odrazil v slabši realizaciji načrtovanih usmeritev in ukrepov.

Gozdarstvo:

- Nizka realizacija načrtovanega poseka in nezainteresiranost manjših lastnikov za načrtno obnovo gozdnih sestojev vodi do vse manjšega deleža mlajših razvojnih faz (mladovja, sestoji v obnovi), ki negativno vplivajo na prehranske in bivalne pogoje za rastlinojedo parkljasto in tudi drugo divjad. Posledično se poveča pritisk z objedanjem na obstoječa mladovja.
- Nestrukturiran gozdni rob in vse manj plodonosnega drevja v gozdu. Ogrožena je ohranitev obstoječih omejkov v kmetijski krajini. Remiz in površin za malo poljsko divjad je vse manj, njihova struktura za malo poljsko divjad je neprimerna.

Kmetijstvo:

- Krčenje in slabšanje kakovosti habitatov male poljske divjadi. Intenziviranje kmetijstva ima največje posledice za malo poljsko divjad. V kmetijski in primestni krajini je vse manj omejkov, skupin dreves in obvodne zarasti, tudi na račun sistema uveljavljanja kmetijskih subvencij (zarisi GERK). Zmanjšuje se delež travnatih površin, na njivskih površinah se zmanjšuje vrsta pestrost, povečuje se delež monokultur koruz in žit. Spremembe razmer v kmetijskem prostoru nudijo boljše pogoje veliki parkljasti divjadi (jelenjad, divji prašič). Ta razvoj ni omejen samo na območje LUO, podobno se odvija tudi v sosednjih državah.
- Zaščita kmetijskih površin z ograjevanjem je učinkovit način za zmanjšanje škod, po drugi strani pa se s tem ukrepom oži življenjski prostor za divjad in povečuje pritisk na neograjene površine.

- Zasajanje kultur po celotni površini njiv. Zaradi kmetijske politike (GERK) se njive orjejo in zasajajo vse do gozdnega roba, kar bistveno slabša možnosti izvajanja lova.

Povečevanje nemira v prostoru:

- Povzročanju nemira v okolju zaradi različnih rab prostora (vožnja, rekreacija, nabiralništvo ipd.). Predvsem so se povečale aktivnosti ob mraku in ponoči. Posledice so večje motnje pri vsakodnevnem življenjskem ritmu divjadi ter težave pri realizaciji načrtovanih ukrepov.

Podnebne spremembe:

- Sušna obdobja imajo negativen vpliv na okolje, povečuje se potreba divjadi po vodi, posledično se povečujejo škode od divjadi.
- Segrevanje ozračja po drugi strani vpliva na daljšo rastno dobo in preko milejših zim na večje preživetje mladičev, kar lahko vzpodbuja povečanje številčnosti populacij divjadi in posledično proži večanje obsega njihovih neželenih vplivov v okolju (npr. škod v kmetijstvu).
- Možnost pojava in širjenja invazivnih neavtohtonih vrst in novih bolezni se večata zaradi spremenjenih podnebnih razmer. Oboje ima lahko negativne vplive na domorodno živalstvo in rastlinstvo, lahko pa proži tudi škode in druge neželene učinke v okolju.

9. METODOLOGIJA IZDELAVE NAČRTA

Lovsko upravljavski načrt VIII. Pomurskega lovsko upravljavskega območja (2021-2030; dalje načrt) je bil izdelan na podlagi analiz podatkovnih zbirk Zavoda za gozdove Slovenije, ki vključujejo podatke o odvzemu divjadi, izvedenih delih v njihovem življenjskem okolju, povzročenih škodah, podatkih objedenosti gozdnega mladja ter ostalih baz, ki celovito obravnavajo prostor.

S procesom izdelave načrta smo začeli že v letu 2019 in sicer s pripravo Smernic za upravljanje divjadi v Sloveniji v obdobju 2021-2030, ki predstavljajo operativno-tehnični pripomoček za izdelavo dolgoročnih lovsko upravljavskih načrtov. V sklopu priprave smernic smo najprej zbrali podatke ter uredili evidence o odvzemu divjadi, delih v okolju in drugih ključnih vhodnih podatkih. Za vsako izmed živalskih vrst so bile izdelane analize, opredeljeni izhodiščni cilji ter predlagane usmeritve. Smernice so bile v procesu izdelave predstavljene ključnim deležniškim skupinam ter na podlagi podanih pripomb ustrezno dopolnjene. V postopku izdelave načrta smo s strani ZRSVN prejeli in pri izdelavi načrta upoštevali tudi naravovarstvene smernice.

Zaradi usklajevanja številnih interesov družbe v povezavi z divjadjo smo poseben poudarek v postopku priprave dali participaciji deležnikov. Pred izdelavo načrta so bili konec leta 2020 vsi deležniki pozvani k oddaji pobud in predlogov k nastajajočim načrtom. Poleg formalno določene participacije smo v letu 2021 pripravili dve delavnici za zainteresirano javnost. Na prvi delavnici smo predstavili vsebino analitskega dela načrta (stanje populacij divjadi in njenega okolja) ter z udeleženci delavnice opredelili glavne prednosti, slabosti, priložnosti in tveganja upravljanja divjadi. Na drugi delavnici smo predstavili načrtovane cilje, usmeritve in ukrepe.

Vzporedno s pripravo dolgoročnih lovsko upravljavskih načrtov je potekal tudi proces izdelave okoljskega poročila in dodatka za varovana območja v postopku Celovite presoje vplivov na okolje. Izvedeno je bilo interno vsebinjenje in vsebinjenje s sektorji, kjer smo skupaj z udeleženci identificirali potencialne vplive, določili okoljske cilje in kazalnike ter merila vrednotenja.

Novembra 2021 je strokovni svet ZGS določil osnutek načrta in obravnaval osnutek okoljskega poročila z dodatkom. Nato smo osnutek skupaj z okoljskim poročilom ter Vlogo za izdajo mnenja o ustreznosti okoljskega poročila in sprejemljivosti vplivov LUN 2021-2030 poslali na okolje poslani na Ministrstvo za okolje in prostor. Po prejemu mnenja o ustreznosti okoljskega poročila so bili med julijem in septembrom 2022 osnutki vseh lovsko upravljavskih načrtov 2021-2030 skupaj z okoljskim poročilom javno razgrnjeni. V tem obdobju so bile izvedene tudi javne obravnave načrtov. Do vseh zbranih pripomb na načrt se je na seji oktobra 2022 opredelil svet OE Murska Sobota. Osnutek načrta je bil dopolnjen skladno z omilitvenimi ukrepi iz okoljskega poročila in upoštevanimi pripombami. Dne 5. 4. 2023 smo prejeli odločbo Ministrstva za okolje, podnebje in energijo o okoljski sprejemljivosti načrta, kar je bil pogoj za nadaljnji postopek sprejemanja. Dne 18. 5. 2023 je bil na 11. redni seji Sveta Zavoda za gozdove Slovenije določen predlog LUN VIII. Pomurskega LUO, ki je bil skupaj z ostalimi LUN dne 22. 5. 2023 poslan na ministrstvi, pristojni za okolje, prostor in vode ter ohranjanje narave, v mnenje. Po prejemu mnenj obeh pristojnih ministrstev ob koncu junija 2023 je bil LUN poslan v sprejem.

10. LITERATURA

[1] Agencija RS za okolje. https://www.meteo.si/. (18. 2. 2021).

[2] Podatki o padavinah in temperaturah za obdobje 1971-2019 za ključne meteorološke postaje v Sloveniji. 2021. Ljubljana, Agencija RS za okolje.

[3] Bončina A., Rozman A., Dakskobler., Klopčič., Babij., Poljanec A. 2021. Gozdni rastiščni tipi Slovenije: vegetacijske, sestojne in upravljavske značilnosti. Ljubljana. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire in Zavod za gozdove Slovenije, 576 str.

[4] Čarni A., Košir P., Marinček L., Marinšek A., Šilc U., Zelnik I. 2008. Vegetacijska karta gozdnih združb Slovenije v merilu 1:50.000 - list Murska Sobota. PAZU, Murska Sobota.

[5] Raba tal 2020. Podatki evidence dejanske rabe. Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. https://rkg.gov.si/vstop/ (25. 4. 2021)

[6] https://gis.si/wp-content/uploads/2020/06/RABA_IntKljuc_20131009.pdf

[7] Naravovarstvene smernice za lovsko upravljavski načrt za Pomursko lovsko upravljavsko območje (2021-2030). 2021. Zavod za varstvo narave, Območna enota Maribor. 32 str.

[8] Gozdnogospodarski načrt Gozdnogospodarskega območja Murska Sobota (2021-2030). Osnutek. 2021. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, 231 str.

[9] Hafner M., Černe B., Stergar M., Poljanec A. 2021. Analiza stanja poškodovanosti gozdnega mladja od rastlinojede parkljasti divjadi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020. 2021. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, 104 str.

[10] Smernice za upravljanje divjadi v Sloveniji v obdobju 2021-2030. 2021. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, 42 strani.

[11] Plard F., Gaillard J. M., Coulson T., Hewison A. J. M., Delorme D. 2014. Mismatch Between Birth Date and Vegetation Phenology Slows the Demography of Roe Deer. PLOS Biology 12(4): e1001828.

[12] Csányi S. 2020. Vadgazdálkodási adattár. 2019 / 2020 vadászati év. Hungarian Game Management Database. 2019 / 2020 Hunting year. Gödöllő, 66 str.

[13] Stergar M. 2017. Modeliranje habitatov prostoživečih parkljarjev v Sloveniji: doktorska disertacija. Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire. Ljubljana, samozaložba: 132 str.

[14] Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Uradni list EU, št. L 206.

[15] Potočnik H. in sod. 2018. Prostorska razporeditev, številčnost, ocena populacijskih trendov in potencialno širjenje areala vrste Zlati šakal (Canis aureus L.) v Sloveniji: zaključno poročilo projekta CRP V1-1626. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo.

[16] Jelenko Turinek I. in sod. 2016. Značilnosti, problematika in upravljanja populacij (sive) vrane v urbanem okolju (V4-1437) : zaključno poročilo. Velenje, ERICo, 132 str.

[17] Zakon o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih - ZNUAPK. Uradni list RS, št. 200/20.

[18] Zakon o gozdovih (Ur. l. RS št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16).

11. NAČRT SO IZDELALI

Avtorja načrta:

Branko Vajndorfer, univ. dipl. inž. gozd.

dr. Matija Stergar, univ. dipl. inž. gozd.

Sodelavci pri izdelavi načrta:

Danilo Belak, univ. dipl. inž. gozd.

Štefan Kovač, univ. dipl. ekon., dipl. inž. gozd.

Datum:

Podpisniki

Vodja odseka za načrtovanje razvoja gozdov:

Štefan Kovač ml., univ. dipl. inž. gozd.

Vodja OE Murska Sobota:

Štefan Kovač, univ. dipl. ekon., dipl. inž. gozd.

Direktor ZGS:

Gregor Danev, univ. dipl. inž. gozd.

ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE LJUBLJANA VEČNA POT 2

12. PRILOGE

PRILOGA 1: Naravovarstvene smernice za lovsko upravljavski načrt za Pomursko LUO

1. Zavarovana območja

Zavarovana območja so ožja ali širša območja narave, za katere je vlada ali pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti sprejel akt o zavarovanju (55. člen ZON). Ožja zavarovana območja so naravni spomenik, naravni rezervat in strogi naravni rezervat. Širša zavarovana območja so narodni, regijski in krajinski park (53. člen ZON).

Pri upravljanju z divjadjo se obvezno upoštevajo usmeritve, izhodišča in pogoji za varstvo zavarovanih območij narave, navedenih v preglednici 1.

Preglednica 1: Pregled zavarovanih območij in varstvenih režimov

IME	STATUS	URADNA OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
Krajinski park Goričko	KP	Uredba o Krajinskem parku Goričko (Uradni list RS, št. 101/03).	Velja varstveni režim za Krajinski park Goričko. Varstveni režim v celoti je v Prilogi.
Krajinski park Ljutomerski ribniki in Jeruzalemske gorice	KP	Odlok o razglasitvi in zavarovanju naravnih območij in spomenikov narave na območju občine Ljutomer (Uradne objave Pomurski vestnik, št. 14/76).	Velja varstveni režim za Krajinski park Ljutomerski ribniki in Jeruzalemske gorice. Varstveni režim v celoti je v Prilogi.
Krajinski park Jeruzalemsko-Ormoške gorice	KP	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti v občini Ormož (Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, št. 37/92 in 2/93-pop ter Uradni vestnik občine Ormož, št. 9/99 in 01/04)	Velja varstveni režim za Krajinski park Jeruzalemsko-Ormoške gorice. Varstveni režim v celoti je v Prilogi.
Krajinski park Negova in Negovsko jezero	KP	Odlok o zavarovanju krajinskega parka Negova in Negovskega jezera (Pomurski vestnik-Uradne objave 19/67).	Vsi gozdovi, posamič, ali v skupinah rastoča drevesa na zavarovanih zemljiščih so proglašeni za gozdove s posebnim namenom. Prepovedano je sekanje, obsekavanje in odstranjevanje značilnega drevja ter sprememba namena gozdne površine. Gozdarjenje v teh gozdovih in podiranje posameznih dreves ali grmovja ureja pravilnik, ki ga predpiše pristojni organ za gozdarstvo v soglasju z organom, pristojnim za varstvo narave. V Negovskem jezeru in neposredni bližini je prepovedano vsako trganje rastlin, **v času od 1.4. do 30.10. streljanje divjadi ali drugo lovljenje živali z izjemo ribolova in roparic, ki se pojavljajo v in ob Negovskem jezeru.** Vožnja motornih vozil, čolnarjenje, uporaba tranzistorskih sprejemnikov, ribolov, kopanje, sončenje, kurjenje ognjev, uporaba motornih vozil in motornih delovnih priprav v kmetijstvu in gozdarstvu je dovoljena samo v skladu z določili

			odloka o javnem redu in miru. ****OPOMBA: prepoved streljanja divjadi ali drugega lovljenja živali v času od 1.4. do 30.10. vključuje tudi prepoved lova ptic roparic, čeprav je zapisano drugače (odlok je namreč iz obdobja, ko je bil lov na ptice roparice še dovoljen)***
Jelka v Moravcih	ZO	Odlok o razglasitvi in zavarovanju naravnih območij in spomenikov narave na območju občine Ljutomer (Uradne objave Pomurski vestnik, št. 14/76).	Varstveni režim iz navedenega odloka je podan v Prilogi.

2. Naravne vrednote

Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Zlasti so to geološki pojavi, minerali, fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemni kraški pojavi, podzemske jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Naravne vrednote obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije (4. člen ZON).

Splošne varstvene usmeritve

Z naravnimi vrednotami je treba ravnati tako, da se ne ogrozi njihov obstoj (40. člen ZON).

Posegi in dejavnosti se izvajajo na naravni vrednoti, če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti za izvedbo posega ali opravljanje dejavnosti (5. člen Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot).

Če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti, se posegi in dejavnosti:
- na površinski in podzemeljski geomorfološki, hidrološki in geološki naravni vrednoti izvajajo v obsegu in na način, da se ne uničijo, poškodujejo ali bistveno spremenijo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, oziroma v obsegu in na način, da se v čim manjši možni meri spremenijo druge fizične, fizikalne, kemijske, vidne in funkcionalne lastnosti naravne vrednote.
- na drevesni naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne zmanjša vitalnost in ne poslabša zdravstveno stanje drevesa ter, da se ne poslabšajo življenjske razmere na rastišču.
- na botanični in zoološki naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne poslabšajo življenjske razmere rastlin in živali, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, do takšne mere, da jim je onemogočeno dolgoročno preživetje.
- na ekosistemski naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne spremenijo kvalitete ekosistema ter naravni procesi v njem do takšne mere, da se poruši naravno ravnovesje.

Posegi in dejavnosti zunaj naravnih vrednot, na območju vpliva na naravno vrednoto se izvajajo tako, da vpliv posega ali dejavnosti ne povzroči uničenja ali bistvene spremembe lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto, ali uničenja naravne vrednote (6. člen Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot).

Za potrebe priprave načrtov rabe naravnih dobrin se območje vpliva na naravno vrednoto opredeli glede na nameravani poseg ali dejavnost na podlagi naslednjih izhodišč:
- za hidrološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto območje porečja ali dela porečja, v katerem se naravna vrednota nahaja,
- za podzemno geomorfološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto površje nad podzemno jamo ter, če je naravna vrednota vodna podzemna jama, porečje voda, ki tečejo v podzemno jamo,
- za naravne vrednote drugih zvrsti je območje vpliva na naravno vrednoto območje, v katerem lahko vplivi posegov in dejavnosti človeka ogrozijo tiste lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto: za geomorfološke in geološke naravne vrednote je to zlasti njihova stabilnost, za botanične, zoološke, ekosistemske in drevesne naravne vrednote je to zlasti kvaliteta habitatov rastlin in živali,
- naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se bistveno ne spremenijo lastnosti naravne vrednote. Naravno vrednoto ali njen del, ki je posebej

občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, se uredi tako, da se onemogoči ogrožanje naravne vrednote. Na naravni vrednoti, katere obiskovanje in ogledovanje se prostorsko ne da omejiti ali se pričakuje, da omejitev ne bo učinkovita, se lahko obiskovanje in ogledovanje naravne vrednote ali njenega dela fizično onemogoči.

Podrobnejše varstvene usmeritve

Površinske geomorfološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter da je da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglabljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) se na naravni vrednoti izvaja tako, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Na naravni vrednoti se lahko izvaja takšne športne in rekreacijske aktivnosti, zaradi katerih se bistveno ne spreminjajo fizične lastnosti naravne vrednote (npr. z obsežnim odstranjevanjem skal, pritrjevanjem klinov, jeklenih vrvi in podobnim) ter da zaradi prisotnost ljudi (velike množice) ni motena vidna podoba naravne vrednote in onemogočeno njeno doživljanje. Obiskovalci naravne vrednote naj se gibajo po poteh, če so le-te za ta namen urejene.
- Vegetacijo na naravni vrednoti se lahko odstrani v primeru, da se s tem omogoči dostop, izboljša vidnost ali prepreči vpliv rastlinstva na vrednoto.

Geološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglabljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) se na naravni vrednoti izvaja tako, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Delov naravne vrednote se ne lomi, razbija, odkopava ali odnaša v takem obsegu, da se uniči nahajališče oziroma okrni lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto.

Hidrološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Ne slabša se kvalitete vode.
- Na naravno vrednoto se ne odlaga odpadkov.
- V obrežno vegetacijo se posega s sekanjem, obsekavanjem, redčenjem, zasajanjem, tako da se bistveno ne spremenijo fizikalne lastnosti obrežja.
- Rekreacijske in športne aktivnosti se izvaja tako, da se naravne vrednote ne poškoduje in da se ne spremeni njenih lastnosti. Na jezerih se za rekreacijske namene ne uporablja čolnov z motorji z notranjim izgorevanjem. Na jezerih na nadmorski višini nad 900 m se ne izvaja rekreacijskih in športnih aktivnosti.

Botanične naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja na način in v takem obsegu, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču in da se ohranja rastline, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto. Na način in v obsegu iz prejšnjega stavka se izvaja tudi odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, dviganje ali spuščanje gladine podtalnice, poplavitev, zamenjava sladke vode s slano in obratno), spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov. Pri tem se izkoristijo vse možne tehnične rešitve, da se naravna vrednota čim manj poškoduje.
- Združbo rastišča se spreminja z izkrčenjem gozda oziroma posameznih dreves, s pogozditvijo, oranjem in podobno, le toliko, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču.
- Rastlin se ne nabira, izkoreninja, lomi ali drugače poškoduje ali uničuje, razen za znanstveno-raziskovalno delo v obsegu, ki ne vpliva negativno na stanje populacije in na rastišče.
- Rastlin se ne požiga.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z vnašanjem rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravni vrednoti se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin. Preprečuje se naravno sukcesivno zaraščanje rastišč, če je to strokovno utemeljeno.
- Na naravni vrednoti, kjer se rastišče vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način gnojenja, na rastišča se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin, po možnosti se kosi po semenitvi, intenzivnosti paše se ne povečuje nad tradicionalno.
- Naravno vrednoto se obiskuje na način, da se zaradi fizičnega učinka hoje ne poslabšajo življenjske razmere na rastišču. Obiskovalce se usmerja na določene poti. V primeru, da gre za majhna rastišča zelo ogrožene vrste, se obiskovanje naravne vrednote lahko prostorsko omeji ali prepove.

Zoološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja na način in v takem obsegu, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere za živali. Na način in v obsegu iz prejšnjega stavka se izvaja tudi odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, dviganje ali spuščanje gladine podtalnice, poplavitev, zamenjava sladke vode s slano in obratno), spreminjanje temperature vode, spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov. Pri tem se izkoristijo vse možne tehnične rešitve, da se naravna vrednota čim manj poškoduje.
- Posege, dejavnosti in aktivnosti na naravni vrednoti se izvaja tako, da se način in čas opravljanja posegov, dejavnosti in aktivnosti kar najbolj prilagodita življenjskim ciklom živalim; posege, dejavnosti in aktivnosti se izvaja v času, ki ne sovpada z obdobji, ko živali potrebujejo mir, npr. sekanje grmišč se opravlja po gnezditvenem času ptičev, gozdarska in druga opravila, ki lahko uničijo gnezda ali mladiče, se opravljajo po gnezdenju ali poleganju mladičev in na način, da se živali lahko umaknejo.
- Živali se ne vznemirja, preganja, nabira, zastruplja ali drugače uničuje.
- Sestave zoocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali tujerodnih vrst.
- Eksplozij ali drugih dejanj, ki povzročajo močan hrup ali vibracije, se ne izvaja.
- Ponoči se naravne vrednote ne osvetljuje. Jame ali dele jam, kjer so kolonije netopirjev se ne osvetljuje oziroma se osvetljuje le minimalno in za čim krajši čas.

- Ne slabša se kvalitete površinske in podzemne vode, tako da se ne slabšajo življenjske razmere za živali.
- Naravno vrednoto se obiskuje na način in v času, ki je za živali najmanj moteč. Obiskovalce se usmerja na določene poti. V primeru, da gre za živalsko vrsto, ki je na človekovo prisotnost izjemno občutljiva, se obiskovanje naravne vrednote lahko časovno (npr. v času razmnoževanja) ali prostorsko omeji ali prepove.
- Rekreacijske in športne aktivnosti se preusmerja na spoznavanje in doživljanje narave.

Ekosistemske naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja na način in v takem obsegu, da se populacije rastlinskih in živalskih vrst pretežno ohranijo. Na način in v obsegu iz prejšnjega stavka se izvaja tudi odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, dviganje ali spuščanje gladine podtalnice, poplavitev, zamenjava sladke vode s slano in obratno), spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov. Pri tem se izkoristijo vse možne tehnične rešitve, da se naravna vrednota čim manj poškoduje.
- Ne slabša se kvalitete površinske in podzemne vode, tako da se ne slabšajo življenjske razmere za rastline in živali.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali in rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravno vrednoto se ne vnaša gensko spremenjenih organizmov.
- Rekreacijska in športna aktivnost, ki negativno vplivata na rastline in živali, se ne izvajata, preusmerjata se na doživljanje in spoznavanje narave.

Drevesne naravne vrednote

- Vej, listov, debel, drevesne skorje in korenin se ne lomi, seka, obsekava ali drugače poškoduje, razen če gre za sanacijske ukrepe na drevesu.
- Življenjske razmere na rastišču se ohranja nespremenjene, zato se ne odstranjuje zemlje, razkriva korenin, zasipava debla ali rastišča oz površine nad koreninami, s hojo, vožnjo ali kako drugače ne tepta tal, ne poplavlja rastišča, spreminja višine podtalnice, kislosti oziroma alkalnosti tal, spušča škodljivih tekočin ali plinastih snovi na rastišče ter ne odlaga odpadkov.
- Podlago se na rastišču utrjuje le tako, da se omogoči zadostno zračnost in vodoprepustnost tal nad koreninskim sistemom.
- Na rastišče se praviloma ne postavlja objektov ali naprav. V primeru, da drugih prostorskih možnosti ni, se manjše objekte, kot so odri, kioski, spominska obeležja, vodnjaki, svetilke, klopi in podobno, postavlja v primerni oddaljenosti na način, da se ekološke razmere na rastišču ne spremenijo ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Na deblo, korenine in veje dreves se ne obeša, pritrjuje ali postavlja tujih teles, kot so plakati, obvestila, svetilke, nosilci žičnih vodov, table, omarice, antene in podobno.

Oblikovane naravne vrednote

- Rastlin, ki so bistveni sestavni del oblikovane naravne vrednote, se ne trga, lomi, seka, obsekava ali drugače poškoduje, razen če gre za dela z rastlinami v skladu z namenom njihovega oblikovanja, izvajanja ukrepov varstva vrtno-arhitekturne dediščine na podlagi predpisov s področja varstva kulturne dediščine, upoštevaje zgodovinske zasnove, ali za sanacijske ukrepe na drevesih.

Konkretne varstvene usmeritve

V naravovarstvenih smernicah so obravnavane tiste naravne vrednote, za katere ocenjujemo, da bi upravljanje z divjadjo lahko vplivalo na njih.

Preglednica 2: Pregled naravnih vrednot in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	IDENT. ŠT.	IME	ZVRST
– Na drevesa naj se ne postavlja lovskih prež oz. drugih lovskih objektov. Lovski objekti naj bodo od zunanjega tlorisa drevesnih krošenj oddaljeni vsaj 5 m.	**vse drevesne naravne vrednote**		DREV
	oblikovana naravna vrednota		ONV
– Na geološke in geomorfološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). – Biotehničnih ukrepov naj se na geoloških in geomorfoloških naravnih vrednotah ne izvaja. – Praviloma naj se biomeliorativnih ukrepov na geoloških in geomorfoloških naravnih vrednotah ne izvaja. Možno je ročno odstranjevanje/čiščenje zarasti. Ukrep naj se izvaja v sodelovanju z ZRSVN.	**vse geološke in geomorfološke naravne vrednote**		GEOL, GEOMORF
– Ohranja naj se vodne in močvirne biotope, kot so izviri (slatin), mlake, luže ter druge vodne vire. – Vodnih virov naj se ne onesnažuje. – Na naravne vrednote oz. na razdalji vsaj 50 m od vodnih virov naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). Morebitne obstoječe solnice in krmišča naj se z naravnih vrednot postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodnega vira. – Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah oz. na razdalji vsaj 50 m od vodnih virov ne izvaja. – Vzdrževanje vodnih virov, z vsemi posegi, naj se izvaja pod pogoji in v sodelovanju s pristojno naravovarstveno službo. – Ohranja naj se pas obrežne vegetacije. V času gnezdenja ptic, med 1. marcem in 1. avgustom, je prepovedano sekati zarast ob vodnih bregovih. – Na naravne vrednote naj se ne naseljuje živali ter vnaša rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst. – **Na navedenih naravnih vrednotah naj se lova ne izvaja.**	**vse slatinski izviri, ki so hidrološke in geološke naravne vrednote:** 79 Ivanjševci- mofeta 736 Radvenska slatina 738 Ujterska slatina 856 Lokavska slatina 863 Leljakova slatina 874 Očeslavska slatina 7524 Nuskova- slatinski vrelec 7535 Slatinska graba- izvir slatine 2017 Rihtarovci- mofeta (* kot območje) 7044 Slepica- mofete (* kot območje)		HIDR, GEOL
– Na naravne vrednote oz. na razdalji vsaj 50 m od vodotokov in stoječih voda naj se ne postavlja prež, krmišč in solnic. Morebitne obstoječe preže, solnice in krmišča naj se z naravnih vrednot postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodotoka oz. stoječih voda. – Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah oz. v razdalji vsaj 50 m od vodotokov ne izvaja. – Ohranja naj se posamezna vodna telesa, mokrišča in jase v gozdnem prostoru. – Vodotokov naj se ne onesnažuje. – Ohranja naj se sklenjen pas obrežne vegetacije. V času gnezdenja ptic med 1. marcem in 1. avgustom, je prepovedano sekati zarast ob vodnih telesih. – Ob vodotokih, v katerih sta prisotna bober in vidra, naj se ne izvaja lova s pastmi. Prostorski sloj pojavljanja bobra in vidre je priložen naravovarstvenim smernicam. – Na območju zooloških naravnih vrednot Dolenski potok-akumulacija in Muriša se v času jesenske selitve, ki sovpada lovno sezono na raco mlakarico,	**vse naravne vrednote, ki jih opredeljuje vodni značaj in so hidrološke, ekosistemske, zoološke in/ali botanične ter jih uvrščamo med linijske ali pa so poligoni (območja):** 199 Negovsko jezero 215 Zaton- mlaka 338 Velika in Mala Kocija 1290 Potkova 1428 Močnjak 1430 Muriša 1432 Hotiško jezero 2014 Ledava 2015V Ledavsko jezero 2016 Lukaj potok 3696 Bukovniško jezero 6946 Mura- mrtvi rokav 3 6947 Mura- mrtvi rokav 2 6949 Tothov mlin- stara struga 6950 Ščavnica- stara struga		HIDR, EKOS, ZOOL, BOT,

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	IDENT. ŠT.	IME	ZVRST
redno pojavlja večje število osebkov različnih vrst zavarovanih vodnih ptic. Območji sta pomembni tudi za prezimovanje vodnih ptic. Z namenom omejitve možnosti zamenjave vrst ter omejitve obsega vznemirjanja zavarovanih vrst ptic naj se lov na raco mlakarico na območju navedenih naravnih vrednot omeji. **Lov na raco mlakarico naj se na območju ne izvaja v obdobju od 1.9. do 1.12.. V obdobju med 1.12. in 15.1. naj se izvajanje lova na raco mlakarico omeji na maksimalno 2 dni v tednu.** – Na območju zooloških naravnih vrednot Mura-reka 1, Mura- reka, Mura- reka 3, Mura- reka 4, Mura- reka 5, Mura- reka 6, Mura- reka 7, Mura- reka 8, Mura- reka 9, Mura- reka 10, Mura- loka 1, Mura- loka 2 se na območju vodnih habitatov redno pojavlja večje število različnih vrst zavarovanih vrst vodnih ptic. Z namenom omejitve obsega vznemirjanja zavarovanih vrst ptic naj se lov na raco mlakarico na območju navedenih naravnih vrednot omeji. **Lov na raco mlakarico naj se omeji na maksimalno 2 dni v tednu.** – Gajševsko jezero predstavlja enega najpomembnejših habitatov večim vrstam zavarovanih vodnih vrst ptic v SV Sloveniji. Območje je še posebej pomembno v obdobju selitve, predstavlja tudi pomemben prezimovalni habitat ptic. Zaradi navedenega naj se območje Gajševskega jezera **opredeli kot mirna cona. Znotraj le-te naj se ne izvaja nobenih lovskih aktivnosti.** – Območje zoološke naravne vrednote Ledavsko jezero predstavlja enega najpomembnejših habitatov različnim vrstam zavarovanih vodnih ptic v SV Sloveniji. Območje je še posebej pomembno v obdobju selitve, predstavlja tudi pomemben prezimovalni habitat. Ledavsko jezero je ključni prehranjevalni habitat 1 para orla belorepca skozi celotno leto. Zaradi navedenega naj se znotraj zadrževalnika Ledavsko jezero na območju južno od ceste Ropoča – Motovilci (na območju mokrišč ob izlivu Ledave ter območju odprte vodne površine) **opredeli mirno cono. Znotraj tega območja naj se ne izvaja nobenih lovskih aktivnosti**.	6956 Črnec 7289 Tišina- mlaka 7290 Petanjci- gramoznica 1 7291 Petajnci- gramoznica 2 7292 Tropovci- gramoznica 7293 Tišina- gramoznica 7296 Dolenski potok- akumulacija 7411 Tokez- mrtvica Mure 7413 Ščavnica- zgornji tok 7416 Gajševsko jezero 7419 Orlovščak- mrtvica 7421 Petišovci- rastišče vodne škarjice 3 7422 Dobrovnik- gramoznica 7424 Boreci- glinokop 7425 Konjišče- gramoznice 7437 Razkrižje- gramoznica 7456 Szakasztas- mrtvica Mure 7457 Murska šuma- mrtvica Mure 7477 Murski Petrovci- gramoznice 7479 Petišovci- mrtvi rokav Mure 7494 Mala Krka 7495 Velika Krka 7516 Peskovski potok 7517 Adrijanski potok 7519 Curek 7523 Grad- mlaka 7528 Grački potok 7529 Ratkovski potok 7530 Bodonski potok s pritokoma 7539 Mura- mrtvi rokav 4 217 Petišovsko jezero 1433 Petišovci- rastišče vodne škarjice 1 7420 Petišovci- rastišče vodne škarjice 2 4424V Mura- reka 1 7410 Benica- mrtvica Mure 7412 Kot- mrtvica Mure 7415 Stari Agrar- mrtvica Mure 7458 Mura- reka 2 7459 Mura- reka 3 7460 Mura- reka 4 7461 Mura- reka 5 7462 Mura- reka 6 7463 Mura- reka 7 7464 Mura- reka 8 7465 Mura- reka 9 7466 Mura- reka 10 7469V Mura- loka 1 7470V Mura- loka 2		
– Na botanične in/ali ekosistemske in/ali zoološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). – Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah ne izvaja. – Na naravne vrednote naj se ne naseljuje živali ter vnaša rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst. – Preprečuje naj se zaraščanje negozdnih površin, predvsem mokrotnih travnikov. – Košnja naj se izvaja po odcvetu večine travniških rastlin. Priporočena prva košnja je po 1.6. – Gnojenja površin na območjih NV naj se ne izvaja. – Ohranja naj se vsa mokrišča in vodne površine (mlake, luže, jarke in kaluže).	**botanične in/ali ekosistemske in/ali zoološke naravne vrednote:** 290OP Cankova- rastišče narcis 343 Veržej- rastišče narcis 1 9070OP Benkova šuma- rastišče grmičastega volčina 1 6952OP Doljni Lakoš- rastišče močvirske logarice 6954V Doljna Bistrica- mokrotni travniki 6955OP Gospodsko- rastišče močvirske logarice in sibirske perunike		BOT, EKOS, ZOOL

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	IDENT. ŠT.	IME	ZVRST
	7025 Turnišče- rastišče močvirske logarice 7093OP Kuršinci- rastišče sibirske perunike 7297OP Benkova šuma- rastišče grmičastega dišečega volčina 2 7298 Kobilje- ekstenzivni travniki 7299 Motvarjevci- ekstenzivni travniki 1 7300 Motvarjevci- ekstenzivni travniki 2 7304 Peroča- mokrotni travniki 7305 Lončarovci- mokrotni travniki 7306 Berkovci- mokrotni travniki 7307 Povesi- mokrotni travniki 7308 Bukovnica- mokrotni travniki 7316OP Farkašovci- rastišče močvirske logarice 7317OP Nedelica- rastišče močvirske logarice 7401OP Pertoča- rastišče narcis 7402OP Veržej- rastišče narcis 2 7403 Veržej- rastišče narcis 3 7404OP Veržej- rastišče narcis 4 7405OP Veržej- rastišče narcis 5 7406OP Veržej- rastišče narcis 6 7429 Bejčin breg- suhi travniki 7430 Vreje- suhi travniki 80358 Dolga vas- nahajališče močvirske logarice in sibirske perunike (PREDLOG NV) 80378 Središče- ekstenzivni travniki (PREDLOG NV) 80430 Negova- nahajališče narcis 7408V Velika Polana- mokrotni travniki in logi 7409V Panovje- poseka 80024 Turnišče- nahajališče sibirske perunike		
– Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah ne izvaja. – Na naravne vrednote naj se ne naseljuje živali ter vnaša rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst. – Na območje zoološke in ekosistemske naravne vrednote NS 7443 Murska šuma-sestoj 1 naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). – V gozdnih kompleksih poplavni gozd vzdolž Mure, Orlovščak, Črenšovsko joušje, Ginjevec, Polanski log, Panovje, Črni log, Murska šuma, Arda, Bolt, Pozatek, Robičevi gozdovi naj se zaradi ohranjanja miru v primernih gnezdilnih habitatih za zavarovane vrste kot so belorepec, sršenar, črna štorklja ne umešča lovskih strelišč, izvaja strelskih tekmovanj, pristrelitev in preskuša lovskega orožja ali drugih oblik streljanja, ki niso namenjena neposredno lovu. Lovskih strelišč in drugih navedenih strelskih aktivnosti naj se ne umešča oziroma izvaja tudi na območju kmetijskih in drugih zemljišč znotraj navedenih gozdnih kompleksov. Že umeščene tovrstne objekte naj se iz območja odstrani, prekine naj se tudi s prakso navedenih strelskih aktivnosti.	**zoološke in/ali ekosistemske naravne vrednote:** 1008V Črni in Polanski log 1431V Črenšousko joušje 1866 Babji Ložič 4211 Arda- nižinski gozd 6948 Podgrad- kolonija sivih čapelj 7301 Trimlini- gozd belega gabra 7302 Dolinski pašnik- dobi 7313 Trnjavski log 7314V Orlovščak 7427V Ginjevec- gozd 7428V Hraščica- gozd 7443 Murska Šuma- gozdni sestoj 1 7444 Murska Šuma- gozdni sestoj 2 7525 Zgornje Kobilje- gozd 7526 Motvarjevci- gozd 7527 Fuks graba- gozd 7469V Mura- loka 1 7470V Mura- loka 2 7409V Panovje- poseka 80452 Žihlava- hrasti (PREDLOG)		ZOOL, EKOS

V skladu s Pravilnikom o določitvi in varstvu naravnih vrednot so:

- z oznako **V** označene naravne vrednote, katerih površina je večja od 1 km^2 ali so linijsko daljše od 1 km (2. člen),

- z oznako **OP** označene naravne vrednote, pri katerih so Gauss-Kruegerjeve koordinate zaokrožene na 5 km (4. člen)

3. Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembno območje je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (32. člen ZON).

Varstvene usmeritve za ekološko pomembna območja se določajo za območje rabe naravnih dobrin ter za izvajanje posegov in dejavnosti, z namenom, da se ohranja ali dosega ugodno stanje tistih habitatnih tipov ter rastlinskih in živalskih vrst in njihovih habitatov, zaradi katerih je ekološko pomembno območje opredeljeno.

Na ekološko pomembnih območjih se v primeru obstoja alternativnih možnosti prostorske ureditve ne načrtujejo, če se zaradi njihove izvedbe lahko bistveno poslabša ugodno stanje habitatnih tipov ali vrst, zaradi katerih je ekološko pomembno območje opredeljeno, v drugih primerih pa se načrtujejo tako, da je njihov neugoden vpliv čim manjši.

Splošne varstvene usmeritve

Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, so vsi posegi in dejavnosti možni, načrtuje pa se jih tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst, njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovno povezanost, če bi bila le-ta z načrtovanim posegom ali dejavnostjo prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

Preglednica 3: Pregled ekološko pomembnih območij in pripadajočih varstvenih usmeritev.

KODA	IME	Varstvene usmeritve
42100	Mura - Radmožanci	Smiselno se upoštevajo usmeritve, ki so podane za posebna varstvena območja (območja Natura 2000).
41300	Goričko	
47600	Grabonoš	
44900	Radgonsko – Kapelske gorice	
48500	Stanetinski in Kupetinski potok	
44200	Ščavniška dolina	Ohranja se z naravnimi drevesnimi in grmovnimi vrstami obraslo strugo vodotokov. **Ob vodotokih, v katerih sta prisotna vidra in bober naj se ne izvaja lova s pastmi.** Prostorski sloj pojavljanja vidre in bobra je priložen naravovarstvenim smernicam. Ohranja se mokrotne travnike, depresije, mlake in luže. Ohranja in vzdržuje se mejice, grmišča, posamezna drevesa, gozdne otoke. Ohranja oz. pospešuje se redke in plodonosne vrste, na prehodu gozda v travnik se oblikuje široke, vrstno pestre in razgibane gozdne robove.
46200	Boreci	Smiselno se upoštevajo usmeritve, ki so podane za posebna varstvena območja (območja Natura 2000).
94900	Osrednje slovenske gorice	

4. Posebna varstvena območja (Natura 2000)

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000) je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske zveze pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (33. člen ZON).

Splošne varstvene usmeritve

Na Natura območjih se posege in dejavnosti načrtuje tako, da se v čim večji možni meri:

- ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst;
- ohranja ustrezne lastnosti abiotskih in biotskih sestavin habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese ali ustrezno rabo;
- ohranja ali izboljšuje kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze kot so zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali;
- ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le-ta prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da se:

- živalim prilagodi tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, ali v čim manjši možni meri, sovpada z obdobji, ko potrebujejo mir oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev, razvoja negibljivih ali slabo gibljivih razvojnih oblik ter prezimovanja,
- rastlinam prilagodi tako, da se omogoči semenenje, naravno zasajevanje ali druge oblike razmnoževanja.

Na Natura območja se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.

Konkretne varstvene usmeritve

- Pri izvajanju biomeliorativnih ukrepov naj se pospešuje minoritetne, ogrožene in plodonosne drevesne in grmovne vrste.
- Na območja Natura 2000 naj se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.
- Varujejo, vzdržujejo in vzpostavljajo naj se nahajališča, zatočišča ter strukture živalskih in rastlinskih vrst (mokrišča, travišča, barja, izviri, jame, brezna, kali, brlogi, gnezda, …).
- Preko nahajališč, zatočišč ter drugih posebnih habitatov se ne načrtuje biotehniških ukrepov ter lovskih objektov.
- Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin.
- Zagotovi naj se naravno usklajena gostota parkljaste divjadi, ki omogoča naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst.
- Na krmnih in pridelovalnih njivah naj se ne uporablja tujerodnih rastlin (npr. topinambur ipd.).
- Solnice za divjad naj se postavlja na način, ki onemogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. Solnice so lahko postavljene v razdalji 50 metrov in več od roba

mokrišča in drugih vodnih površin. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo tej razdalji, naj se postopoma odstranijo.
- Velikost obstoječih populacij alohtonih vrst divjadi (muflon, damjak, pižmovka, nutrija) naj se na območjih Natura 2000 zmanjšuje oziroma vzdržuje na taki ravni, da le te ne vplivajo na ugodno stanje kvalifikacijskih habitatnih tipov in vrst. Dolgoročno se alohtone vrste divjadi odstrani iz narave, prioritetno na območjih, kjer je zaznan njihov največji vpliv na pomlajevanje gozda in gozdnih habitatnih tipov.

Preglednica 4: Pregled območij Natura 2000 in evropsko pomembnih vrst in habitatni tipov, ki se nahajajo znotraj LUO ter konkretne varstvene usmeritve za upravljanje z divjadjo.

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO	HT/VRSTE	KODA IN IME
– **Ob vodotokih, v katerih sta prisotna bober in vidra, naj se ne izvaja lova s pastmi**. Prostorski sloj pojavljanja bobra in vidre je priložen naravovarstvenim smernicam.	vidra *(Lutra lutra)*	SI 3000215 Mura SI 3000221 Goričko
	bober *(Castor fiber)*	SI 3000215 Mura
– Zagotavlja naj se naravno usklajeno gostoto parkljaste divjadi, ki omogoča naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst. – Na območja Natura 2000 se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov. Velikost obstoječih populacij alohotnih vrst divjadi naj se zmanjšuje oziroma vzdržuje na taki ravni, da le te ne vplivajo na ugodno stanje kvalifikacijskih habitatnih tipov in vrst. Dolgoročno se alohtone vrste divjadi odstrani iz narave, prioritetno na območjih, kjer je zaznan njihov največji vpliv na pomlajevanje gozda in gozdnih habitatnih tipov. – **Na območja, kjer so prisotni navedeni gozdni habitatni tipi, naj se praviloma ne umešča novih obor, še posebno za gojenje alohtonih vrst divjadi (damjak, muflon).**	(9110) Bukovi gozdovi (*Luzulo-Fagetum)*	SI 3000221 Goričko SI3000194 Radgonsko-Kapelske gorice
	(91L0) Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi *(Erythronio-Carpinion)*	SI 3000215 Mura SI3000147 Boreci SI3000228 Grabonoš
	(91F0) Obrečni hrastovo-jesenovo-brestovi gozdovi *(Quercus robur, Ulmus laevis in Ulmus minor, Fraxinus excelsior ali Fraxinus angustifolia),* vzdolž velikih rek (*Ulmenion minoris)*	SI3000147 Boreci
	91E0*) Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja mehkolesna loka); *(Alnus glutinosa in Fraxinus excelsior (Alno Padion, Alnion incanae, Salicion albae))*	SI 3000215 Mura
– Ohranja naj se vsa mokrišča in vodne površine v gozdu (mlake, luže in kaluže). – Solnice naj se postavlja na način, ki onemogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. Solnice so lahko postavljene v razdalji 50 metrov ali več od roba mokrišča in drugih vodnih površin. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo tej razdalji, naj se postopoma odstranijo. – Biotehničnih ukrepov naj se na razdalji vsaj 50 m od ključnih mrestišč ne izvaja. Ključna mrestišča se določi v dvoletnih načrtih LUO. – Vzdrževanje vodnih virov naj se izvaja izven obdobja razmnoževanja dvoživk oz. drugih živali. Najprimernejši čas za izvajanje posegov je pozno jeseni oz. pozimi. – Preprečuje naj se zaraščanje negozdnih površin, predvsem mokrotnih travnikov.	hribski urh *(Bombina variegata)*	SI 3000215 Mura SI 3000221 Goričko
	veliki pupek *(Triturus carnifex)*	SI 3000215 Mura SI 3000221 Goričko

– Ohranja naj se vsa mokrišča in vodne površine v gozdu (mlake, luže in kaluže). – Solnice naj se postavlja na način, ki onemogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. Solnice so lahko postavljene v razdalji 50 metrov ali več od roba mokrišča in drugih vodnih površin. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo tej razdalji, naj se postopoma odstranijo.	Širokouhi netopir (*Barbastella barbastellus*) Veliki navadni netopir (*Myotis bechsteinii*)	SI 3000221 Goričko
– Na razdalji vsaj 50 m od vodotokov naj se ne postavlja krmišč in solnic. Morebitne obstoječe solnice in krmišča naj se postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodotoka. – Biotehničnih ukrepov naj se na razdalji vsaj 50 m od vodotokov ne izvaja. – Vodotokov naj se ne onesnažuje. – Ohranja naj se pas obrežne vegetacije. V času gnezdenja ptic, med 1. marcem in 1. avgustom, je prepovedano sekati zarast ob vodnih bregovih.	močvirski krešič (*Carabus variolosus*)	SI 3000215 Mura SI 3000221 Goričko SI3000194 Radgonsko-Kapelske gorice
	navadni koščak (*Austropotamobius torrentium**)	SI 3000215 Mura
	veliki studenčar (*Cordulegaster heros*)	SI 3000215 Mura SI 3000221 Goričko
– S košnjo in drugimi potrebnimi ukrepi se preprečuje zaraščanje travniških površin. Intenzivneje se ukrepa na površinah v zaraščanju (s strojnim mulčenjem se revitalizira degradirane travniške površine), na ohranjenih travnikih pa se s pozno košnjo vzdržuje obstoječe stanje. – Prioriteta za izvajanje ukrepov so zaraščajoča se zemljišča, ki bodo ob izdelavi naslednjih gozdnogospodarskih načrtov določena kot gozd oziroma drugo gozdno zemljišče. – Košnja naj se izvaja po odcvetu večine travniških rastlin. Priporočena prva košnja je po 1.6. – Gnojenja travniških površin naj se ne izvaja. – Senenih bal naj se ne ovija v plastično folijo. – Ohranja ter vzdržuje naj se gozdni rob ter obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur v kmetijski krajini. – Sekanje, požiganje ali drugačno uničevanje živih mej, grmišč in s suho zarastjo poraslih površin po pašnikih, travnikih in poljih je prepovedano v času gnezdenja ptic in poleganja mladičev, med 1. marcem in 1. avgustom.	6210(*)) Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (*Festuco-Brometalia)* (* pomembna rastišča kukavičevk) Travniki s prevladujočo stožko *(Molinia spp.*) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh *(Molinion caeruleae)*	SI 3000221 Goričko SI 3000215 Mura
	'Nižinski ekstenzivno gojeni travniki *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis*	SI 3000215 Mura
- Habitate tekočih in stoječih voda območja POV Goričko v lovni dobi race mlakarice uporabljajo tudi kvalifikacijske vrste območja POV Goričko kot so belorepec, čapljica, vodomec. Z namenom omejitve obsega vznemirjanja kvalifikacijskih vrst ptic naj se lov na raco mlakarico na območju POV Goričko omeji. **Lov na raco mlakarico naj se omeji na maksimalno 2 dni v tednu.** - Zadrževalnik Ledavsko jezero predstavlja ključen habitat kvalifikacijske vrste orel belorepec na območju POV Goričko. Vodne ptice, ki se na območju v večjem številu zadržujejo skozi celotno leto, predstavljajo osnovno prehransko bazo gnezdečega para belorepca. Zaradi ohranjanja miru na ključnem prehranjevališču kvalifikacijske vrste orel belorepec naj se znotraj zadrževalnika Ledavsko jezero na območju južno od ceste Ropoča – Motovilci (na območju mokrišč ob izlivu Ledave ter območju odprte vodne površine) opredeli mirno cono. **Znotraj tega območja naj**	Črna štorklja (*Ciconia nigra*) Sršenar (*Pernis apivorus*) Belorepec (*Haliaeetus albicilla*) Pivka (*Picus canus*) Črna žolna (*Dryocopus martius*) Veliki skovik (*Otus scops*)	SI5000009 Goričko

se ne izvaja nobenih lovskih aktivnosti. - Zaradi ohranjanja obrežnega pasu tekočih in stoječih voda ter preprečitve vznemirjanja kvalifikacijskih vrst vezanih na obrežne pasove naj se lovske preže vzpostavlja vsaj 50 m od roba vodnega telesa.		
- V gozdnih kompleksih poplavni gozd vzdolž Mure, Orlovščak, Črenšovsko joušje, Ginjevec, Polanski log, Panovje, Črni log, Murska šuma, Arda, Bolt, Pozatek, Robičevi gozdovi naj se zaradi ohranjanja miru v primernih gnezdilnih habitatih za kvalifikacijske vrste kot so belorepec, sršenar, črna štorklja ne umešča lovskih strelišč, izvaja strelskih tekmovanj, pristrelitev in preskusa lovskega orožja ali drugih oblik streljanja, ki niso namenjena neposredno lovu. Lovskih strelišč in drugih navedenih strelskih aktivnosti naj se ne umešča oziroma izvaja tudi na območju kmetijskih in drugih zemljišč znotraj navedenih gozdnih kompleksov. - Habitate tekočih in stoječih voda območja POV Mura v lovni dobi race mlakarice uporabljajo tudi kvalifikacijske vrste območja POV Mura kot so veliki žagar, vodomec, belorepec, čapljica, mali deževnik, mali martinec, mokož, velika bela čaplja. Z namenom omejitve obsega vznemirjanja kvalifikacijskih vrst ptic naj se lov na raco mlakarico na območju POV Mura omeji. **Lov na raco mlakarico naj se omeji na maksimalno 2 dni v tednu.** - Zaradi ohranjanja obrežnega pasu tekočih in stoječih voda ter preprečitve vznemirjanja kvalifikacijskih vrst vezanih na obrežne pasove naj se lovske preže vzpostavlja vsaj 50 m od roba vodnega telesa.	Sršenar *(Apis apivorus)* Pivka *(Picus canus)* Plašica *(Remiz pendulinus)* Črna štorklja *(Ciconia nigra)* Belorepec *(Haliaeetus albicilla)* Srednji detel *(Dendrocopus medius)* Belovrati muhar *(Ficedula albicollis)* Veliki žagar *(Mergus merganser)* Črna žolna *(Dryocopus martius)*	SI5000010 Mura

Opomba:
* - prednostna vrsta oz. habitatni tip.

5. Varstvene usmeritve in priporočila za ohranjanje biotske raznovrstnosti izven območij s statusom

Zavarovane vrste

Na območju lovsko upravljavskega načrta se izven območij z naravovarstvenim statusom nahajajo tudi zavarovane prostoživeče vrste, zavarovane z Uredbo o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah in Uredbo o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah.

Za varstvo teh vrst naj se poleg zgoraj navedenih usmeritev upoštevajo tudi naslednja priporočila:

vse zavarovane vrste vodnih ptic	– Na tistih odsekih vodotokov, ki predstavljajo ključna območja, pomembna za prezimovanje zavarovanih vrst vodnih ptic, se lov na izvaja. Območja večjih koncentracij prezimujočih vodnih ptic na rekah so predvsem v spodnjih tokovih rek, kjer so reke širše in je tok počasnejši, ter na rečnih akumulacijah in jezerih. – Ključna prezimovališča se določi v dvoletnih načrtih LUO.

6. Splošne usmeritve in priporočila po Zakonu o ohranjanju narave

Predlagamo omejitev oz. opustitev uporabe svinčenih nabojev v strelnem orožju na vseh mokriščih ter 100 metrskem robnem pasu glede na zunanje meje mokrišča. Ramsarska konvencija mokrišča definira kot območja močvirij, nizkih barij, šotišč ali vode, naravnega ali umetnega nastanka, stalna ali občasna, s stoječo ali tekočo vodo, ki je sladka, brakična ali slana, vključno z območji morske vode, katere globina pri oseki ne preseže šestih metrov.

- Za vrste divjadi, kjer je ugotovljena ogroženost njihovih populacij predlagamo, da se v načrte za upravljanje divjadi vnese varovalko v smislu opustitve lova ob ugotovljeni nizki številčnosti posameznih populacij na kritično mejo viabilnosti.

- Izpust vrst male poljske divjadi iz umetne vzreje naj se v neustrezen življenjski prostor ne izvaja.

- Pri reševanju konfliktov s sivo vrano, srako ter šojo naj se prioritetno uporabljalo preventivni/preprečevalni ukrepi iz predloga akcijskega načrta za reševanje problemov, povezanih s sivo vrano.

PRILOGA 2: Realizacija odvzema divjadi 2011 – 2020

Evropska srna

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
mladiči M	518	530	483	543	497	605	610	578	608	519	5.491	28,7	14,0
lanščaki	514	548	526	519	614	561	611	583	547	572	5.595	29,3	14,3
srnjaki 2+	762	786	799	783	772	837	862	831	823	766	8.021	42,0	20,5
skupaj SRNJAKI	1.794	1.864	1.808	1.845	1.883	2.003	2.083	1.992	1.978	1.857	19.107	100,0	48,8
mladiči Ž	724	735	729	757	754	796	821	701	756	676	7.449	37,1	19
mladice	344	363	376	364	383	411	430	473	375	389	3.908	19,5	10
srne 2+	761	804	899	833	842	922	959	972	855	852	8.699	43,4	22
skupaj SRNE	1.829	1.902	2.004	1.954	1.979	2.129	2.210	2.146	1.986	1.917	20.056	100,0	51,2
realiziran odvzem	3.623	3.766	3.812	3.799	3.862	4.132	4.293	4.138	3.964	3.774	39.163	/	100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema	3.611	3.680	3.863	3.860	3.870	4.185	4.400	4.500	4.200	4.000	40.169
odstrel in izgube / načrt	100,3	102,3	98,7	98,4	99,8	98,7	97,6	92,0	94,4	94,4	97,5
delež SRNJAKOV	49,5	49,5	47,4	48,6	48,8	48,5	48,5	48,1	49,9	49,2	48,8
delež srnjakov 2+	21,0	20,9	21,0	20,6	20,0	20,3	20,1	20,1	20,8	20,3	20,5
delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	58,0	57,8	55,5	57,5	58,2	57,4	57,6	56,4	57,7	57,1	57,3

Izgube												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	763	761	745	708	669	628	746	784	626	602	7.032	88,6
naravne izgube	105	108	118	95	59	71	65	152	55	81	909	11,4
skupaj izgube	868	869	863	803	728	699	811	936	681	683	7.941	100,0
delež izgub v odvzemu	24,0	23,1	22,6	21,1	18,9	16,9	18,9	22,6	17,2	18,1	20,3	
odstrel	2.755	2.897	2.949	2.996	3.134	3.433	3.482	3.202	3.283	3.091	31.222	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	65	84	53	63	43	39	33	74	38	52	544	6,9
bolezen	40	24	36	17	6	8	18	51	5	13	218	2,7
krivolov	2	3	7	1	4	2	1	4	1	2	27	0,3
cesta	732	728	684	664	641	605	729	747	607	572	6.709	84,5
železnica	2	2	7	8	6	4	3	8	0	2	42	0,5
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	5	0,1
psi	24	25	46	34	17	16	8	15	17	21	223	2,8
kosilnica	3	3	1	1	1	1	5	10	1	5	31	0,4
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	29	15	10	24	14	27	10	13	142	1,8

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
mladiči M	10,6	10,4	10,3	10,5	10,4	10,3	10,4	10,4	10,4	10,1
indeks	100,0	98,1	97,2	99,1	98,1	97,2	98,1	98,1	98,1	95,3
lanščaki	13,0	13,3	12,7	13,0	13,2	13,5	13,0	12,7	13,6	13,2
indeks	100,0	102,3	97,7	100,0	101,5	103,8	100,0	97,7	104,6	101,5
mladiči Ž	10,5	10,2	10,1	10,4	10,1	9,8	10,2	10,1	10,4	10,1
indeks	100,0	97,1	96,2	99,0	96,2	93,3	97,1	96,2	99,0	96,2
mladice	14,2	14,1	14,0	14,2	13,8	14,0	13,8	14,1	14,2	13,9
indeks	100,0	99,3	98,6	100,0	97,2	98,6	97,2	99,3	100,0	97,9
mladiči M+Ž	10,6	10,2	10,2	10,4	10,2	10,0	10,3	10,2	10,4	10,1
indeks	100,0	96,2	96,2	98,1	96,2	94,3	97,2	96,2	98,1	95,3

Masa trofej srnjakov 2+ (g)										
Povprečna masa trofej / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
srnjaki 2+	280	295	278	277	272	282	284	272	274	277
indeks	100,0	105,4	99,3	98,9	97,1	100,7	101,4	97,1	97,9	98,9

Navadni jelen

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2.011**	**2.012**	**2.013**	**2.014**	**2.015**	**2.016**	**2.017**	**2.018**	**2.019**	**2.020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
teleta M	73	84	81	110	83	90	93	101	118	108	941	29,8	14,0
lanščaki	62	69	98	86	120	121	133	143	150	164	1.146	36,3	17,0
jeleni 2-4	63	62	59	61	66	77	77	68	73	85	691	21,9	10,3
jeleni 5-9	29	36	38	29	32	36	42	40	41	35	358	11,3	5,3
jeleni 10 +	0	1	0	1	4	6	4	2	4	2	24	0,8	0,4
skupaj JELENI	227	252	276	287	305	330	349	354	386	394	3.160	100,0	46,9
teleta Ž	74	127	106	119	116	118	108	119	128	144	1.159	32,4	17,2
junice	62	77	109	88	98	108	112	110	107	110	981	27,4	14,6
košute 2+	64	75	83	133	154	173	175	179	201	200	1.437	40,2	21,3
skupaj KOŠUTE	200	279	298	340	368	399	395	408	436	454	3.577	100,0	53,1
realiziran odvzem	427	531	574	627	673	729	744	762	822	848	6.737	/	100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema	404	523	552	630	720	740	760	780	800	830	6.739
odstrel in izgube / načrt	105,7	101,5	104,0	99,5	93,5	98,5	97,9	97,7	102,8	102,2	100,0
delež JELENOV	53,2	47,5	48,1	45,8	45,3	45,3	46,9	46,5	47,0	46,5	46,9
delež trofejnih jelenov 2+ in več	21,5	18,6	16,9	14,5	15,2	16,3	16,5	14,4	14,4	14,4	15,9
delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	63,5	67,2	68,6	64,3	62,0	59,9	59,9	62,1	61,2	62,0	62,7

Izgube												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	12	19	17	19	17	15	17	15	17	10	158	47,4
naravne izgube	16	12	14	20	22	16	16	23	18	18	175	52,6
skupaj izgube	28	31	31	39	39	31	33	38	35	28	333	100,0
delež izgub v odvzemu	6,6	5,8	5,4	6,2	5,8	4,3	4,4	5,0	4,3	3,3	4,9	
odstrel	399	500	543	588	634	698	711	724	787	820	6.404	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	15	12	11	15	16	7	11	20	15	16	138	41,4
bolezen	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0,6
krivolov	2	0	3	0	2	1	4	2	1	3	18	5,4
cesta	9	14	6	9	7	8	9	8	8	1	79	23,7
železnica	1	5	8	10	7	5	4	4	7	6	57	17,1
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0,3
kosilnica	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	3	0,9
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	3	5	6	9	5	3	2	2	35	10,5

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
teleta M	52,0	51,7	49,7	48,3	52,6	52,3	53,6	49,1	50,5	50,3
indeks	100,0	99,4	95,6	92,9	101,2	100,6	103,1	94,4	97,1	96,7
lanščaki	80,3	74,0	70,0	76,6	67,8	78,5	75,1	74,9	74,8	70,9
indeks	100,0	92,2	87,2	95,4	84,4	97,8	93,5	93,3	93,2	88,3
teleta Ž	49,6	50,3	46,3	46,5	47,5	53,4	49,1	45,6	47,3	46,3
indeks	100,0	101,4	93,3	93,8	95,8	107,7	99,0	91,9	95,4	93,3
junice	62,6	62,0	58,0	62,2	58,3	61,4	60,0	57,8	60,2	58,8
indeks	100,0	99,0	92,7	99,4	93,1	98,1	95,8	92,3	96,2	93,9
teleta M+Ž	50,8	50,8	47,8	47,4	49,7	52,9	51,1	47,2	48,8	48,0
	100,0	100,0	94,1	93,3	97,8	104,1	100,6	92,9	96,1	94,5

Mase trofej jelenov (kg)										
Povprečna masa trofej / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
jeleni 2-4	3,4	3,7	3,3	4,1	3,7	3,4	3,5	4,2	3,0	3,7
indeks	100,0	108,8	97,1	120,6	108,8	100,0	102,9	123,5	88,2	108,8
jeleni 5-9	6,2	5,9	5,6	6,7	6,3	6,5	6,3	6,7	6,7	7,1
indeks	100,0	95,2	90,3	108,1	101,6	104,8	101,6	108,1	108,1	114,5
jeleni 10+	NP	7,0	NP	NP	6,7	7,2	6,0	8,0	7,0	7,0
indeks	-	100,0	-	-	95,7	102,9	85,7	114,3	100,0	100,0

Damjak

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
teleta M	10	11	10	8	9	7	6	3	10	7	81	33,5	15,3
lanščaki	8	4	6	8	5	4	11	8	11	13	78	32,2	14,7
jeleni 2-4	5	5	8	5	5	6	4	6	8	4	56	23,1	10,6
jeleni 5-9	2	2	1	2	1	6	6	1	0	1	22	9,1	4,2
jeleni 10 +	1	0	1	1	0	0	1	1	0	0	5	2,1	0,9
skupaj JELENI	26	22	26	24	20	23	28	19	29	25	242	100,0	45,7
teleta Ž	9	16	10	16	11	8	11	9	11	12	113	39,2	21,3
junice	4	2	4	7	3	5	5	3	6	6	45	15,6	8,5
košute 2+	11	7	18	19	6	16	16	11	14	12	130	45,1	24,5
skupaj KOŠUTE	24	25	32	42	20	29	32	23	31	30	288	100,0	54,3
realiziran odvzem	50	47	58	66	40	52	60	42	60	55	530	/	100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema	50	50	45	45	50	50	50	50	40	50	480
odstrel in izgube / načrt	100,0	94,0	128,9	146,7	80,0	104,0	120,0	84,0	150,0	110,0	110,4
delež JELENOV	52,0	46,8	44,8	36,4	50,0	44,2	46,7	45,2	48,3	45,5	45,7
delež trofejnih jelenov 2+ in več	16,0	14,9	17,2	12,1	15,0	23,1	18,3	19,0	13,3	9,1	15,7
delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	62,0	70,2	51,7	59,1	70,0	46,2	55,0	54,8	63,3	69,1	59,8

Izgube												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	6	4	2	0	2	3	2	1	1	0	21	67,7
naravne izgube	1	1	1	0	2	0	1	1	3	0	10	32,3
skupaj izgube	7	5	3	0	4	3	3	2	4	0	31	100,0
delež izgub v odvzemu	14,0	10,6	5,2	0,0	10,0	5,8	5,0	4,8	6,7	0,0	5,8	
odstrel	43	42	55	66	36	49	57	40	56	55	499	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	1	1	0	2	0	1	0	3	0	8	25,8
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
cesta	4	4	2	0	2	3	2	1	1	0	19	61,3
železnica	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	6,5
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	6,5

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
teleta M	19,4	20,0	21,1	21,6	21,3	21,3	20,7	14,5	20,5	23,2
indeks	100,0	103,1	108,8	111,3	109,8	109,8	106,7	74,7	105,7	119,6
lanščaki	36,6	38,8	37,8	39,8	34,0	40,8	37,9	36,7	41,0	39,6
indeks	100,0	106,0	103,3	108,7	92,9	111,5	103,6	100,3	112,0	108,2
teleta Ž	20,7	18,3	19,4	21,3	20,0	17,1	18,3	22,0	19,0	19,7
indeks	100,0	88,4	93,7	102,9	96,6	82,6	88,4	106,3	91,8	95,2
junice	24,3	30,0	31,3	29,0	34,0	30,2	30,4	24,0	31,4	28,2
indeks	100,0	123,5	128,8	119,3	139,9	124,3	125,1	98,8	129,2	116,0
teleta M+Ž	20,1	18,9	20,2	21,4	20,6	19,2	19,1	20,6	19,7	21,0
indeks	100,0	94,0	100,5	106,5	102,5	95,5	95,0	102,5	98,0	104,5

Mase trofej jelenov (g)										
Povprečna masa trofej / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
jeleni 2-4	1,7	1,1	1,1	1,3	1,4	1,2	1,7	1,3	1,0	0,8
indeks	100,0	64,7	64,7	76,5	82,4	70,6	100,0	76,5	58,8	47,1
jeleni 5-8	2,3	2,0	2,2	1,5	1,2	2,1	2,3	1,9	/	1,4
indeks	100,0	87,0	95,7	65,2	52,2	91,3	100,0	82,6	/	60,9
jeleni 9+	2,9	/	1,5	/	/	/	3,1	2,3	/	/
indeks	100,0	/	51,7	/	/	/	106,9	79,3	/	/

Muflon

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
jagnjeta M	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	/
enoletni	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	/
ovni 2+	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	3	100,0	100,0
skupaj OVNI	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	3	100,0	100,0
jagnjeta Ž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	/
enoletne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	/
ovce 2+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	/
skupaj OVCE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	/
realiziran odvzem	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	3	/	100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odstrel in izgube / načrt	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
delež OVNOV	100,0	/	100,0	/	/	/	/	/	/	/	100,0
delež ovnov 2+	100,0	/	100,0	/	/	/	/	/	/	/	/
delež mladih (mladiči, enoletni) neglede na spol	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

Izgube in odvzem												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
delež izgub v odvzemu	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
odstrel	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	3	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
jagnjeta M	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
indeks	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
enoletni	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
indeks	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
jagnjeta Ž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
indeks	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
enoletne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
indeks	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

Divji prašič

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
ozimci M	118	232	133	121	92	72	156	134	209	151	1.418	39,9	22,0
lanščaki	197	268	150	94	128	124	194	128	209	223	1.715	48,3	26,6
merjasci 2+	30	56	40	44	21	31	49	36	57	53	417	11,7	6,5
skupaj PRAŠIČI	345	556	323	259	241	227	399	298	475	427	3.550	100,0	55,1
ozimci Ž	105	225	156	97	79	71	129	102	144	109	1.217	42,0	18,9
lanščakinje	107	219	122	67	59	68	117	79	118	125	1.081	37,3	16,8
svinje 2+	49	113	81	62	35	41	60	42	72	44	599	20,7	9,3
skupaj SVINJE	261	557	359	226	173	180	306	223	334	278	2.897	100,0	44,9
realiziran odvzem	606	1.113	682	485	414	407	705	521	809	705	6.447	/	100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema	570	576	803	750	610	505	500	600	550	650	6.114
odstrel in izgube / načrt	106,3	193,2	84,9	64,7	67,9	80,6	141,0	86,8	147,1	108,5	105,4
delež PRAŠIČEV	56,9	50,0	47,4	53,4	58,2	55,8	56,6	57,2	58,7	60,6	55,1
delež mladičev ne glede na spol	36,8	41,1	42,4	44,9	41,3	35,1	40,4	45,3	43,6	36,9	40,9
delež lanščakov ne glede na spol	50,2	43,8	39,9	33,2	45,2	47,2	44,1	39,7	40,4	49,4	43,4
delež večletnih - 2+ ne glede na spol	13,0	15,2	17,7	21,9	13,5	17,7	15,5	15,0	15,9	13,8	15,8

Izgube in odvzem												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	2	8	2	4	2	3	2	1	2	6	32	44,4
naravne izgube	7	11	7	5	6	1	0	2	1	0	40	55,6
skupaj izgube	9	19	9	9	8	4	2	3	3	6	72	100,0
delež izgub v odvzemu	1,5	1,7	1,3	1,9	1,9	1,0	0,3	0,6	0,4	0,9	1,1	
odstrel	597	1094	673	476	406	403	703	518	806	699	6.375	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	6	10	4	5	2	0	0	2	1	0	30	41,7
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
krivolov	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2	2,8
cesta	2	7	1	1	1	3	2	1	2	6	26	36,1
železnica	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	3	4,2
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1,4
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	1	1	3	0	4	1	0	0	0	0	10	13,9

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
ozimci M	28,5	30,8	32,2	31,3	33,8	30,0	32,0	34,4	28,5	29,9
indeks	100,0	108,1	113,0	109,8	118,6	105,3	112,3	120,7	100,0	104,9
lanščaki	65	62,8	54,2	58,6	59,2	61,4	64,7	61,4	67,3	55,4
indeks	100,0	96,6	83,4	90,2	91,1	94,5	99,5	94,5	103,5	85,2
ozimci Ž	25	29,5	29,5	26,5	33,5	30,7	31,7	32,1	27,0	30,0
indeks	100,0	118,0	118,0	106,0	134,0	122,8	126,8	128,4	108,0	120,0
lanščakinje	55,1	54,2	50,3	51,4	51,0	54,6	56,0	57,4	56,9	50,9
indeks	100,0	98,4	91,3	93,3	92,6	99,1	101,6	104,2	103,3	92,4
ozimci M+Ž	26,8	30,2	30,9	28,9	33,7	30,3	31,9	33,4	27,9	29,9
indeks	100	112,69	115,3	107,84	125,75	113,06	119,03	124,63	104,1	111,57

Evrazijski šakal

Odstrel in izgube												
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
samci	0	0	0	0	1	0	0	0	0	4	5	
samice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4	
realiziran odvzem	0	0	0	0	1	0	0	0	0	8	9	
načrt odvzema	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	12	
odstrel in izgube / načrt	/	/	/	/	/	/	/	/	/	66,7	75,0	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	66,7
naravne izgube	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	33,3
skupaj izgube	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	3	100,0
delež izgub v odvzemu	/	/	/	/	100,0	/	/	/	/	25,0	33,3	
odstrel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	6	
Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	66,7
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	33,3
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

Lisica

Odstrel in izgube												
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
samci	473	627	552	631	701	862	938	715	849	780	7.128	
samice	425	611	459	649	682	858	869	688	843	765	6.849	
realiziran odvzem	898	1.238	1.011	1.280	1.383	1.720	1.807	1.403	1.692	1.545	13.977	
načrt odvzema	1.100	1.100	1.200	1.200	1.400	1.400	1.600	1.800	1.500	1.700	14.000	
odstrel in izgube / načrt	81,6	112,5	84,3	106,7	98,8	122,9	112,9	77,9	112,8	90,9	99,8	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	32	32	29	23	23	40	25	56	50	58	368	82,0
naravne izgube	14	10	17	0	7	7	3	7	12	4	81	18,0
skupaj izgube	46	42	46	23	30	47	28	63	62	62	449	100,0
delež izgub v odvzemu	5,1	3,4	4,5	1,8	2,2	2,7	1,5	4,5	3,7	4,0	3,2	
odstrel	852	1.196	965	1.257	1.353	1.673	1.779	1.340	1.630	1.483	13.528	
Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	2	3	7	0	2	4	1	3	7	4	33	7,3
bolezen	4	0	2	0	0	0	1	2	1	0	10	2,2
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
cesta	32	32	25	23	23	40	24	56	50	58	363	80,8
železnica	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0,4
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	3	0,7
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	7	6	7	0	5	3	0	2	4	0	34	7,6
poškodba	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	4	0,9

Rakunasti pes

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
realiziran odvzem	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
načrt odvzema	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odstrel in izgube / n	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	100,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	100,0
delež izgub v odvze	/	/	/	/	/	/	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	
odstrel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
cesta	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	100,0
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

Jazbec

Odstrel in izgube											
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
samci	16	28	29	16	25	27	33	36	45	41	296
samice	8	11	10	17	16	16	28	19	31	27	183
realiziran odvzem	24	39	39	33	41	43	61	55	76	68	479
načrt odvzema	32	32	32	40	40	40	50	60	60	80	466
odstrel in izgube / načrt	75,0	121,9	121,9	82,5	102,5	107,5	122,0	91,7	126,7	85,0	102,8

Izgube												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	11	19	26	12	23	19	24	23	27	25	209	95,9
naravne izgube	1	3	0	0	0	2	1	0	1	1	9	4,1
skupaj izgube	12	22	26	12	23	21	25	23	28	26	218	100,0
delež izgub v odvzemu	50,0	56,4	66,7	36,4	56,1	48,8	41,0	41,8	36,8	38,2	45,5	
odstrel	12	17	13	21	18	22	36	32	48	42	261	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	1	0	0	0	1	1	0	1	1	5	2,3
bolezen	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0,9
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
cesta	11	19	26	12	22	19	24	23	27	25	208	95,4
železnica	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0,5
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0,9

Kuna zlatica

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	37	37	31	44	36	36	46	35	31	31	364	
načrt odvzema	70	70	70	51	50	40	40	40	40	40	511	
odstrel in izgube / načrt	52,9	52,9	44,3	86,3	72,0	90,0	115,0	87,5	77,5	77,5	71,2	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	1	0	1	1	3	5	6	1	1	3	22	100,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	1	0	1	1	3	5	6	1	1	3	22	100,0
delež izgub v odvzemu	2,7	0,0	3,2	2,3	8,3	13,9	13,0	2,9	3,2	9,7	6,0	
odstrel	36	37	30	43	33	31	40	34	30	28	342	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
cesta	1		1	1	3	5	6	1	1	3	22	100,0
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

Kuna belica

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	99	79	70	52	58	60	62	46	44	41	611	
načrt odvzema	130	130	130	101	100	60	60	70	60	60	901	
odstrel in izgube / načrt	76,2	60,8	53,8	51,5	58,0	100,0	103,3	65,7	73,3	68,3	67,8	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	12	9	2	3	4	10	8	5	3	4	60	95,2
naravne izgube	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	3	4,8
skupaj izgube	12	11	2	3	5	10	8	5	3	4	63	100,0
delež izgub v odvzemu	12,1	13,9	2,9	5,8	8,6	16,7	12,9	10,9	6,8	9,8	10,3	
odstrel	87	68	68	49	53	50	54	41	41	37	548	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1,6
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
cesta	12	9	2	3	4	10	8	5	3	4	60	95,2
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3,2

Poljski zajec

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	605	626	461	382	353	312	294	288	216	74	3.611	
načrt odvzema	600	700	630	500	480	400	400	330	300	270	4.610	
odstrel in izgube / načrt	100,8	89,4	73,2	76,4	73,5	78,0	73,5	87,3	72,0	27,4	78,3	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	20	21	7	25	18	12	20	19	19	14	175	97,8
naravne izgube	1	0	0	1	0	1	1	0	0	0	4	2,2
skupaj izgube	21	21	7	26	18	13	21	19	19	14	179	100,0
delež izgub v odvzemu	3,5	3,4	1,5	6,8	5,1	4,2	7,1	6,6	8,8	18,9	5,0	
odstrel	584	605	454	356	335	299	273	269	197	60	3432	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	1	0	0	1	0	1	1	0	0	0	4	2,2
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
cesta	20	21	7	25	18	12	19	19	19	14	174	97,2
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0,6
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

Pižmovka

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	4	3	3	2	2	2	0	0	0	0	16	
načrt odvzema	32	32	32	17	0	0	0	0	0	0	113	
odstrel in izgube / načrt	12,5	9,4	9,4	11,8	/	/	/	/	/	/	14,2	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
odstrel	4	3	3	2	2	2	0	0	0	0	16	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/

Nutrija

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	8	0	2	4	2	1	9	1	1	1	29	
načrt odvzema	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
odstrel in izgube / načrt	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	100,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	100,0
delež izgub v odvzemu	0,0	/	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,9	
odstrel	8	0	1	4	2	1	9	1	1	0	27	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
cesta	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	100,0
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

Fazan

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	19.920	17.501	13.934	11.363	13.324	13.055	12.803	11.832	11.060	4.284	129.076	
načrt odvzema	18.000	18.220	18.000	14.000	11.800	11.500	10.600	11.100	11.100	11.000	135.320	
odstrel in izgube / načrt	110,7	96,1	77,4	81,2	112,9	113,5	120,8	106,6	99,6	38,9	95,4	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	1	3	1	0	0	1	0	0	6	60,0
naravne izgube	0	0	2	0	0	1	1	0	0	0	4	40,0
skupaj izgube	0	0	3	3	1	1	1	1	0	0	10	100,0
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
odstrel	19.920	17.501	13.931	11.360	13.323	13.054	12.802	11.831	11.060	4.284	129.066	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	3	30,0
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
cesta	0	0	1	3	1	0	0	1	0	0	6	60,0
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
plenilci	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	10,0
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

Poljska jerebica (gojena)

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	1.445	1.405	1.461	1.433	1.466	1.868	1.968	1.289	1.062	848	14.245	
načrt odvzema	1.500	1.830	1.400	1.420	1.410	1.510	1.650	1.600	1.500	1.500	15.320	
odstrel in izgube / načrt	96,3	76,8	104,4	100,9	104,0	123,7	119,3	80,6	70,8	56,5	93,0	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
odstrel	1.445	1.405	1.461	1.433	1.466	1.868	1.968	1.289	1.062	848	14.245	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/

Raca mlakarica

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	1.043	912	903	428	674	543	517	558	891	574	7.043	
načrt odvzema	1.200	1.300	1.000	1.000	500	700	600	550	550	600	8.000	
odstrel in izgube / načrt	86,9	70,2	90,3	42,8	134,8	77,6	86,2	101,5	162,0	95,7	88,0	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
odstrel	1.043	912	903	428	674	543	517	558	891	574	7.043	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/

Sraka

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	26	23	18	20	13	15	18	32	48	22	235	
načrt odvzema	32	32	32	32	32	32	32	32	50	50	356	
odstrel in izgube / načrt	81,3	71,9	56,3	62,5	40,6	46,9	56,3	100,0	96,0	44,0	66,0	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
odstrel	26	23	18	20	13	15	18	32	48	22	235	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/

Šoja

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	213	222	155	175	120	150	171	157	191	71	1.625	
načrt odvzema	200	280	200	200	200	200	185	180	160	150	1.955	
odstrel in izgube / načrt	106,5	79,3	77,5	87,5	60,0	75,0	92,4	87,2	119,4	47,3	83,1	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
odstrel	213	222	155	175	120	150	171	157	191	71	1.625	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/

Siva vrana

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	
realiziran odvzem	803	917	1.107	1.204	1.032	1.572	1.496	1.484	1.594	1.406	12.615	
načrt odvzema	1.000	1.000	1.200	1.300	1.400	1.400	1.500	1.600	1.500	1.600	13.500	
odstrel in izgube / načrt	80,3	91,7	92,3	92,6	73,7	112,3	99,7	92,8	106,3	87,9	93,4	
Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
odstrel	803	917	1.107	1.204	1.032	1.572	1.496	1.484	1.594	1.406	12.615	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/